Régi MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVI. SZÁZADBELI
magyar költők
művei

Akadémiai Kiadó — Balassi Kiadó
Budapest

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA X.

Czobor Mihály(?)
THEAGENES ÉS CHARICLIA

Sajtó alá rendezte
Kőszeghy Péter

A mű feltételezett szerzője, Czoborszentmihályi Czobor Mihály (1575–1616) Bocskai kancellárja, a zsitvatoroki béke egyik aláírója, több nyelven beszélő, művelt főúr volt. Származása, családi kapcsolatai révén ahhoz a szellemi körhöz tartozott, amely a leginkább ismerte és méltányolta Balassi Bálint költészetét.
Német minta alapján valószínűsíthetőleg Czobor Mihály verselte meg Theagenes és Chariclia ókori eredetű históriáját. Műve számos költészettörténeti újítást rejt, s mintegy megelőlegezi Gyöngyösi poétikáját. Az egyetlen példányban ránk maradt kézirat első ízben jelenik meg nyomtatásban. A kötet modernizált helyesírással közli a *Chariclia* szövegét, a kézirat hasonmását és a mű német forrását.

AKADÉMIAI KIADÓ–BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
X.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVI. SZÁZADBELI MAGYAR KÖLTŐK MŰVEI ÚJ FOLYAM

SOROZATSZERKESZTŐ
SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA

9. VALKAI ANDRÁS, GÖRCSÖNI AMBRUS, MAJSSAI BENEDEK, GERGEI ALBERT, HUSZTI PÉTER ÉNEKEI. EURIALUS ÉS LUCRETIA HISTÓRIÁJA. TELAMON HISTÓRIÁJA. BOGÁTI FAZAKAS MIKLÓS FOLYTATÁSA GÖRCSÖNI AMBRUS HISTÓRIÁJÁHOZ
10. CZOBOR MIHÁLY(?): THEAGENES ÉS CHARICLIA

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

Tizedik kötet

CZOBOR MIHÁLY(?)

THEAGENES ÉS CHARICLIA

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

KŐSZEGHY PÉTER

Akadémiai Kiadó–Balassi Kiadó
Budapest, 1996

Készült a Magyar Tudományos Akadémia
Irodalomtudományi Intézetében

SZAKLEKTOROK
JANKOVICS JÓZSEF
STOLL BÉLA
SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA

A MUTATÓKAT ÖSSZEÁLLÍTOTTA
TAMÁS ZSUZSANNA

Megjelent az OKTK
„Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása"
kutatási főirány támogatásával

ME Központi Könyvtára
557.213
MISKOLC

© Kőszeghy Péter, 1996

THEAGENES ÉS CHARICLIA

Pars Prima.

1.

Az tagh hyres Nyilas het szep ágaual
Siquim engerbendol sok habiaual
Me ki iarasz szeres hosszu utaual
Vigy tartomanyokat lenyels aniaual
Kardagits mynket mordas Saioual

Fredericus mynk es paradicsombol,
mert ket budogs tistaos Sueos forrasbol,
kyellik Sogi vizbol nyik solnasabol,
A bruil vastagul abol solnoltabol,
s Satalmas naggia mis szaszondasabol,

Vgy hogi mineltaual nyik zuny dullya.
Minden folianokat fol Sallagia mullya,
Armiszik omis mayd sa nyis gugolia,
mert Sogi akkor arad s partbol magat tollya,
midon tob mis aszad s ebat szenkets follya

Mas az Sogi ariaual Argiptust bruij,
mert nyik Syriast ebakis kouriij.
Eszö Sahyaz Sagarban midon mdunszik
Szonni asszalban kedurst szunszik
Sogis szik mis igys kyelouiij.

Kerekkedik pongis Sala sok veltaual
Ennu Sarno ebudak szegeknag veltaual,
kedues orszagokat abogarasaual,
Szantalan Galyalat Satan Sordasaual
Szöuindeo fabitaz mo[redacted]aual.

Mert [redacted] kyellaban [redacted] szagos,
kyelaon Nombar szegi kardags [redacted]
a farban szöliel nagi vszszant varasok,
varasokban ralots es mordab aroszok
Bö Sorgson mynk Szantalan lakozek

Azny szöbbeim omik mineltaul,
fabalat nagi mszittos foliasaul

Kraljevska i sveučilišna knjižnica
u Zagrebu.

PARS PRIMA

1. Az tág híres Nílus hét szép ágaival
Égyiptum tengerben dől sok habjaival,
Messzi járást szerez hosszú útaival,
Víg tartományokat bévít árjaival,
5 Kazdagít népeket morhás hajóival.

2. Eredetit veszi ez Paradicsomból,
Mert ott buzog tiszta és híves forrásból,
Küljebb hogy érkezik, vizek toldásából
Elbévöl, vastagul azok sok voltából,
10 S hatalmas naggyá nő szaporodásából.

3. Úgyhogy mivoltával vizeket megdúlja,
Minden folyamokat fölhaladja, múlja,
Természetiben is majdha meggúgolja,
Merthogy akkor árad s partból magát tolja,
15 Midőn több víz apad s csak feneket folyja.

4. Más az, hogy árjával Égyiptust bévíti,
Mezeinek zsírját csak ő kövéríti,
Eső helyett nyárban midőn nedvesíti,
Iszonyú aszálban kedvest hívesíti,
20 Egyébféle vizét így is különíti.

5. Kevélkedik penig hala sok voltával,
Benne termő csudák s férgek nagy voltával,
Kedves országokat-ázogatásával,
Szántalan gályákat hátán hordásával,
25 Gyönyörő földeket mos*ogatás*ával.

6. Mert *ő* lefoltában vadna*k sok* országok,
Külön nemzetségek, kazdag uraságok,
A partjain széllyel nagy roppant várasok,
Várasokban rakott és morhás árosok,
30 Bő idegen népek, szántalan lakosok.

7. Annyi szó lehetne ennek mivoltáról,
Föld alatt nagy messze titkos folyásáról,

---

2 Ægeum [a 2. *e* javítva; vö. a tárgyi jegyzettel] **4** [a *beuith beiuth*ból javítva] **18** nedueseti [rím] **19** hiueseti [rím] **20** kwleonety [rím] **25** mos[tintafolt]aual **26** [más kéz indokolatlannak látszó javítása, a szavak fölé írt átszámozást a zárójelbe tett számok jelzik:] Merth(3) <eo> le feoltaban(2) vadna(1) [tintafolt] orszagok(4) **27** [más kéz indokolatlannak látszó javítása:] <kazdagh urasagok> [fölé írva:] fris <fe>(?) Vri(?) <nagi>(?) allasok

Egy Sogi alol mission ki Jukulásrol,
arámal somokia Asszi forrásrol.
domasoknak Sagion on az Prassarrol.

Hancm tengerben fol esik egy Lápsia.
midőn mas fohasat s fold on megs unnya,
ors Szirtes fail az Isten Sorácla,
mikinek nagy kinchen falait es Sattlogia,
utolso idestiat fordon es Sail Sagga.

Heraclus Gyaszar uokomnak kiszdoje,
Az maga mindkét varasz mindszoje,
s fundamentomabol el fail minthogy,
de Vespasianus fallal kiritoje,
Nagy Domicianus Sokban kiszitoje.

Juda szep szussa uagion s varasznak.
mindenbol bőszege nagy Sortussa amak,
es ugs nigi rőszrol gallyak oda futnak,
midőn vasarlasert arra szomjan futnak
sok szobak szorneb es utan ungs megonnak.

Emiket ugs mint Sorok Sontogatek
Sor szerint Sogirt kapakkal forgattiak,
Sarom es fodrát sok mialt riomattyak
Erdőrit Königsbok uadakkal lakattyak.
Kabait es erts egynak Sala szattyak
Kő Sabait vral es dro sok bőjriak
Mints Sogi mindenmel bő feletta Sauallnak
Fold Zelin Sjrakbeb es kiszt Sallyak
Kogy minden rőszrol mordaual zaszlallyak.
az Sogont mellisl mint fil oda szallnak.

Negi szigr. rakattak falai varasznak
kőrnjule sokszaga az nős bastiasnak
szit magak szormai batokkal villagnak,
bastiaton nagi Ilyenk kiszin ugi Salgasnak
Sul szynek Sorjon oszlokat adszanak

Egy hegy alól viszont kizuldulásáról,
Arannyal homokja elvegy forrásáról,
35 De másoknak hagyom én az írást arról.

8. Hanem tengerben hol esik egyik ágja,
Midőn már folyását e földön megunja,
Ott építtetett föl az szép Heraclea,
Melynek nagy kevélyen falait csapkodja,
40 Utolsó játékját földön ezzel hagyja.

9. Heracleus császár volt annak kezdője,
Az maga nevére várast nevezője,
S fundámentomából el-fölemelője,
De Vespasianus fallal kerítője,
45 Nagy Domitianus helyben készítője.

10. Csudaszép situsa vagyon e várasnak,
Mindenből bősége, nagy portusa annak,
Világ négy részéről gályák oda jutnak,
Midőn vásárlásért arra szomjan futnak,
50 Sok próbák, szerencsék után megnyugodnak.

11. Ennek tág mezejét pórok szántogatják,
Bortermő hegyeit kapákkal forgatják,
Barom-élő földét sok nyájjal nyomatják,
Erdejét peniglen vadakkal lakatják,
55 Halait élésért éjt-nap halásztatják.

12. Kőházait urak és árosok bírják,
Minthogy mindennel bő, felette javallják,
Föld szélin hírét is ehhez képest hallják,
Hogy minden részéről morhával táplálják,
60 Az idegent mellyel messzül odacsalják.

13. Négyszegre rakattak falai várasnak,
Környüle soksága az erős bástyáknak,
Szép magas tornyai bátokkal villagnak,
Bástyákon nagy álgyúk készen úgy hallgatnak,
65 Szükségnek idején oltalmat adhatnak.

---

41 [az *annak ennek*ből javítva]

Piarczy uczey olyigen tagorsok.
Gyakor bachon bomm zubogo forrasok.
Forrasokbol czöök ön hazakban foliasok,
Czöldüss Ebrakpal kedues mulatassok
Jöuuenni mpatlatos bö tagas szallasok.
Fleesbeöl minden kor bomm nagi dicsosagh,
mert szárazon sueden Sergiá ra Parakesagh,
minthh hogi a kalmar sok, s nagy vrimulosagh,
azzal kiszes igen files a lakossagh,
Pendbeöl szinczen szinczöki söt hökynes, s kazdagsagh,
Vgyanis holta hogh almaz sas kösöllöök
oda szokta gyülny az el holt hus czok.
Ezipen hol czigaries lattiak az bornyiczok,
arra öklelnek be mintsoda illöök
Pendbe ra fornak igy mingiaris henczlök
Mezomber fosztó Harpiakis arra,
ugiázok s szomszek mindöök hozza,
Soldoths nem osztanak ebak hason marra,
tudnan sok utiaroths giakorta mitzakra,
Ka üenik s fel uryk, mert sokszor szitra,
Az zalutiaroktaths de nem uadytbattiak.
uarastol mpiknes elmm tagitbattiak,
mert sa zgan kettön ekemgh aszny lattiak,
uiszontak szabonnis nem tapasztalbattiak,
szomszedbelonszynek s fatummak alittyiak.
Az hogi a Varosnak mindenkisagi,
mgh uagion szem s szüünk az gyönyörüssegh,
minden szkozokkel folocz kürüssegh
abozkodussegh s illö örossegh,
Emberi mod szemes ugy dogy mines szüksegh.
Valami vyitja s vaczteria az szomes,
Szekenti uidtia szomszolloc szüues
mgh oleia embrben el foiczo kiszruues
taplalia szyek mgh lankat ectemes,
s, muth zöldi gyönge lagi szerdemes.

2.

14. Piarci, utcái oly igen tágosok,
Gyakor helyen benne zuhogó források,
Forrásokból csőkön házakban folyások,
Ezzel dús uraknak kedves múlatások,
70 Jövevény népekért bő tágas szállások.

15. Élésből mindenkor benne nagy olcsóság,
Mert szárazon s vizen hordja rá parasztság,
Minthogy a kalmár sok s nagy úri méltóság,
Ehhez képest igen feles a lakosság,
75 Pénzből sincsen szűkök, sőt bő kincs s kazdagság,

16. Ugyanis hol a dög, amaz saskeselők
Oda szoktak gyűlni az elholthús-élők,
Ekképpen hol cégért látják az bornyelők,
Arra öklelnek bé, minthogy oda illők,
80 Pénzre reáforrnak így mindjárt henyélők.

17. De az emberfosztó Hárpiák is erre
Vigyázók s szemesek, mivel ők herére
Zsoldot nem osztanak, csak haszonmérőre;
Tudván sok útjárót, gyakorta melyekre
85 Ráütnek s fölverik, mert éhek ézekre,

18. Azzal útjárókat de nem vadíthatják,
Várastól népeket el nem tágíthatják,
Mert ha egyen-kettőn ezt megesni látják,
Viszontag százon is nem tapasztalhatják:
90 Szerencsétlenségnek s fátumnak alítják.

19. Az, hogy e városnak minden ékessége
Megvagyon szem s szívnek ő gyönyörősége,
Minden eszközökkel fölötte bősége,
Ahhoz kedvessége s illő erőssége,
95 Emberi mód szerint úgyhogy nincs szüksége.

20. Valami újétja s játsztatja az szemet,
Serkenti, vidétja szomorodott szívet,
Megoltja emberben elfojtó keservet,
Táplálja, segéti meglankadt tetemet,
100 S neveli, épéti gyönge lágy szerelmet,

---

79 [a *hogy* beszúrva] **89** uiszontak

A tölmny mynt vamatos Hercules alan,
mert minden iaztos Kamar mynt hős abban,
nem kell a fejedel s sata arinad budban,
ebek legyen bőven Fenn mind s az erschodban,
mindenye Selbe mynt mynd vgian agi Bonoban.

Aegipsumban vagion minel Sogi fitatos,
minden ből folotta Sagon termessi,
nemis ebuda kedues Sa mynt ot lenessi,
mert a Sol sok barsagt ot bőven teriedessi.
Hamiadbol lessen ela es menni
Kalmarok nagi kinchetes hogy orson talallyak
nem ebuda kimikra Sa dicsőtes lakiak,
nesa bidon mesa igen mynt tromb tolliak
mert a zad utokat foldon vissin alliak,
Soluaio kölik, s fiol vnik, es gyalliak.

Mely varos kozel minap es tartomnk,
midon Sejnos Sainal marozon fenlodnik,
sotetes hős föld ala vissa mjs szodnik,
Titanis gios louan kodbol kiirkis mik,
agi nagi Boports ember hogi begyen gyrehidnik.

Millik tolualassal, ellik kimikre,
ragaduanok utan kiresek neuletes
Gyalabol kafartak ros kirastmenjokres.
vissin foldon vesznek vak szemedejtes,
untalan kesikben Sordosban alteszes.

Hajnan hogy tatarok nagi illik szegert szomilik,
Hazualami Gallia iörme rajta kel,
kire vet Sennmk nagj mert s szurkel,
lesetne Gaiok, s, es szomik kenzokel,
tel szemk mert igen almodnak szokel,

Hamillik kiis sapkol es orszagt utana,
szomlomik s vigiadnak ala s fot iarra;
kiduznak adadnak sokadalmasokra,
Botos legenikre sok mi kalmasokra,
kezdes szerekre nagi Alissarosokra.

21. Azok mind megvannak ez Heracleában,
Mert minden játékot hamar meglölsz abban,
Nem köll a fejedet soká törnöd búdban,
Csak légyen bőven pénz nehéz tarsolyodban,
105 Mindjárt helbe megnyersz úgyan egy csomóban.

22. Égyiptumban vagyon mivelhogy fekése,
Mindenből fölötte szapora termése,
Nem is csuda, kedves ha nép ottlevése,
Mert ahol sok bőség, ott bűn terjedése,
110 Henyélésből lészen oka és nevése.

23. Kalmárok nagy kincset hogy ócsón találják,
Nem csuda, kényekre ha élteket lakják,
Noha bizon néha igen megtromfolják,
Mert az ő útokat földön-vízen állják
115 Tolvajok fölverik s ölik és prédálják.

24. Mely városhoz közel minap ez történék,
Midőn piros hajnal már égen fénlődnék,
Sötét Hold Föld alá visszaenyészödnék,
Titán is gyors lován ködből kiérkeznék,
120 Egy nagy csoport ember hogy hegyre gyűlődnék,

25. Melyek tolvajlással ették kenyereket,
Ragadványok után keresték neveket,
Prédából kaparták rossz kereszményeket,
Vízen-földön űzvén vak szerencséjeket,
125 Úntalan kezekben hordozván élteket,

26. Nézvén hegytetéről mély tengert szemekkel,
Ha valami gálya jönne-é rajta el,
Kire üthetnének nagy merész szívekkel,
Lehetne prédájok, s erszények pénzekkel
130 Telhetnék: mert igen álmodnak ezekkel,

27. Némelyek közölök az ország útára
Szemlélnek s vigyáznak alá s föl járóra,
Kedven akadnának sokadalmasokra,
Bótos legényekre, holmi kalmárokra,
135 Kazdag tőzsérekre vagy mészárosokra.

---

115 [más kéz átszámozása:] tolvaiok ölik(3) s feöl(1) uerik(2) es(4) pdálliak(= predálliak)(5) [metszet] **126** tetereól <nagy> Méli [szótagszám] **127** iőnnee [az *e* betűk javítva]

De simon i tay sau. sromit nim laedatnak
nob e. dan Somian tangeri ingiabnak
Sagiavil ala mamy idert mar alamnak
Sduun Sogi a Snab, imit som kapdatnak
parton Sat alattol illin dolgot latsnak.

Nem nn Rodsak Sitin ogi Salliatangorin,
vas, marskakal uagion Sagiun fourmbon
mborbal dinerob s kormanios synob Sellin,
Ulsion fentlloteb mgs morbatol i vibin,
i milant ismrik tuvol nbiffbin.

Holtgetis singir Parton sokat latnak,
adon ebada ygin milant almilodnak,
nurt sommi ui Saredgob ok nim Sallottanak
mibben adok ui Bick uolna s Sullottanak,
Sa nim Sa magoktol ovo Sutottanak.

Nemis uala ich ovos vetkofznik,
Samm ebak mitolin gonos tvortamtnik,
uagi inogisagnik a uak Bornesbnik
mirt Sogi io lakas kirk Bikro dranik
mibben mitolomil ob rutul ui Bogmik.

Sok a Stal Sormigol kosskok bo tritu,
Mlok ieatok adon ol magytu,
Bog Sus adomjok borral tallidtu,
foi ekot talelban folin kibitu,
mmban folo adomj kormiolottok Syntu.

Bonos ebirst cdo bick sokatnak kiffbin,
millin fogimur gianan ui Bick vigokbon
Sa konos ebaftot mmole s Sibastot fokbon,
Mj mast olom kanna boebatot cgy Sombon
Qito fais rontob ajnibamat ebbin.

Kinus Solt ebbin Puskatul Sabliatul,
ieb rosbolto fogiot Hylu asatul,
kit mgs nim Soltanak tangori chigatul,
mili Qutra ovovot vi Bikuik Sabiatul
do i Bidsgs mit nim, ualtostnt a Sontol.

28. De szintén a tájban semmit nem láthatnak,
Noha éhen-szomjan tengerre vigyáznak,
Hegyről alámenni azért már akarnak,
Elhivén, hogy aznap semmit sem kaphatnak,
140 Parton hát alattok ilyen dolgot látnak:

29. Nem messze, csak szélin, egy gálya tengerben
Vasmacskákkal vagyon szegezve fövenyben,
Emberből de üres, s kormányos sincs helben,
Mélyen feneklett meg morhától a vízben,
145 Amiként ismérik távol nézésekben.

30. Holttestet is tenger-parton sokat látnak,
Azon csoda igen, miként álmékodnak,
Mert semmi új harcot ők nem hallottanak,
Melyben azok vesztek volna s hullottanak,
150 Hanemha magoktól erre jutottanak.

31. Nem is vala jele erős ütközetnek,
Hanem csak véletlen gonosz történetnek,
Vagy irégységének a vak szerencsének,
Mert hogy jó lakás közt ezekre érének,
155 Melyben véletlenül és rútul veszének.

32. Sok asztal szőnyeggel köztök béterítve,
Ételek, italok azon elvegyítve,
Szép ivóedények borral teljesítve,
Fris étkek tálokban felesen készítve,
160 Mindenféle edény környölöttök hintve.

33. Boros ezüstcsészék sokaknak kezekben,
Melyet fegyver gyanánt viseltek ügyökben,
S a konc csapott némelt s sebesétett főkben,
Meg mást ólomkanna bocsátott *egyemben,*
165 Szítófa is rontott egynihányat ebben.

34. Mert hirteren veszély s nem remélt történet
Újforma harcolást és ütközetet vett,
Ételért, italért edént ki készített,
Szükség készíretre fegyvere helyett lett,
170 Hol nem hallott dolog akkor köztök esett.

---

164 egyehemben [szótagszám] **166–175** [a 34. és a 35. versszak sorrendje a németben éppen fordított: noha nem egyértelmű, hogy ez szerzői változtatás-e, avagy a másoló rontása, az utóbbi valószínűbb] **169** keszíretre [az utolsó szótag szinte az olvashatatlanságig javítva]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ime Isten nagy Istennek és Istenasszonyat
Szüzöt valtostatta, kinek magyarságokat
Szüb[illegible] szabó szolgálatokat
Piros mulatsággal is bor szuasokat
Uraszony s Szalma gazdálkodásokat,

Volvaszk azért marat Szily dolgot latunk,
Hamis Szolt tartat Jaur Bélin sajditunk,
Morsaban Szomszédnak Galliaban Szamatunk
Sikerül ellensegtek nem szapudtal szatunk
Mire magyarattak s millitk mnczudatunk.

Vegezik magokban az Istenhez nemjenik,
Minek kitszegik abban Istat ne nyerjenik
Sok szerecsenul marat kivul vitkozenik
Kellethetünk oli sok militól félbszemik.
Ugy kikel Vjatis ugyan ne mereszik.

Gyorsan kiszlitik azért Szolt tartsuk,
Bertolon csudalliak unyolcszokhoz
Mi mitsoli ne szetta olj rutul szikor.
Hogy oly szörnüszegel attak fölöttük,
Mas ur elensegis erő nincsen volna,

Azért kiszlegy szép szüz kisded kerszitlan vel,
Mi minik gyönge szüm s szem kiszrint fel
Gonosz kai szamnak arua szivi gyürl,
Mikinnat az szép nemt Sidegs jegyel szül
Szemt Szalaban szerni kösz mürül.

Angiali szüben de nagy nem valtozos
Az ember szoban nemes fogiatkozos
Szerencsétol noha egi nagy szalatkozos
Azért kiduchonis agan bontakozos,
Mivel remantalan ugyben talaltozos.

35. Kevés holt ezekben puskátúl, szablyátúl,
Jobb része élete fogyott nyíl vasátúl,
Kik meg nem holtanak, tengeri csigátúl,
Mely partra veretett vizeknek habjátúl,
175 De a szükség mit nem változtat azont*úl*?

36. Minthogy nagy istenek ő jó lakásokat
Harcra változtatták víg nyájasságokat,
Dühösségre, sebre ételrágásokat,
Piros meleg vérré jó bor ivásokat,
180 Méreggé s halálra gazdálkodásokat.

37. Tolvajok azért már ez ily dolgot látván
És annyi holttestet part szélin, sajdítván,
Morhában semmi nincs gályában hányatván,
S körül ellenséget nem tapasztalhatván,
185 Mire magyarázzák s véljék, nem tudhatván,

38. Végezék magokban, afelé menjenek,
Nincs kétségek, abban prédát ne nyerjenek,
S ha ki harctúl maradt, kivel ütköz*ni*ek
Kelletnék, nem oly sok, melytől félhessenek,
190 Vagy kikkel ujjat is vonni ne merjenek.

39. Gyorsan közelíték azért holttesteket,
Szertelen csudálják undok eseteket,
Mi veszély vesztette oly rútul ezeket,
Hogy ily szörnyűséggel adták föl élteket?
195 Más véletlenség is éré viszont őket,

40. Mert közel egy szép szűz kisded kűsziklán ül,
Melynek gyönge színe s szeme keservvel fűl,
Gondos baj szegénnek árva fejére gyűl,
Mely miatt az teste, mint hideg jég, elhűl,
200 Éltével halálban sérvei közt merül.

41. Angyali színében de meg nem változott,
Ép emberségében nem is fogyatkozott,
Szerencsétől noha így megcsalatkozott,
Ezért kedvében is igen bontakozott,
205 Mivel reméntelen vészben találkozott.

---

175 azontol [rím] **176** Istennek [értelem] **188** [az *wtkeozenek wtkeozniek*ből javítva, értelem] **189** kelletnek [az *n z*-ből javítva] **197** szine [az *n u*-ból javítva; Gy: *szivetskéje*]

4.

Istenn Asmi. [illegible] lagyenbain,
Laurus apostolsirin [illegible] gyongyös kosorria
Mikabanis millión gyönyörüs nas fai
bal oldalan fö[illegible] Romanelos Quadraria,
ioh kezben czöpfas aranias kezjia
Arra gonoros fönt oh ba koczatkojots
bal kezben [illegible] arual zerdö fogjaczkojots
Vidam szemmel földre czalarkojots
mezöszöl egi szöra amults bucsalkojots
mikor egi czöcczets mip emed czalatkojots,
Legs kösöllb egi Istenu szöszöria szurum
nagi szöbbe fel tök nurbe fertenguin
[illegible] vagion szüzmik minden szöszüm
mik minczbba mozgana szudna mingh szorgum,
Vagi leczikes szalatnak alma tol obrodum,
kimik mocskos untol nesa abrazattia,
de szep fersi szinü olmum czikkbattia,
mint czi fejers gyönyörü czöm emutattia,
s rosa pirossagath olmum masolbattia
igi czökrös gyönyörü mynis undolgattia.
Zemmi sziatt nesa sulios kiszurtol,
Valigh biria szepjes, fawalmat szöbtol,
mynis szöbbmis olmos szepsegtol
[illegible] urum nesa, mika nagi czüszöl
untalan ra szallanes szegi göröd szurtol.
S mond nagi szaszkodua szüum szöbmisem
nagi egy szegben mindös kedusem,
kenesmi czaranual ioh kellemis szem,
nagi szegi utlinkegyiots ugyszöl mindösem,
szöromik akardau mikdes szöbsem.
Szumi nem ualah olgyik nurt bemünkiots
ugi egi mas nak czituk s kötöttük szünkiots,
io, gonos szörech; nincz mindös mynkiots,
ualamigh uiszlüük szöbszigimukiots
ohak nut szöriu balal czöszöl ugymkiots.

42. Istenasszony módra ennek lágy ruhája,
Laurus-ágból fején zöld gyöngykoszorója,
Nyakában és mellyén gyémántos násfája,
Bal oldalán fénlő zománcos puzdrája,
210 Jobb kezében cifrás, aranyas kézíja.

43. Arra gondos fővel olyha bocsátkozott,
Bal keze ujjával térde fogyatkozott,
Vidám szemeivel földre csalatkozott,
Nézéssel egy testre ámult s bajolkozott,
215 Melyre egy csoport nép e mód találkozott:

44. Legközelb egy ifjú hozzája heverve
Nagy sebekbe fekszik, vérébe förtengve,
Erre vagyon szűznek minden esze veszve,
Mely mintha mozgana s volna még hörögve,
220 Úgy tetszik, s halálnak álmából ébredve,

45. Kinek mocskos vértől noha ábrázatja,
De szép férfi színét el nem titkolhatja,
Mint tej fejérségét örömest mutatja,
S rózsa pirosságát el nem másolhatja,
225 Így ez ékességét mégis vádolgatja.

46. Szeme héját noha súlyos keservétől
Alig bírja szegény s fájdalmas sebétől,
Mégis szerelmese édes szépségétől
Erőt vévén néha-néha nagy tüzétől,
230 Untalan rá pillant, hogy görjed hevétől.

47. S mond nagy fohászkodva: Szívem, szerelmesem!
Vagy-é egészségben, én édes kedvesem?
Kéncsnél és arannál jobb kellemetesem!
Vagy hogy vélünk együtt vesztél, én édesem,
235 Istenek akarván, ne lehess felesem?

48. Semmi nem választ el egyéb mert bennünköt,
Úgy egymásnak adtuk s kötöttük éltünköt,
Jó, gonosz szerencse nem rémíthet minköt,
Valamig viseljük életben igyünköt,
240 Csak rút, szörnyű halál érheti végünköt.

---

206 [a *modra* beszúrva] **207** Laurus [az *au* diftongus, tehát nincs szótagszámhiba] **212** fogiatkozoth [az *i* *l*-ből javítva] **214** baialkozoth [értelem] **227** szegenj [a 2. *e* javítva] **238** minketh [rím]

Kegtis mynnek arra feldi: Atunak
Ilyenek Isten latom Isten dicsőséganak
kit szivunk s izmok szerint boldogságunknak
s kiknek szállásokat szent szárnyaidnak
Ilyenek kegyes szabadsága s kincse minden szomjunknak.
Amint szerint szemeink az szentek szemeinek,
mikor eligazodnak az szent szemeinek,
Adjatok Isten ennekünk szemünk fényének
Kinyitva ala az szemeinket latnunk az szentekben
Alegamisiurdadnak szerint az szemeinek
Es ennekünk kit szabad lenni szent szemünk
szemünk szerint a szabadságban emlik
szemünk szerint a szabadságban emlik
fogjunk szép szépségre vagy mynt szillanunk
szolnunk szépségben latnunk mennek szépségben
minek minthogy szépek szépek vagyunk.
Es igy kit mind kit tova futunak
lassagua a szabban szépségben buznak
nyomok oly szépségben elodatis latunak
mikben nagy szerint szépek alitunak
szomjú a mikor miatt ugy mynt bodulunak.
Azok szépek vagy drága kő szépek szépségek,
fogjunk szépek szomnesza vagyok szépségek,
mynt szerint arany szépek szépségek.
kiermino szépek vagy szépek szépségek
Valitak mynt szépek szépek szépségek.
Kijnek minek mondgyá vala szépnek
Vala szépnek szépek szépek szépnek
minden mynt szépnek szépek szépségnek
magok szépek szépségben szépségben szépségnek
Amint kit kit a szép szép minek szépnek
Es alat a szemünk szépségben szépségben
Szépségben futva minden szépségben
Kiünnek szépségben szépségben mozgásban
Szép mennyiben a szépségben szépségben
Kiszemünk szépségben szépségben szépségben.

49. Kegyes megint erre felelé ifjúnak:
Áldott Jovis, látom hogy életét annak,
Kit szívem egyedöl tart boldogságának,
És kiért háládott elfolyta órámnak,
245 Boldog légy, tárháza s kincse minden jómnak!

50. Ím, látod kezemben én hegyes késemet,
Mely oly igen éhen lesi életemet,
Eddig is hogy el nem vesztettem fejemet,
Kevés élted oka, látván te testedet
250 Mozgani, verdődni: tartott ez engemet.

51. Ezt mondván, kőszálról kegyes lesikamlék,
Testnek eleiben a pázsitra omlék,
Fegyvere szépsége rajta megvillámlék,
Tolvajsereg látván, nem kicsint félemlék,
255 Mint mennykőtől üttek, eszek tőlök válék.

52. És így kik imide, kik tova futának,
Lappagva a gazban széllyel megbúának,
Mert oly fényességes csodát is látának,
Melyben nagy isteni erőt alítának
260 Lenni, amely miatt ugy megbódulának.

53. Az sok fényes ruha, drága kazdag szépség,
Fegyvernek zománca, ragyagó új frisség,
Megeresztett arany-hajától ékesség,
Környölötte való szokatlan kedvesség
265 Vakíták meg szemek és új véletlenség.

54. Kiért némely mondja vala Dianának,
Vadászatnak híres istenasszonyának,
Némely meg Isisnek ű helytartójának,
Mások Nereisnek, tengeri nimfának,
270 Mint kit-kit eszei hogy mire hajtának.

55. Ezalatt a leány földről emelledék,
Ifiúhoz futa, mellé kukorodék,
Könyves szemeitől orcája mosódék,
Sebe nedvesüle és lassan tisztódék,
275 Keserves szavától füle is rakódék,

---

242 Joui [nincs ilyen vocativus] **244** [így:] halladoth **249** keues <oka> elted oka

[illegible]

[illegible]

[illegible]

56. Oly igen féltette minthogy szeretőjét,
Nem szánta érette a kedves életét,
Abban vetvén csupán minden reménségét,
Néki tartván holtát és mind egészségét,
280 Egy funtba hordozva két szüveknek ügyét.

57. Látván ezt tolvajok s hallván, vidulának,
Magokhoz eszekhez térének-jutának,
Ünköztök efféle szókat is nyújtának:
Nem istenasszonyi jel, amit látnának,
285 Mert azok holttestet így nem apolnának.

58. Testeken kapdosni ők nyilván nem szoktak,
Keserves könyveket sebesért sem adtak,
Ha kire nyavalyát, veszélyt bocsátottak,
Más úttal az ellen ismégint állottak,
290 Soha így nem halljuk, ők hogy szánakodtak.

59. Elvégezék azért, közelb járulnának,
Háta megül szűznek odébb kullognának,
Nagy lopva, ballagva mint is eljutának,
Megette szóltalan szűznek megállának,
295 Mert sem szólni, nyólni hozzá nem tudának.

60. Melyek hogy leánnak melléje érének,
Magas árnyékoktól megelőztetének,
És suhogásoktól elismértetének,
Kegyestűl is mindjárt észben vétetének,
300 Rá fordítva szemit, tűle nézetének.

61. Azonnal de rólok fényét meg elrántá,
Keserves társára viszontag fordítá,
Fegyverekben őket háta megett hagyá,
Undok halványságok meg nem tántorítá,
305 Kegyetlen nézések el sem vadíthatá.

62. Az igaz szerelem mert ily ő magában,
Hogy mindent hátravet, nem is hág más nyomban,
Csak arra figyelmez, hogy az egy unomban
Annak éljen s haljon, kivel egy votumban
310 Zárkózott és szívvel kucslódott egy karban.

---

288 [a *ueszelit ueszelt*ből javítva] **291** vegezetk [a másoló először *vegezeth*et írt, majd a *h*-t *k*-ra javította, a *t*-t elfelejtve lehúzni] **300** nezetenek [az 1. *n* javítva] **310** Zárkozoth [az átírás 'Szárkozott' is lehet]

[illegible] Istenek Istenek [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] Istenek Istenek [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Szabadnak az szent Istenek [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Ne hagyjon minket az szent Istenek
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Mert nincs minket [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Szabadnak az szent Istenek [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Mert nincs nincs [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

63. Szem eleiben hát tolvajok jövének,
Hát megül is szintén mellé érkezének,
Sötét halvány orcák rútul jelenének,
Kegyes is fölkele, hogy odaérének,
315 És ilyen beszédet szájából értének:

64. Ha vadtok lelkei, mond, e sok holtaknak,
Kik véletlen rútul itt elhullottanak,
Hát ok nékül hoztok bút ránk s magatoknak,
Lehettek mind oki nyavalyáitoknak,
320 És kész keresői szörnyű haláltoknak,

65. De ha elevenek vadtok s éggel élők,
Harctól megmaradtak, keservesek, félők,
Vagy mi idegenek, nem kárra henyélők,
Isten hozott ide, lesztek bizony kellők,
325 Szerencsétlenségből minket kiemelők.

66. Mert minket menthettek gonosz nép kezétől,
Itt ránk található tolvajok tőrétől,
Avagy holmi lator ember fegyverétől,
Nem szánó gyilkosnak kegyetlen kezétől,
330 Gonosz *történetnek* újuló vészétől.

67. Ezt oly nagy keserves könyvezve kiáltja,
Csakhogy nem érthetik, ki-ki noha hallja,
Beszédén a fejét mindenik csóválja,
Mert hogy Égyiptum volt tolvajok hazája,
335 Nem tudják, mit kíván, minden csak csudálja.

68. Némelyet közülök azért ott hagyának,
Gályára jobb része többinek futának,
Holott nagy sok morhát s hasznot találának,
Úgyhogy egyebeket nem is kapdosának,
340 Csak pénzzel, arannyal s kővel rakodának.

69. Mert nem vala böcsi az nagy bál posztóknak,
Vászon vagy karmazsin vagy egyéb morhának,
Selmet, bársont, bíbort kiragadozának,
Ezekből magok közt kapzsit is hányának,
345 Mindent egyebeket gályában *hágyának.*

---

319 niaualjaitoknak [a *j* beszúrva] **323** ká[olvashatatlan betű]ra [D: *kurva*] **330** teortetnek [értelem, szótagszám] **345** hanianak [rímszóismétlés, értelem]

6.

Ezek szép jutra szyntes szentek szent kynyerek,
magok szivet szentelik szép jámborsagra
Szegyen szomorúságtól szép szent Ludovik szerzetes
fiai azon mód nagdalta szaggatta
szyntes lelkek dicsőnek mertek de szotta.

Ezeknek szivekben chomolykban kösök
szép más szerkezetben magokra rakták
s szalatt szunadtak szívek szegyen
az szentek magokat szint szépen rakták,
szinek szidalban magokat kiszárták.

Azonban kösöntek szabatt nagy kis chepert,
igen szép filejek s filoczurik az szert
szinczarak magokra szép sokszorra az tort,
szinczárt ola szagak Gdaiokis akorts,
szemnak szinczen szinczen idszinkorts.

Vgy hagyjuk szüzeket valamint szalatak
s szent szorbazik a szilent más szerzetek
s kezjunk kis chepert, szinek fel ragadtszak
Alabbban mi voltis szíd szerzetek
s magokban szerzen ugyan el lobszottak.

Obyigen ebudaluan sok szamu szerzetes
szinczen szép szívek szolnak szerzetes
szoda az szeszina szétszakt szemekis
de az szent szerzen s szép szépszerzetes,
nagyob alunt kodua más szerzetek szerzetes.

Mert amaz idegen szerzetes rubaszatta
az szolnak szerzetes vet szem szaborgatta,
szint szamnak szemmel szerzetes
Regnodszasokat szemmel szerzetes
szak az szívek szép szép szerzetes.

Melynek mar szinek szerzetes szép szép szerzetes
szerzetes szépszép, szépszerzetes szép szerzetes.
Szerzetes mellette szíd szép szép szerzetes
szép szép szerzetes szép szép szerzetes magokban szerzetes
szerzetes s rubajat szerzetes szép szép szerzetes.

70. Ezt sem funtra, singre mérték, mint kívánta,
Magok közt társaság igazán osztotta,
Hanem szemek-eszek mint tudniok hadta,
Ki-ki azon módon vagdalta, szaggatta,
350 Sing helett dárdával morhát elosztotta.

71. És ezt oly hirtelen csomólékban köték,
Apró málhácskákban magokra rendelék,
Ezalatt tanácsból ezt is elvégezék,
Az leánt magokkal mint vigyék, rendelék,
355 Szintén indulóban magokat készíték.

72. Azonban tekinték, tahát nagy két csoport
Igen jön feléjek, s félreverik az port;
Nem várák magokra s veszélyekre az tort,
Mindjárt odahagyák prédájok is akkort,
360 Futának, kevesen lévén, idejénkort.

73. Úgy hagyván szüzet is, valamint találták,
És egyéb morhát is, amiként málhálták;
Érkezvén két csoport, mind felragadozták,
Málhákban mi volt is, azt is hasogatták,
365 És magokhoz vévén, újon elkobzották.

74. Oly igen csudálván sok számú testeket,
Remélvén, hogy ezek ölték szegényeket,
S noha az kapzsira vetették szemeket,
De az leánt látván, s rajta szépségeket,
370 Nagyobb álmékodva nézhették ezeket.

75. Mert annak idegen vala ruházatja,
De tolvaj soksága őt nem háborgatja,
Mintha mind ösmérők volnának, úgy tartja,
Ragadozásokat semminek alítja,
375 Csak az egy ifiú sebét hogy ohajtja.

76. Melynek már színe is kevéssé megjövén,
Ereje, elméje megint helyben érvén,
Tolvajok mellette ezt is észben vévén,
Nem rossz embernek is magokban ítélvén,
380 Termetét s ruháját rajta megszemlélvén,

---

346 syngre s mertek [értelem] **349** modon [az *n* erősen elhalványodva] **373** tartia [az *i*-ből csak a pontja látszik; rím, idő]

Ueu inuisat gerrainarel aż nyrrelgdat,
hiçi çaça çelo nasion mori uene
çelçi minto ç, çarlas logot locelan nyaiat
alçi çuariat lassa ż çaçalnat barlangire
nudt çuriat mindamnt con çiencirine
Hadnagiel çalnes di lamibod ninla
mily miat lirenu, çbuiż çel mibula,
çinibon nasiel çel çó mirçt çyula
mirt lanagiel çelé çoçi arra çerula
Enel çl çermimy aż mirt çbu rula.
Uingiat çerimirt çlüçpodi makara,
çelldrel ytle çinéd emiluon latara.
çbel aż çlçitant rudosituan arra,
çoçi mite ingit çl çel mim tabat arra
çi uanes çiz çbebon çoçi çi çalalara;
Ezt redbel çapienni çauabulid çrlyen,
mutenasabulid çinçjen çl çbluen
çstiu çbel çla çnabid çmilluon,
millin rabagaiel hemu mysçiçrenin,
çad çabadagot çfiçrt çiçzenin.
Hagçi çamar çi ugçil mççi çouarel,
çgrüer çordoiazis çaucara mazrel,
çinut çlçi çiççançor çrel çdçi çlçansarel
gençia çlçgri çagia çelçinat çl arrel,
çl mi çlçtçbçbçl mençia mimb, mençarel.
Az çeromil çolça di mili çhidalaçel
çaçilen çp uolta ni mili çrçalnaçel
Volunçel çrçahil aż çl çaçot baiçel
Noba nomçi ingre, çl, mççil çaçnalaçel
çlçet çabçinin çl çil, amaż ççjalççl çuçel.
Ççiçlen çoluçinat çiçu mirt çççl çrçj,
milçni çr malççlia çrçlçj ççlççl çrçj
çlçççn çaççarçel çrççj çmçr çrçj,
çirçalnçl çmççlçs manççlaçia mçrçj,
çdçnçççlçn çççç

77. Megindíták gyorsan latrok az nyert prédát,
Ki-ki hazafelé nagyon méri útát,
Félti, mint az farkas, *kockán lopott* nyáját,
Alig várják, lássák házaknak barlangját,
385 Mert fúrják mind*enek* conscienciáját.

78. Hadnagyok ezalatt de leányhoz nyúla,
Mely miatt keserve s búja fölindula,
Szívében nagyobb seb és méreg újula,
Mert leány elérté, hogy arra szorula,
390 Evvel el kell menni, és nem tehet rúla.

79. Mindjárt szerelmének csüggődék nyakára,
Földről véle együtt emelvén lábára,
Ezzel az kapitánt tudósítván arra,
Hogy véle vigye el, hol nem, tahát arra
395 Kivont kés kezében, hogy kész halálára.

80. Ezt részből kapitány szavából is értvén,
Mutatásából is könnyen elítélvén,
Ifiú éltéből hasznát is remélvén,
Melyet rabságaért lönne, megígérvén,
400 Édes szabadságért s fejeért fizetvén,

81. Nagy hamar leugrék vitézi lováról,
Fegyverhordóját is szállíttatá másról,
Leánt oly szép gyöngén fölteszi, s társáról
Gondja légyen, hagyá szolgának, és arról
405 El ne feledkezzék, mondja, mint magáról.

82. Az Istennek dolga de mely csudálatos,
Végtelen jó volta, ím, mely irgalmatos,
Tolvajtól fogatik az elhagyott bajos,
Noha nem jó végre, s mégis használatos,
410 Mert rab lévén ő ül, amaz gyalog futos.

83. Kegyetlen tolvajnak szíve mert fog térni,
Midőn Úr malasztja kezdi őköt érni,
Főképpen ha szűből kezdi ember kérni,
S irgalma fényét is ránk akarja mérni,
415 Szerencsétlen eset nem meri késérni.

---

383 lopot koczkan nyaiat [értelem] **385** mindennek [értelem] **415** szerenchetleneset [értelem]

Igy lőn az Úr dicsősége minden ő szent angyalainak
szolgálatban és szent szerelmben és szívben,
minden mennyei erőknek minden szent szolgálatokban,
mindenkinek szívében és szívében szolgálatban
szent szeretet szívben szívben szolgálatban.
Sőt minden szívben szívben szívben szolgálatban,
szívben szívben szívben

84. Így lén ezek dolga, mert lágy irgalomra
Tolvajok kőszíve fordul és javokra,
Mindnyájan egyszersmind szánakodásokra
Vezetnek hozzájok s jó indulatokra,
420 Természetek ellen vonatnak azokra.

85. Gályától így azért hogy kétholdnit *j*utnak,
Megrakodva, telve minden jókkal *f*utnak,
Bal felé fordulván egy ódalnak csapnak,
Melyen léhve-pihve általkaposzkodnak,
425 Tengert hátul hagyván igen takarosznak.

86. Mely hegynek túljára hamidőn érének,
Semmit nem múlatván előbbsietének,
Egy nagy förtős láposra igyekezének,
Melynek sok vizei Nílusból jövének
430 Föld alatt, s folyami mély ingvánt szerzének.

87. Ennek belső részi tisztás és mély vala,
Úgyhogy fenekére fa soha nem szálla,
Kákás környülötte és sok nádbúl álla,
Ingványán, partosán sok vad, madár hála,
435 Prédájokkal tolvaj csoport ehhez álla.

88. Melyben széllyel vadnak sok apró szigetek,
Kútyákat az latrok ebben építettek,
Sok tolvajlott morhát hová is ejtettek,
Békességért magok is abban szélhedtek,
440 Mindenek előtt hol csendeszen élhettek.

89. Erre oly csavargós utakot csináltak,
Náddal, mesterséggel amelyeket fontak,
Mint egy erős kőfalt s kerítést formáltak,
Ál lyukakat abban nád alatt fundáltak,
445 Kis hajókon melyben vízen szaladoztak.

90. Holott akárki is őköt nem bánthatta,
Háza népét benne bízvást tartogatta,
Förtőnek halábúl eleségét kapta,
Szomjúságát penig vizével oltotta,
450 Latorságát bátran abból próbálhatta.

---

421 holdnit futnak [rímszócsere, vö. **422**] **422** minden jokal jutnak [a *minden* utolsó betűje vélhetőleg *o*-ból, a *jokal* (l. betűjének olvasata bizonytalan) *j*-je *s*-ből, *l*-je *t*-ből javítva, a nazálisjel lehet utólagos betoldás is, így a 'midőn sokat', 'minden sokat', 'minden jókat', 'midőn jókat', 'midőn jókkal' stb. olvasatok sem zárhatók ki; rímszócsere, értelem, vö. **48–49**] **428** [metszethiba] **430** szerzenek [a *ze* javítva] **440** előt <hog> hol

Imbris igor mebelmik hannyok legjavan,
[illegible] fakadik labolja lapossavan,
ollyo szabadsagban a zsuffok fogvan
illulassagot vesztik ugyszintén galambban,
sok mindenféle szokatlan szép szabadsagban.
Meddigen a szigetnek fogsagban fogadtak,
mikor elodaigen mikent tamadtak
nyillal lövöldöznek es szabadsagban
ugyanra futnak kiszöktek kiszaladtak
nagy lárdsagban vallolon mindnyájok szabadtak.
Ebben az szerencsés olaszban élnek.
sok nagy gyönyörű bovai fokok alamondanak
[illegible]
ekkilagokis igen mar mindnyájok szabadnak
Faradtak a parton kiment lovaglanak.
Es a sok lovakis lerul le szaladnak,
egyik itt vivual parton mindnyájok nyugotnak.
Odaiszaszon fontosra le bordanak,
rabolcal egymaban mind le szaladnak,
ily mivel szokatlanok ily nagyadnak.
Lakos nagy orszag szepszamok szerint,
elszabadulnak erdőkben mindnyájok ösztön,
mindenszabadnak kiralik fogadjak szomszédok,
de sok mindnyájok szelmetek a rabok szépszagot
Kivonak orczaire es fris olyosszek,
Szolgaszok mindig igen azon elszalanak,
mert szabadnak latot szépszagot latanak,
s millyen kiszabadis a mindenszamlalanak,
mennyit ment szerint mindnyájon gondolanak,
kapitan szabados de minden bordanak.
Sok magan valo szoli a mindenkor illyen
de azon szigetben a szegény millyen,
sok mindenkinek odat nincsen kellyen,
mindenkiso szifolyos szarsa mindnyájok hely,
kuzgaiskban kiki azurnu mindenkor.

91. Emlős gyermekeknek anyjok teje után
Nyers s asz*ú* hal étke; lábokra kapdosván,
Apró hajócskákban az evezőt fogván
Múlatságot űztek, úszást is gyakorlván,
455 Holmi dűlt tőkéből hajócskát faragván.

92. Meddiglen a fegyvert forgatni foghatták,
Melyre csoda igen, miként tanították,
Nyíllal lövődözni célhoz is oktatták,
Ugrásra, futásra kísztették, biztatták,
460 Nagy terhet vállokon emelni szoktatták.

93. E helyre azérton oly tájban érének,
Hogy Nap gyors lovai Föld alá menének,
Antipodesekhez közelítenének,
Csillagok is igen már megtetszenének;
465 Fáradtak, a parton kevést leülének.

94. És a szép leánt is lórúl leszállítván,
Együtt ifiúval parton megnyugotván,
Prédájokat hajón förtőre béhordván,
Rabokkal egyemben mind bétakarodván,
470 Ily nyereségeken oly igen vigadván.

95. Lakos nép is értvén kapitányok tértét,
Eleiben futnak, üdvözlik megjöttét,
Mint hatalmas királyt, fogadják személyét,
De hogy megtekinték a rabok szépségét,
475 Leánnak orcáját és fris öltözetét,

96. Fölötte mely igen azon csudálának,
Mert soha nem látott szépséget látának,
Emellett kincset is annyit számlálának,
Mennyit mérhetnie meg sem gondolának;
480 Kapitán házához de mindent hordának.

97. Csak magánvaló hely amely volt jóllehet,
De azon szigetben és a többi mellett,
Ide mindeniknek prédát vinni kellett,
Mely késő éjfélig tarta, míg vége lett,
485 Kútyájokban ki-ki azután mehetett.

---

452 asz [értelem, szótagszám; az utolsó betű kidörzsölve] **471** ertuen [a *t* és az *u* kötése között javítás]

8.

Ugy maradjanak bizonnak vagyonak sadnak
az szabadságnak mennyiségét el kezdi
Isten vagyok te atyádnak az nyugodalomnak szavával,
minthogy ennek okáért szabad lesz ily szerencsével,
alkalmas szolgálatodat szabadságodban.

Az szabadságod azért szerszámaidban magával,
hogy szemeidben szabad szivedben mondhassad szolval
szárazdra vagyok az szilárd szavál,
szabadságodban azért szolgálni igyekezzenek
szemben szabadságodban szabadságnak nagy szerencsével.

Egy szörcsi kamora szinaszerint szállassak,
szabadságodban az szolgálatodban szabadsag,
minthogy szilárd szép szolgálatodban szabadsagok
nagyobb szidalmak azért az szabadságnak,
szóródjék utánad szidalmaidban szállassak.

Ily szép szálas azért szép szavaidban,
szebbre szerszámaidban szép szolgálatodban,
illustrissimus szabadságodban szép szép,
szolgálatjaidban szabadságodban szerszámaidban,
szép szárazdra szabadságodban szolgálatodban.

Nemert hogy szarvasnak szabadságodban szépsége
almot szolgálatunkban szerszámaidban szépsége,
szépségben szabadságodban szépségben szépsége
annak a szabadságodban szépségben szépsége,
szépségben szabadságodban szépségben szépsége.

Sőt hogy szárnyas nem szabadságunkban
szépségben szépségben nem szabadságunkban
szabadságodban szépségben szépségben szépségben
szépségben szabadságodban szépségben szépségben szépségben
szépségben szabadságodban szépségben szépségben szépségben.

Szabadságodban szépségben szépségben szépségben szépségben
szabadságodban szépségben szépségben szépségben szépségben
szépségben szabadságodban szépségben szépségben szépségben
szépségben szabadságodban szépségben szépségben szépségben
szépségben szabadságodban szépségben szépségben szépségben.

O szépségben szépségben szépségben

98. Megmarasztván bennek vacsorán hadna*gyval,*
Az többinek mondja, menjenek el, ho*lval*
Isten reggelt adván, az nyertes morhával
Mind megosztozhatnak; több ily szerencsával
490 Áldja Jovis őket és kazdag prédákval!

99. Az rabokat azért marasztá magával,
Egy görög inasra bízván, mond, hogy holval
Harácsra vetteti, azt jelenti szóval,
Gazdálkodjék azért, s légyen vigyázásval,
495 El ne szaladjanak, hagyja nagy parancsval.

100. Egy sötét kamora lén azért szállások,
Ételből, italból alkolmas tartások,
Mint olyan szűk helen, oly gazdálkodások,
Nádból hideg ágyok és rossz aluvások,
500 Törődések után fájdalomvallások.

101. Ily hel vala azért, ahová ezeket
Orcázó szerencse veté szegényeket,
Mustoha kezével fogdozván fejeket,
Tolvaj birtokába hozván személyeket,
505 Nehéz játékjával látogatván őket.

102. De merthogy fáradság s bú embert elbírja,
Álmot szóltában is szemeiben hívja,
Főképpen ha étszak sötéte burítja,
Avagy a csöndesség egyedöl szorítja,
510 Így bánék ezekkel, s őket elalutja.

103. Csakhogy Chariclia nem tud elalunni,
Keserves szívében nem lát álom menni,
Rajta lett dolgain kezdék sopánkodni,
Szerelmes mátkája sebein búsulni,
515 Jövendő kárától s szégyenétől félni.

104. És hogy csak egyedöl volna fönnlátó már,
Nagyot fohászkodék és monda: Ó, nagy kár,
Ki ez keservekkel üldözsz, mint hegyes ár,
Ez világra inkább ne lettem volna bár,
520 Hogysem, szegín fejem, erre juttam immár.

---

486 hadna[kiszakadva] **487** mondgya [*gya* javítva] el ho[kiszakadva] **488** morhaual [az *r* javítva] **489** szerenczaual [az 1. *a e*-ből javítva] **503** kezeuel [a 2. *e i*-ből javítva] **510** ál<n>ttia [a 3. betű olvasata bizonytalan, a másoló egy *u* betűt írt föléje, vö. NySz, I, 91]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

105. Ó, fölséges *Isten*, mennyei Apolló,
Kihez a *keser*ves szívem mostan szóló,
Mért nem érdem szerint vagy zsoldomot toldó,
S ennyi nyavalyákkal bűneinkért foldó?
525 Isten lévén, inkább mért nem vagy megoldó?

106. Nem elég-é valyon, hogy édes szülénket
Elhadtuk nagy messze tápláló földünk*et*,
Sok rokonságunkat, kedves nemzetünket?
Ily keserűségre juttattad fejünket,
530 Tengerbe vesztettük sok keresményünk*et*.

107. Annak sok szántalan veszedelmességit,
Habjának rémítő, vesztő fényességit,
Érzettük latroknak nagy kegyetlenségit,
Ezzel társaság közt harcnak szörnyűségit,
535 Az édes társommal sebek mérgességit.

108. Ezeket semminek, látom, alítottad,
Meg nem elégedvén, lásd, mire juttattad
Mi szegény fejünket mivel ostoroztad,
Lakásunk gyilkosok barlangjába hoztad,
540 Ezzel nyavalyánkat megszaporítottad.

109. De ki mindezeknél nagyobb: tisztességünk
Gyalázatos lészen jámbor emberségünk;
Tisztasággal együtt vész el szüzességünk
Fertelmesöl, penig nincsen rá vétségünk;
545 Súlyosabb halálnál, mely történik nékünk.

110. Úgyhogy már nincs veszél, ki bennünk nem sértett,
Melyben az szerencse nem kevert, merített,
Sok csapási után erre kíszerített,
És ily mérges pohárt nékem elegyített,
550 Hogy hitemben együtt valljak kárt, kerített.

111. Csakhogy mivel lelkem, egyem, Theagenes,
Nékem idő előtt nem volt ösméretes,
Ki hittel énhozzám s lélekkel köteles,
Bizony egy kurvafi sem lész itten heles,
555 Meghidd bár, Apolló, énvélem fertelmes.

---

521 O feolsege[kiszakadva, a 451–452. sor látszik át] mennyej [az őrszó alapján] **522** a [kiszakadva]ues **527** feóldunkeoth [rím] **530** keresmenyunkeot [rím] **550** [a *keritet keseritet*ből javítva, értelem] **553** [az *s* beszúrva]

Mert mi szomorúságnak szívünk magunknak
Igyis nagy szerelem miatt szívünk magunknak
Hanem mindenkinek szívünk szomorúságunknak
Ennek okáért valóban szívünk szomorúságunknak.
Ő szállásnak nagy Diána kőszállásunknak.
Egyen világnak szépsége minden szépségére.
Hogy az szerelmet hirdessük szívünk szerelmére,
Szívünk szerelmét szívünk szívünk szívére,
Azért szerzőjét szerzik mint szerelmesének,
Szívünk szerelmét szívünk mint szerelmesének.

Este mondunk éjszakát magát szívünk szívére
Almas szagomnak szívünk szívünk szívére,
Szívünk szerelmét szívünk szívünk szívére
Szívünk szerelmét szívünk szívünk szívére
Szívünk szerelmét szívünk szívünk szívére
Szívünk szerelmét szívünk szívünk szívére.

Mondjuk el szívünk szívünk szívünk szívére,
Mert szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Nem szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Hogy szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére.

Ugyi vagyon nagy szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére.

Mert azért szívünk szívünk szívünk szívére,
Hogy szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére.

Ő szálard világunk szívünk szívünk szívére,
Mindenkor szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére,
Szívünk szívünk szívünk szívünk szívére.

112. Mert ím, ez órában megfojtom magamot,
És így is megtartom én tisztaságomot,
Theagenesemhez hív jámborságomot,
Kinek fölvallottam leányiságomot;
560 Álljad meg, Diana, bosszúállásomot!

113. Légyen világ szerint meg emlékezeti,
Hogy az Charicliát hív szerelme veszti,
Tisztaságát följebb életinél félti,
S azt társaért tartja, mert szűből szereti,
565 Egyíbnek világon nincs nála keleti.

114. Ezt mondván, övével magát fojtogatja,
Álmas Theagenes csak alig hallhatja,
Fölugrik, tréfának nem szintén tarthatja,
Sebeit sem érzi, leánt szólongatja,
570 Szép Charicliáját ekképpen biztatja:

115. Mondd, mit cselekeszel, szívecském, szerelmem?
Mód nékül akarsz-é elmenned előlem?
Nem félsz-é Istentől? Nem ez az szerelem,
Hogy így reméntelen eltűnjél mellőlem,
575 És mindjárt kétségben essél énfelőlem.

116. Úgy vagyon, nagy oka vagyon keservednek,
Nincsen kicsin búja te gyenge szívednek,
De könyörgeni kell Apolló istennek,
S nem bosszút szólani ő szent fölségének,
580 Hanem tiszta szíből esedezni ennek.

117. Mert avval helyére nem visszük dolgunkat,
Hogyha bosszúképpen mutatjuk magunkat,
Tudják ők is az mi nagy gyarló voltunkat,
Megmutatják jókért mindenben módunkat,
585 Hogyha megesmérik állandó voltunkat.

118. Ez csalárd világnak ilyen állap*a*tja,
Mindenkor ugyanis a jót háborgatja,
Próbára Venus is szolgáit bocsátja,
Mert röstnek, tunyának javát nem adatja,
590 Ki álló ezek közt, azt el nem hagyatja.

---

574 <eleolem> mellólem [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **572**] **586** allapottya [rím]

Judodebal Lolaynnis az lik Salalmassok,
azokat lényi l.i mert mindenszerrel,
az fennmis nemmenal bosszabol kokassok,
Lik Salaszinek raszallira szárnyassok,
mennyinek sárinbal lik szélben lakossok.

Azert ados lélekben mitj akarsz godnek,
most mindenki minjiart is bitorsagodnek,
Sinczsel kessebben, hazzo allasodnek,
Lyind szollobol szallia mondasodnek,
mert nem mikj Judoin Zugolodasodnek.

Fekelsep szolal az szuczz bizattyn,
Lajczelyn uissonc jdozdan Salgattyn.
Barlamyt: mert annak gyermekeim szaggattia,
az mellett mynt lopua szallia szolgattya,
Lesten szauatis bessa monogattya.

O agyizlen agyjomi elemnek kellyenek,
Czinnek vagy! mert arettad mynjnek vala ebbe
latuan Jogi szerencze mertiszi sebekben
nem uitem jogy soda lelek az szabadnak
mond mynt azert kined kermjebolta mybe.

Mert aze vagj lyuganam mint alkolmatz
Vangonnak szoluan mond az szu szokomat,
Hogi az enas kaszo azzam kermjebbmiz,
Azt mondunam barombor da kirland vagymit,
Sal bizoggeszeke mindenuiszkiemet.

Azert az szoludiolis dalpos szikrel
ebakarul giogettyak mindenmagszikrel,
nem Judnakis emlegnek kemlekrel,
az mind bizhornikk eskenhyo kotorekrel,
Sarlatan szinekia mikes kesnikrel.

Oclodek almabol az ko bessed kezben,
az Jeremyes szaku az emnek kezben,
kiadosz szalatz velennak az szellen,
Vigasztalanan Jogi mar kezzel szellen,
aly format bessedel erusszelben.

Szemelelesel hogi szaunak

119. Tudod, csak földön is azkik hatalmasok,
Azokat kérni kell, mert méltóságosok,
Ők semmit nem adnak, bosszúból szokások,
Sőt hal-vesznek rajtok, kire haragosok,
595 Mennyivel hát inkább, kik égben lakosok!

120. Azért, édes lölköm, mély okosságodat
Most vedd elő mindjárt jó bátorságodat,
S ne essél kétségben, buzgó állásodat
Tegyed Apollóhoz, hallja mondásodat,
600 Mert nem nézi, tudom, zúgolódásodat.

121. Efféle szép szókkal az szüzet biztatja,
Chariclia viszont édesden hallgatja
Szerelmét, mert annak gyönyörű, szaggatja,
Ezmellett meg lopva falja, apolgatja,
605 Ekképpen szavát is hozzá mondogatja:

122. Ó, egyetlen-egyem életemb'-lölkömbe!
Mint vagy? Mert éretted megyek vala ebbe,
Látván, hogy szerencse merített sebekbe,
Nem vélém, hogy soha lehess egészségbe,
610 Mondd meg azért, kínod könnyebbölt-é mibe?

123. Mert azt úgy kívánnám, mint az életemet.
Theagenes szólván, mond: Estve sebemet
Hogy az inas köté, érzem könnyebbtemet;
Azt mondván, háromszor ha kötend engemet,
615 Hát béegyeséti minden veszélyemet.

124. Mert az tolvajok is halálos sebeket
Csak evvel gyógyítják minden veszélyeket,
Nem tudnak is ennél egyéb keneteket,
Ez mind béforrasztja csontjokot, ereket,
620 Hertelen újétja nehéz keserveket.

125. Ocsódék álmából ez szóbeszéd közben
Az görög ifiú, és méne közikben,
Ki őrzése alatt voltanak az helben,
Vigasztalván hogy már keserőségekben
625 Ilyformás beszéddel járul eleikben:

---

603 gieonieor<eon> [az áthúzott szótag fölött más kéz javítása: *ue*(?); értelem]

Hinc ad ecclesiam Dei sanctae Mariae
nunc mittit mihi omnis populus Israhel
[illegible]
magis [illegible] caecos bonum [illegible]
minus [illegible] [illegible]

Ingenis benignus la dogi ad Islam,
Iduaiot [illegible] [illegible]
de minis [illegible] [illegible]
sanctae [illegible] [illegible]
nunc non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] minus [illegible] Sabam
abominantur [illegible] [illegible] in sam,
mendnat [illegible] [illegible] [illegible] nam,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sabbatum,
Monda [illegible] [illegible] [illegible] Sabbatum.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

A [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

126. Nem ok nékül esék, hogy szánlak titeket,
Mert mintha majd én is tűröm terheteket,
Görögöknek értem ti nemzetségteket,
Megesem rajtatok, bánom ügyeteket,
630 Mivel feleimnek tartlak benneteket.

127. Engem is bűnömért, lá, hogy az istenek
Tolvajok köziben véletlen vetének.
De mind súly vétkeim erre okok lének,
Szánlak azért titek, ó, szerelmes vérek,
635 Mert nemzetségről is ösmérlek en*yé*mnek.

128. Görögország mivel nékem édes hazám,
Azon nyelvet tudja, s nem egyebet, én szám.
Mondnak örömökben: Hát Isten adott, nám,
Közinkben! De neved örömest tudhatnám,
640 Monda Theagenes, és hazád hallhatnám.

129. Felel tömlöctartó: Értsétek nevemet,
Cnemonnak neveztek szüléim engemet,
Mikor Isten adá világra létemet,
Áthénás városban hallottam *él*temet,
645 Annak édes ege táplálta lelkemet.

130. Ez a szép Áthénás Minerva nevére
Neveztetett vala ő tisztességére,
Midőn egy olajfa és egy kút avégre
Teremtetnek, lenne hogy neve ezekre,
650 Corcyrus királnak érvén idejére.

131. A forrás Neptu*n*ust, *m*int ki bírja vizet,
Jegyzette; s olajfa szép Minerva szüzet.
Ezekre kelle már választani nevet;
Váras a piarcra tén gyülekezetet,
655 S sors szerint mondának ehhez ki-ki ügyet.

132. Férfiak fejenkint Neptu*n*usra mondák,
De az asszonynépek Minervát imádák,
Egy vokssal férfiak számát meghaladák,
Athinnak fölszóval mindnyájan kiáltják,
660 Athinról Athina, onnan magyarázzák.

---

635 enymnek [rím] **644** letemeth [rímszóismétlés, vö. **643**] **649** teremtetnek [a 3. *e* javítva] **651** és **656** Neptunus [értelem] **651** ninth [értelem]

Fiuolaynak az Istennek dicsőségenek
az ő szent igéjének megjelentetésére,
és a szent evangyomnak szamlalatjanak,
mint az budaesben s egyéb helyekben,
nagy sok erős munkát és szorgalmatosságot
Istenünk felől mi szolgálatunkban
elszenvedtünk s mindenféle szenvedésünk,
mindenkor annak jól mi szerzőnk szolgálatja,
mert gonosz ördögök minket szüntelen mind,
sőt, amint szokott nemcsak most, kivül.
Azért el szándékunk almosszuk vagyunk
és azért mindenféle szegénységet szenvedünk
Istenünk jó szolgáinak szegjünk,
szamunk szerint szerencsétlenek szerencsétlenek,
Mindig minket mondott urunk addig szenvedni.
Mert nagy kiemenjetszegi szegénységünk
egy szerzetes szegénységünk mindenszerint szegénységünk
gyönyörűséges fordul szegénységünk szerint szegénységünk
szegénységben szerzőnk szegénységben szenvedünk
jobban emiatt jól igazán szegénységünk.
Minden mondja ottan kiadunk nem szegjünk.
Mert szegénynek mult szegénységünk,
és szegénységünk emiatt szegénységünk,
de szegénységünk szegénységünk szegénységünk,
szegénységünk szegénységünk szegénységünk.
Aristippus vala milyen szegénységünk szegjünk,
Florida Tamilon az szegénységünk szegjünk.
Szegjünk szegénységünk szegénységünk szegjünk
egyszerű maradott szegénységünk szegénységünk.
Szegénységünk szegénységünk szegénységünk szegénységünk.
Vagyunk szegénységünk szegénységünk szegénységünk
Szegénységünk szegénységünk szegénységünk szegénységünk
nem szegénységünk szegénységünk szegénységünk szegénységünk
de mi szegénységünk szegénységünk szegénységünk szegénységünk
mint szegénységünk szegénységünk szegénységünk szegénységünk.

Anyamazonkirben

133. Ez volt eredeti Áthénás dolgának,
Az én híres-neves nevelő anyámnak,
De ha elkezdeném számlálását annak,
Mint lett búdosásom s hagyása hazámnak,
665 Nagy sok órát venne beszéde summámnak.

134. Theagenes felel: Mi hozott hát ide,
Csak azt jelentsd bár meg, s micsoda szerencse?
Cnemon arra így szól: Ne kérdezz ezekre,
Mert gonosz veszéled megtöbbölne véle,
670 Soha semmi hasznod nem lenne belőle.

135. Ahhoz elfáradtak, álmosok is vagyunk,
Jobb azért, nyugodva hogy csendest aludjunk.
Theagenes így szól: Mi békét nem hagyunk,
Hanem kérésünkkel fárasztunk, untatunk,
675 Míg megmondod, uram, addiglan imádunk.

136. Mert nagy könnyebbsége lészen sérelminknek,
Hogy társát is látjuk nehéz esetünknek,
Gyógyulása fordul bizonnyal sebünknek,
Ha többen hordozzuk terhét veszélyünknek,
680 Jobban emelhetjük igáját is ennek.

137. Cnemon monda ottan: Kedvedet nem szegem,
Noha újul véle múlt keserűségem,
És fölháboroszik enyhüdt csendességem,
De haddjárjék, lész is ha mi nehézségem,
685 Csak üdőmmel érjem, megvallom vétségem.

138. Aristippus vala nékem édes atyám,
Florida peniglen az szerelmes anyám,
Idején elhala, ki vala, két bátyám,
Egyedöl maradék kisebbik fiok, nám,
690 Kire ennyi terhet szerencse fűzött, lám.

139. Városi tanácsban apám kellemetes
Tisztekkel közöttek gyakran tiszteletes,
Noha egyebeknél nem nagyobb, értékes,
De mivolta szerint semmiből nem szűkes,
695 Mint főrendő polgár, mindenekben béves.

---

665 [kidörzsölve: *sze...* javítva: *beszéde summamnak*] **694** szwkeos [rím]

Ingyen azon kivül a' sagai kimondatok
kedvezésre és más kimondatok
szám szerint [illegible] más kimondatok
magais galoczon szonta sok kimondatok.
és [illegible] szerint [illegible] kimondatok.

De minthogy az ő vitézi mindenkinek szabadsága,
fel [illegible] szerint kanatot sosoltnek,
la szán szinü lobot faid almalott lottnak,
nincs [illegible] sot bur vinyenyt. és [illegible]
szammalis igi lovin nik bur mulattak.

Il feliczik mint halalat elnyammak,
nagi szamar szekrada barak szauanak
kik inkik, nt kesik, es szi gongianak
kriszin szegiletes szila es szauekuak
ugda szarara levin nyl lovi szambornak.

Azon sagiak nyugodni az kiszik dologban,
nagi ördögön szarnak kordik a suttomban
ala egy fö szöm ebben a varasban,
Demondja vitézi es szlets alatomban,
az szamnak igi kegy ugyomalorban,
Ennek okon sagi szo von dolgualanak
Jo mivelitegibol es bolda mon mondanak
siollok, nincs mege nagi alnoksagnak,
mellik rakua dugsua fiai es bik annak
kirul ingomnes szolgajs el vontanak.

Az ontania es bombol nem kelvala lenni.
Ugyammak mivegze kelvala szemelenj
szen istus agomots ebben nagi kimelenj,
szabnotlan eindagal szamul nem kerszlenj
mint vala mikvelis ludunk vala elnij

Sagy fittyel amiamots de szabmeba bosanak,
alkolmas sok ionkats kedmizve kiosztanak,
kasda-sagnak elgat kiszin kidanak
nagi forgolodasat bemi szaja szalanak.
alnoksagats soba es akmugy szengendolanak.

140. Anyám azonközben elhagya bennünköt,
Keserűség éré miatta szívünköt,
Apám földig szabá gyászló köntösünköt,
Maga is gyakorta önte sok könyveköt,
700 Jó falka ideig tűrvén keserveköt.

141. De minthogy az idő mindent megváltoztat,
Feledékenségvel bánatot oszoltat,
Lassan szíveinkből fájdalmakot koptat,
Megcsoportozott bút örömest oszoltat,
705 Apámmal is így tőn, véle bút múlattat.

142. Elfelejteté mert halálát anyámnak,
Nagy hamar helt ada baráti szavának,
Kik inték, ne késsék, és házi gondjának
Keressen segítőt; hajla ő szavoknak,
710 Noha kárára lőn végtére jámbornak.

143. Nem hagyák nyugodni az kezdett dologban,
Nagy erősen járnak, szörzék a suttomban.
Vala egy fő asszony ott benn a várasban,
Demæneta nevő, eztet alattomban
715 Az apámnak jegyzék egy uzsonnakorban.

144. Ennek rokonsági fő rendek valának,
Jó névnél egyebet hozzá nem mondának,
Jóllehet nincs vége nagy álnokságának,
Mellyel rakva, dugva feje s béle annak,
720 Kivel engemet is földig elrontának.

145. Az én tanácsomból nem kell vala lenni,
Atyámnak vénségét kell vala szemlélni
S én ifjúságomot ebben megkímélni,
Hasznotlan vendéggel házunk nem terhelni,
725 Mert nála nékül is tudunk vala élni.

146. Nagy fittyel anyámot de házunkba hozánk,
Alkolmas sok jónkat kedvejért kiosztánk,
Kazdagságnak dolgát kezeiben bízánk,
Nagy forgolódását benne tapasztalánk,
730 Álnokságát soha csak meg sem gondolánk.

---

699 keoniueketh [rím] **700** keserueketh [rím] **704** oszoltath [javítva] **728** kezejben [a *j* beszúrva; szótagszám]

Gyakorta az Istenek neka szolta vagyok
Sallust. Mostoha szavak s karmal fogjak szívny,
vissone lattjuk addig szegi csak ezek szívnak
fognak csak szépszóval s jóvakta irjuk vagy.
de nagy akarattja ma vidámnak adjuk.

Minthogy azonban azt kívánod szám szerint
latta szegyen azért szám szerint
egyszer alkodassa gazdanak kedves lenn
az szegyen szamitos szól szívekben szen
ugyan mert barátok szegyen azt tartom ez

Az szerszámot szudvan mikor szándokom
minthogy csak szépszavak kívánjuk fogunk
szokott szívre szentatny mondanny
vagy szépen szétszórt szolny igazatlan
szépen szerszámot szépen mattatonny

Egyik azonban ugyszól mind szollgál szálladozik,
mikor szegyenszó oly vagy szót kapott,
Sa kyde nem azonban szíszünk szaragodott,
ennek ugy erolta s minden szegodott,
szóttá nap szégyen csak szónszolodott.

De mennyit jó szétmutt sa latta ugy erőltet
szegyenszó szívben ugy szaga szivalmerőltet
de ugy szépszóval s mikor szóval erőltet
szamarian szétszóttá annyszor szoltet.
magnak szóval nem itszenek mikor sa szavam szóltet

Sa ly mint szó szívben szívem szétszóttmigszívt,
s sa mysiót szépszóval oly szolagy szoliant,
mert szívem szaladva szó minda szívem szavt
szétmig szégyik mert azzal mikor azt,
szót szalatban szóval szal mattá oly szavt.

Sokszegyenszalan mikor szándokik
szokszal azzam ugy mysz szalaszik
mindazonban mikor szégyen szerszámszik
nem mysz szólszenszó mysz vétkozik
szomorúsága szívat szívá szalaszik.

Szenvedésben szívben

147. Gyakorta az csitkó noha szokta rúgni,
Halljuk, mostohákat, s kárral fülök fűzni;
Viszont látjuk azt is, hogy csitkót kiűzni
Szokták koppal jóra, s javaitól nyúzni;
735 De nem *akar atyám* ezvel álmodozni.

148. Mindeneket asszony azért kulcs alá vén,
Látja, szegín apám hogy többire agg s vén,
Ő gyorsalkodása gazdánál kedves lén,
Az szegín atyámhoz sok hízelkedést tén,
740 Ugyan megbájolá, bizon azt tartom én.

149. Mesterséggel tudván néki hazudozni,
Minden csélcsapással környüle forgani,
Feketét fejérré tüntetni, mondani,
Egy talpon kétszer is csalni, jakabolni,
745 Kedve kereséssel csupán vakká tenni.

150. Egyéb asszonynépet mind följülhaladott,
Mesterségével ez oly nagy élőt kapott,
Ha kire vén apánk köztünk haragodott,
Övis úgy orrolta, s mind rá zúgolódott,
750 Előtte napestig csak elpántolódott.

151. De megint jó kedvét ha látta, úgy örölt,
Hogy már színében víg, maga búval merölt,
De úgy elfedezte; s mikor hozzá ürölt,
Keményen kobzotta, amijéhez térölt,
755 Másnak és nem nékünk mely hasznára kerölt.

152. Ha kiment, őrajta siránkozott mindjárt,
S ha megjött, kérdezte, oly sokáig hol járt,
Mert szíve szakadva ő mind reája várt,
Kérte, ne is késsék, mert azzal néki árt,
760 Sőt halálban hozza, vall miatta oly kárt.

153. Csókokkal untalan néki hazudozik,
Ezek által apám úgy megcsalatkozik,
Mindenben néki hisz, reá bocsátkozik,
Nem veszi eszében, végre megütközik,
765 Asszonyember miatt búja találkozik.

---

734 fogtak chak kopaliora [szótagszámhiba, értelem, vö. **731**: *szokta*] **735** akarattia <me> ezuel [értelem] **738–740** [egy felülragasztott papírcsíkra írva, amely alatt ez olvasható: *Kedues forgodasa attiam keorwl de len, hogi tisztan magahoz kapchola s mindent ten, mit akara.* Gy: *És forgolódása házánál kedves lén*] **758** mind [a *d th*-ból javítva]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

154. Nem jutván eszében Phædrának eseti,
Medea példája semmit nem rettenti,
Semiramis noha régtől fogva inti,
S dühös Cleopatra dolga készeríti,
770 De ő oly vak ebben, hogy értve sem érti.

155. Így szegín vén apám tisztán megcsábulván,
Énhozzám fordula, nékem kedvét osztván,
Hazudoz körülem, jó koncokat osztván,
Mondja, tiszta szíből szeret, jót kívánván,
775 Néha atyám előtt lőn meg is csókolván.

156. Én ezt, ilyen dolgát, mind folytában hadtam,
Csalárdság nincs benne, bizonnyal gondoltam,
Sőt mostoha lévén oly igen csudáltam,
Hogy ily édes anya szívét tapasztaltam,
780 Fortélyát mert ingyen nem is alítottam.

157. De hogy oly gyakorta kezde hozzám jőni,
Untalan-szüntelen ölelve csókolni,
Államhoz, orcámhoz bátorsággal nyúlni,
Közelben-közelben mellettem is ülni,
785 Édes, hízelkedő beszédekkel szólni,

158. Ahhoz szemérmetlen tüzes tekintésit
Látám és illetlen, mosdatlan szólásit,
Gyanakodni kezdém, nézvén dolgozásit,
S majd kétségben esém, futván társolásit,
790 Mindenben kerülém ez ily hálózásit.

159. Nem mondom azért meg, mint akart veszteni,
Sokféle módokkal magához hajtani,
Édes beszédiben lépesen megfogni,
Az maga kedvére kötözni, láncolni,
795 Mert bizony *szégyenlem* csak meg is gondolni.

160. Szívének, lölkének engemet nevezvén,
Ő drága kincsének, gyöngyének említvén,
Szerelmes fiának mindenkor ismérvén,
Efféle módokkal magához hitelvén,
800 Illetlen, fertelmes dolgokra vezetvén.

---

795 szeginlem [értelem, Gy: *szégyenlem*] **797–798** [a rímszavakat a másoló átszámozta: **797** *jsmeruen*(2) **798** *emlituen*(1)]

Conban Sogi ogi ocus Alumnua Imuchra,
Cellannach Cluada Pallas Lissdidhe,
Cuig mnai i Dair Calgan [illegible],
Slí mogh nem is mer ken do Sonnad Fordomnach,
Ba Fodhb a hrosnaigh Lessaigh gomfaigheadh.
Cuig i Dia Cal a hrosnai Ri mentam.
Ro Sóldh Ro Fordhab Fidhm Ferrcetam,
Fearr Leabar Cúinnrech magamna Fail uillcam,
Agi Falka i dorigh ad Templomdan Lessam,
Mogh i dorin Sardorb ad digh ambeltam.
Aitnugudhur is nnr Sabonkban Ri mantl
Do Sogi ó mogh Lara ocus Fiam Firi Ro gabl
Nem ir Sat magaual Fordomnach Sabhl,
Lit mnai tichol Barua Chondon Lutanuch,
Ó Kana Ferrde Foguan mellbhlas Fordhach.
Nagi Sindh ocus Colalach uruman ordhainna,
Bendinfra allamra ocus mosolgo Fanna,
Lillamh ocus mond, mindgamh ocus Lobra,
Magadhos Forongach ocus Sugh Fugh ad malanna,
Dubhrotta langossua gorgis mi uloinna.
Uit gondolach Lettach in uit gondolsattam?
Nidhin illiadhomman gerridhon Lattam,
Sogin mogh mondanb a mikant Cyrultam,
Mach Sóda ad nagigh in ait nem Ghaltam,
Forombolich Lorsich Sogi ocus Lichi nem Fordhamg.
Isis Rolassanach et uaio nesthem
Sogi ad aldolaera ordaka mantamh.
Ó mind uirrasaigh ahrosi ad lighsamh
Ó a Fahidhan ocus Sainalbhan mantamh
Mugodhni Ouasban, ó nem Lighsamh.
Ri mentuala Fonigh Ceirimnach ocus Sibhl,
Minich ogik Sandhsir ad Laibhsi mighsamh,
Tinich Ri mainthi Moses am Ceiriuichsibhl,
Nesh nagi ocus Ardul Hamil bi Sodhigh,
Mnai Sa ó ad Banna, agi Ceiriu ocus Sibhl mill. Abhl

Nard

161. Azonban hogy egykort Minerva innepét
Ülenünk kell vala Pallas tiszteletét,
Én is, mint ifiú, életem örömét
S ki még nem ismértem asszonnak szerelmét,
805 Készölék áldozni tisztaságom fényét.

162. Egyéb ifiakkal áldozni kimentem,
Szép zöld koszorúkkal fejem kerítettem,
Fejér bíborköntöst magamra fölvettem,
Egy falka ideig az templomban késtem,
810 Míg ideje tartott, addig énekeltem.

163. Azt végezvén, ismét házonkban bémenék,
De hogy ő megláta és szem közbe érék,
Nem bírhat magával, szerelemmel telék,
Kit nem titkolhatván, előmben futamék,
815 Karja közé fogván, melléhez szorulék.

164. Nagy tüzes csókokat vetvén én orcámra,
Szememre, államra és mosolgó számra,
Lölkének, éltének mond mindenik csókra,
Magához szorongat, csügg, függ az nyakamra,
820 Dühödten lángozva görjed mivoltomra.

165. Mit gondoltok ketten, én mit gondolhattam,
Midőn ilyenformán gerjedezni láttam?
Szégyen megmondanom, amiként pirultam,
Mert soha az napig én azt nem próbáltam,
825 Bőrömből is, tetszik, csak ki nem szorultam.

166. Ez is szokása volt ott való népeknek,
Hogy az áldozatra étszaka mentenek:
Ott mind virradtáig áldoztak, késtenek,
És a faluban csak hajnalban tértenek,
830 Nyugodni várasban bé nem jöhetének.

167. Kiment vala penig atyám is ezekkel,
Mint egyik tanácsúr az több fő népekkel,
Kinek kimenetit mostohám könyvekkel
Nézte nagy csalárdul hamis beszédekkel,
835 Mintha ő azt bánná, így élvén melyekkel.

---

825 teczik <hogi> chak ki nem szorultam [javítva] **829** hainalban <mentenek> tertenek [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **827**] **835** <ezekkel> melliekkel [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **831**]

Mert miseres nacionaré abbatot és
[illegible]
Im kamrában hamar bocsásztja
[illegible]
[illegible] nala [illegible] [illegible]
kinek [illegible] [illegible] [illegible].

Leuetkezetem vala [illegible] marchamban.
[illegible] mugottam az mikor [illegible]
de [illegible] im [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

S, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Es ugy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

S mondván: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Tanulhatom az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Azonban nem [illegible] az mi az [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

168. Mert mihelt vacsoránk asztalról elkele,
És ki-ki közölünk eloszlék, hol hele,
Ímé, kamorámban hamar bécsellege,
Jó édes bor nála, hogy megcsaljon vele,
840 Kínál szerelmesen, azt elvegyem tőle.

169. Levetkeztem vala penig már házamban,
És el is nyugodtam az meleg ágyamban,
De hogy nem iszom, hát helt kére azonban
Mellettem fekünni, és dűle nyakamban,
845 Csókolván, apolván egyedöl voltomban.

170. S oly dolgot kért tőlem, mely nem tisztességes,
Sem hasznos, sem illő, sem is idvösséges,
Természet ellen van és nem emberséges,
Főképpen vérek közt rút fertelmességes;
850 Megpözsdülék belé, hogy szemtelenséges,

171. És úgy megútálám, mint holt ebben férget.
S mondék: De mit míelsz, mi bolondság kerget,
Vagy mi illetlenség és kísértet sürget?
Hagyj békét énnékem, ez hozzánk nem férhet!
855 Oltalmazván magam tőle, amint lehet,

172. S mondván: Tudjad, soha ily vétket nem tettem,
Nemhogy mostohámmal erre igyekeztem,
Vén atyámnak ágyát én nem úgy böcsöltem,
Kit e földön igen őrzöttem, tiszteltem,
860 Soha bujaságra nem is törekedtem,

173. Távul légyen azért csak meg is gondolni!
De ő nem akara ezen megállani,
Annál inkább kezde rajtam veszni, halni,
Csókolni, apolni, szüntelenül falni,
865 Sírása által is kedvére hajtani,

174. Mondván: Nem fogja ezt, mi az, apád tudni,
Senki cseléd közül vagy eszében venni,
Ha látná, sem merné senkinek mondani,
El tudom apádat könnyen én hajtani,
870 Csak te, édes lölkem, kezdd kedvemet tenni!

---

836 el kel[tintafolt]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

175. És hogy ily szemtelen, s el sem akar menni,
Felugrám, az házból kezdém taszigálni,
Karjait ragadván ajtóm kívöl vetni,
Szóval megdorgálván, avval ijeszteni.
875 Atyám hazajővén, meg fognám mondani.

176. Hogy látá ellene ily keménségemet,
És eszében vevé idegenségemet,
Sok könyvei után elhagya engemet,
Fohászkodó szívvel nézvén személyemet,
880 Csendeszen elkullog, értvén bús kedvemet.

177. Ágyasházát érvén lefekvék ágyában,
Egész éten-éjjel forralja magában,
Mint veszessen engem ártatlanságomban,
S mi fördőt kíszítsen s lúgot én nyakamban,
885 Mind fel is találá álnok tanácsában.

178. Mindaddig hevere s ágyból fel sem köle,
Céremóniákból míg apám megjöve,
Ki erősen kérdi, hogy mi lelte, tőle,
Micsoda fájdalom s nyavalya köröle,
890 Mi oka lehetne, hogy lábról ledőle.

179. Arra úgy felele, igen beteg volna,
Nem tudja, mi lelte, de érzi, hogy fájna.
Apám ugy untatja, nékie megmondja,
Mert orvost hozattat, tűle mit tagadja,
895 Hacsaknem hal belé, hogy kínlódni látja.

180. Nagy siralmas szóval így kezdé beszédét,
Látván, hogy elfogta már apám elméjét:
Az mi ifjú fiunk, kinek minden kedvét
Kerestem, szeretvén, mint magam fél lelkét,
900 Éretted kívánnám szíből az életét,

181. Ez egyedöl oka minden nyavalyámnak,
Keserves testemnek fájdalmas kínjának,
Mert hogy künn hálását érzette apjának,
Alkolmatosságát gonosz szándékjának
905 Jelenté fertelmét rút kívánságának.

---

873 <Az> karjajt [*kariat*ból javítva] **880** keduemeth [a *ked* javítva] **886** kele [rím] **888** túle [rím] **890** le dwle [rím]

Mellitus [illegible]
illum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Montanus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[

182. Melyet szemtelenöl énrajtam követvén,
Illendő beszéddel meg vala feddetvén,
Anyai szántomban ugyan nem kímélvén,
Hatható igékkel orcázván, fenyétvén,
910 Annak békét hadna, szeretetből intvén.

183. Mondtam, részegséget tőle távoztasson,
És paráznaságot minden úton fusson,
Hogy veszélybe miá s károkba ne jusson,
De ő azt megvetvén, mint egy palástoson,
915 Úgy kapdosott rajtam, s bordélban lakoson!

184. És szégyen előtted, uram, megmondani,
Mit akart az álnok énrajtam próbálni,
Melyből hogy kedvére nem tudtam hajlani,
Mert nem kívántalak soha megtréfálni
920 És tisztátalanul te ágyaddal bánni,

185. Reám haraguván, rajtam dihösködött,
Torkomot ragadván az földre ledöntött,
Lábával rugdosván ártatlanol vesztött,
S valamint akarta, vélem e módon tött,
925 Jó, hogy e világból szörnyen ki nem ejtött.

186. De mind nagyobb ennél, és ki leginkább sért,
Nehézkesen valék, de merthogy csak most ért,
Tetűled titkoltam, minthogy az szívem félt,
Hogy talám nem a' lész; ezt tudván, ő azért
930 Rugdosott leginkább, hogy ne lásson több vért

187. S maradékot tőled. E mód vélem bánván,
Félig holt számára és bágyodton hagyván,
Veretten, taglottan, lőn tőlem elválván,
Ki későre valék az eszemre jutván,
935 Szédülten, ágyamban es nehezen mászván.

188. S mint afféle sérves, elég fájdalmokat
Szenvedék, hogy soha nem tűrtem olyakat,
Így veszté el tőlünk szerelmes fiunkat,
Engemet temete, és teljes házunkat
940 Gyalázá magaddal, érts így nyavalyánkat!

---

906 en [beszúrva] raitam<is> **923** ueszteth [rím] **925** ejteth [rím] **931** teoled<e>e **934** <batt> ki keseore **939** engemet [az *et* beszúrva]

Isten mondása szerint, szolgák szóltak,
mennyszudatlanok azok gonoszlagyabbak,
Sátorszagúak nem szántak keresztényemmel,
Betűt a számban nagy hűtlenségemmel,
mert szivalom kívül dolgoznom szívemmel.
Úgy bus dicsőséggel furcsával jövök,
agyban szólok kár ez szerint az hűtlenek.
Istenemnek szabadosszá az szolgák
vagattatva nekik a szerint szívemben
inkább az szerint szívemben szántatva vagyok.
Nem szolgálnak semmit az szolgák dicsőséggel.
Szóval mint az szívben ugyan szemben szerint
szerint szívben az szolgálatban szívben
mint szívben szívben szívben ugyan szívben
szívben szívben szívben szívben szívben.
Immár az szolgálatnak szívben nem szívben,
mondott szívben szívben mint az szívben szívben,
szívben mint szívben szívben szívben szívben szívben szívben,
szívben szívben szívben szívben szívben szívben

189. Ezt monda, s némula. Atyám sem kérd többet,
Nem is tudakozik vagy gondol egyebet,
Csalárdságtól nem tart, keresvén engemet
Belöl a házamban meglölé fejemet,
945 Mert holvalom körül dolgozám mívemet.

190. Oly bús dihösséggel, fúriával jövén,
Agyban-főben kemént kezével öklözvén,
Pofámot csapdossa, s cselédit béintvén,
Ragadtatván vélek, ostoroz, úgy vervén,
950 Míglen el nem uná, s lankad verétezvén.

191. Nem szól penig semmit, csak hogy dihösködik,
A szöme, mint egy tűz, úgyan fényeskedik,
Orcája fejéröl és elhalványodik,
Mint rúha, teste is reszket, úgy kínlódik,
955 Erőtlen lévén már, nyerssel tusakodik.

192. Ennyi sok csapását azért nem állhatván,
Mondék: Édes apám, mért versz így tagolván?
Valyon mit vétettem, hogy nagy ostorozván,
Mód nékül s ok nékül engemet rútolván,
960 Vénségedben magad megszólásra adván?

193. Jól tudod, szokás ez mindenött közöttünk,
Hogyha ház népébe valakit megsértünk,
Okát meg is mondjuk, kit miért megvertünk,
S mód nékül rajta így nem is dühösködtünk,
965 Vétke rá nem lévén, senkit nem vesztettünk.

194. Új dolgokat követsz te penig énvelem,
Szüntelenöl vered szegín árva fejem,
Okát sem jelented, inkább ez nehezem,
Mert ellened soha, higgyed, nem vétettem,
970 Sőt te személyedet igen böcsöllöttem.

195. Te átkozott fiú! monda nagy haraggal,
Így köllött-é tenned jámbor vén apáddal?
Ki gonoszságodot egy kis nem-tudommal
Akarod födözni vagy tagadásoddal,
975 Elveszessen Isten nagy latorságoddal!

---

948 chapdossa s <?> cheledyt [az *y e*-ből javítva] <?> be Jntuen **949** ragattatuan [a *uan* javítva] vgy veruen [javítva] **950** veretezuen [javítva] **962** nepebe [a *be* javítva] megh ertwnk [értelem] **968** [a *yelented tekintedből* javítva] Jnkab [javítva]

Vyon a Lando ad Venetiam Bamlakrum
di nagy le Vinetiis mys el di mendazum!
Nagy lacer mirgadot sit agian ar ...
el Allegi Anto non ad Carbal lacum
Bem. mis. San Lod Lstadum Bacatum

Est mendum el mum ar ...
mit el Sitta yala ...
... Bulum
... Bulum
... Bulum

196. Újon akarod-é vélem számláltatni
Én nagy keservemet meg előlmondatni?
Vagy lator magadat itt agyonveretni?
El*szé*ledj, áruló, nem akarlak látni
980 Szememmel is, fán köll testednek száradni!

197. Ezt mondván elméne anyám vigasztalni,
Mert elhitte vala ezeket úgy lenni;
Édes beszédeket kezde ott nyújtani,
Vélem mely rútul bánt, előtte vallani,
985 Amellett bábákért gyorsan elfuttatni.

198. De nem vala elég ez amaz mérgének,
Más fördőre vagyon gondja elméjének,
Gyors gondolati kit hamar fellelének,
Engemet éltemtől miként vesztenének,
990 Mint is meghalljátok majd, mik történének.

199. Vala szolgálója ezen mostohámnak,
Melynek Thisbe neve, értője titkának,
Híre oly nagy vala szép ábrázatjának,
Hárfán bölcsessége muzsikálásának,
995 Ezt vevé eszközül fejem romlásának,

200. Tit*k*on, alattomban véle elvégezvén,
Mint lehetne engem az hálóra vevén,
Minden csalárdságát szívéből kiöntvén,
Ígérettel leánt reákészerítvén,
1000 És ajándékival kedvére hitetvén.

201. Szolgáló engede mindjárt asszonyának,
Jelét mutogatja jó akaratjának,
Mondja, szeret engem, az hangja szavának
Kedves mosolgása reám ajakjának,
1005 Orcámot terheli rózsája csókjának.

202. Az bolondság kezde ezalatt furdalni,
Mivel ily mód foga körülem forgani,
Az ördög is penig tüzemet szítani,
Én is mivoltomban láttatom ha bízni,
1010 Szerelmét iránzom mert valónak lenni,

---

979 el sellegi [értelem] **990** teortennek [szótagszám, rím] **996** Titlon [értelem] **1009** [a *ha* beszúrva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

203. Minthogy előbb néha hogyha hozzányúltam,
Vagy mi édes szókkal nékie szólottam,
Semmi illő választ tűle nem kaphattam,
Sőt kedvességet is ugyan nem hallhattam,
1015 Ő jár már utánam, most arra jutottam.

204. Summa: hívatlan is kamorámban jöve,
Cupido nyilával engemet ellöve,
Helt adék őnéki, nálam kedves léve,
Venusnak áldozánk, jótétét ösmérve,
1020 Mostohám dolga már el vagyon felejtve.

205. De hogy merészséggel kezde hozzám jönni
És rettegés nékül vélem esmérkedni,
Mind éjjel, mind nappal bátran cselekedni,
Intém, ne fognája senkinek hirdetni,
1025 Inkábbatlan magát mindentől őrizni.

206. Mert ha mostoha anyám valahogy megtudná,
Nyilván ő nagy mérgét reánk kiontaná,
Néki is leckéjét valóban megadná,
Atyámnál nékem is koszorómot szabná,
1030 Főképpen, mindkettőnk hogyha együtt kapná.

207. Ezt mondván őnéki, monda: Jaj, nyavalyás,
Félelemmel rakva ki szívében szállás,
Bezzeg együgyőven esik tőled szólás!
Azt véled-é inkább, hogy oly szívetlen más,
1035 Mint te, sincs előtte bátorságos vallás?

208. Mit félsz te most attól? Jól tudod, régen, lám,
Hogy rabotok vagyok, szabad utad hozzám!
Szabadon szerethetsz engem, mi gondod? Nám,
Házasság kívöl vagy? Majd azt gondolhatnám,
1040 Hogy férfiú sem vagy, terólad mondhatnám!

209. Ki noha asszonyom, de megvallom vétkét,
Mert ő ura kívöl mással tölti kedvét,
Nem nézi atyádnak nagy jó emberségét,
Sem hitét az álnok és ő tisztességét,
1045 Halálát sem szánja, úgy űzi ebségét.

1020 mostoham<nak> **1023** chelekedni [az *l* és a *d* javítva] **1024** hyrdetny [a *hyrd* javítva] **1025** [így: *minden-teol őryzny*; javítva] **1026** Mert ha Mostoha Anyam [szótagszámhiba(?); a *mostoha* 2. *o*-ja javítva vagy lehúzva ('mostha anyám'?), lehet, hogy a *Mert* vagy a *ha* elhagyandó, de valószínűbb, hogy a *Mostoha Anyam* 4 szótagnak számít ('mostohanyám'), hasonló példa a korból: Kata asszony = 'Katasszony'] **1029** Atiamnal [az *n m*-ből javítva] **1037** utad [a *d m*-ből javítva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

210. Felelék: Ó, hallgass, mert ezt nem hihetem!
Mire cselekedné? Sőt föl sem lelhetem,
Hiszem ura vagyon, és az ítéletem,
Hogy kedvét is teszi, azmint elvélhetem.
1050 Monda viszont: Látom, el nem hitethetem

211. Véled, de rövidnap én oda is viszlek,
Mikor az latrával együtt lész megintlek.
Ez azért az oka, tűle hogy nem félek,
Mert ő nagyobb lator, és ha arra kélek,
1055 Mind szemére hányom, s véled bátran élek.

212. Mondék: Bezzeg igen akarnám azt látni!
Felelé: Kezeddel fogod tapasztalni.
Éretted akarom penig ezt mívelni,
Hogy bosszúd foghassad őrajta állani,
1060 Magamért is részből akarok ártani.

213. Mert ő ólálkodik mi szerelmünk után,
Irégyli dolgomot, naponkint dorgálván,
Titkon teéretted rútul szidogatván,
Azért, ha férfi vagy, hát lássz bosszúnk állván
1065 Rajta, s mindkettőnkért eztet megtorolván.

214. Így elhivén szavát, reája felelék,
Ezzel amaz tőlem nagy hamar elválék,
Asszonyához méne, én dolgot találék,
Azonközben estve asztalhoz járulék,
1070 Nagy vígan lakozánk, és jó kedvvel valék.

215. Nincsen mert kétségem semmi beszédében,
Megfogott amellett kedvesen lépében,
Mint ki nem is forgott többet affélében,
Könnyen megejthete sík kelepcéjében,
1075 Ifiúság szele hordozván ezekben.

216. Azonban éjfélkort énhozzám járula,
Fölrázván álmombúl ő ilyen mód szóla:
Halljad, az parázna, ím, itt benn szorula,
És az ágyasházban anyádhoz fordula,
1080 Hogy apád faluban hirtelen indula.

1047 chelekedne [az utolsó *e* javítva] **1049** hogi <az> keduetis [az *is* beszúrva] **1052** megh intlek [értelem: 'megintleg', de rím] **1064** ha ferfi [javítva] <lesz> uagy **1074** megh ejthette [idő, személyragozás] **1077** eó [az *ó* javítva] **1079** Aniadhoz <jarula> fordula [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **1076**]

[illegible] ab hostibus non timendae mihi,
omnino [illegible] illius utinam mihi
[illegible] omni illius modo ab eis injuria.
Sunt hoc ait mare antiqui fuit injuria
hoc igitur langoram omnino ad haragita.
Hagy sin [illegible] quambel fuit ignoram
[illegible] omnino nisi amici raggattam tam.
Ad hoc igitur omnino hosombon ragadam
ad Panes del [illegible] mia ambulam usum
In hac mi ait Jason rola ad gondolam.
Hac [illegible] fuit illam [illegible].
Ipse omnino hoc [illegible] nagi [illegible] ad
et [illegible] nisi [illegible] hoc [illegible]
[illegible] liken hoc modo [illegible] quia [illegible]
[illegible] ait ignis [illegible] [illegible] [illegible].
Et alto [illegible] hoc [illegible] Carolina,
Ego Saragonum Ruim Regis Julia,
Hoc hoc non [illegible] hoc [illegible] fuscina
et [illegible] ait [illegible] hoc [illegible] [illegible]
Rova [illegible] ad [illegible] [illegible] Rovalua?
Jambor del [illegible] [illegible] [illegible]?
Randolom mihi [illegible] [illegible] [illegible].
Palat ad [illegible] hoc [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Mondum ad [illegible] [illegible] [illegible].
Sand nisi [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible].
Gondola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Hoc [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible].
Ad [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible].
Ratalmat Sanguak [illegible] hoc [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

217. Kelj föl és állj bosszúd vén atyádért rajta,
Semmit se kíméljed, Venus utat nyita
Erre, és mi illő módokat is nyújta,
Szíves légy azért már! Evvel így fölgyújta,
1085 Hogy úgyan lángoltam, mint rá haragíta.

218. Nagy hirtelenséggel ágyamból fölugrám,
Köntösömöt imígy-amúgy raggattam rám,
Éles fegyveremet kezemben ragadám,
Az páncélinget is én nyakamban vonám,
1090 Inkább ne árthasson, róla azt gondolám.

219. Csak hajadonfővel ellene indulék,
Thisbének kezében egy nagy lámpást adék,
Ő előttem megyen, s hogy ajtóhoz juték,
Kulcslikon bénézék, égve gyertyát láték,
1095 Kettőt egymás mellett fekünni sajdíték.

220. Az ajtó keményen bé vala zárolva,
Égő haragomtól szívem penig gyúlva,
Hogy bé nem mehettem, lők rajta búsulva,
Elrontám ajtónkat, béugrám kiáltva,
1100 Hová lén az lator s parázna szorulva?

221. Jámbor asszonyokat ágyokban késértő!
Szándékom, mindkettőt legyek együtt ölő.
Ezalatt az apám lőn ágyból szököllő,
Meztelen, s térdére előttem könyöklő,
1105 Kezeit egekre magasan emelő.

222. Mondván: Édes fiam, ne veszess engemet,
Szánd meg istenedért ilyen vén fejemet,
Gondold, mely nehezen tartálak tégedet,
Hogyha megbántattál, megkérem vétkemet:
1110 Azzal nem érdemlem, hogy elvedd éltemet.

223. Hatalmát haragnak ne hagyj rajtad venni,
Kérlek, mindkettőnköt se akarj veszteni!
Ki atyámnak szavát hogy fogám érteni,
És vén állapotját olyan mód ösmérni,
1115 Rettenetes, amint kezdék megijedni.

1096 Zarolua [az átírás 'szárolva' is lehet] **1099** ugram [javítva] **1114** mod<on>

[illegible]

[illegible]

[illegible]

224. S mint mennykőtől ütött, úgy állok előtte,
És leásott oszlop, vagyok úgy, fölötte,
Nézem Thisbémet is, ki már elröjtötte
Magát, nem láthatom, csépet elkötötte,
1120 Úgy elbolondulék, szám szóm sem tehette.

225. Testem reszketéstől immár nem bírhatom,
Kezemben kardomot ugyan nem tarthatom,
Mostohám ellátván rémült állapatom,
Az ágyból szököllék, riaszt: Mi kívántom?
1125 Kardom is elkapá, nincs medgyek, mint látom.

226. Melyet szegín apám hogy vén ő eszében,
Azonnal ragada két keze közében,
Anyám is segété, s földhöz sújtnak; ezben
Mostohám szolgákat hív serénségében,
1130 Kik Cnemont kötözik nagy kísztetésében.

227. Ezalatt meg döllyel előveti magát,
Atyámnak így szólal: Nézd köllő fiadat,
Talám nem is hitted előbb az én szómat,
Úgy tetszik, nagyobbat próbált, ím, magadat
1135 Csaknem ölő gyilkos, nézd jó magzatodat!

228. Atyám így felele: El köll immár hinnem,
Nem is szükség erről többé kételkednem.
S ha akartam magam atyámnál mentenem,
Csak meg sem hallotta, úgy kellett hevernem
1140 Kötözve virradtig s fájdalmokban lennem.

229. Alig várta atyám, de hajnal hasadjon,
Engemet törvínben bíró-kézhez adjon,
Mostohám forralja s toldja dolgom nagyon,
Semmit ne múlasson, most azért fáradjon,
1145 Hogy mint légyen többé, már ebbe ne hagy*j*on.

230. Gyűl azért sokaság váras piarcára,
Engem ítéljenek atyám panaszára,
S ki-ki hallgat immár az ő vádlására,
Mely után bűnhődjem; de sok csodájára
1150 Fut, mint nagy esetnek vége látására.

1125 [a *ninch* beszúrva] **1131** [a *megh nagi*ból javítva] **1145** hagion [értelem] **1149** uthan [a *h z*-ből javítva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

231. Így kezdé el azért atyám nagy panaszát:
Urak, lássátok meg vén fejem gyilkosát,
Kit én neveltem föl, s mint éltem orvosát,
Úgy tartottam nálam, sőt örököm jussát
1155 Kinek is vallottam és minden fundusát.

232. Mivelhogy véremből és testemből való,
Csak meg sem gondoltam, légyen ily áruló,
Skólákban is adám, hogy légyen tanuló
Jószágos sok jókat, amellett szolgáló
1160 Légyen e városnak s valaha használó.

233. Nem kis költségemet űreája vesztvén,
Azután lovakra, szépen fölépétvén,
Vitézlő dolgokban intvén és segétvén,
Mint jó rend gyermeket, mindennel bűvétvén,
1165 Magam kedvétől is megfosztván és vévén.

234. De előbb a lator én feleségemet
Gyalázni akarta vén emberségemet,
Evvel nem elégvén, ihol életemet
Kereste elvenni, s csaknem ölt engemet,
1170 Szomjúhozván vérem, kívánta lelkemet.

235. Csak az Isten óván, hogy gyilkosom nem lett,
S mindkettőnköt együtt kard éli el nem vett,
Azért már halljátok, mi latorságot tett,
Mondjatok törvínt rá, és mikínt érdemlett,
1175 Fizessétek meg is úgy, amint keresett.

236. Mert noha birtokom vagyon ő életén,
Kezemben halála, ura vagyok testén,
De törvéntől várok, nem mocskolom ezt én,
Légyen örök példa mások ítéletén,
1180 Fáj is szívem igen ez undok esetén.

237. Ezt mondván orcáját könyvével áztatja,
Mostohám is száját ottan félrevonja,
Noha éltem végét igen szomjan várja,
De könyveit azért álnokul bocsátja,
1185 És engem mély szíből szán, mind azt kiáltja.

1161 w reaia [az *w* beszúrva] **1162** epituen [rím] **1163** segituen [rím] **1164** bwwituen [az *i e*-ből javítva, rím] **1175** <keser> kereseth **1176** Merth [javítva]

Az panaszra azért mivel nincs szabadság,
akárminemű szolgálatot a szabadságot szolgálni,
szabadságot szolgálni az emberi szívnek
és szabadságunkat a szívünk szerint
szolgálni azért mivel szabadságot szolgálunk.
Mondottuk immár azokat szolgálni minket szabadságban.
szabadságban szeretnünk minket,
szabadságban szeretnünk a szívünk szerint,
szabadságban szeretnünk az szívünk szerint.
szabadságban szeretnünk az szívünk szerint.
szabadságban szeretnünk az szívünk szerint.
szabadságban szeretnünk az szívünk szerint.
Minthogy azért minket szabadságban szeretnünk
szabadságban szeretnünk szabadságban szeretnünk
szabadságban szeretnünk szabadságban szeretnünk
szabadságban szeretnünk

238. Ez panaszra azért midőn megfelelni
Akarnék nép előtt és választot tenni,
Találkozék hozzám egy ember így szólni:
Te valál-é, úgymond, aki fegyvert vonni
1190 Vén atyádra mertél s rajta gyilkos lenni?

239. Mondék: Nem tagadom, hogy fegyvert nem vettem
Kézben, és házában atyámnak nem mentem,
De én nem avégre aztot cselekedtem,
Oka vagyon, uram, amiért míveltem.
1195 Végeznem sem hagyák a szót, hogy elkezdtem,

240. Mindjárást mindnyájan ők fölkiáltának,
Kik mondák, hogy kővel agyban rontanának,
Mások hóhérkézben azontól adnának,
Harmad égő tűzben engemet hánnának,
1200 Avagy kősziklárol letaszítanának.

241. Ezalatt hogy penig ők egybengyűlének
Arra, miként engem elítélhetnének,
Legundokb halálra kínnal vethetnének,
Merthogy hele vala apám beszédének,
1205 Természetből azki őrzője vérének,

242. Én is fölkiálték jó teli torokkal:
Ó, te Demæneta, ki hamis mondókkal
Vesztesz! Ó, mostoha, te csalárdságokkal
Hálódban hogy hozál gonosz tanácsokkal!
1210 Ó, álnok rossz asszony, mint vesztesz azokkal!

243. Ímé, bűntelenöl vitetem halálra,
Ártatlanul jutok e sok nyavalyákra,
Nem néztél együgyő ifiúságomra,
Könnyő volt megcsalnod, de én azt azokra
1215 Hagyom, kik szívemet látják, s torlásokra.

244. Az zajban nagy sokan ez szókat nem hallják,
Némelyek fülheggyel alégság sajdítják,
Egyike másiknak hamar de megsúgják,
Mi szókat ejtettem, magok közt kimondják,
1220 Asszonyhoz gyanóba esvén, majd javallják.

1187 [az *es ez*ből javítva] **1216** halliak [az *i j*-ből javítva] **1217** saidittyak [az *y* javítva] **1219** mondgiak [a *gi* javítva]

Tenjesse az kirunak valalatt bajok
volt a fejemben mint az tolmacs megtanitok.
s kik inkább olvasnak mint ő nekik feldaiok
vagyon irva nekik szerint szolgaiok
istenek szerint szem szerint minualiaiok.

Azonkeresben birak az Vagott kimondat
mennenak ki szerint szalalat szalalat
azt magas szo szabol vetettek szauallat
kiknek szat szad szerint vakanak szamlalat.
kik ki szalmát s ki arszlan szomalat.

Mas szolnak ki sontagh s szigh valanak
kik erthi a szomnak szalandsaganak
s gyakorta alostosak mikor szomalnanak.
szegyenfiaiban s mikor szomolnanak
s az isten buiasagh kikor szordosnanak.

Fel az szalalat szinen vonasomra
az tyam allon vala vol szinadasomra.
szamkivetett vereik vakmuro vettemre,
in szallik szalallal is vetisagomrol,
az szolomik sudarlansagomrol.

Vesszekedues ugyre mind ugyl agyisomik
mert az mas vesszolik szolszolsomik
szobszolnaiokal ugyl gyosettunik
kik eltem ugyrik szemben szorundsomik
szalaltol ingomzatat ki mertemik.

Akkoron szadambol az ki vedettem
mindenfauaimtol kergettettem.
szerelmes szamtol mikor vetettem,
az szolt szamtol tyuol vedettem, kikor
nagy gyalaszolsan. maid szakiuettem.

De az szenszlanik az en alostosamnak
szomnyl szidamik az alnak bátranak
mert mikor szaszasal szosza szarulanak
mnyl bucuszkosa kik szolyok valanak,
az szalansagomrol nincs ki szanonak.

245. Főképpen azkiknek valaha próbájok
Volt asszonynép miatt alkolmas tréfájok,
S kik írást olvastak, melyben sok példájok
Vagyon írva nékik s esmért iskolájok,
1225 Ezeknél helyes szóm, sértvén nyavalyájok.

246. Azonközben bírák az voksot kimondák,
Cnemonnak ily szörnyű halálát találák,
Egy magas kőszálról vessék le, javallák,
Tizenhatszáz férfi voksának számlálák,
1230 Kik így ítélének s ily vesztem formálák.

247. Másfelől viszontag ezerig valának,
Kik értői asszony-nép csalárdságának,
S gyakorta mostohák miket forralnának
Szegín ifiakra, s mellyel romolnának,
1235 Irégység, bujaság kiket hordoznának.

248. Ezek azt találák, fegyvervonásomért,
Atyám ellen való föltámadásomért
Számkivetést tűrjek vakmerő vétkemért,
Ne haljak halállal ifiúságomért,
1240 Erre ítélének tudatlanságomért.

249. Veszekedvén végre mind megegyezének,
Mert az más részről is ezekhez esének,
Több sentenciától meggyőzettetének,
Kik éltem végének nem örvendezének,
1245 Haláltól engemet egyszer így mentének.

250. Akkoron hazámból én kiűzettetém,
Minden javaimtól elkergettettetém,
Szerelmes társimtól messze rekesztetém,
Én édes atyámtól távol küldettetém,
1250 Nagy gyalázatosan majdha kiveretém.

251. De az szent istenek az én mostohámnak
Jól megfizetének az álnok bábának,
Mert nehéz csapással hozzá járulának
Megbüntetésére, kik súlyok valának,
1255 Ártatlanságomért véle így bánának.

1237 tamadasomerth [az *e* javítva] **1244** uegenek <igen> [beszúrva:] nem **1246** Akkoron [az *n* javítva] **1248** rekesztette<tem> [a lehúzást végző kéz az utolsó előtti szótag fölé nazálisjelet írt] **1249** tauol <wzettetem> küldettetem [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **1246**]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

252. Azt azért tinéktek én másszor számlálom,
Mert eljött az idő, s rám érett az álom,
Állapototokat amellett sajnálom,
Fáradtak, sebesek vadtok, azt fájlalom,
1260 Annak is ezután idejét találom.

253. Monda Theagenes: Nem bántasz meg minket
Ezzel, sőt építed keserves szívünket,
Gyámolítod mégis nyavalyás igyünket.
Vedd elődben azért kezdett beszédünket,
1265 Immáris érezzük mert könnyebbségünket.

254. Cnemon így felele: Merthogy kedveteket
Látom, nem szeghetem az ti kéréstéket,
Noha szaporítok sok szót, beszédeket,
De nem árt érteni holmi eseteket,
1270 Újul elme igen, ha hall efféléket.

255. Ilyen sentencia hogy fejemre szálla,
Sieték kapura, kit alég *tal*ál*va*
Szégyenemben, szem*m*el nem is látok vala,
Hogy ily gyalázatra szerencsém szorula,
1275 S annyi ezer ember ott rajtam csudála.

256. Senkihez sem merék szégyentől szólani,
Keserűségemben kedves búcsút ádni,
Avagy segítségért valakit imádni,
Láttatom mindentől immár elszakadni,
1280 Jóakaróimnak kelle elmaradni.

257. Portushoz sieték szapora nyomokkal,
Egy hajót keresvén, hogy én is azokkal
Elevezzek onnan, s ne haljak több búkkal,
Hát egy gálya akkort készül vitorlákkal
1285 Partról elszaladni holmi kalmárokkal.

258. Futvást őközikben én is beszököllém,
Mindjárt megindulánk, könnyebbségem érém,
A*e*gina várasig így utamot tévém,
Holott mind kiszállánk, magam várasba vém
1290 Az többivel együtt, s ott rokonim lölém.

1271–1272 [kikapart korábbi szöveg helyére írva] **1272** tálala [értelem, személy] **1273** szemeel [javítva, az *e*-k fölött nazálisjel(?), értelem, szótagszám] **1277** buchut <venni> adnj **1279** szakadni [a *k* és a *d* javítva] **1283** halliak [értelem] **1288** Agina

Alert hallottam vala gyakran [illegible] kérdezni.
[illegible] szép [illegible] gyönyörű varasról,
melyet [illegible] emberek építettek,
et vala [illegible] kőfal is volt abban,
[illegible] falla [illegible] szép [illegible] volt.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Hemid vala [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Ratuan nagyon a [illegible] igyekszik [illegible]
[illegible]
[illegible] Barbara [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[

259. Mert hallottam gyakran anyámnak szájából,
Atyám hogy hozta volt A*e*gina várasból,
Voltak fő emberek ő rokonságából,
Ott való lakosok, ezek jó voltából
1295 Jó szállásom esék Isten irgalmából.

260. Mihelen megérték azértan nevemet
És ő atyjokfiát, az édes szülémet,
S megbeszélém nékik szörnyű esetemet,
Mostohámnak dolgát és veszedelmemet,
1300 Oly igen szánának azontól engemet.

261. Nem is vala szűköm ételből-italból,
Közöttök bűségem lett ű jó voltokból,
De nehéz embernek *tágulni* házából,
És kívöl fűtözni édes hazájából,
1305 Hol fazékból lév jobb, sem másutt konc tálból.

262. Hatvan napig azért így nálok hevervén,
Keserű mérgemtől részéből enyhüdvén,
Lők tenger partjára sétálva kerülvén,
Valami új eget s kedvet is keresvén,
1310 Bánatos testemben erömből épölvén.

263. Azonban egy hajót látok messzől jönni,
Sebes vitorláktól parthoz vezettetni,
Kire várakozám, s gyors voltán csudálni
Fogván, s mi újságot, hírt azoktól kapni
1315 Remélék, és avval jobbadon épölni.

264. Hát az bennvalóknak egyike kiugrék,
Énhozzám érkezvén nyakamra csüggődék,
Sok csókja orcámra őtőle adódék;
Megismérém tahát: Carinra találék,
1320 Legkedvesb társomot látván, elörölék.

265. Nagy teli torokkal mondja: Édes társom,
Ne bánkódjál, örölj, Cnemon, hű pajtársom,
Mert jó hírrel jöttem, nagy öröm-mondásom:
Már bosszút állottál mostohán! S vágyásom
1325 E' volt csak, tudtodra mint lenne adásom.

1291 hallottam <uala> giakran [a *ran* javítva, szótagszám] **1292** Agina **1298** megbeszellem [idő] **1302** w io [az *w* beszúrva] **1303** tanulni hazabol [értelem] **1308** Lok [értelem]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

266. Felelék: Carina, istenek tégedet
Áldjanak ezekért, és egészségedet
Tartsák nagy sokáig, sőt szép szerencsédet
Örökken bővétsék, hogy most beszédedet
1330 Vigasztalva nyújtod, segíted szívemet.

267. De mondd meg, mint holt meg s micsoda halállal,
Mert megérdemlette, hogy haljon kínokkal,
Vesztett ki ártotlant sok álnokságokkal!
Carina mond: Vesztegj, tudjuk, csalt azokkal,
1335 De lám, mégsem használt az cigánságokkal!

268. Isten nem bocsátja úgy elő dolgában,
Amint ő rendölte vala el magában,
Thisbe is megmondta, ki társaságában
Voltam, az mint holt meg, sőt egész várasban
1340 A gyermek is tudja, s örölik magokban.

269. Mert minekutána te számkivettetél,
Hazádból, földedből *te* kikergettetél,
Apád búsultában, kit te kerteltettél,
A kertben ment lakni; s te hogy nem lölettél,
1345 Ét-nap anyád lángolt, tőle kerestettél.

270. Utánad mind csak sírt, s az haját szaggatta,
Mert távol-létében Cnemont óhajtotta,
Szívét messze voltod oly igen szaggatta,
Maga bolondságát s bűnét vádolgatta,
1350 Unhatatlan tűzzel szerelem faggatta.

271. Mondván: Édes fiam, szerelmes gyermekem,
Ó, éltető szívem és egyetlen lölk*e*m,
Mint vagy és hol lehetsz, mért nem felelsz nékem,
Látod-é, utánad mely nehéz énnékem,
1355 Minden nyavalyádra tűlem vagyon vétkem.

272. Szánják vala igen a szomszéd asszonyok,
Szépen vigasztalják, de nincs abban hasznok,
Nem is tudják, kelíst honnan kell nyomniok,
Saru hol töri föl, s mint orvoslaniok,
1360 Lám, úgy szánja, mondják, mint volna vér fiók.

1334 Carinra [értelem] **1342** feoldedbeol ki kergettetel [szótagszám] **1345** aniad langolt [javítva] **1352** leolkeom [rím] **1358** [a *tugiak* beszúrva]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

273. De hogy csak Thisbével ketten maradának,
És széllel szomszédok házokhoz oszlának,
Monda: Te áruló, vagy fő oka annak,
Hogy én szerelmemnek ű boldogságának
1365 El kellett búdosni, s nő veszélye búmnak.

274. Nem tudtál-é várni valyon egy keveset,
Míglen megenhüdtem volna? Mert ez eset
Nem lett volna rajtunk; de kedvem elesett,
Mert minden remínség tőlem elhullt, veszett,
1370 Mivel, ó, ki tudja, hová lett, evezett!

275. Ezt oly nagy haraggal mondja és bosszúból,
Thisbe megijede ez egynihány szóból,
Felel, nem ő bűne, s lött csak szerencs*ábó*l,
Lám, mindent ő hagyott s mívele szavából;
1375 De ő orvosságot lölne még mindabból.

276. Világon nincs ennek semmi orvossága!
Demæneta kiált. Senki okossága
Vissza nem hozhatja! Ó, te boldogsága
Lölkömnek! Hogy válál el, szép vidámsága
1380 Kedves szerelmemnek élő nyájassága?

277. Ha megholtál volna, én nem keseregnék,
Mert én is utánad nagy hamar sietnék,
Vége lenne búmnak, s mindent elfelednék;
De hogy élsz, nincs haszon s mód, amelyet lölnék,
1385 Hogy immár valaha én tevéled lennék.

278. Messzi mentél, elvitt szívednek kereszti,
Édes vén atyádnak illő tiszteleti
És veszett anyádnak ő cselekedeti,
Melyre nagy szerelem amazt is veheti,
1390 Jót remélvén végre, ím, miként szilleszti.

279. Ó, nyomorult fejem, ki adja meg jómot?
Ó, Thisbe, ó, Thisbe, löld orvosságomot!
Mert bizony méreggel megölöm magam*o*t,
Mivel nem állhatom ily nagy nyavalyámot!
1395 Thisbe így szól erre: Halld hát meg én szómot,

1373 szerenchebeol [rím] **1379–1380** [más ékezéssel és központozással más értelem; a kéziratban így:] leolkeomnek: hogi uálál el szep uidamsaga. // kedues szerelmemnek eleo Nyaiassaga. **1393** magamath [rím]

Hecchad di igual Simeon magabar:
ugnil bain agos uigaz salusedach
in ar ungilmutaro i bair Rolgalachon ed.
ollbrain mindar in elad agomed
ebal ap Jacadsagots Rad lu siam colgomaes.

Mnu-Ethan Rogi igi Dar Inaltiggondom rand
nim mithe mgl Simon Samar it lasi mgl lad.
Jesmat ad Sanctos Lanmbe fil Sallad
ed-ogatta bodia bfiat, ciar la gad
mit a sia Lerotta imbi elbbat ad.

Nollogi ar ma monda Domnetta,
ad iiii. Ethat magunat Roglatta,
Kalmar ad uile edoiet nudatta.
do an bolcrogalan ed buaenionerotta,
s lingcha fordom mugil bunt Zolta.

Denn Ra Snom nitlom Rogi ó mad Val uigad!
menda Tybe Ra Snal mad Sebora Zo rad,
mgl ebalom dfiniat ed ol, Rodom Rodind
Kamar ad iffiat: uap' mendom mad uerad
mert ó angam Kidiul s iurd Kelattan Saupd.

Ar mendom in Kalok abon ersbal arki,
uer Kelbl Rodia nmbi Kmas bekoli
do mgl la ó Rogi ó inti iarin mellirá
annak Domnetta ebuda amme iróli,
nim uirb Rogi lonni mgl ebalma filoli.

Napet Saqua ahri ó a Rolgabnak
Tybais bekó Sarn Kamar dainnak
monluan agi ó Jozbak Kilbin Kalasonnak
aual ebat Rasnal Pillin barailodnak
Sekfaualiú dessid uiluan ó mmbadnak.

Ismida dénum Jeramnudet monda
annak rogattamra Rogi ó Kalok mgl ma
igan Sol ismidam filela dynná,
Jemnit ne fili mgl bil Suapin ó oo mogná,
mgl Kilóni Tybe ebal maratta gondgná.

280. Ne hadd ily igen el, asszonyom, magadat,
Vegyed bátorságos vigasztalásodat!
Ím, én megmutatom hív szolgálatomat,
Fölkeresem majdan én okosságom*at*,
1400 Csak adj szabadságot, hadd fussam dolgom*at*!

281. Mind féltem, hogy így jársz, volt is gondom reád,
Nem messze még Cnemon, hamar itt lész, meglátd,
Arsinát, az lantos leánt, te jól hallád,
Ez fogadta hozzá ifiat, vár terád,
1405 Mert az is szerette, s néki csókokat ád.

282. Ó, boldog Arsina! monda Demæneta,
Azki ez ifiat magának foglalta,
Kedvére ővéle idejét múlatta,
De én boldogtalan és búk nyomorodta,
1410 S kinek a szerelem mérggel szívét folta!

283. De mi hasznom nékem, hogy ő mással vigad?
Monda Thisbe: Használ, mert jobb óra jő rád,
Megcsalom Arsinát, és elhozom hozzád
Hamar az ifiat, vagy mondom más utad,
1415 Mert ő engem kedvel, s vedd helettem javad.

284. Azt mondom, én hálok azon étszak véle,
Ű is kész lész hozzá, nem lész más belőle,
De meglásd, hogy eljöjj idején mellőle!
Annak Demæneta, csuda, mint öröle,
1420 Nem véli, hogy leány megcsalná felőle.

285. Napot hagya azért ő a szolgálónak,
Thisbe is béköszön hamar Arsinának,
Mondván: Adj ez étszak helt én hálásomnak,
Avval sokat használsz ilyen barátodnak,
1425 Sok javát is veszed nyilván e munkádnak.

286. Esméred-é, szívem, Teremundust? monda,
Annak fogadtam rá, hogy itt hálok meg ma.
Igen jól ismérem, felelé Arsina,
Semmit ne félj, meglész, s vagyon itt jó módja.
1430 Megköszöni Thisbe, csak már arra gondja,

1399 okossagomoth [rím] **1400** dolgomoth [rím] **1403** te jól [a *te j* javítva] **1405** chokokat [az *okat* javítva]

Alberto Polonie de Quistippusnat
a Sancto Iacobo nat Sogi rex Mostolanat
ut agnat Lisorlex mat Sola Barabat
Sogi Ra Sokla Sallad hum Lisia magnat
Ut Sepat Sorgando dolga Sol Romanat
Lidor Sarium Sogi Sol Sa Dra Sagednat
Sagni Belgalloia iuxtam Sogi nuganat
Sagnit uadolia a Sra omit Sol bundat
Sla uagiat Sudom, Sicut Bundostnat
mathiasil bar nat Sfan Sagiom Sal magnat
Sol tudom nam illes, uolua Solsilesum
de mnuala Sola agnitez nnt tamen.
Sdgalam Sella a Siomat angidum,
gondolam Sogi Sogmit Sumtud Sgazum,
mutulam Sallit fiat ex Sfazum.
Acet lassam Sogi Sagod mm uitud Sonsit
uagam Sidial Sllmat Sodiit.
nem midam mondam Sitat tam Si Sisit
fiat Sadem Sudilam Sogi Sarag Sit
mar ragam Sorellia Sagnit Kimit Sit
Kimmit Sogi Slobbis igitur bossus uela,
nagi Sagundat Sigit tunia Sundula, nodula
a Sondam Paradna adop Si Sondula,
uitis mps mondam mutin ne Sndula
uagi nimur Sfeba Sigi mps bulondula.
Sogi ranlok modium mar Sudod nmt uisa
de mm Sbuda mint Sogi mps budult uoltasa
uaciad Sak Sa mps ma Sa Son Sarduitis Sa
Sdiui Sfoniom Sos Sak nequat Sitbat Sa
uagi Sogi Sumad igitur uadabolutbat Sa.
Aonda Sa Sippus Sa Sa Sdiblesud
Sdipx i Sdgots Sogi Sa uigbat uisud
minga ra Sabadra Sa rab Sipd Sa Sud
b Sonisk Sui Sdundan risbdib ut Sud
mat Sfanom fiamots Sa Sdiblesud.

287. Miképpen jelentse ezt Aristippusnak,
Az te vén atyádnak, hogy rossz mostohádnak
Jobb ágyat kíszétsen, mert féli, hátának,
Hogyha soká halad, nem lész jó, s magának;
1435 Ekképpen forgandó dolga asszonyának.

288. Kihez érvén, így szól: Te uraságodnak
Szegín szolgálója, jöttem, hogy magamnak
Legyek vádolója, azért, mert sok búdnak
Oka vagyok, tudom, fiad bujdostának,
1440 Melyről büntetésem hagyom csak magadnak.

289. Jól tudom, nem illett volna cselekednem,
De nem vala soha egyebet mit tennem,
Szolga lévén, kelle asszonnak engednem,
Gondolván, hogy fognék tenéked segétnem,
1445 Véletlen kelleték fiadat vesztenem.

290. Mert láttam, hogy társod véled nem elégszik,
Idegen férjekkel ellened förtőzik,
Nem mertem mondanom, féltem, kihírheszik,
Fiadat kérém rá, tudván, hogy haragszik
1450 Már régen, torolja szégyent, kivel hízik.

291. Ki minthogy előbb is igen bosszús vala,
Nagy fegyveres kézzel reája nódula,
Azonban parázna ajtón kifordula,
Néki is megmondám, rajta nem indula
1455 Vagy nem vé eszébe, s így megbolondula,

292. Hogy reátok menvén, már tudod, mint vesze,
De nem csuda, minthogy megbúdult volt esze.
Várjad csak te meg ma, ha honn szerelmese,
Eljön asszonyomhoz, csak módját ejthesse,
1460 Vagy hogy szemed igyét valahol *veszthesse.*

293. Monda Aristippus: Ha ezt cselekeszed,
Ekképpen a dolgot hogyha végbe viszed,
Mindjárást szabaddá te rab fejed teszed,
Bizony, sok kincsemben részedet is veszed,
1465 Mert szánom fiamot; keresd elő eszed!

1439 buidostanak [a *d* javítva] **1446** [a másolótól származó átszámozás:] nem(2) ueled(1) **1448** fel<ek>tem **1452** reaia <fordula>, nodula [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **1453**] **1453** azonban [az 1. *n m*-ből javítva] **1459** eithesse [az *ei* javítva] **1460** uehesse [értelem(?)]

Tigy uagion Rogi fos for igon bothol bellam
mert fola fiunbangone ztaene bellam
a Dagnal Stuaarlorb ugain igon fiteam,
de a Sitorlarto il ugy hiorol uisitam.
Rogi mo id magamo bi bugein nim isnur lam.

Tadhg Solutan: Sysbe mygh Iomita
Dubh sgrutt: A Sonat Rogi mi hollon varna,
A Sonihoris nime a Thig fol bellata,
Fiordhodo Bokal mik bacorita
Arsmia Kaagnal labhamis Gallitta.

Fetus fil Dermigh Sabaz Kamoradan.
Tysbe agiat mik Arsmia hazadan,
Se uinn a Sionat s Sagia Salgatasban
Rogi lamio et s Cairionis uarna co agiaban,
de ne isnur lorb magat mygh Kauaban.

Az Spadart isnigh ol Luca Sionban,
amatis igon bogh ob id gyor sasagban.
s Rogi Bolra arnol mond: mort bacor sagban
lagh s inar mygh fogo Sarbd Kuruasagban
a latranal agiot it Sapa Salasban.

Bak kiedin Rokb ulagh Rolgal uala arra,
co Dri Sippus Kamat Kombokagorra,
mondhum o Islenik jarlk otal uamira.
it uagio Kurua ingiala Dalomira,
mygh fogsalak Summar an bolbogsagomra.

Sysbe is Salar gioch ebiborita,
mondum ob ur Sisen ag karom nime ranta,
a Kavulo lator dorikam tasita,
lasd le Sa az Sioni, nallad: Sil ronta,
mert Sonn ag Dumz altar Kauat nijuita.

Mygh fogtam bi Doni an a Kitrad Kuruamot,
nigis kiosdillam mar a mergat latomitt
a Sinn uin fiumra mar lorb Iomzmd gorit
fine a Sadh fiumra Kazugh Kiridil mon kiot
a Sen Kolnap abo ne Sadruing Kiribon cit.

294. Úgy vagyon, hogy sokszor igen kétölkedtem,
Mert soha fiamban gonoszat nem löltem,
Az álnok tanácsot ugyan igen féltem,
De a hitetlentől úgy körölvétettem,
1470 Hogy majd magamot is úgyan nem ismértem.

295. Efféle szók után Thisbe megtanítá
Aristippust, asszont hogy mi helben várná;
Asszonyhoz is méne, azt is fölbiztatá,
Hízelködő szókkal nékibátorítá,
1475 Arsina házánál lesben is szállítá.

296. Estvefelé penig sötét kamorában
Thisbe ágyát veté Arsina házában,
Bévivé asszonyát, s hagyá hallgatásban,
Hogy lenne ott, s Cnemont várná ő ágyában,
1480 De ne ismértesse magát meg szavában.

297. Az apádért ismég elfuta azonban,
Amaz is igen kész és jó gyorsaságban,
S hogy helre érének, mond: Most bátorságban
Légy, s immár meg is fogd társod kurvaságban
1485 A latrával együtt itt-tapasztalásban.

298. Csak kicsin holdvilág szolgál vala arra,
Siet Aristippus hanyatt-homlok ágyra,
Mondván: Ó, istenek, jertek ótalmamra!
Itt vagy-é, te kurva, én gyalázatomra?
1490 Megfogtalak immár, én boldogságomra!

299. Thisbe is ezalatt ajtót csikorítá,
Mondván: Ó, Úristen! Jaj, karom mint rántá
Az áruló lator derekam taszítá!
Lásd te, ha az asszony nálad-é? Elrontá
1495 Mert ez én erőmet! Apád szavát nyújtá:

300. Megfogtam bizony én a híres kurvanőt,
Meg is kötöztem már a mérges latornőt,
Az én vén fejemre már több tüzet nem *győt,*
Sem az én fiamra hazug hírt is nem kőt,
1500 Ezen holnap adom törvíny elejben őt.

1467 gonoszzat [a *zat* javítva] **1475** Zallitta [idő] **1485** latrannal [értelem] **1498** geot [értelem]

Aromban [illegible] nemmel az [illegible] [illegible]
[illegible] mert [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Jesse [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

301. Azonban hogy vinnék az atyád házához,
Tudod, amely kőszál vagyon közel ahhoz,
Azholott sok bakot ölnek áldozathoz,
És immár nem messze volnának azokhoz,
1505 Elszalad, s tetéről veti magát aljhoz.

302. Teste kősziklákon mind elszakadozott,
Ű maga úgy veszett, mint olyan átkozott,
Atyádtól ki-ki mind erről tudakozott,
Minden latorsága így kinyilatkozott,
1510 Te hazajöttödről váras tanácskozott.

303. De mit végeztenek, nem tudom bizonnyal,
Mert eljöttem vala mindjárást hajómmal.
Így volt azért holta, mint Carin*a* szóval
Nékem beszéllette. Immár azt, mi móddal
1515 Jutottam én ide, halljátok más úttal.

304. Ezt is alég monda Cnemon, hogy sírással
Bételék a szeme vizes könnyhullással,
Theagenes toldja a szép leány társsal,
Mert mindennek forr föl szíve búsulással,
1520 Mindaddig, míg álom éri megbírással.

305. Azonban Thiamus, tolvajok hadnagya,
Kinek Theagenes mátkájával rabja,
Álmából sörkenék, s ezeket forgatja,
Mert a pogány nép azt bizonyosnak tartja,
1525 Álmában hogy mit lát, véli, megvárhatja.

306. Viszontag de hamar ismég szöndörödék,
Mert édesb álomtól szeme elbíródék,
Eközben az hajnal étszaktól válódék,
Ilyen álmot láta hadnagy, hogy álmodék:
1530 Hát Memphis várasban lennie látódék.

307. *Isis* templomában fel s alá járdogál,
Abban égő gyertya szántalan álldogál,
Mind környül nagy sok tűz habosan lángdogál,
Az oltárok rakvák ölt áldozatokkal,
1535 Egyházat béfogta sűrő nép zászlókkal.

1501 [kiszakadva] **1511** bizonnnal [a 3. *n* fölött jobbra csúszott pont az *i*-t jelezheti] **1513** Carinus [eddig *Carin* (**1319**) vagy *Carina* (**1326**); szótagszám] **1519** busulassal [a *su* javítva] **1523** almabeol [az *eo* javítva] **1526** Vizontak hamar(2) de(1) Jsmegh(3) [a másoló átszámozása] **1528** ekeözben [a *z* javítva] **1529** hog almodek [a *g* és az *odek* javítva] **1530** lennie [a 2. *e* javítva] lattodek **1531** Atis [lásd a tárgyi jegyzetet!]

Rogi Tamps az Anglum királynak írta,
Emlékezzék fiában az hozzánk írta,
mindazonban az levelet illem szerint,
az le rebellálásban az szerint.
Minthogy nekünk [illegible] kívánta,
Hamis le Franciák ugyanis szabódnak,
de szét akarták [illegible] szétszórni,
azért Palad hívnak nem fogod azt arra,
Rogi szegénykedik mint az [illegible] alni,
mint az [illegible] marad nem szégyenkezik.

Azolcsoduan kirda magaban Lwardni
nagi sok fele hispan az almon akarni
s mint az szerette a szerint szeretni
maga szabadnak [illegible] szabadni,
[illegible] szemben az szemben szúrni,

Az pirros szép szamal szemben kiszedik
szerbe akarásnak latban el akszik,
Hadnagis belodik rubaban ölözik
Minnent szolitata szóval Judaloszik
rabok mint uduamak arral az kiszik.

Sok fele irjárt Gdalis el akarta,
alatta valoit oda szolitata,
az kik valokatis minginnye hivata,
mellik mit szassa szunik indita,
de mas szélül szemben utontak bittata.

Mongiá nem gazember uduamak Hadnagiak,
de szó nem szabódik ebak Rogi mosolasak,
[illegible] uduamak [illegible] szolgallaszok,
Fordama szontol a Boinagi szavagok,
szorultakik bele a maga szavaik.

Az bittatas alat szározza szunnak,
Hadnagi magas lab szét valaszamagunak,
ennan kirdt szolni szab szolni szassunak,
Rogi az mit mondanna ördöngös halgatnanak,
mert mar Rogi ismerik az szattaia annak.

308. Hogy penig az templum közepibe ére,
Templomnak istene őhozzája tére,
Mondván: Ím, ez leánt bízom személyedre,
A te tökéletes, jó emberségedre,
1540 Mert noha bírsz véle, de nem lész kedvedre.

309. Hamis léssz peniglen, tudjad, te őnéki,
De sőt öléssel is fogsz jóért fizetni,
Az elszalad, higgyed, nem fogod azt érni,
Hogy fegyvered miatt ne kellessék élni,
1545 Mert ő épen marad, nem fogja metélni.

310. Fölocsódván kezde magában törődni,
Nagy-sokféleképpen az álmon őrlődni,
És mint ő szerette, aszerint fejteni,
Maga szerelméről eztet mind érteni,
1550 Mint lenne a leány szűz s nem szűz is, vélni.

311. Az piros szép hajnal ezenben kitetszék,
Sütő verőfény is lassan elérkezék,
Hadnagy is ocsódék s ruhában öltözék,
Cnemont szólíttatá, tőle tudakozék,
1555 Rabok mint volnának, arról értekezék.

312. Sokféle nyert prédát is előhordatá,
Alattavalóit oda szólíttatá,
Az két rabokat is mindjárást hívatá,
Melyeknek sírásra szíveket indítá,
1560 De másfelől Cnemon viszontag biztatá.

313. Mondja: Nem gazember volna ő hadnagyok,
De fő nemzetbéli, csakhogy most csapások
Érték volna őtet és sok kárvallások
Fortuna asszontól, ahhoz nagy jószágok
1565 Szorultak is belé és maga-tartások.

314. Ez biztatás alatt piarcra jutának,
Hadnagy magasabb helt választa magának,
Onnan kezde szólni több tolvajtársának,
Hogy azmit mondana, jól rá hallgatnának,
1570 Mert már hogy ismérik, jó falkája annak.

1536 [a *keozepibe keozepire*ből javítva] **1542** [így: *eole-esselis*, értelem, szótagszám] **1545** metelni [az *m* javítva] **1548** eo [az *o* javítva] **1556** Sok fele [a 'sokfelé' olvasat is lehetséges] **1560** uizontak

[illegible]

[illegible]

[illegible]

315. Tudjátok, vitézek, én természetemet,
Köztetek nem szántam kedves életemet,
Véletek közlöttem bő nyereségemet,
Soha meg nem vontam az én személyemet,
1575 Jó s gonosz véletek ért együtt engemet.

316. Nemzetségem nékem vagyon nagy nemzetből,
Memphisben főpapnak az ő vérségéből,
Vagyok főpap én is, de rossz szerencséből
Öcsém megelőzött, s csalt most meg ezekből,
1580 Melyért közitekben jöttem jó kedvemből.

317. Hogy ti emberségtek által gyorsasággal
Viszont én tisztemhez jussak hamarsággal,
Kiért tinéktek is legyek barátsággal,
Mindennek érdemes zsolddal, igazsággal,
1585 De most egy kérésem vagyon méltósággal.

318. Mert eddig, tudjátok, aranyat, ezüstöt,
Rabot, drágakövet, minden keresetöt
Én közbe bocsáttam véletek, mi részt tött
Az reám háramló, az csak hogy enyim lött,
1590 Abból is sors szerint mindenitek rész vött.

319. De mostan fejenkint kívánom tőletek,
Hogy ezt a rab leánt nékem engedjétek,
Ki hitvös társom lész, hogy jól megértsétek,
Adjátok csak ide, az több nyereségtek
1595 S mind tiétek légyen bátor, elvigyétek.

320. Megengedék néki, és nagyon kiáltják:
Vitéz hadnagyunkat istenek megáldják!
Ezt Charicliának ám megtolmácsolják,
Nékie tetszését erről azért várják,
1600 Mindjárt megfeleljen ezekre, kívánják.

321. Ezt hallván, szemeit a földre függeszté,
Kiből nagy szemérmét minden ismérheté,
Az ő szép orcáját rózsával színleté,
Pirosság elfogá, Cnemont hozzá inté,
1605 Kihez nemsokára szavát így ejté:

Ez az oldal az MTA Könyvtárában lévő mikrofilmről hiányzik.

1587 keresetet [rím] **1589** [a *hogi* beszúrva] let [rím] **1598** ezt [az *e* javítva] tolmacholliak [a *liak* javítva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

322. Ím, értem, mit kíván az kapitán tőlem,
Nem én dolgom volna erre megfelelnem,
Az hallgatás, tudom, én leányi tisztem,
S ihol is a bátyám, aki most érettem
1610 Tartoznék felelni; de mert hogy kérdetem,

323. Azért értsed, nem volt soha erre kedvem,
Hogy valaki légyen valaha én férjem,
Dianának adtak vala régen engem,
Az ő papságára föl is szentöltettem,
1615 De látom immár most, mi dologra *ér*tem.

324. S minthogy házasságra kívánnak engemet,
És nem mint akarnám, tehetem kedvemet,
Meg köll, látom, szegnem igyekezetemet,
Bizon, nem örömest adom föl tisztemet,
1620 De ám légyen, csak halljátok beszédemet!

325. Mert mi az bátyámmal ázsiabéliek
Vagyunk, s jó szüléknek szerelmes gyermekjek,
Azkik nem kis rendek és jó erkölcsűek,
Ephesum várasban nagy nemzetbéliek,
1625 S mindketten peniglen egyez tisztbéliek.

326. Kiket még mindjárást kis gyermekségünkben
Istennek adának szüléink tisztünkben,
Hogy főpapok lennénk a szép szűz életben,
Engem Dianának lőnek nevezetben,
1630 Bátyám Apollónak esék szentölésben.

327. S midőn eljött volna ideje tisztünknek,
Hogy gondját viselnénk már mi szerz*et*ünknek,
Bennünket szüléink szépen készítének,
De vén aggságoktól el nem jühetének,
1635 Várasi fő néppel csak késértetének.

328. Gályánkat megrakák minden eszközökkel,
Tömjénnyel, arannyal, ezüsttel, kincsekkel,
Ahhoz mindenféle híres ütközőkkel,
Delos szigetében küldének ezekkel,
1640 Más hajók is voltak vélünk, sok nézőkkel.

1615 [tintafolt]tem **1620** [metszethiba] **1624** Ephesum [a *h s-b*ől javítva] **1628** életben [az *é*-n az ékezet más kéztől] **1632** szerz[olvashatatlan]wnknek

[illegible]

[illegible]

[illegible]

329. Mikor már ekképpen tengerre erednénk,
Három nap és étszak csendesen eveznénk,
Nagy hertelenséggel Fortunára kelnénk,
Mennydörgést, villamást, záporesőt lelnénk,
1645 Szertelen nagy szélvészt tengerben esmérnénk.

330. Bésötétöle ég fekete fölhőkkel,
Csapdos az sűrő hab nagy szörnyűségekkel,
Az kormányos kiált, biztat beszédekkel,
Gályánk már másfelé hajtaték szelekk*el*,
1650 Vagyunk kétségesek az mi életünkkel.

331. Helét nem állhatá végre jó kormányos,
Bocsátkozék szélnek, mert dolga volt bajos,
Elijedett az is köztünk, ki fő hajós,
Azért mind kiáltnak, sírnak, s ki-ki zajos
1655 És várja, hogy az hab víz fenekére mos.

332. Hat nap és hat éjjel voltunk ez veszélben,
Hogy az szép verőfény feküvék fölyhőben,
Míglen az nagy széltől veretének a' helben,
Holott találátok szerencsétlenségben,
1660 És fogva hozátok ez veszedelemben.

333. Háborúja azért tengernek megállván,
Ködökből fényes nap szépen kitisztulván,
Mi is már a partra mi gályánkkal jutván,
Lőnk az isteneknek nagy hálákat adván,
1665 Nagy sok dicséretet s áldozatot rakván,

334. És mindjárt víg lakást indétánk közöttünk,
Mint kik sok veszélből szabadok, öröltünk,
Semmi gonosztól már ugyan nem is féltünk,
Akar*t*uk életbe hogy szép partra ért*ü*nk,
1670 Hatnapi éhséget immár elkerültünk.

335. Az bort, mint a vizet, úgyan nem kímélték,
Helébe mást vesznek, szegények, azt vélték,
Az epedt emberek magokat eltölték,
Minden boldogságra értek, azt ítélték,
1675 Hogy tort s mérget isznak, ingyen sem remélték.

1641 erednenk [az *r* olvasata bizonytalan] **1649** Zelekkeól [rím] **1669** akariuk [értelem] erteőnk [rím] **1672** mast vesznek [más központozással és ékezéssel más értelem] **1673** epet

336. Mint ki sok harc után nem fél s hazamegyen,
Immár nyereséges mert az gonosz igyen,
Ellenségét győzte bátor hegyen-völgyen,
Azonban véletlen kél más szerencsében,
1680 Újabb ellenséget lát jőni szemközben,

337. Így lőn dolgunk nékünk, mert ímé, révészek,
Kiknek a jó bortól ottan vésze észek,
Természet szerént is kik latrok s merészek,
Véletlen társinkra ütének, és készek
1685 Kincsért őköt ölni; érének új vészek.

338. Ezt látván polgárok fegyverre kelének,
Kik imígy, kik amúgy, szegények, veszének,
Mert ezek véletlen köztök történének,
Azki mit kaphatott, úgy verekedének,
1690 Annyira, kétfelől hogy mind elkelének.

339. Azazhogy csak ketten bátyámmal maradtunk,
Ez nyomorúságra, rabságra jutottunk,
Kikkel jobb lett volna együtt az mi holtunk,
Hogysem szabadságból fogságra így *juttunk*,
1695 Az mi szüléinktől ily messze szakadtunk.

340. De merthogy istenek ekképpen rendelték
Az mi dolgainkat most így helyheztették,
Ő mely tanácsokban e módon végezték,
Légyen nékik hála, vélünk hogy ezt tették,
1700 Gonosz veszélyek közt szerencsénk engedték.

341. Mert hamar menyasszony leszek, immár látom,
Noha erre soha nem volt akaratom,
Ki halált reméltem, mátka lők, azt tartom,
Mely ellen nem szólok, magam sem fárasztom,
1705 Lejendő férjemnek kapitánt marasztom.

342. S miérthogy főpap is, kit leszek uralván,
Tudom, istenektől meg vagyon áldatván,
Szerencsés fog lenni dolgunk, ők javallván,
Mert így mi nem voltunk volna öszveadván,
1710 Hanem kellemetes volna s hasznot hozván.

1680 lat<ny> **1685** erenek [az l. *e* javítva] **1690** mynd [az *y* javítva] **1694** fogsagra igi jeőttúnk [értelem] **1698** tanachokban <ekke> emodon

Azért kelletlen volt a szép asszonyt
Nagy nagy megtanítani, hogy ne legyen szép asszony
Mert lagad szép volt, de az szép asszonyszem
Nem lehetett illatos bizonyal mondhatom
Valóban szépet vagyok az hiú szolgálatomban.
Szegény ingem szépen az ő illatos vagyokban
Az mikor Szépollo vagyon szolgálatomban
Az mikor Jonzloma s abbogattia abban,
Kaplegyik szépszemez az ot szép vagyokban.
Szép szép jó szemmel dicsérik mondhatom.
Bármi valna addig ingemig illatos,
Szép szagú szép hodiad vagy illatos szemmel
Szép szép szemmel az vagyok szemmel mindig
Apollo szagszíat a szépszemre szemmel
Valamis ily szemmel az szemmel szemmel,
Tudod id mit tenni az szépszagnak szépszemmel
Bolondgyalan ember az ki az szép szemmel
Mert az szép szemmel szép szemmel szépszemmel
Valaki mod szikul avagy szép szemmel,
Azért azt szemem szépszemmel mondhatom.
Ranem ot le szépszem szép szépszagomot
Mikoron szemmel mondom az szépszagomot,
Szianat emlettem a bizonszagomot
Ugy az szép s szépszia szépszépszagomot,
Az szép szép valla az szép szépszagomot.
Nemszép szép szemmel szemmel szemmel,
Mint egy szép szép szépszagnak az szép szemmel szemmel
Szépszép szemmel az vagyon az szép szépszemmel,
Az szép szép szemmel szép szépszemmel,
Egyik szép szépszemmel szépszemmel szépszemmel.
Szamusnak az szép szagi nem szép szépszemmel,
De az szép szemmel vala szépszemmel szépszemmel,
Ugyan szép szépszemmel szépszemmel szépszemmel,
Mert minden ember szépszemmel mondhatom,
Szamnak szépszemmel az szép szagiatom.

343. Azért kérlek téged, édes Thiamusom,
Halld meg mostanában hozzád legelső szóm!
Ne tagadd, sőt engedd az én kívánásom,
Nem lészen illetlen bizonnyal mondásom,
1715 Viszont ezért várhatd az hű szolgálásom.

344. S vigy engem elsőben egy olyan várasban,
Azmelyben Apolló vagyon szolgálásban,
És néki temploma s áldozatja abban,
Hadd legyek tisztemet én ott föladásban,
1720 Sokféle javaért dicséret-mondásban.

345. Bűn is volna addig engemet illetned,
Feleségöl hozzád vagy ekképpen venned,
Testi szerelmedet rajtam megismérned,
Apolló haragját a fejedre kérned,
1725 Vélem is ily szörnyű vétkemet tétetned.

346. Tudod jól, mit kíván az papságnak tiszti,
Boldogtalan ember, azki azt elveszti,
Mert az istenasszony hamar elszilleszti,
Valaki mód nékül avval fölgörjeszti,
1730 Azért erre elmém testet nem ereszti.

347. Hanem ott leteszem előbb papságomot,
Mikoron elmondom én imádságomot,
Dianát említem, a bizonságomot,
Ki is érti s tudja szép tisztaságomot,
1735 Űáltala vallom tenéked magamot.

348. Memphisbe lehetne penig ennek módja,
Minthogy te hazádnak azt sok ember mondja,
Tiszted is ott vagyon, azt ki-ki jól tudja,
Az hel þöcsöleti is ezeket toldja,
1740 Légyen hát ezekről kegyelmednek gondja.

349. Thiamusnak ez szó nagy nehéznek tetszék,
De az körül való néptől dicsérteték,
Végre rá hajlani nékie kölleték,
Mert minden embertől igaznak mondaték
1745 Leánnak beszéde és helenhagyaték.

1712 hald [a *d j*-ből javítva] **1713** [a *kiuanasom kiuansagom*ból javítva] **1717** szolgalasban [az *s t*-ből javítva] **1737** ember <tudgia> mongia [rímszóismétlés, vö. **1738**] **1738** [a *iol* beszúrva]

III fakada Syruanà Lamiò mondum,
mugs Sana Sàmu [illegible] Lasinus Kaluan.
all dilj Syrones hogi [illegible] Kalgatuan,
mudò allò napos [illegible] uala. [illegible]
millin al Kàtsatna [illegible] qadosuan.

Esebòmis Sutu [illegible] alomà,
Akmus Sislòs mamiagòr hogi [illegible] fauallà,
(nmonts à oàs logant Sokatà Kilatted,
matkuàt sà battiar nili adqià s mondqià
gondokat ùl [illegible] Sàrs ìol [illegible] arauì Sollà.

Abat fòl uala [illegible] Sa lanat latuagà,
nagi Sordnuz Sodda mugs nun albàdnuà,
mugs kuàmuan [illegible] ò dìz Kaluà,
kìdt nagi dqolla Karagiàt latuaà,
kolot amàl [illegible] qostàuat [illegible]

Esàtqs mugs lanus Sdunio Sòslanak,
all ol mjàs [illegible] uigan ossòdanak,
(nmonà Kàtokkal kòlòs Sutanak,
Clondòsil sol fòli [illegible] uyuitanak,
di Tòangàmòlòn kòlòk vjulanak.

Allòs latuan (nmon uòli [illegible],
s monda ìnal mugìk [illegible] à mòl lagìòn,
Sarlà Sòsòdàz s. Lòmmòl [illegible],
s al Kotam nun illìk mòt Kogi al Kalladgìòn
giogulata: dzok kòrk kogi Saradgìòn.

Al mòn [illegible] Sattòn mavadanak,
Tòangàmòlòn òrk mugs avadanak,
nun Sartsattià Sòuab Kariat mar Sitkanak,
monda illòn Sokat [illegible] Sanìclanak
nidòui Sòrk [illegible] Lòmmòl, [illegible] dòuanak

2: Sòrt Sòlòmòk mugdòmòk [illegible]
[illegible] uanok [illegible] Sòmòk [illegible]
Kayuìl [illegible] kòrk [illegible] bùnkòj
Sokuak [illegible] Sòlòn kòs mugs [illegible]
[illegible] mugs [illegible]

[illegible]

350. Elfakada sírván a leány ezt mondván,
Megszáná Thiamus ő keservét hallván,
Azt véli, Sirénét hogy vagyon hallgatván,
Mert ő azt a napot alég vala várván,
1750 Melyen elhálhatná, véle vigadozván.

351. Eszében is juta étszaki álomja,
Memphisben menyegző hogy légyen, javallja,
Cnemont, a rab legént, szólítja-hívatja,
Mátkáját s a bátyját néki adja, s mondja:
1755 Gondokat jól viseld! Tarts jól! parancsolja.

352. Mert fél vala, gyakran ha leánt látnája,
Nagy szerelmét hozzá meg nem állhatnája,
Megkívánván végre, ő el is hálnája,
Kiért nagy Apolló haragját látnája,
1760 Holott anékül is most javát várnája.

353. Ezek így meglévén, tolvajok oszlának,
Az sok nyert prédával vígan osztozának,
Cnemon a rabokkal helekre jutának,
Csendesek, sokféle beszédet nyújtának,
1765 De Theagenesben kínok újulának.

354. Melyet látván Cnemon, véli, sebtől vagyon,
S monda: Ím, elmegyek fűért, amely lágyon
Tartja te sebedet, s könnyebbéti nagyon,
S elhozom, nem illik merthogy elhaladjon
1770 Gyógyulása. Azok kérék, hogy fáradjon.

355. Elméne sietve, ketten maradának,
És Theagenesben búk megáradának,
Nem tarthatja tovább zárját már titkának,
Monda ilyen szókat szép Charicliának,
1775 Midőn sűrő könyvvel szemei áznának:

356. Ó, ti szent istenek, mindenek értői,
Kik vadtok veséknek, szíveknek nézői,
Hamis embereknek vétkek büntetői,
Jóknak szükségekben kész megsegétői,
1780 Legyetek igyemnek megkeserülői!

1749 uala [a *la* javítva] **1769** hozom [a 2. *o a*-ból javítva] **1773** szariat [a szónak létezett *sz*-es ejtése, de másutt a kéziratban mindenütt *z*; a *z* átírása is lehet *sz*, de az adott szóban a *z* valószínűbb] **1777** véseknek **1780** megh keserwleój [de az őrszó: *keszeruloj*]

Kitsam [illegible] ok ke mm [illegible]
Thangam [illegible] nmis [illegible]
Kaien [illegible]
Swke mar [illegible]
[illegible]

Ingom [illegible] kinagi [illegible]
[illegible] nm gondaum [illegible] Raborusagal,
[illegible] miatta [illegible] Salom [illegible]
[illegible] Samargak [illegible] Saidalom [illegible]
[illegible]

Fakle [illegible] in Sutrki [illegible] kinual,
[illegible] Kallakinkab Kohual,
[illegible] [illegible] [illegible] mastodnam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
gondok [illegible] [illegible] [illegible] Kalalual.

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Gondok [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Ha [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

357. Hiszem hitetlenség ez, kit nem érdemlett
Theagenes soha és nem is reméllett,
Rajta ő hitvöse melyet cselekedett,
Hütit már megszegte és hitetlenné lett,
1785 Másnak felesége lenni ígérkezett!

358. Engem elfelejtett, ki nagy igazsággal
Voltam, nem gondolván sok háborúsággal,
Most is őmiatta kínzatom rabsággal,
Testem sanyargatik sok fájdalomsággal,
1790 S ím, mégis mit nyertem ennyi fáradsággal!

359. Felelé a leány: Ne sútolj több kínval,
Isten oltalmazzon, haljak inkább holval,
Hogysem az úgy lenne, és máslódnám szómval,
Látod, csaknem szakad így is szívem búval,
1795 Gondok elmerétnek, vívok az halálval.

360. Egynihány igémen felindultál, tudom,
De te hamarb megunsz engem, én azt mondom,
Ne félj azon, hogy én szerelmed eladom,
Se hogy cigánsággal te képedre vágyom,
1800 Nem úgy avatkoztunk egybe, nem tagadom.

361. Tisztán viseltem én szép emberségemet,
És szűzen tehozzád jámbor szerelmemet,
Éretted nem szántam holtomot, éltemet,
Ne adják istenek, hogy szeg*jem* hütömet,
1805 Inkább szörnyű halál érje bár végemet!

362. Gondold meg, latrot-é vagy urat szeretek?
Egy korosért vagy ha ifiat megvetek?
Azt-é, kit gyűlölök, vagy kit rég követek?
Azt-é, ki gyilkosom, vagy kiben élhetek?
1810 S nem azt-é, azkiért jót s gonoszt tűrhetek?

363. Hát miért neveztél engemet bátyádnak?
Theagenes viszont mond Charicliának.
Azért-é, hogy inkább ne gyanakodnának?
De mégsem kell vala az, hogy mátkájának
1815 Ígérted magadat és házastársának!

1781 nem <...>(?) erdemleth **1791** kinnal [rím] **1796** igémen [az *é i*-ből javítva] **1797** hamarb [az *rb n*-ből javítva] **1798** szerelmed<d>el [értelem] **1804** hogi szegni [értelem, vö. Gy: *meg-szegjem néked tött hitemet*; lehet, hogy a sajátos infinitivusos szerkezetet nem kell emendálni?]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

364. Melyet hallván tőled, csak mindjárt nem haltam,
Oly igen ez dolgon ijedtem, búsultam.
Sűrő föld megnyíljék, azon imádkoztam,
Beléje ugyanon mindjárt kívánkoztam,
1820 Mert soha nem vártam ezt, s elcsudálkoztam.

365. Mindjárt Chariclia csüggődék nyakára,
Sokszámú csókokat adván orcájára,
Keserves, bú-látta, édes mátkájára,
Vigasztalást ilyent tén azért szavára:
1825 Enyhüdjél, szerelmem, s légyen ez tudtodra,

366. Ha én most ezeket nem míveltem volna,
Chariclia Theagenessel nem szólna,
Elválván egymástól, csak kínunk újulna,
Erővel is penig ű mellém szorulna,
1830 Mely miatt kettőnkre új veszély burulna.

367. De lá, elhitetém őtet beszédemmel,
Addig vontattatom azt, azmit ezennel
Ű végbenvitt volna; de az istenekkel
Szóljunk az többiről, kik segítségekkel
1835 Mellénk jőnek, tudom, s mentnek erejekkel.

368. Eztet bé nem töltik, azmit most mondottam,
De bételjesítik, mit hüttel fogadtam
Akkor, mikor néked magamot vallottam,
Melyről te mind hallgass, azmiket szólottam,
1840 Mert ezt csak magadért eddig is titkoltam.

369. Sőt Cnemonnak se mondd, noha mi barátunk,
Mert gyakorta szónkkal mimagunknak ártunk,
Szép az oly hazugság, azmellyel használunk
Nékünk és általa jobbul állapatunk,
1845 Másnak is nem káros, s nincs érette bajunk.

370. Efféle *biztató* szót szól Chariclia,
Rémült Theagenest nagy szépen biztatja,
Azonban nagy futva Cnemon oda juta,
Nagy vizes s háború az ő orcalatja,
1850 Szovát fulladozva csak alig mondhatja:

1818 im atkoztam [értelem] **1820** soha <uart> nem **1822** chokakath **1825** enyhwdgiel [az 1. szótag javítva] **1827** [metszethiba] **1843** hazugsagh [az *ug* javítva] **1846** bisztatot [értelem] **1849** eo <abr> orczalattia

[illegible]
[illegible] Mac Sweeney
[illegible] Mac Sweeney
[illegible] Mac Sweeney

371. Nésze, Theagenes, fogsza ezt a füvet,
Mellyel hamarsággal illessed sebedet,
Kösd bé a fájdalmas, sérelmes testedet,
Mert majd szükség lészen, ha bírod erődet,
1855 Megválik ezennel, mint őrzöd heledet.

372. Monda Theagenes: Miként értsem én ezt?
Mi dolog bennünket s valyon mi gonosz veszt?
Monda Cnemon: Arra az üdő nem ereszt,
Hanem ragadj fegyvert, s ím a fű, tedd el ezt,
1860 Mert a sok ellenség ezennel elsüllyeszt!

373. Ahol sisak és kard, raggasd magadra azt,
Nem káros a fegyver, noha igen fáraszt.
Felel Theagenes: Énnékem most haraszt
Akármely vessző is, mert a sebem bágyaszt.
1865 Cnemon mondja: Siess, mert majd kár elmaraszt!

374. Látd-é, az kapitán vár! Elindulának,
Thiamusra hamar reátalálának,
Parancsol, fejenkint hát hogy indulnának,
Tolvajok melléje gyűlnének s vínának,
1870 Mert sok ellenség is már közel volnának.

375. Theagenest látván, kérdé, Chariclia
Hol vagyon, s mi helen mastan őtet hadta?
Monda Theagenes: ám fodrát raggatja
Ott az kamorában, s a dobszót hallgatja.
1875 Thiamus Cnemonát híja, szólongatja,

376. Mondván: Nagyobb gondom a Charicliára,
Hogysem enmagamra és jó szerencs*á*mra,
Menj el azért hamar te röjtökajtómra,
Vidd bé az ál likon, ne légyen káromra,
1880 Bécsinálván az helt, térj meg ezen nyomra!

377. Addig én áldozom az nagy Neptu*n*usnak,
Az hatalmas Marsnak és hadi Bellusnak,
Hogy mellettünk ők is most fegyvert fogjanak,
Az sok ellenséggel sebesen víjanak,
1885 Minékünk örömet és hasznot adjanak.

1861 raggasd [a *g* és az *s* javítva] **1870** ellensegis mar [értelmesebb: 'ellenségi, s már'] **1872** mastan [az *an ol*-ból javítva] **1875** Cnemonát [az *át tt*-ből javítva] **1877** szerenchemra [rím, vö. **489**: *szerencsával*, **2444**: *szerencsájában*] **1881** Neptumusnak

[illegible]

[illegible]

[illegible]

378. Elfutamék Cnemon, siet a dologgal,
Nézi Theagenes fohászkodásokkal,
Charicliát viszi, ki sír nagy jajszókkal,
Megnyitá az ajtót, mely álnokságokkal
1890 Vala csináltatva és csalárd módokkal.

379. Senki meg nem tudá, hogy ajtó, ítélni,
Csak egy ember-búás ő bémeneteli,
Béjutván szorosán, szép tágas kebeli,
Azokon is belöl vadnak más-más heli,
1895 Rekeszinek szoros járási-keleti.

380. Úgyhogy nagy sok karban a sok lyukak voltak,
Csuda mesterséggel föld alatt alkottak,
Tolvajok sok kincset a mélyben hordottak,
Holott mindenektől békével maradtak,
1900 Mert arról soha is ott nem gondolkodtak.

381. Erre onnan följül szolgált világosság,
Itt marada azért az nagy szép asszonság,
Cnemon jól biztatja, de a szomorúság
Elfogá már szegínt és az nagy gyanóság.
1905 Visszamegy ifiú, hát az sok tolvajság

382. Már minden fegyverben áll, s urok biztatja,
Thiamus szép szóval harchoz igazgatja,
Ő fő vitézségek hányja, azt forgatja,
Most mutassák magok, kéri és nógatja,
1910 Ki-ki gyermekiért víjon, szólongatja.

383. Ezt mondván, inast is, Thermuthist, kiáltja,
Amaz távul vagyon, azt nem is hallhatja;
Bosszonkodik igen, fegyverét forgatja,
Ellenség ezalatt szomszédit nyaggatja,
1915 Tűzzel a szigetet igen háborgatja.

384. Égnek a sok nádtól az apró szigetek,
És nagy kemény széltől szenek előbbmentek,
Benne a tolvajok rútul pörzsölődtek,
Bűv tüzes nyilaktúl vesztek és silledtek,
1920 Elholt testek széllyel mindenött hevertek.

1888 szokal [a *k v*-ből javítva] **1895** Rekeszi<ben>nek [más kéz javítása] **1904** mar [javítva] **1905** Az [az *A* javítva] **1911** [az *Jnasstys Jnassat*ból javítva] **1917** es [javítva] **1919** bűű[olvashatatlan] tüzes nylaktul [az *ak* beszúrva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

385. Az förtő is vérrel kezde *színlelődni;*
Thiamus álmáról foga elmékedni:
Az gyertya bizony tűz, ezt fogja jegyzeni,
Az bő áldozatok sok *holtat* érteni,
1925 Oltáron piros vér omlott vért ígérni.

386. És hogy Charicliát bírná, de nem bírna,
Kezeivel ölné, de amaz nem halna,
Ítíli: tolvajok elnyernék, maradna
Anékül, s így álma kárára fordulna,
1930 Az hogy hamis légyen, jobb haza indulna.

387. Monda vitézeknek, hogy forgolódnának,
Övis megfordulna, csakhogy inasának
Parancsolta, hamar szépen áldoznának,
S azt akarja látni, ha abban járnának,
1935 Megjön mindjárt-mindjárt, csak kevést várnának.

388. Ezt mondván ugy siet Thiamus házában,
Charicliát ölni ő nagy búsultában,
Röjtökére ére csakhamar, azonban
Fölnyitá az ajtót, sajogván magában,
1940 Égyiptomi nyelven kiált az ál lyukban.

389. Oly igen megbúdult, nem lát jól, úgy dúl-fúl,
Charicliát nézi, hogyha látja-é hul,
Azonban az első röjtökön juta túl,
Egy görög szót halla, s rá tarta azont*úl*,
1945 Hát egy asszonyszemély ott hallgat, s rá ámul;

390. Ragadá bal kezét, hogy már fölemeli,
Ezalatt áltveré szívét fegyver éli
Csoda nagy hirtelen, ama nem is véli,
Csak jajdul s földre dűl, magát nem kíméli:
1950 Mert mindjárást elhal, hogy sebe metéli.

391. Ott hagyá a testet vérében keverve,
Mozgódik ész nékül, kevéssé hörögve
Ott maradván; tőle megy amaz örölve,
Hogy már Charicliát ölte, azt remélve,
1955 Rút álma már így is bé vagyon jól telve.

1921 Az feor...s verrel kezde .i.letodny [a kipontozott helyeken az olvashatatlanságig kifakulva; vö. **1984**: *festelődik*; Gy: *Már a' fertő-is kezd vért egyelíteni*] **1924** holtakat erteny [szótagszám; az 1. *e* javítva] **1933** parancholta [a *t*(?) javítva] **1944** azontol [rím] **1951–1953** [más központozás is lehetséges] **1955** igys be[beszúrva] uagion iol[beszúrva] <be> telue

[illegible]

[illegible]

[illegible]

392. Kijutván röjtökből de megszánta vala,
Mondván: Ez-é, úgymond, a menyegző ruha?
Bizony, nem érdemled, de hogysem másua
Vitessél bosszúmra, s légyen annak haszna,
1960 Jobb, hogy kezem által halj, s légy itt nyugova.

393. Hazudjon az álom-istenasszony ebben,
Hogy te megmaradnál ép, élő életben!
Megölnélek, s mégis élnél életedben?
Mert tudom, hogy immár vagy az fenékmélben,
1965 Fekete Plutóval az ködös förtőben.

394. Ezalatt áldozni kezde Thermuthissal,
Kit előbb keresett, a kedves inassal,
De az ellenség sok, vadnak ostromlással,
Ezért félbenhagyák, s lének bészállással
1970 Apró csónokokban, és úgy harcolással.

395. Cnemon, Theagenes, ezek egy csónokban
Rakodának hamar, s többi meg másokban,
Ketten-hárman vadnak olyan kis hajóban,
Azonban jutának szembe, de társokban
1975 Jobb része elveszett már a nagy vívásban.

396. S többise, ki-ki s mind fut*nak* ide-s-tova,
Csakhogy a Thiamus elszánta búsulva,
Minthogy Charicliát megölte, hogy halva
Akar inkább lenni, semmint azt gyászolva,
1980 Lén azért ellenség közé bészorulva.

397. Csudálatos igen, vélek viaskodik,
Nagy erősen harcol és úgy vitézkedik,
Valaki mellé jő, de az sebesedik,
Őmaga is immár vérrel festelődik,
1985 Csakhogy ellenség sok, s tőlök elgyőződik.

398. Széllel az inas is, Thermuthis, úsz tóban,
S csak egyedöl maradt Thiamus azonban,
Mert nem kell élete, végezte mag*á*ban,
De az ellenség sok, s mesterkedik abban,
1990 Hogy ő elevenen juthasson fogságban.

1969 <e>s **1976** S Töbyse kiki smind fut<nak > [az *ö a*-ból javítva] **1988** nem [az *n* javítva] magoban [értelem]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ad [illegible] Bindolia [illegible] ad [illegible]
hordgia nagi [illegible] ok Gdalt merskatt,
[illegible] dallia [illegible] ad [illegible] [illegible]
kiattiat maid [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hordgiat [illegible]

Monduum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
hogi Hiraeliana [illegible] [illegible] [illegible]
Gdalat [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Kolot [illegible] [illegible] [illegible]
hogi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

399. Amint is végtére szegént hogy elnyomák,
Az sok sűrőséges nép elgyőzék, bírák,
Akaratja ellen elevenen fogák,
Nagy örömmel köztök azt kötözék s tarták,
1995 Hasomféle népet őmelléje adák.

400. Az többi bujdokja széllel az cellákat,
Hordja nagy erősen sok prédált morhákat,
Csudálják a kincset és az fris ruhákat,
Kiáltják: Majd hiszem megálljuk bosszúnkat!
2000 Sietvén, mint méhek hordják sonkolyokat.

401. Mondván: Elűzének e minap bennünket,
Hogy Heracleánál fölverének minket,
Elprédálák tőlünk mi nyereségünket,
De most visszaadják duplán az miénket,
2005 Vérrel okádják mert elvett szerencsénket!

402. Efféle sok szókkal égetik házakat,
Nem kímélik, mint nem igaz morhájokat,
Vondozzák utánok az apró hajókat,
Hajókban sokféle elegyedett jókat,
2010 Duplán visszanyerték, látják, ő károkat.

403. De mi volt fő oka Thiamus éltének,
Szükség tudni: öccse vala mert egy ennek,
Kit Petosiusnak akkor neveztenek,
Ezt tudják sokak is kisebb idejőnek
2015 Thiamusnál lenni és édes öccsének.

404. De az nem gondolván az ő idejével,
Megcsalá az bátyját papság fő tisztével,
Elvevé azt tőle, és számkivetésvel
Kergette afölött, mely ily kereséssel
2020 Kezde kereskedni: fosztással, vevéssel.

405. Holott tolvajok közt úgy elhíresedék,
Hogy sok száz emberen hatalma adódék,
Immár öccse tőle fél, s indultatódék
Arra, hogy summát ad érte, ha fogódnék,
2025 Azoknak, akiktűl kezekhez jutódnék.

2002 Heraclianal [vö. **38**] **2006** haza<n>kath **2009** el <egyed> elegiedeth [szótagszám, értelem] **2017** tiztiuel [rím] **2025** a'kiktűl [az *ű* javítva]

Mert mind.nker 2artoes.vna.bbs.g.hol.
gondoluan 2grishogi ucfm.k.s.hol.
aBort gattarok.lauue nepsiol.
Tudunn hogi sokarlok iut intik.gneiol
mnigondoluak sibbol tit uttok 2ioi.hol.

30.

Pars Secunda.

Midon mar ity Rukssain hadnak sigokkezd.
fel gquituan mind kiermul s bonnis 2ressker,
oktalmaeul fossuan sikt erős nyikozd.
langs.l omustanno bonsiolokezt.
oli nagi ropogassal ustenn mindamtezt.
Thagonus s. Common karcsolky szaladuan,
könnygibbomos bekobon halgatuan,
as nagi remiolssol as ettsalat uaruan,
mm lattak aBgost nigs nim nap mugouan,
uroffni.l uttus 2ressker.k habotuan,
Az nagi fandassgetsoli szon sudallial,
as Bolatlan.gok. hirmus.gez lattak
sakkastan kullogsnak mint hogi nim bbszattal
magolat: s soluaiok.l mentez fm 2nogiak
ha hol mi Zai uolna erőssen halgattak.

406. Mert mindenkor tartott ő vitézségétől,
Gondolván, végre is hogy veszne kezétől,
Azért fogattaték elevent népétől,
Tudván, hogy sok pénzek jut nékik ezentől,
2030 Nem gondolnak sebbel, kit vettek tőrétől.

PARS SECUNDA

1. Midőn már ily pusztán hadnák szigeteket,
Fölgyújtván mind környül s benne is tüzeket,
Oltalmátúl fosztván szép erősségeket,
Láng elemésztené benn épületeket,
2035 Oly nagy ropogással vesztvén mindeneket,

2. Theagenes s Cnemon *harcról* kiszaladván
Lőnek egy bizonyos bokorban, hallgatván,
És nagy rémöléssel az étszakát várván,
Nem látják az égést, mígnem Nap nyugován
2040 Verőfény elvésze, s tűz tetszék habozván.

3. Az nagy fényességet oly igen csudálják,
Az szokatlan égést, szörnyűséget látják,
Csak lassan kullognak, minthogy nem biztatják
Magokat, s tolvajok elmentét sem tudják;
2045 Ha hol mi zaj volna, erősen *hallgatják.*

2036 harczroliky [a *k s*-ből javítva, eredetileg: *harczrolis*] szaladuan [értelem] **2040** [a *tetzek latzek*ből javítva] **2045** halgiattiak [értelem]

[illegible]
[illegible] Thangmis mych [illegible] mine [illegible]
fondollia [illegible] [illegible] mar [illegible]
al Rabadultaban mirt [illegible] [illegible]
magat [illegible] [illegible] [illegible]

Ruaban haggatia ad haias ad allatk
foirgattia magat kialtria halatkek,
kiarus lottomis [illegible] oraiatk
kiöjiu hokogas kiöloth alas Rollia hauatk
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

John [illegible] hodjad uilagi [illegible],
[illegible] halatkol nu maren nid montom
minden [illegible] [illegible] al Rakadlom uldom,
uiskli iöj hamarb ugian mort [illegible],
[illegible] uigh mingatt al [illegible] nim [illegible] [illegible],

Minden [illegible] [illegible] mert nugh [illegible]
[illegible] boldogselau [illegible] [illegible]
gono [illegible] napon [illegible] mikolo Rakoloth,
minden boldogsagom [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] Rarghia [illegible] [illegible] [illegible]

Jegemi Thangmis no [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
hogi ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

Meg [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
magadak [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
al [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] hogi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

4. Nézvén, hogy az egész sziget mind csöppig ég,
Szegín Theagenes megrémül, s hűl, mint jég,
Gondolja, szerelmét érte tűztől már vég,
Elszabadultában mert nincsen reménség,
2050 Magát verni kezdé, fojtván keserűség.

5. Búában szaggatja az haját és állát,
Fojtogatja magát, kiáltja halálát,
Keserves lölkének siratja óráját,
Könyv-zokogás között alég szólja szavát,
2055 Ekképpen átkozza siralmasan dolgát:

6. Isten légyen hozzád, világi életem,
Ezt többé haláltól immáron nem mentem,
Minden erőm tőlem elszakasztom, vetem!
Veszély, jöjj hamarébb ugyan most érettem,
2060 Engem vígy mindjárt el, és nem mást helettem!

7. Minden reménségem mert megfogyatkozott,
Létem boldogtalan, órám is átkozott,
Gonosz napon anyám méhébe zárkózott
Minden boldogságom veszett, csalatkozott,
2065 Istennek haragja reám bocsátkozott.

8. Szegény Theagenes, no immár most vesztél,
Szép Charicliától oly nagy messze estél,
Tűztől emésztetett, s te addiglan késtél,
Hogy az ő torjára ugyan nem érkeztél,
2070 Meghalj, mert érette, tudod, verétkeztél.

9. Megbolondultál volt, hogy harcról futottál,
És mindjárt érette ott föl nem áldoztál.
Sőt, mint bátortalan, még úgyan elbújtál,
Kerülted az halált; lásd, mire jutottál!
2075 Magadnak hóhérja lehess, várakoztál.

10. Csak kedvedért vala életre vágyásom,
De nem halál előtt volt bizony futásom,
Elhidd, Chariclia, én szerelmes társom,
Hanem hogy éretted légyen maradásom,
2080 De nem lész kívöled immár múlatásom.

2047 [a *szegin szegen*ből javítva] **2050** foytuan [az *y* és az *a* javítva; D: *föstvén*, szerinte az *s r*-ből javítva, az *e* javítva] **2060** helettem [a *h* javítva] **2063** szarkozoth [a 'szárkozott' átírás is lehetséges, de a *z*-s alak a valószínűbb, vö. **310**]

O hogi nem szabad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ki elszakadt az szent szó [illegible] [illegible]
nem latta ki szivod [illegible] [illegible]
arva szegenyek [illegible] szaszlanak.
O mellőle szomorú [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
te drága hős [illegible] [illegible] [illegible]
mert nem volek [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nem szeretada [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] szomszédban [illegible] [illegible] [illegible]
o gonosz szívnek o nagy kegyetlenszik.
Hamis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
szivedmet szaszabor [illegible] [illegible]
a mint hogy minden [illegible] [illegible]
szai kegyetlen szivednek [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Amint az fogyatt [illegible] [illegible] [illegible]
Isten hogy szivedben [illegible] [illegible]
[illegible] szultattal [illegible] [illegible]
[illegible] hamua [illegible] [illegible]
szivedben szaszabor [illegible] [illegible]
O szivatatos halhatatlan halal
ki minden kincsemtől [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hogy a szivedben
[illegible] hogy szivedben mind [illegible]
Holvattok vallion szi kegyetlen szivek
minek szegalmas vagy az szivedben
szivedben [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
szivedben szaszabor hogy nem szivedben
[illegible] szivedben [illegible]
Rossza szemmel [illegible] [illegible] [illegible]
szivedben [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

11. Ó, hogy nem halhattál karjai közt annak,
Ki csak egyedöl tart fő boldogságának!
Nem látta keserves múltát mátkájának
Árva Theagenes szép Charicliának,
2085 Melyet iszonyú tűz elfoglal prédának.

12. Ó, te dühösséges, iszonyú feneség!
Mért nem volt előtted böcsben ez oly szépség?
Nem szántad-*é* aztot, melybe minden épség
Egy csomóban fénlett és angyali képség?
2090 Ó, gonosz szerencse, ó, nagy kegyetlenség!

13. Nem lehetett néki csöndesz kimúlása,
Szerelmes társához búcsúzó szólása,
Aminthogy mindenkor vala kívánása.
Jaj, kegyetlen tűz lőn oka és romlása,
2095 Szövétnekek helett sebes tűz lánglása!

14. Annyira elfogytál s elvesztél mindenben,
Tudom, hogy ízecskéd sem maradt épségben,
Megfulladtál s égtél nagy hirtelenségben,
Por-hamuá lettél oly nagy szörnyűségben,
2100 Sőt talám hamud is elveszett szélvészben.

15. Ó, te *útálatos, halhatatlan* halál,
Ki minden kéncsemtől ekképpen megfosztál,
Édes életemtől, lölkömtől prédáltál,
Lész-é még valaha, hogy aki bosszút áll
2105 Azért, hogy bűntelen mindkettőnket nyomtál?

16. Hol vadtok valyon ti, kegyetlen istenek,
Nincs irgalmassága azkiknek szívöknek,
Kik is oly rontói én szegén fejemnek,
Szép mézes csókimnak, kedves esetemnek,
2110 Gyilkosi, ölői hűséges egyemnek?

17. Mit késel de halál, hogy nem jössz ezennel?
Avagy, ti istenek, mit múlattok evvel!
Hozzá, kemény Pluto, hol vagy? Mondok: Jöjj el
Te is, ageb Charon, hajódat készítsd el,
2115 Menjünk Lethe vizén hamar, sietséggel!

2086 fenessegh [átírható 'fényesség'-nek is, a német szöveg nem igazít el] **2088** szantada [értelem] **2096** fogital s <ves> el vesztel **2101** [a másoló átszámozása:] vtalatos(2) [az *l t*-ből javítva] halhatatlan(1) [mind a 'hallhatatlan', mind a 'halhatatlan' átírás elképzelhető, a német *(O du grewlicher und unaus[s]prechlicher grimmer todt)* inkább az utóbbit valószínűsíti és a sorrendcsere ellen szól; a 'haláltalan halál': toposz] **2108** kikis [a 2. *i j*-ből javítva]

Dessi jauidia mod Gyldnom,
mit maid Nagymit nii Lymhad nissom,
Sok ezegyes zolcabis nem mussom,
Sit banom addighis hogy szamot dossom,
Mind mint olom magam szomitos szolgom.

Ezt monduan Gabriel szomorul vanta,
azt szomon vagaduan szi magat tapsita,
monda mit bolondos vagy azt szvatta?
azt szi azt szighuolt vagy azt ohaitotta,
bolondsagh az az vad szivedt vesztette?

Mert akarsz mulny kisvagyt vagy mindek?
mi maualiad vagian az szegedz ini szes?
Ha vagsz gyötrelmed szot az szolgaiteh?
a bodon vagy nem hagy s szegy mikor hallomnak,
szegadom s bizatuan io emberszegomnek.

Monda Nagymis mit szaszrac mod nikul,
minem bolond vagiok hogy szolgy gyermekul,
latom hogy az szies az mindenmot szybmikul,
ki szaichatis nem hatta annykul
Hanem hallio szegy hamua lesz szertul?
(nemon az kwuszszy kizdi mezy bizatny.
Szatora bizadd szidny szintny,
a nagy vpet az szynak szikath szintny
az hogy nem kellme szüksegul ot szitny,
Vegre Nagymis szega lassan szomny.

Es ualamonnyra magahoz hogy szita,
Kinz kizenisegh kinyszegita,
Mint szot szemonnal szarjaual nidra,
latodz a halal ynt szolom meszszira,
ki hiszi oha kiszolb nem vezzem addig.

De hasznar el mult koltem minnyunk hasa,
Györe az szybrenk ni a szigetbe vissa,
Judom hogy mind el mend szabolnak galsza,
Bakmagunk marattunk ide be alhatsa,
Az kicsin haioban szemenunk szegyen vessa.

18. Ne félj, Chariclia, én édes szerelmem,
Mert majd Theagenest, ím, temelléd viszem,
Ez éltető eget tovább is nem veszem,
Sőt bánom, eddig is hogy éltemet teszem,
2120 Nézd, mint ölöm magam és mit cselekeszem!

19. Ezt mondván, szabláját hiveléből rántá,
Azt Cnemon ragadván, őmagát taszítá.
Monda: Mit bolondozsz? Más is azt siratta,
Azki élt és víg volt, vagy azt ohajtotta?
2125 Bolondság ért-é rád, fejedet mi fúrta?

20. Mit akarsz mívelni? Keseregsz vagy miért?
Mi nyavalyád vagyon és tégedet mi sért?
Ha vagyon gyötrelmed szép Charicliaért,
A' bizon meg nem holt, s ezt néked hitömért
2130 Fogadom, s biztatván, jó emberségemért.

21. Monda Theagenes: Mit játsztatsz mód nékül,
Minem bolond vagyok, hogy szólsz ily gyermek*ül*,
Látom, hogy az tűz ég mindenött vég nékül,
Ki Charicliát is nem hadta anék*ül*,
2135 Hanem lölk*e*, teste hamuá lett szént*ül*.

22. Cnemon esküvéssel kezdé meg biztatni,
Szapora beszéddel feddeni, inteni,
A nagy röjtött liknak titkát jelenteni,
És hogy nem kellene tűztől ott félteni,
2140 Végre Theagenes foga lassan térni,

23. És valamennyire magához hogy juta,
Szívét keserűség kevéssé tágíta,
Ilyen szót Cnemonnal, társával indíta:
Látod-é, a halál, mely tőlem most futa,
2145 Kihez soha közelb nem voltam, alítja.

24. De ha immár elmúlt holtom, menjünk haza,
Gyersze, evezzünk mi a szigetbe vissza,
Tudom, hogy mind elment prédálóknak gaza,
Csak magunk maradtunk, ide béállhatssza
2150 Az kicsin hajóban, s menjünk el, gyer, nosza,

2121 szablaiat [az *sz* z-ből javítva] **2132** ily [javítva] giermekeol [rím] **2134** annekeol [rím] **2135** leolkeo [értelem] szenteol [rím]

Mert ugy lesznek valamiatan sanielatok
nem sugia hogy maidan nagyon mianaplizjak
Vgyan Sobbol Vesz Buttt, varnak kimyjak,
mert va fondolatok Itteles bagoly buiak,
ugyan ugy vesznek Sandobla tormadiatok.

Es noha az nagy sok minto allom fual,
de az amaz Sokab vesszenek sual,
nem gondolhogy az hadt ki Sassok arjaual,
istak alyhsagh varia hogy ütna tarsaiual,
az Partra menemnal, egyas bajatgyaual.

Azomban Sarabra kimenek,
Azzal ua faradua siget benezenek
de ot mindent hamua valtozat lelnek.
kis Sygemek busol egyjedenek
Kadnagy kas Sokat es Salat szednek.

Sommit nem lathatnak sobbza à kis falual,
kerul mindenfuste be mint az vellagsal,
Sobbit mind be fitto az Sol ret hamuual,
kerset kemenson ha kimaradsal,
Sonz gimthatnanak s lemenek vilagsal,

Nagy kerossel de nadakat fedenek,
à nekibol fakliabol hamaryan fedenek,
mys giveik az folur reszetokben szenek,
bele bocsatkozuan lassan be mennek,
emmen elolsirok immet tudoà kelnek.

Egy kiutso bellieb emmen hogy nemt uala,
nagy horsolon eggel ohak mikis faiula.
o folemek vallion. s mi elolegh vasla,
Lesz fik sik it bidom, s hot kimik halala,
o bidom az ugy mond à sok sanchia.

Huuz az fakliat sokat gyetelen,
mygh sikik à szemi kimiuel kis szebben,
Thagemb el hal, nagy remolsson,
az kolt ta szaszok mert szegyben,
mmeh az gutta vezet vynch erges szebben.

25. Mert úgy tetszik vala, látnám Charicliát.
Nem tudja, hogy majdan nagyobb nyavalyáját
Újabb sebbel veszi csúf szerencse kínját,
Mert rá jövendölte fülesbagoly búját,
2155 Úgyan-úgy vezeti hajócska kormányát.

26. És noha az nagy szél mind ellene fual,
De ő annál inkább erőlködik, s avval
Nem gondol, hogy az hab kicsapdos árjával,
Csak alégság várja, hogy jutna társával
2160 Az partra, Cnemonnal, igaz barátjával.

27. Azonban szárazra kiverekedének,
Izzadva, fáradva szigetben érének,
De ott mindent hamvvá változtat lelének,
Kin szegények búsok, igen ijedének,
2165 Hadnagy házhelére ezalatt érének.

28. Semmit nem láthatnak többet a kűfalnál,
Köröl minden füstbe ment, de az veszteg áll,
Többit mind befedte az szél rút hamuval,
Keresik keményen, ha mi maradékkal
2170 Szenet gyújthatnának s lennének világgal.

29. Nagy kereséssel de nádakat szedének,
Amelyből fáklyákat hamarján szerzének,
Meggyójták és félve röjtökhöz érének,
Belébocsátkozván lassan bémenének,
2175 Cnemon elöl siet, mint tudója helnek.

30. Egy kevéssé beljebb Cnemon hogy ment vala,
Nagy hertelenséggel csak nékijajdula:
Ó, istenek, valyon ez mi dolog, jajla,
Test fekszik itt bizony, s lött kinek halála,
2180 Ó, bizony ez, úgymond, a szép Chariclia.

31. Elveté az fáklyát földre ijedtében,
Megtelék a szeme könyvvel keservében,
Theagenes elhal nagy rémölésében,
Az holttestre esék mert epeségében,
2185 Mint egy guttaütött, nincs érzés testében.

2171 [a *de* beszúrva] **2172** hamaryan [az *y* javítva]

Keuese [illegible]
[illegible] chaf [illegible] [illegible]
[illegible] magahol [illegible] kiniu [illegible]
[illegible] nagi [illegible] [illegible]
[illegible] nag lassan [illegible]
[illegible] [illegible] chalbro [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

32. Kevéssé eszéhez hogy kezde érkezni,
Elholt, hideg vére erekben férkezni,
Őmagához térvén könyve serkedezni,
Mint nagy mély álomból így fölébredezni,
2190 Szája tátogatva nagy lassan szelezni.

33. Szava is megrekedt, csak bű könyve árad
Patakkal, a szeme unhatatlan fárad,
Elméje őrlődik, mint bő liszttel garad,
Minden teste reszket és a lölke szárad,
2195 Csak néz, mint egy bolond s ki pusztákon marad.

34. Cnemon hogy ez dolgot és keservet látja,
Theagenes kardját nagy lassan kirántja,
Azt magához vévén kifut, eldugantja,
Sok nádat keresvén egybehordogatja,
2200 Mert kevés világuk a szél oltogatja.

35. Immár Theagenes *benn* csak maga lévén,
Sok sűrő könyv*ek*et a holttesten tévén,
Az okosság lassan-lassan helybe térvén,
Fogait búában öszvefeni, vervén,
2205 S ily keserves szókat lőn magától kezdvén:

36. Ó, eltűrhetetlen, keserves fájdalom,
Ó, az én szívemben ölő aggodalom,
Ó, iszonyú romlás és nagy bús*o*dalom,
Lészen-é valaha ebből tágodalom
2210 Avagy egyszer vége? Lész-é nyugodalom?

37. Ó, ti mély pokolban lakozó istenek,
Néktek én kínaim elegek ha lesznek?
Ennyi epeségi, romlási szívemnek,
Sőt az halálnál is iszonyatosb igyek
2215 Mikor szűnnek már meg, s érnek-é jobb egek?

38. Szerelmes, nevelte hazám elhagyása,
Abból én fejemnek árva bujdosása,
Iszonyú tengerben félő hajózása,
Sőt abban morhámnak veszése, hagyása,
2220 Ezer szerencse közt éltem maradása;

2188 serkedezny [az *n* javítva] **2190** szelezny [a *z* javítva] **2193** órleodik [az *o* javítva] **2196** keseruet [az *et* javítva] **2200** uilaguk [az *uk* olvasata bizonytalan] **2201** Theagenes [kiszakadva; D: *ben*] chak **2202** keoniue[olvashatatlan]eth [értelem, szótagszám; D: *keoniueketh*] **2208** busudalom [értelem]

Partok [illegible]
Monni Tolnaiok [illegible]
[illegible] Rabsagra hon [illegible]
magnak [illegible] markban [illegible]
[illegible] [illegible] bubau [illegible]
Sot minnd [illegible] Tolna [illegible]
[illegible] [illegible]
Sot Kolomonz [illegible]
[illegible]
Kalua [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] Kolral,
[illegible] [illegible] Tolna Kolral,
Iudom Tizzasagorth [illegible] [illegible]
Inkab [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tartottad [illegible] Jambor sagodarth
[illegible] Jai [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

39. Partot alég érvén sebekben esésem,
Iszonyú tolvajok kezében kelésem,
Azután rabságra lőn elvitetésem,
Másnak adják mátkám, az is én tűrésem,
2225 Tömlöcben, sok kínban, búban heverésem;

40. Sőt mind semmi volna, valamit még tűrtem,
De ímhol, istenek, azmit nem reméltem,
Sőt holtomot kinél előbb bizony véltem,
Édes Charicliám, nézzétek, előttem
2230 Halva fekszik, veszék, jaj, amire értem!

41. Ki hitván latornak keze által holtál,
Melyre érdemtelen, látja Isten, voltál,
Tudom, tisztaságért világból kimúltál,
Inkább megölettél, hogysem kedvet osztál,
2235 Mert igazságodban Isten után bíztál.

42. Énnékem tartottad te jámborságodat,
De jaj, nem érhetéd a' boldog napomat,
Amelyben szedhettem volna virágomat,
Nagy soká óhajtott jó boldogságom*at*,
2240 Mint szép Venus Marssal, áldottan ágyamat.

43. Az nemcsak hogy elmúlt, sőt sohasem lészen,
Mai nap örömem bennem véget vészen,
Lachesis engemet majd megfojt, mert készen
Vár, és szörnyű nagy kín a halálba tészen,
2245 Meglátom, poklokban helem lész mely részen.

44. Ó, te édes-kedves szép gyönyörűségem,
Ó, te *kellemetes,* kellő kedvességem,
Minden nádméz felett édesb ízes*ség*em,
Világ kegyesi közt szebb szerelmességem,
2250 Semmi élet nincsen benned, én hívségem?

45. Bár csak egy szót szólnál te szegín szolgádhoz,
Egyszer felelhetne ű is asszonyához,
Csak egyszer vonna még édesden magához,
Adhatnám lölkömöt szerelmem szájához,
2255 Mi haszna, ha elholt, mi bút szólok ahhoz?

2221 Partoth [a 2. *t* javítva] **2227** Jsten<e>ek **2230** Jai veszek á[vagy *a'* beszúrva; metszet] mire [az *r t*-ből javítva] **2237** er<t>hetéd **2239** boldogsagomoth [rím] **2247** ellemetes [értelem, vö. **4337**; D: *illemetes*] **2248** ize(?)ssigem [rím, vö. **2276**]

[illegible]

[illegible]

Ingem bocsásztó szóm sírnak hova lesz.
mikor szívem tolvaj módon ébren marad
mindenkinek szeretem szívét szemét
mert a szemét sarkas ugrain nem kinyílik,
mert csak magyar szóval, s hazám szavával

De minek mondjátok azt szegyenlik?
magamnak nyájak szamaljanak,
te szamat nem mondtad? szégyellitek?
azt is tudom hogy szamarnak szamarabb
noha sok szamar erős szókkal szólnak.

Szerelmedben az egy az az szép szemed napja,
szamon a fejér hó a szívet szakítja,
vidam szívemben szívem virágokkal,
hogyik vagyok borzik szívem szívemben szívem
szívemben az szívem szívem szívemben mostan.

Amigis gyertyán ágak szállyom
e mindenek fordult szegyenvirágom
szívem szakadaban nyitott szívemben szívem.
az szívemben szívem szívemben szívem
szívemben szívem szívemben szívem szívem,

Szegyenvirágom szívemben mind szívemben szívem,
az szívem magam szívem az szívem szívem,
szívem szívem szívem mind szívem szívem,
szívem szívem szívem szívem szívem szívem,
szívem szívem szívem szívem szívem szívem szívem.

Szegyen szívem szívem szívem szívem szívem
ha volt szívem szívem szívem szívem szívem
szívem szívem szívem szívem szívem szívem szívem
szívem szívem szívem szívem szívem szívem szívem.
szívem szívem szívem szívem szívem szívem szívem

46. Rút fekete homály födte bé szemedet,
Nagy kemény hallgatás kötötte nyelvedet,
Dérlelő hidegség fagylalta szívedet,
Megmerevétette lágy, puha testedet,
2260 Bédugta siketség hangos füleidet.

47. Engem boldogító szemfíned hová lett,
Melyet hitlen tolvaj bizony észben nem vett,
Midőn dihösképpen terajtad sebet tett,
Mint a fene farkas, úgyan nem kímélett,
2265 Mert meg nem ölt volna, elhittem, tégedet.

48. De minek mondjalak avagy nevezzelek?
Mátkámnak híjalak s annak ismérjelek?
Te annak nem mondhatsz, feleségeljelek?
Azt inkább nem lehet: mert nem ismértelek,
2270 Noha sok sírással, csókokkal terhellek.

49. Keserüljön az ég az szép fényes Nappal,
Szánjon a fejér Hold a sötét étszakkal,
Vidám kies mező kedves virágokkal,
Hegyek, völgyek, berkek kifolyó kutakkal,
2275 Szellő, víz, tűz, halak elementomokkal!

50. Ó, mégis egyetlen, édes ízességem,
Ó, mindenek fölött jobb gyönyörőségem,
Szívem tárházában röjtött kincsességem,
Az én életemben éltető épségem,
2280 Sőt rút halálban is vivő keménségem!

51. Haddjárjon ezennel, ím, majd föláldozom
Az enmagam testét az oltárra adom,
Véremmel tetemed meghintem, áztatom,
Erőszakkal lölköm belőlem ragadom,
2285 Itt az undok likban nevezetem hagyom.

52. Ez légyen síre már mindkettőnk testének,
Ha volt rendelése istenek kedvének,
Hírhedjék szerelmek ily két szeretőnek,
Kiknek halál vége hosszú keservének,
2290 Minthogy együtt ketten nem is élhetének.

2256 homali <foghta> feodte **2263** my<n>den [értelem] **2265** [a *nem* beszúrva] **2286** [a *mar* beszúrva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

53. Ezt oly nagy keserves jajgatva kiáltja,
Azki megölnéje, azt nagy fenn szólítja,
Őmagát immáron nem szánja, ohajtja,
De senki nem valík, kardját kapdosgatja,
2295 Kit Cnemon ellopott, és ki nem vonhatja.

54. Megesméré mindjárt Cnemon ravaszságát,
Általlátta benne szánó barátságát,
Hogy kívánná éltét, féltvén társaságát.
De nem használsz! monda, háládatosságát
2300 Megmutatja szívem és hű igazságát.

55. S ha különben nem is, de ez kőoszlophoz
Oda rontom fejem, s elmegyek Plutóhoz,
Mert tudom, hogy jutok szép Charicliához,
Az én szerelmemnek áldott asszonyához,
2305 Szívemnek-lölkömnek nagy boldogságához.

56. Ez sírás-zaj közben egy szózat hallaték,
Kitől Theagenes fennyen hívattaték,
Szerelmes egyétől mely hívás adaték,
Theagenestől is fülben kapattaték,
2310 És viszont ily válasz tőle rá adaték:

57. Ímhol, megyek s leszek ezennel tenálad,
Látom, hogy nyugalmad e' kívöl nem kaphatd,
Engem kívánsz látni, lölköd meg úgy nyughad,
Ha én is meghalok; várj csak, nem maraszthatd
2315 Kérve is meg itten lölköm, mert kiszakad.

58. Azonban bélépék Cnemon a fáklyával,
Siet odamenni oly nagy gyorsasággal,
Chariclia szavát hallván bátorsággal
Theagenest híja nevén hangossággal,
2320 Melyet hogy ismére, lén nagy vigassággal.

59. És az likban elholt Theagenest érvén,
Monda: De mit csinálsz, vagy mit vagy őrizvén?
Nem hallod-é az szót ide lengedezvén,
Mely tégedet szólít, neveden nevezvén?
2325 Chariclia ám az, belsőbb részben ülvén.

2299 haladat<l>osssagath [így, *t<l>osss* javítva] **2318** [a *batorsaggall batorsagban*ból javítva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

60. Monda Theagenes: A lölke kerengve
Hogy kiált énreám, hallom keseregve.
Bánja, hogy még élek, s nem megyek sietve
Mindjárt őutána. De te vagy ész-vesztve,
2330 Mert elvíd fegyverem tőlem nem remélve.

61. Cnemon viszont felel: Nem a lölke beszél,
Elhiggyed hitömre, hogy ő bizonnyal él,
Nem szólna a lélek ily nyersen, azt hidd el,
Nézzük meg a testet jobban s fordétsuk fel,
2335 Vegyük ki kétségünk ebből is ezennel.

62. Cnemon orcájához nyújtja a világot,
Theagenes nézi, mint kór orvosságot,
Reszket minden teste, tűr nyomorúságot,
Nem látja hát rajta azt a boldogságot,
2340 Mely Charicliában fémlett s pirosságot.

63. Oly igen forgatja, de meg sem isméri,
Lassan-lassan épöl, megjődögél véri,
De nyavalyás Cnemont majdan más hír éri,
Véletlen szerencse új csapását méri,
2345 Őnékie lészen Thisbe miatt séri.

64. Fölkiálta azért nagy hangos torokkal,
Jaj, hogy veszék! mondja szakadozott szókkal,
Bizony ez, lám, Thisbe! Ő hala kínokkal,
Mi szerencse hozta, mely vész, romlásokkal
2350 Hogy itt esett holta nem remélt módokkal?

65. Ezt szólván a földre esék, elájula,
Szegén Theagenes de lábra javula,
Kap kétfelé, mint ki hab közé szorula,
Örömest kész volna, de nem tehet rúla,
2355 Szánja jó barátját, s rajta elbúsula.

66. Kéri, ne hadná el ilyen igen magát,
Tűrné szerencsének ő sanyarúságát,
Venné ki kétségét, ne késlelné dolgát,
Vinné oda, ahol mondja Charicliát,
2360 Láthatná szemével szerelmes rokonát.

2334 feordechuk [értelem] **2346** [a *kialta kialtis*ból javítva] **2347** [a másoló átszámozása, amely inkább ront a szövegen:] <Ame> jai(2) hogi(3) ueszek(4) mongia(1) **2348** [a *hala* valószínűleg *halt*ból javítva]

Kilb fonmonis lapsan magaban mugn solvan,
Kilbik minori mullach ugain cantorogvan.
Tnyamuttigiuttar a hole tyson latuan,
mygl is mor mingiarch oli ygin chudaluan.
Smonda mm lovist kilmurtick lakaszruan

Ro mellyc lavsch homonmon ogi lallar latok
mbsol mygh ilo hoy ar mirhoda tirok.
o mi frasliar hasom nagi dirok
monda Slangonik on mha hallok
di mynch hasson bonn Shi barar saghtok.

Ragada a Sablach comonyndulanak
mondgia jdvuilid abbol tamulnanak
sonbau mitrolbon hogi billid urnnak
annak uilaghtol bonny uyalanak
hitur ogi mathos drum ipi solanak.

Scuagi on hilkoin kuim Slangonis,
oromm chlamis az lirt folmes,
mindon ha on slommikis nagi ordmes
hogi hallak ortt kataran mirt kolmes,
o mindmik folut ygmkm kynlmes.

Mygh nyarck mism fmmar shuim slatrn slmid
Is agnos di sonch mondadas shrilmm,
Sgnmimik fonji bologsagoni skinclm,
clifan ronmin fosk li on hilkm,
akot auichiam li on ados ygum.

Egy magt mygh ohlm nagi sola allanak
lobbzagik fitis mirt mm solkaranak
oromubbon ugro ol ol ayulanak.
z di fonmon barattick altal tartaranak.

I chak kiusbria hon hogi mygh mm halanak
Mort nagi hamar uirmick hynisk ardal asa,
uiz falada bik hon stron abasa,
kisfonirbon Comonontol lapasa,
s olroth ugi onto yj slon orrok uoniasa.
ayulc ombarkmk solorth oruessasa.

67. Bús Cnemon is lassan, magában még szólván,
Felkele, mint veszett, úgyan tántorogván,
Thiamus fegyverét a holttesten látván,
Megismeré mindjárt, oly igen csudálván,
2365 S monda: Nem lehetek kedvedet szakasztván.

68. Az mellye közt hanem, ím, egy táblát látok,
Nézzök meg először, az micsoda titok
És mi írás lehet: haszon-é vagy átok?
Monda Theagenes: Én noha kiáltok,
2370 De nincs haszon benne! Ez-é barátságtok?

69. Ragadá a táblát Cnemon, indulának,
Mondja, idővel is abból tanulnának,
Azonban röjtökben hogy beljebb jutának,
Annak világától szemi újulának,
2375 Sietve egymáshoz érvén, így szólának:

70. Te vagy-é, én lölköm, szívem, Theagenes?
Örömöm, életem s az, kiért félelmes
Mindenha én elmém; ki is vagy érdemes,
Hogy haljak éretted bátran, mint szerelmes,
2380 Ó, mindenek felett énnékem kegyelmes,

71. Megnyert, hiszem, immár szívem, s lát én szemem!
Theagenes viszont mond: Édes szerelmem,
Szemeimnek fénye, boldogságom s kincsem,
Életem reménye! Jöszte ki, én lelkem,
2385 Áldott Charicliám, élj, én édes egyem!

72. Egymást megölelve nagy soká állának,
Többet egyik fél is mert nem szólhatának,
Örömökben végre ők elájulának,
Csak kevés héja lőn, hogy meg nem halának,
2390 De Cnemon barátjok által tartatának.

73. Mert nagy hamar vermet hegyes karddal ása,
Víz fakada belé, lőn Isten áldása,
Keze tenyerében Cnemontól kapása,
S őköt úgy öntözi, s lőn orrok vonyása,
2395 Ájult embereknek szokott orvoslása.

2374 uilaghatol [a második *a* beszúrva] **2379** mint [az *n* javítva] **2380** felet <t> <e> enekem **2389–2390** [a két sor a forrásban fel van cserélve, ezt a másoló a sorok elé írt számokkal javította] **2395** [az *oruoslasa oruossaga*ból javítva]

Addigh nuiogata domhgaro oluth
addigh [illegible] ot [illegible] mind [illegible]
mygh iou [illegible]
fol [illegible] lacuil [illegible]
mingiarch mygh [illegible]
Monda anicha, nomen iobaratunh,
gonoßra m [illegible] hogi mi mor [illegible] fartunh
[illegible] hogi [illegible] talabratunh
mor bizoin semmi [illegible] fohe abaratunh
hamyn minch [illegible] hogi gibin abratunh:
Alattomban mman [illegible] monda,
[illegible] mongiatch mygh mit [illegible]
a3 [illegible] [illegible] gin [illegible]
mon [illegible] [illegible] cholohna,
mason [illegible] [illegible] apolna.
Magam [illegible] hogi [illegible] [illegible]
ollian is mor [illegible] a minch [illegible]
[illegible] magadhes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
hogi montam marbad [illegible] [illegible]
anicha monda [illegible]
hogi id [illegible] chokole mygh [illegible]
monda [illegible]
mor a3 [illegible] is mor
a3 [illegible] hogi [illegible]
Hogi [illegible] [illegible] [illegible]
hala a3 [illegible] hogi [illegible]
mor [illegible] hogi halallan [illegible]
milliar [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Deualhon mor uaia hat [illegible]
[illegible] mast [illegible] [illegible]
a3 [illegible] is mor [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

74. Addig húzogatá-vonyogatá őket,
Addig öntözgeté ott ő mindkettőket,
Megjöve elméjek, vér éré szívöket,
Fölémedvén láták ő öleléseket,
2400 Mindjárt megszégyenlék cselekedéseket.

75. Monda Chariclia: Cnemon, jó barátunk,
Gonoszra ne ítéld, hogy mi most így jártunk,
Sem hogy ölelkezve tőled találtattunk,
Mert bizony semmi nincs feslett akaratunk,
2405 Hanem mint vérségek hogy egyben akadtunk.

76. Alattomban Cnemon ezt neveti s monda:
Nékem mondjátok meg, mit érdemlett volna
Az, kinek szerelmes, igen szép rokona
Nem messzi őtőle, s idegent csókolna,
2410 Máson esedezvén, kiföldit apolna?

77. Magam szégyenlettem, hogy úgy szorongattad,
Olyan ismeretlent amint súhajtottad,
Öledbe kapcsolván magadhoz kulcsoltad,
Sirattad, jajgattad és úgy szánogattad,
2415 Hogy mondtam, mátkád él, ingyen sem hallottad.

78. Chariclia monda: Ezt nem dicsérhetem,
Hogy idegent csókolt, meg nem engedhetem!
Monda Theagenes: Igaz, cselekedtem,
Mert az én lölkömnek lölkének ismértem,
2420 Azt, azkit szeretek hogy elholtnak véltem.

79. Hogy penig héában és hasznotlan sírtam,
Hála az Istennek, hogy ilyen mód jártam,
Mert jó, hogy halálban lelkemet nem adtam,
Melyet óhajtottam, kívántam és vártam,
2425 S csak te vagy fő oka, hogy élve maradtam.

80. De valyon mint vala hát tenéked dolgod?
Könnyű mást csúfolnod, de hol bátorságod?
Az holtat ismérvén, mindjárt okosságod
Elfogya, s elfuta nyelved-szólóságod,
2430 Elhagya tégedet minden fírfiságod!

2399 feol emeluen <eoketh> latak [értelem] **2405** akattunk [az *u* javítva] **2409** mezy [a *zy* javítva] **2416** ezt [javítva]

Segiuradbmlaun ad holtoi gytal
chalfirmin mu holta ollmaigin fital,
uallion inkadminehna ad. smichodar mitil
hogi giorsau i Battal Surchlibil,
mad mi uitoi fogetigabler minlil.

Affilo Iosakat gimasnak sollanal
hogi ualanmmir but altagulanal
gi ina tigi uadoluan ol mulargatanal
noha dagh souami milan jacodanal,
michaelis ilgal Karmazanal.

Boldogh ad ambor Karmik ulagban,
li Bagomsmil tifiri eholiaban,
alarnau bsommal sudnoni gi summaban,
kit hit oli alcot jo in Sirnedaiaban,
hogs ad lin lisgot sun busulaban.

Migiart Bagmus indga mint gojich
monda Tysbi uala kimli Sylmjich
chalatkodoch Cumon mdlk dajich
ad ad Dmumia holt mifi gjich
min la holl labolch ad ad Sol uetlijich

Mgk rattnuz raita mondu Sanichja,
bsom ftemnil Sgik chidaiá,
dili hodja dir sli uolt hordogá
uagi mkal ilsji ad fol mi Sarloiá,
iai uak Sirhel mil li ludnjatilá.

Kiolt uag hodja idon in Ludom,
dibanom hogi Sinei ti milnlatom,
mit milom fillhi mad uolt akaratom,
mit ultom alirch mi maidan li nitom,
mond Cumon fihli ihn Samlalmtom,
idon Anthichsol Agiptomban mmil.

gallian mihogi loich lingrin Indulmil
Sol fili dolgokat oi mili Sanlalmil
S uissont ad Solch ma Sokat hallamil
Sil bsdimllon hogi Tysbi mmil.

81. Fegyveredben lévén az holttól ijedtél,
Csak szörnyen nem holtál, olyan igen féltél;
Valyon inkább mint lén az? S micsodát véltél,
Hogy gyorsan izzadtál és verétékeztél?
2435 Nézd, mely vitézséget te akkor míveltél!

82. Efféle tréfákat egymásnak szólának,
Hogy valamennyire búk eltágulának,
Egymást így vádolván ők múlatgatának,
Noha elég sovány helen játszódának,
2440 Charicliától is ily szók származának:

83. Boldog az az ember ez árnyékvilágban,
Ki Theagenesnek részes ő csókjában,
Akarnám bizonnyal tudnom egy summában,
Kit lelt oly áldott jó ű szerencsájában,
2445 Hogy azkin kesergett szíve búsultában?

84. Mindjárt Theagenes maga mentségejért
Monda: Thisbe vala, kinek szerelmejért
Csalatkozott Cnemon hízelkedésejért,
És az Demæneta holt mesterségejért,
2450 Ímé, lá, hol lakolt az ő sok vétkejért.

85. Megrettenvén rajta, monda Chariclia:
Bizony, isteneknek ez egyik csudája,
De ki hozta ide, s ki volt hordozója
Vagy inkább ölője és fölmészárlója?
2455 Jaj, vak szerencsének ki csuda játékja!

86. Ki ölte vagy hozta ide, én nem tudom,
De bánom, hogy szinte itt e helen látom,
Mert nékem felőlö más volt akaratom,
Mit értettem azért, ím, majdan kinyitom,
2460 Mond Cnemon felőle, s előszámlálandom.

87. Midőn Anticlessel Égyiptomban mennék,
Gályán véle egykort tengeren indulnék,
Sokféle dolgokat őnéki számlálnék,
S viszont őtőle is másokat hallanék,
2465 Esék, beszédünkben hogy Thisbére érnénk.

2452 Isteneknek [az 1. *k* beszúrva] **2458** felőleó [íráshiba is lehet, vö. **2460**: *feleole*]

[illegible] Sloinit mint [illegible] aitt,
[illegible] magas [illegible] [illegible] magarn haitotta,
[illegible] [illegible] [illegible] Sarballocta,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] untatta,
[illegible] [illegible] gondolbal [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Salat [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] hamma [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magara,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

88. Úgy kezdé számlálni, asszonyát mint csalta,
Ki magas kőszálról magát lehajtotta,
Azután apámot arra sarkallotta,
Hogy engem meg haza szerezzen, untatta;
2470 Sokféle gondokkal szegínt fárasztotta.

89. Ő penig ezalatt korcsmáról korcsmára
Jargalt Arsinával csak lakodalmokra,
Széllyel szemét hányja az szép ifiakra,
Szerelmeket űzvén, nem nézett magára,
2475 Arsina mátkájit fordítván hasznára.

90. Melyért az Arsina törődék búsulván,
Sok álnokságokat magában gondolván,
Elmélkedik azon, mint légyen tromfolván
Thisbét, s nagyon siet azokhoz járulván,
2480 Azkik Demænetát voltak rokonolván.

91. Menti nagy erősen az én mostohámat,
Feddi és vádolja az szegín apámat,
Mondja, hogy törvényhez kérjék szolgálóm*at*,
Megértik ok nékül kibujdosásomat,
2485 Mert Thisbe csinálta az én romlásomat.

92. Mert sem nékem vétkem, sem az mostohámnak,
Thisbét mondja lenni ennek mind okának;
Maga árulója mert undok dolgának,
Szájjal vallotta meg, ne bizonítnának,
2490 Elég egy bizonság, ők csak hallgatnának.

93. Ezt az atyafiak örömest hallották,
Apámot törvényben mindjárt szólétották,
Thisbét, az agebnőt, azt is előkapták,
Kivel nem kevéssé megszomorították,
2495 Dolgára hogy gondja légyen, tanították.

94. Thisbe törvénkedést nem örömest hallja,
Bíró ítéletit nem kívánja, vallja,
Szoros szájú edént, mint róka, útálja,
Nem lehet ott hele, aztot általlátja,
2500 Kedvetlennek tetszik őnéki e pálya.

2475 [a *matkaijth matkaiath*ból javítva] **2483** szolgalomoth [rím]

Ayr kahmarhas a da nagi [illegible] ragh magath
[illegible] hassnostnak [illegible] dolgath
Nauyal [illegible] hiteak [illegible] nak [illegible]
arcal [illegible] bristan [illegible]
Hauidratta [illegible]

De nem uala elegh Tysbo [illegible]
ar Tanachak [illegible]
[illegible] d mik d triammad mangak [illegible]
hogi il mont Trakrika [illegible]
[illegible] mikin login [illegible]

A gram monti magath nagi sok [illegible]
nim [illegible] hogi Tysbo [illegible]
[illegible] hogi Allochamoth nim uolt mygh [illegible]
maga mistic holrath a [illegible]
[illegible] fiuis [illegible] il [illegible]

Ysfiil mont [illegible] il monti d gram magath
mis d metic [illegible] hatuan illion Jauath
ugi Indultamuala [illegible] a Luruath
ubirnum [illegible] hog. Vall d gram dolgath,
de la ab [illegible] mik int [illegible] holrath.

It [illegible] s [illegible] igalan [illegible]
[illegible] nomnak artalan [illegible]
ab [illegible] d gram nak nagi sok [illegible]
mygh uaquin [illegible] alma [illegible]
Atropos hatallal [illegible] mi [illegible]

De mik m. Salath int Lorlim d dolgum,
ab [illegible] Jarsaban [illegible] mygh nondom,
Tysbo [illegible] nim Iudom
de mi [illegible] Jablaiat a Sebmbon Iardom.
mi uan bonne Joua Iudrom a karatom.

Amd maiau d dolgath mi giaro Joua haqiel,
hog. Sumon oluassa mar [illegible] sakalig [illegible]
mert [illegible] a [illegible] [illegible] afariel,
hog. Sibbarki [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] salallial.

95. Egy kalmárhoz adá nagy hamarság magát,
Ekképpen hasznosbnak arányozza dolgát,
Nausiclesnek hítták kal*már*oknak urát,
Azzal egy hajóban raká szo*lgál*ját,
2505 *Nauratia* felé viteté hajóját.

96. De nem vala elég Thisbe elmenése,
Az tanácsok elől várasból szökése,
Vesződnek atyámmal, mondják, ő szörzése,
Hogy elment, praktika onnajt evezése,
2510 Azért űnékie légyen büntetése.

97. Apám menti magát nagy sok esküvéssel,
Nem részes, hogy Thisbe vagyon elszökéssel,
Sem hogy mostohámot nem volt megöléssel,
Maga nyerte holtát a leszökölléssel,
2515 Sőt fia is veszett el számkivetéssel.

98. Efféle mentséggel menti apám magát,
Én is Anticlestől hallván ilyen szavát,
Úgy indultam vala keresni a kurvát,
Vihetném jó helre hogy az apám dolgát,
2520 De lá, az istenek miként hozták holtát!

99. Itt fekszik, s fizetett igazán bűneért,
Bűntelen Cnemonnak ártatlan véreért,
Az szegín apámnak nagy sok keserveért,
Megvagyon jutalma ő szolgált béreért,
2525 Atropos halállal volt érdemléseért.

100. De nékem ezalatt mint történék dolgom,
Azt idő jártában viszontag megmondom,
Thisbe idejüttét én bizony nem tudom,
De ím, egy tábláját a zsebemben tartom,
2530 Mi van benne írva, tudnom akaratom.

101. Mindnyájan ez dolgot mindjárt jóváhagyják,
Hogy Cnemon olvassa, már csak alég várják,
Mert érteni azont örömest akarják,
Hogy zsebből kivegye, kérik és unszolják,
2535 Melynek az értelmét ekképpen találják:

2503 Nausiclesnek [az *au* diftongus, tehát nincs szótagszámhiba] kal[folt]oknak **2504** szo[folt]loiath **2505** Nauerrattia [értelem, a németben: Nauratia (Naucratis városáról van szó); az *au* diftongus] **2527** uiszontak

Azen lopju vtó nagi-ellenségimnek,
Az Attanasból lépő szomszédjoknak
natuafiumnak é fiadalmnak
kisd. Assolgalói a kik szinnek szybomnak
annyi sokat liuan mind megaholtanak.

Elsőben emlékezd azért ő szentségem,
hogy mostohaság mytt szolt vtánadvalóm,
mitkiz ő nékie nemk szomszédi voltam,
hanem mindenkor ő ellene voltam,
Ez az Isabnak szerzője s fodora csak ő volt
Ez az Isabb okaiul Alakor halliad vélem
nurt mast emlékezik kedues szóllom,
ebben az szóban fiaidat kegyelmem,
igaz mindenkoron mikor megadtam,
miliz hogy mynk vyrok szomszédom.

Ez nagy summaron hogy vagyok szegyen,
hogy ennek kedues solgalnak adjak
minden Nagy keresztyén szolgálatot,
mindenkor minek fiatom d. hogy fogjuk szegyen
latom az Istennek szokat szegyen.

Ezért ő szegyenek fiai kapitanianak,
mondgia magarok szomszédi vi komorukianak
di ugonnak szegyen szt ugy mint fogjanak
nem sabad hytasa hala az ytaiapak,
ugyis ő hozi az nagy solgaianak.

Azt mongia lappagstat o nagy szolombol,
szolt ki mi lopianak ugynek kezebol
di minden talorsagh mi ki szombol
az szuaynam hogy minek szentek nebol
szegyi hat ha kiz isten kegyelmebol

Emnagy tarálak az szy kacsta altal,
hogy az kapitanial ez alas följ artal,
vala a fiaiban az ovnyk bekor szal,
akardtak ornum, jrastal es vttal,
miuel mind bessélsz szy mynk niomorultal.

102. Az én bosszúűző nagy ellenségemnek,
Az áthénásbéli szép Cnemon vitéznek,
Én árva szívemnek ő fejedelmének
Kisded szolgálója, kit hívnak Thisbének,
2540 Annyi jókat kíván, mint maga lölkének.

103. Elsőben tenéked azért ezt jelentem,
Hogy mostohád megholt, értésedre ejtem,
Melyet őnékie nem kezemmel tettem,
Hanem mesterséggel őtet reávettem,
2545 Ezt az te hasznodért s jódért cselekedtem.

104. Sőt az több okait másszor halljad tűlem,
Mert én azt tenéked jó kedvvel beszélem,
Csak érjen először felőled kegyelem,
Légyen mindenekből nékem engedelem,
2550 Melyet hogy megnyerek, bizonnyal reménlem.

105. Tíz napja immáron, hogy én itt tekergek,
Holott nem kedvemre szolgálnak az egek,
Mindennap kerülnek vitézlő seregek,
Nem tudom, mint jüttem, de hogy foglya legyek,
2555 Látom, egy ifjúnak, kin sokat kesergek.

106. Ez híres szigetnek főkapitányának
Mondja magát lenni ű komornikjának,
De engemet, szegínt, tart úgy, mint foglyának,
Nem szabad nyitása háza ajtajának,
2560 Vagyok őrizője éjjel-nap ágyának.

107. Azt mondja, lappagtat ő nagy szerelméből,
Félt, ki ne lopjanak engemet kezéből,
De minden latorság néz ki a szeméből,
Alég várnám, hogy ment lehetnék én ebből,
2565 Segélj hát, ha lehet, Isten kegyelméből!

108. E minap látálak egy likacska által,
Hogy az kapitánnyal itt alá-s-föl jártál,
Vala a fejedben egy öreg bokor tall;
Akarálak érnem írással ezúttal,
2570 Mivel nem beszélhetsz ily megnyomorolttal.

2551 tekergek [a *k* javítva] **2552** egek [a *g y*-ból javítva] **2567** hogi <it> az **2570** [az *ilj ez*ből javítva]

Is [illegible] kys [illegible] kirlam [illegible]
lit mosian is kidual kirlis fogadas attal,
kirsaiz sud Goggol de mynes [illegible]
Tgin kirdncarra hogy [illegible] Sonnol,
kisadban: s Jemuriud Fysbor mys pilsol.

S kirlinas fsimit [illegible] kirdmonth
hogy solucaiok kossul monchon mys ingomth,
os ha lobes [illegible] ingadgui kelimth,
ingyi Rossgalacom, s ho ssa hinsgimth;
mynsso bolondol [illegible] bremónmets,

Ugys gondolo sa [illegible] farancsolarbol kith,
is hitoillon dniad arra kisirdits,
ygy Rabbapi uoltam es [illegible] lilles
de mys Santam bantam tolm [illegible] a mi [illegible]
s [illegible] [illegible] kiss negiob [illegible]

De tesslosadnak assó halatara,
in uoltam s [illegible] s almab soiara,
solum [illegible] alnokagara,
[illegible] Jantam fomgh [illegible] halatara, [illegible]
attiadnak Rosgainy akardam hasnara,

Ka fomgh halagod ob negin illum,
hogy mm [illegible] solo mar kyilmits [illegible]
mudonbon [illegible] bordylon [illegible]
in sabadda hadlak akar mit [illegible] bomon,
os [illegible] halalmadra magamot [illegible]

Ka mys kil halnomis iob altolad [illegible],
[illegible] [illegible] soiód abban [illegible],
hogy sem solucaiob kirdsch [illegible],
rapsagban sulódgint ó [illegible]
[illegible] os mi [illegible] [illegible],

Azuala mys Jrua as kirduid [illegible],
milliz mi [illegible] as Cumon hon [illegible]
monda iok [illegible] [illegible] [illegible] akadua,
[illegible] [illegible] hors [illegible] adnan,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

109. És ez kis táblácskát küldtem egy aggnőtől,
Kit mostan jó kedvvel, kérlek, fogadj *ettől,*
Kicsint tud görögöl, de ne fuss szegéntől,
Igen kértem arra, hogy vigye ezentől
2575 Kezedben, s ismérjed Thisbét meg jelétől.

110. S kérlek, az Istenért, édes szerelmemet,
Hogy tolvajok közül mentsen meg engemet,
És ha lehetséges, engedje vétkemet,
Vegye szolgálatom s hozzá hívségemet,
2580 Ne nézze bolondol története bűnömet!

111. Meggondold, ha véttem, parancsolatból lett,
Te hitötlen anyád arra készerétett,
Egy rab leány voltam, cselekednem kellett,
De megszántam-bántam, tőlem ami esett,
2585 S te jótételedért véssz nagyobb érdemet.

112. De te mostohádnak az ő halálára
Én voltam segítség siralmas torjára,
Tőlem vett fizetést ő álnokságára,
Érted jártam penig szörnyű romlására,
2590 Atyádnak szolgálni akartam hasznára.

113. Ha penig haragod oly nagy énellenem,
Hogy nem lehet tőled már kegyelmet vennem,
Mindenben előtted böcstelen érdemem,
Ím, szabaddá hadlak, akármit tégy bennem,
2595 És te hatalmadra magamot *engedem.*

114. Ha meg kell halnom is, jobb, általad légyen,
Te kétélő tőröd abban véget tégyen,
Hogysem tolvajok közt én életem éljen,
Rabságban sínlődjek, ő úgy véget végyen,
2600 Ezer bú és méreg *óránként ereljen.*

115. Ez vala megírva az kicsinded táblán,
Melyet miheletlen az Cnemon lőn látván,
Monda: Jó helen vagy ez tőrben akadván,
Érdemed szerint lött zsoldod néked adván,
2605 Nem lehetek bizon ügyedet is *bánván.*

2572 attol [rím] **2576** [a *kerlek kertem*ből javítva] **2582** keszireteth [íráshiba?] **2584** tolem <ualami leth> a mi eseth [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **2581**] **2589** szeorniu <halalara> romlasara [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **2586**] **2595** engednem [értelem] **2600** orakent erellien [értelem(?)] **2603** io<b> [az *ez en*ből javítva] **2605** ugedetis <banuan> szana [a **2584**, **2589** stb. sorokat javítótól eltérő kéz javítása, amelyet itt nem indokol rímszóismétlés; értelem, rím]

Hanem vagyok gyökeresedve és alapulva,
mint vagyok gyökeresedve és alapulva,
mas kiféle szeretet nincs szum szeretve,
hogy szélesedve és szélesedve halaszva,
azért mind kettő kiben nyugszik szivem szélesedve.

Azt szeretem és az szeretem szivem szerint,
Akárki szeretem szabad és szabadságtól,
az szegény ordogok szabadságtól,
szeretem hogy mindenkis szeretve szent szerint
mint szinte minden szabadságtól.

Vonda szegény szegény szegény mint szegény,
szinte mindenkis szegény szegény szegény szegény szegény
vagy szegény szegény szegény szegény szegény szegény szegény
mint szinte szegény szegény szegény szegény szegény szegény szegény

116. Ellenem vétkeztél, előttem vagy halva,
Nem vagyok gyilkosod téged elárulva,
Más kezei által én bosszúm torolva.
Légyen isteneknek tőlem hála adva,
2610 Tiszta mindkét kezem, nincs vérrel béhullva!

117. Azt tudtam, ide is bú-szerzeni jüttél,
Mord Demænetától ide küldettettél,
És idegen ördögöktől késértettél,
Véltem, hogy még itt is rút szemfínt vesztettél,
2615 Mint szinte minálunk, a' mód ebelkedtél!

118. Monda Theagenes: Vesztegj, mit vesződöl?
Egy megholt s hűlt testtel valamért feddődöl?
Avagy félsz-é tőle, hogy így tépölődöl?
Nem mar meg ez immár, arról nem értődöl?
2620 Mint jütt ide s mint holt, nem is kérdezködöl?

119. Cnemon mond: Nem tudok egyebet mondani,
Hanem hogy Thiamus kezdette megölni,
Mert ezt ő kardjának jól látom én lenni,
Amelyet mellette találtam fekünni,
2625 S hogy elhihessem azt, ez engedi tenni.

120. De mint érdemlette ez halált ő tőle?
Theagenes monda, s Cnemon így felele:
Isten tudja azt csak, *nála* az értelme,
Kinél nincsen titok, sem semmi röjtökbe,
2630 De embernek tilos azt jelentenie.

121. Szegény Chariclia siratá, könnyhülé
Az Thisbe halálát száná, keserülé;
Könyörülve őtet, vizével érdeglé,
Ó, Pytho! Ó, Delphi! nevezé, hírlelé,
2635 Cnemon is ezt hallván, megesék, kímélé.

122. Nem értheti soha Pytho, Delphi nevét,
Nem hallotta vala ennek többé hírét,
Nem meri kérdeni annak emlétőjét,
Mert látja, kesergik hogy ketten Thisbéjét,
2640 Várja más időben ezeknek értelmét.

2613 [metszethiba] **2628** nalok [egyes szám kell(?)] **2629** kiknel [egyes szám kell(?)] reoiteokbe [a *b* javítva]

Mi ffuranne mae Syamus Innsa,
limh Eirinn fo uil bri Cl Saladinsa,
ad fiarchrol: 3, solaigsiu lobanu tasa,
a Sigh Alban Sollui mhic buidhsasa,
ki gutua a shilu holuala Sollasa.

Hom lats hat Sionnach mor Sillil Sigeth
sibh Triath mindanach dhe Shoinnii Cheith
Sit ad all Sikhos nadat gsha Sugeth,
Sogi aual ochan uilagot: s mhi Sgeth,
mor ro thigh lonn rosl nagh Sadigeth.

Tysbhis kiumpia mi ud an filz latin
mor nimakar dhol: Sinnil Cffi an Valin
minach Hauzi chol: sol: ki tutta kasmi,
ochsiors Stakon sharcsolan ragcoinn
a sh vj mhi chots roit ochsonn dignin.

Ommi hogi hirblat Solt sol: Sinnil mhi,
ch a chi sho noitochan hoin hirhilchi,
holot Tysjamusol: sil mhi ochi,
Cauchia hi ch Shoinnii Cheith
mors annal cumtadun Sikhnach mhi Sleiste

Sogi ashrel nimanon Sormuis Sikhallan,
uilaggal mhi bhi Sinnil alomban,
Tysbhi akadangan ishi Shomban
di mhi Sgi mhor hin hol mhi a bothban,
mor chalt a Sikhi fhich halua abban.

Sach chudalkoich nimhi hud mhi Sollann
kialha Tysbhi it mhi latti mhi Sgann
mhi hud sosh mhi gin, kit lugi oir at Sonn
a Sonban gaoit ochan mach hal mhi Sann
mor cumon sa sobhi Sogana Sugann

Ar ki Sogi ashol kil Tysbhis mhi Sich
bosh ach Sillomotat Sirhingich
Sjulach ia nagi mhi Shrimit gach
di ach mhi Sinnsi ochi Sinnil
gono Solua Solas mhi sa mhi Sich.

123. Minekutána már Thiamus inasa,
Kinek véres fővel lőn elszaladása
Az harcról, s sokáig is tóban úszása,
Szigetekben széllyel nehéz bujdosása,
2645 Kijutván a' helre, hol vala szállása,

124. Nem lát hát semmit is, mert széllyel elégett,
Sebes tűz mindenben szerzett szörnyű véget,
Siet az ál likhoz, nádat egybesürget,
Hogy avval élesszen világot s meleget,
2650 Mert ő vizes lévén érez nagy hideget.

125. Thisbét is kívánja minden felett látni,
Mert nem akar tőle semmiképpen válni,
Minap Nausiclestől el is tudta kapni
És szoros utakon harcolva ragadni,
2655 Az új népek előtt röjtökben is dugni.

126. S minthogy hertelen volt tőle elmenése,
Csak első röjtökben lőn helyheztetése,
Holott Thiamustól esék megölése,
Chariclia helett szörnyű elveszése,
2660 Mert annál nem tudván lik*a*knak kelése.

127. Hogy azért immáron Thermuthis likakban
Világgal méne bé, történék azonban,
Thisbére akada ugyan első nyomban,
De nem úgy, mint vélé, lölé meg a bótban,
2665 Mert elvált a lelke, fekszik halva abban.

128. Csak elcsudálkozik, nem tud mit szólani,
Kiáltja Thisbéjét, nem látja mozgani,
Nem tud soha medgyen, kit tudjon átkozni,
Azonban röjtökben mást is hall mozgani,
2670 Mert Cnemon s a többi fogának zajgani.

129. Azt vélé, hogy azok, kik Thisbét megölték,
Bosszú és félelem őtet serkengeték,
Gyúlasztja nagy méreg, szerelmek égeték,
De az meztelenség őtet elrémíték,
2675 Gonosz tolvaj szokás meg rá merészíték.

2641 már [az *r* javítva] **2643** [az *is es*ből javítva] **2644** a Zigetekben [szótagszám] **2654** harczolua [a *lva* javítva] **2660** Lykiknak <menese> kelése [vö. **2661**: *Lykakban*; rímszóismétlés, vö. **2656**]

H fortellial a kara ainy o dolgatan
minil minek fenyiród, ivi nagi jób agiadan,
gondola fölt fioualtillion ötöztadan,
ö nagi földa fogat bejöttellion abonban,
la mist modgia lesszbeher allion Nomban.
Azillion fandektal udgyhelsö jöttiszben,
Vagion ruch sionüe mugyok kösöttben,
fogynak szomai szöknek fölben,
ötöl mys jöttenek mi ujok szüretben,
mik agos farlaszok szik la karani bonitben.
Hogy lázat ostison szöszön hiromy.
az vrol vyoman szöbölt mormy
nem gi akarat al kösdenek öröltemy
foga sanchá rövökötben mormy
mirth million ombert nem kiszu mösketemy;
Nemon odal fölt szata a szövben,
mert szök Termutis kö mykisnurtben,
neha laza hogy mines sommi lár szurben,
de gonosz hur ezik kinn jöttenben,
nem dlar ö vele kinnj bösszöttben.
Hom szekö i dologh de szategmbenk,
az eröl mindenek hogy maid ujja vesznek
gonosz szörnetsöl vy elapasztlszmek
mert szobat ujlek szentimel nem kiszmek,
egi önis fogyuerek fogh szök ily szöl ösmek.
Alys mys ebat eszszel szmury szöö szimy
mert kösszegyet kösszadim kösszy wrt foghmy,
az mingyan szomal szöldynys szimy
hogy szinys edhy is nem alartam tommy.
azt arra szillial hyuanlat is mormy.
Termutis szedöt ot szöttöszt
kö mönnys vrösön mikismys bocsaszt,
az oda jöuesen gonosz mi kösszöt,
bi szadan szaladocsl hum mitro öszöt
(nemo uhis szombtlue kösszöszöszö

130. S fortéllyal akara élni ő dolgában,
Mivel nincs fegyvere, sőt nagy seb agyában,
Gondolá, szép szóval éljen ő útában,
És nagy szelídséggel beszéljen azonban,
2680 Ha miben módja lész, bosszút álljon nyomban.

131. Ez ilyen szándékkal megy belső rekeszben,
Vagyon rút, iszonyú mérges tekintésben,
Forognak szemei, tüzelnek fejében,
Ezek megjelentik, mit visel szívében,
2685 Mely agg farkas fekszik a bárány bőrében!

132. Hogy láták vizesen, sebesen béjönni,
Az vérét újonnan sebeiből menni,
Nem egy akarattal kezdének ők lenni.
Foga Chariclia röjtökében menni,
2690 Mert meztelen embert nem kíván nézhetni.

133. Cnemon ódal felé tarta a setétben,
Mert tőle Thermuthis lőn megismérésben,
Noha látá, hogy nincs semmi kártevésben,
De gonosz hírt, véli, lenne jelentésben,
2695 Nem akar ő véle lenni beszélésben.

134. Nem tetszik e dolog de Theagenesnek,
Azt véli, mindenek hogy majd visszavesznek,
Gonosz szerencsétől új csapások lesznek;
Mint próbált vitézek, senkinek nem hisznek,
2700 Így övis fegyvert fog, s tőle ily szók esnek:

135. Állj meg, csak lépéssel se merj előbb jönni,
Mert kész vagyok hozzád ímhol fegyvert fogni
És mindjárt ezennel tevéled megvíni,
Hogy penig eddig is nem akartam tenni,
2705 Azt arra ítéljed, kívánlak ismérni!

136. Thermuthis térdére ott előtte esék,
Könyörög erősen, néki megbocsássék,
Az odajövésén gonoszt ne vélhessék,
Biztában szaladott, nem méltó, ölessék,
2710 Cnemont is szemlélve, kéré, segéttessék.

2688 lénny [rím] **2709** biztaban [a *b* javítva]

Fussen ö i fölen vi[illegible] saga,
ö mitt [illegible] fogua [illegible] saga
Iudga [illegible] hösa nagi [illegible] gassga,
min [illegible] ö [illegible] söka [illegible] saga,
[illegible] fölmondga minden samissaga.

Nemon fölmitt á földeret ö monda,
Sol hatta Thiamust lagitan hol [illegible] ?
at harctnak [illegible] mit tudna mit [illegible] ?
mert ö [illegible] sum [illegible] attak [illegible] sol [illegible].
mert min [illegible] ö [illegible] : s alys [illegible] [illegible].

Illödi Termuris samalmj á dolgots,
lattan [illegible] min [illegible] fogolodots.
mengiá sol [illegible] ö [illegible] igen harctolodots,
[illegible] ö [illegible] [illegible] ö [illegible]
[illegible] lattan [illegible] [illegible] fogodots.

De hogi hova ujtak ast ö min tudatta.
segjat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mert [illegible] [illegible] igen niomorgatta,
at [illegible] [illegible] [illegible] alys [illegible] [illegible]
[illegible] mert harct [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Kedjik hogi hol lapta [illegible] ö á [illegible],
augi miller latta homá [illegible] [illegible] [illegible]!
ö mi [illegible] amak [illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible] ö minap [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] ö [illegible] [illegible] [illegible].

Valami [illegible] s [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Egymi Saminap alat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
i mi [illegible] [illegible] ö [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] s [illegible] á [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di la [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

137. Jusson ő eszében régi pajtársága,
Ösméretségektől fogva barátsága,
Tudja, volt őhozzá nagy hív igazsága,
Nem volt ő szívében soha álnoksága,
2715 Esküvéssel mondja, nincsen hamissága.

138. Cnemon fölemelé a földről és monda:
Hol hadta Thiamust? Kapitán hol volna?
Az harcnak végéről mit tudna, mit szólna?
Mert ők nem láthatták, hová lött, sok dolga
2720 Mert mindkettőnek volt, s alég jöttek oda.

139. Elkezdé Thermuthis számlálni a dolgot,
Kapitán közöttök mint vítt, forgolódott,
Mondja, sok embert ölt, igen harcolódott,
De végre ő sebben esett s *kínzatódott;*
2725 Ezt láttam szememmel, eleven fogódott.

140. De hogy hová vitték, azt ő nem tudhatja,
Hogy elszaladhasson, csak azt kívánhatta,
Mert a feje sebe igen nyomorgatta,
Az likat érhesse, ezt alég várhatta,
2730 Thisbét mert harc előtt ű abba bújtatta.

141. Kérdék, hogy hol kapta volna ő a Thisbét,
Avagy mikor látta, honnant tudja nevét?
Ösmérte-é annak valamely nemzetét?
Felelé: E minap vevém egynek fejét,
2735 Ugyanakkor együtt elfogám személyét.

142. Valami árosok s kalmárok valának,
Kikre szoros úton minap akadának
És rájok ütének, űk széllel futának,
Marhákat elnyerék, nékem részt adának,
2740 Morha helett Thisbe juta én prédámnak.

143. Egynéhány nap alatt röjtökben tartottam,
Ismíg óráimot ővéle múlattam,
De sok ellenséget hogy ránk jönni láttam,
Féltem, s őt a likban azért én bújtattam,
2745 De lá, mi véletlen, öletten találtam.

2712 ósmeretsegekteól [a 2. *t* javítva] **2722** uit [javítva] **2724** eset [az 1. *e* javítva] s ki wzeódóth [a 2. *ó* javítva; értelem] **2737** kik egy szoros utra [értelem, vö. **2739–2740**] **2738** es en raiok ütek [értelem, vö. **2739–2740**] **2739** rezt [az *r* javítva] **2742** is migh **2744** azert en [esetleg íráshiba 'azértan' helyett]

Nagy örömöt tudnom szemnek élte
mit Vétet ellene mutul ordoltatta,
miszerint oda volt kivel élt szeretve,
hogy az szegény szivet elszakasztva vesztette
szomorú halálát elszállott szerettje.

Szemem hogy az gyönyört szüntelen magával,
nagy szomorú szivemet gondolatoggal,
szomorúan az szerelmet élte s kardjával
szivemben szúrt szomorú mártó oldalával,
az szép szemem szakadott szivéd mérő vitával.

Az szép szivet szívek millió szakadtak szivemben,
mert szép szép. Jermutis hat Vor hetopogtam,
vagyon szép: fiát hon vitte szétszórtam,
hol szép szép hol fiával szomorú szüggetlen
nagy sok fájdalmat szívem szível szívtam.

Elmém vi szélütt a szép szép szívben
igen szép szép szívem az szerelemben
kivel a fiával szép szép szép szívben
szépen szép mégsem szomorú szívben
szépen szép szép mert holtnak fiával.

Az szép szép szívemet szép amazokban Karman.
Kéli arcul gondol minet szép szép szomorman,
Ágyodnak minet madar szomor szép szabadban,
Szép szép: de szegis szép szép szomy szépszabban.
szépet mind madarak szom fiát szépszabban.

Szamiak szárnyai szépek szép szépek,
fogattiak a millet szép szép szomyszépek.
Szépen vitattiak szárnyai szépszépek,
szomszattiak madgiuak szép szomszépszépek,
szép szép szépszép szárnyai fárasztják szomszépszépek.

Szmé avdjon szép szomor a fiával szépszépszépsz

144. S nagy örömest tudnám, érteném, ki ölte,
Mit vétett ellene, mivel érdemlette,
Micsoda oka volt, kiért cselekedte,
Hogy az szegín Thisbét ekképpen vesztette,
2750 Iszonyú halállal itt elsillyesztette.

145. Cnemon, hogy az gyanót levesse magáról,
Nagy hamar ily módot gondola dolgáról,
S monda: Az te urad ölte, és kardjá*ról,*
Hiszem, megisméred, mert ő oldaláról
2755 Ez le nem szakadott, s nézd, véres voltáról:

146. Eztet teste mellett találtuk heverve.
Meglátá Thermuthis, hát vér lecsöpögve
Vagyon róla; fejét lőn rajta tekerve,
Hol égre, hol földre szemeit függesztve,
2760 Nagy sok fohászkodást szíve belöl ejtve.

147. Elméne ű tőlök, és juta Thisbéhez,
Igen égett kinek az ő szerelméhez,
Leüle a földre hidegölt testéhez,
Kesereg, míg álom nem ére szeméhez,
2765 És fejét ereszté megholtnak fejéhez.

148. Veszteg ülnek vala amazok is hárman,
Ki-ki arról gondol, mint szaladjon onnan,
Vágyódnak, mint madár, hímes kalitkában
Ül noha, de mégis kész menni bokorban,
2770 Holott inkább marad, sem fris palotában.

149. Hányják ide-s-tova széllyel ő fejeket,
Forgatják amellett ki-ki elméjeket,
Eszekben vitatják káros eseteket,
Nem látják módjával elmehetéseket,
2775 Hallgatások alatt fárasztják szemeket,

150. Mindaddig, míg Cnemon a földre fekünnék,
Az hideg anyánkon bátran elalunnék,
Chariclia ölén mátkája nyugonnék,
Azt párnás mátrácnál ők is kedvesben vék,
2780 De Chariclia is ülve szöndörödék.

2753 kardgiaual [az utolsó szótag javítva; értelem, rím] **2779** [átszámozva:] Matracznal keduesben(2) [a *d* *f*-ből javítva] eókis(1) vék

Is mindharman igen elondesh almanak
mindlas Hobbi nap farradosanak
Sokbanatokutan fihodur mugouanak
kiklegsiob alnasban mlennuohanak
Kep anciliana ily almak Juennak.

Ategi hosibu hajo vm mbr rbsk.
undot abrassatal, ~~[illegible]~~ kiosibon fikosk.
kimk kosibol mino ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
nagi situi kullogh s bisjik vikiosk.
Sumk aggd sumes rantara ~~[illegible]~~ mnskosk.

Allhit sanichi osbun kialta,
Solugi, Bragmes Sgots mi Aronta,
ingm as vin agibsban Aualita,
ames fil Aradun mingiare kardots ranta,
mi hole kit ollisk mygh mi holkod kiuanta.

Fr alats ajsmes A mysty kialta
de Sinta lallia Sggi io Sapogatta,
Bragmes magats kmonin forgatta,
kin allia bossuiats mi mn larhatta;
Balat Aisson bisatta nogatta

De sisp sanichia hamgs lvin Sstu
hogi alom iatkia gisstta folu,
Smonda stalimygh shum s mi logi gonost mtu.
mst almomban tortmt vines Rmim Sgrallu
bisbom in magamil ktimgh z Smilu.

Imittom lats uoma bar mikab Somra,
Sudom hogi krusk fordulhatna bumra,
mst in egin folk lisslob arlalmamra,
kisd osa krnesk Aoij Smagadra,
Jai vosst Asskl gi od nagi karomra,
nemon Sis algatsan mond mingiart kiosibon,
lam Sumes almokats uatokli filsbon,
Sudmi mis Sisslolmi mst Sibon
haidon risis holtam ama io idöklon
de uaik cbalardsagsknul Sisklon

151. És mindhárman igen csendeszt aluvának,
Mivel az előbbi nap fáradozának,
Sok bánatok után pihődve *nyugvának,*
Kik legjobb alvásban mikoron volnának,
2785 Szép Charicliára ily álmok jutának:

152. Hát egy hosszú hajó vén ember érkezék,
Undok ábrázattal közikben férkezék,
Kinek kezeiből mind vér serkedezék,
Nagy sietve kullog, s beléjek ütk*e*zék,
2790 Szűznek egyik szemét rántá, merészkezék.

153. Melyet Chariclia érezvén, kiálta:
Hol vagy, Theagenes? Segéts, ím, elronta
Engem az vén ageb tisztán elvakíta!
Amaz fölébredvén mindjárt kardot ránta;
2795 Mi lölt? Kit öljek meg, mi lölköd kívánta?

154. Ezalatt a' szeme elvesztét kiáltja,
De helén találja, hogy jó, tapogatja,
Theagenes magát keményen forgatja,
Kin állja bosszúját, nézi, nem láthatja;
2800 Ezalatt erősen biztatja, nógatja.

155. De szép Chariclia hamar lőn ítélve,
Hogy álom játékja ijesztette, félve,
S monda: Szállj meg, szívem, s ne légy gonoszt vélve,
Mert álmomban történt, nincs szemem sérülve,
2805 Bizony enmagam is véltem, lett *eszmélve.*

156. Émedtem lett volna bár inkább éhomra,
Tudom, hogy kevésbé fordulhatna búmra,
Mert én igen félek, lész több ártalmamra,
Kezd ez a szerencse érni temagadra,
2810 Jaj, veszék, elvesztlek egyőd, nagy káromra!

157. Cnemon ezt hallgatván mond mindjárt közikben:
Lám, ismég álmokat vadtok ti fejtésben,
Tudnék én is ehhez szólni, mert ezekben
Hajdon részes voltam, ama jó időkben,
2815 De vaj, ki csalárdság levél effélékben!

2783 niugouanak [szótagszám] **2787** abrazattal <nekie lato> keozikben **2789** wtkeozek [rím] **2790** szemeth ranta<ni ferkezek> merezkezek [rímszóismétlés, vö. **2787**] **2805** ez mélue [értelem]

Sormluis Rubh is hallor am Romaban
mi bor gilort huolna miugo ua apiadan
illion almost lara ad mugr alnadan.
Kat mind lat sim ual mind ummi lasaban
ragd fol sorkmuin uatosdat abban
Nert örökk uak lor ugl mindugs ok
ni alna sigmik igi fyri ki
dofstmik hala mik mynd mik.
Cam mind lat sim ugs mad ad rhöfik.
Osmi in mugs fritum hamar ugs lok.
Carichia mikad uagium mugs dpad.
Uagi gi folkon a fiolmad dnjad,
monda Carichia hogi io uram sallind,
uagroin dolmlis sunnon mond mbamad
ualamillik mugs hole ok bisomial ungad.
Mat kik ok uilagra sölk atrink s lisum
attiank sol amianktol sunu gat ok sunk
ha affin a napra s sutagra ok sunk.
Oa fimrkaö sig nat s kobra mbrunk
ok mikil kö lomjul mat sitmi hnunk.
Ok hamidon ig almost lörbrik mi rimk
hogi ualamik sonunk ki ofz mi kunk
uagi ualakiafsiots ok ki kapra mikimk
mm ofnb ok kum hanom hogi ok mum hmunk
uagi ok frankuagi ok mianks ok ok fogi millatimk.
Jay fstanom mik ok sitob mokom,
hogi hakik dyinok sadua sölkom?
mat sunom agi larlom mnes ad dyok solkom
ok bogi sum matkamon lörbrik ig mikum,
iob hogi ok ok dnjam sallinn s safnost mikum.
Vissort monda sunnor minum mindn halom,
ok kibonlösum solmi bodalom,
mit hogi num alarmik kisdik domlis halom,
num sik ugs hogi hinzsik busudalom,
uag ki sok sorhybats uon sor uik kin gialom.

158. Cornelius Rufust hallottam, Rómában
Mikor egykort volna nyugodva ágyában,
Ilyen álmot láta az ember álmában:
Hát mindkét szeme vak, nincs semmit látásban,
2820 Reggel fölsörkenvén, valósodék abban.

159. Mert örökké vak lén, valameddég éle,
Ű álma szegénnek így fejére tele,
De Istennek hála, ennek itt nincs hele,
Ám mindkét szeme ép, más *azért ő jele,*
2825 És ím, én megfejtem, hamar erre kele.

160. Chariclia, néked vagyon-é még apád,
Vagy él-é e földön a szerelmes anyád?
Monda Chariclia, hogy, jó uram, halljad,
Vagyon és élnek is. Cnemon mond: Ne bánjad,
2830 Valamelik megholt, azt bizonnyal tudjad.

161. Mert kik ez világra születettünk, s leszünk
Atyánktól, anyánktól; szívő eget veszünk,
Ha épen a napra s világra érkezünk,
És a féneskedő szép Nap s Holdra nézünk,
2835 Azt nékik köszönjük, mert ezek mi szemünk.

162. S ha midőn ily álmot történik mi érünk,
Hogy valamely szemünk kiesett minékünk,
Vagy valaki aztot el-kikapta nékünk,
Nem egyéb értelme, hanem hogy temetünk,
2840 Vagy apánk, vagy anyánk de elfogy mellettünk.

163. Jaj, Istenem, nehéz e fejtés énnékem,
Hogyha ily idején elhadna szülőkém!
Mert szintén úgy tartom, mint az édes lölkem,
De hogysem mátkámon történnék ily vétkem,
2845 Jobb, hogy édes anyám haljon, s hasznosb nékem.

164. Viszont monda Cnemon: Minem minden álom
Oly, kiben lehetne holmi bizodalom,
Minthogy nem akármely kisded domb is halom,
Nem szükség, hogy ezen essék búsudalom,
2850 Vaj, ki sokszor hibát vonszon vízben gyalom!

2824 mas az erteofele [értelem(?)] **2839** hogi <tetemünk> temetwnk **2842** szwleőkem [az *ő* javítva] **2843** [a *leolkem leolkeom*ból javítva]

Tettek [illegible] mi junk in fad ad [illegible] Sebestul
lassuk mit csinal et Lucifer [illegible]
ugy mit mond [illegible] mi lelemtelen
hogy sok adtul hatnank s lelki [illegible]
tuthatna kamarok kivanta [illegible]

Sonda Baragnak bizoni nagy isol sallal,
okos szentiratnagatol formalal,
addtek mikor nagy ha lodszek szomulal,
mint hogy idővel mi lesz folsul mulal,
mikor mutas medgek mint szöllőzőt balal.

Szintudom idővel hogy millyenk idősek,
ahost a kellemi hogy volna szudosek
mitek mi mindnyájunk az jo mi agak sugy magosak.
gyakorla a kicsin szolatok szemi iobbak
mindenkor az szamborok s akkor volt kicsüsek.

Nanem mind szaszal mint hogy kivanniatok,
az ramarovul s szeszes agyiatok.
mint mondom tettekben mi mint hogy szagyiatok
ha io lesz az hasznos mikent fogagyiatok
s ha kum: addmit ullok ujs mint mondgiatok.

Ur lattiatok isol az gyetes figyelmetek,
mikben a sok karok szemtegi tyetek,
nem kerek nalunknal bimi agyiabbatek
fogimer mittette Bitten szokatek.
arra hozza jsten mostahre figyimletek.

Irestunk aranunk sudom szegyszagon,
addal alarkitis mint szösmenagion.
nem sukszik hogy kincsetek bar sokli fogghion.
dörnek nem lalom szüenk hogy maradgon,
mert az mi szüszegzo erjnek mit szüenk adgon.

Azert mint sok mitemek szokli halunk
nem hasznal a sok kincs mint sok magunk adunk
okoszlos allnak s szegi mi bay nalunk
hogy szemi szemi szüestunk aranunk
mert addal s hasat bizum foldos szatunk.

165. Tetszik, menjünk inkább az szegén sebeshez,
Lássuk, mit csinál ott, jutott-é eszéhez,
Vagy mit mond dolgunkhoz, mi tetszenék ehhez,
Hogy szabadulhatnánk, s ki-ki ő heléhez
2855 Juthatna hamarébb kívánta egéhez.

166. Monda Theagenes: Bizony, nagy jól *szólál,*
Okos sentenciát magadtól formálál,
Azért méltó, ne hagyj, ha közénk szorulál,
Minthogy idővel is minket följülmúlál,
2860 Méltó, mutass módot, mert többet próbálál.

167. Nem tudom, időre hogy melyink idősbik,
Ahhoz a' kellene, hogy volna tudósbik,
Mert minem mind az jó, mi agg s vagy magosbik,
Gyakorta a kicsin szokott lenni jobbik,
2865 Mindenkor az jámborb s eszesb volt böcsüsbik.

168. Hanem mindazáltal, *mert*hogy kívánjátok,
Énreám erővel ez terhet adjátok,
Megmondom tetszésem, mivelhogy hagyjátok,
Ha jó lész és hasznos néktek, fogadjátok,
2870 S ha nem, azmit véltek, ti is megmondjátok!

169. Már látjátok jól az égett szigeteket,
Melyben a sok latrok tének így végeket;
Nem lelnek nálunknál benne egyebeket,
Fegyver emésztette ez itten előket,
2875 Erre hozta Isten most azért igyünket.

170. Ezüstünk, aranyunk, tudom, elég vagyon,
Azzal akárkit is megelőzünk nagyon,
Nem szükség, hogy kincsért bár senki fáradjon,
De evvel nem látom, éltünk hogy maradjon,
2880 Mert azmi szükségesb, nincs, mit ennünk adjon.

171. Azért meg kell nékünk itt éhhel is halnunk,
Nem használ a sok kincs, meg kell magunk adnunk,
Oly erős ellenség: éhség mi bajnakunk,
Hogy semmi ellene ezüstünk, aranyunk,
2885 Mert azzal éh hasat bé nem foldozhatunk.

2851 Tettczyk [az *yk* javítva] **2856** szallal [értelem] **2864** szokoth [a 2. *o a*-ból javítva] **2866** miert hogy [szótagszám] **2878** [a *faraghion foroghion*ból javítva] **2880** mit [az *i y*-ból javítva]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

172. Sőt ha eleséget valahogy lölnénk is,
Noha reménségem énnékem abban kis,
El kellene ugyan nékünk ezután is
Távoznunk ez heltől, s félő, hogy latrok is
2890 Megtudván a sok pénzt, jűnek érte űk is.

173. És úgy mind marhástol újabb préda lennénk,
Akkor e sok kincsnek de mi hasznát vennénk,
Mikor mimagunk is véle fogllyá lennénk,
Új tolvajok s latrok kezeiben kelnénk,
2895 Veszélből veszélbe ismég feneklenénk.

174. Mint kik az Charybdist hajójakkal futják,
Másfelől Scyllában aztot béburítják,
Vagy kik éh farkasnak fogait hurítják,
Oroszlánnak száját de el nem tágítják;
2900 Ily példák igyünket minékünk mutatják.

175. De mondom, sőt ezen szigetnek lakosi,
Melyek még életben vadnak, kik közösi
Thiamus dolgának, és morha-*hozósi,*
Hadból elszaladván, mint helnek tudósi,
2905 Kik mind tyrannusok s emberek gyilkosi:

176. Valyon de mit fognak vélünk cselekedni,
Melyünk kezdi magát tűlök kimenteni?
Ítélem, rosszul fog e mi dolgunk lenni,
Nem kívánom azt én szemeimmel nézni,
2910 Azért jobb idején kárunkat kerülni.

177. El kell hováhamarb ez szigetet hadnunk,
Másuvá kell nékünk már utunkat kapnunk,
De Thermuthisnak is hírével kell adnunk,
S előbb valahová el is kell mutatnunk,
2915 Mert nem tudnánk tőle módjával szaladnunk.

178. Láttassuk meg véle, Thiamus ha él még,
Vagy ha innejt környül vagyon-é ellenség,
Mert benne lakozik nagy tökéletlenség,
Tudjátok, szívében vagyon hozzánk kétség,
2920 Thisbe halálaért nem kicsin keménség,

2896 Caribdist [a *b* javítva] **2898** fogait <huréttiak> [*ur* javítva] hurittiak [más kéz javítása] **2903** hőzósj [értelem] **2916** [a másoló átszámozása:] ha(1) meg(3) eel(2)

Es ha modgiatt holnemnek teremtenj
nem fűlt szegh soluainak se ha mitte admonak
a tolta finual mennio szarallodnunk
mint lehet szerint vajtatta hogy karunk
szegy illunk szolunk ha o lyt sáfárunk.

Ez Janacsot fetten nagy örömmel hallák
igaznak s miltonak lennj javallák
magokat kesernek eltenjanlák
kirik mi mulason es arra sarkallák
Termutis hos nemmiben sem fűl kolok segallák.

Il nemmen abrion fűl kolta almabol,
mgsbocsatsuk mikj hogy igy kiöszandabol,
s ugyszlik volya hogy az hitnak lyebol,
ki gukesnunk abrionis abol.
ha szhas akar lennj szollion es sáuabol
Ineb almak es remellt szinet ugy vajkalla
a mit mikj montak szilys algh halla
mind az altal ugian folottj jovalla
ot ovis nem marad soha szobb valla.
mindenj szolgalattal es magat linallia
hak hogy el temszik Tysbejt szobon,
hamar millet szinek a fovenek megllobon,
hidrosz hamut szinet lotranak szyrobon,
szkippon takarak szót az szitrobon,
az mikent kiralj ugy lesz szmszobon.

Ez utan Termutiszt kiralj hogy el lellion,
mindenj szes dologhnak jol vegen nemmien
szollj el ha mit vesz o szozaiek bejen,
ossean jol szaszon hamar hala szejen,
de igen vigazon es szellj jolj kemellien.

Il midőn de hogy hamar vissa dra,
mikor be szem raz a szolom en
szegyenjtem kiuis jongs szegyenek lenj,
mert maga el menny igaz nemis mennj
szemeut hija, az sz szerth hogy mikj szolj.

179. És ha módját lölné, megtorolná rajtunk,
Nem szükség tolvajnak soha hitelt adnunk,
A rókafiúval nem jó társalkodnunk,
Mert beléje szorult, újétja hogy kárunk,
2925 Elfogy tyúkunk, ludunk, ha ő lész sáfárunk.

180. Ez tanácsot ketten nagy örömmel hall*ják*,
Igaznak s méltónak lennie javall*ják*,
Magokat készeknek ezekre ajánl*ják*,
Kérik, ne múlasson, és arra sarkallják,
2930 Thermuthishoz menjen s fölköltse, sugallják.

181. Elmenvén azérton fölkölté álmából,
Megbeszélvén néki, hogy egy köz-tanácsból
Elvégezték volna, hogy az hitván likból
Kiigyekeznének, azért övis abból,
2935 Ha társ akar lenni, szóljon jó szándékból!

182. Mint álmas és rémült, szemét úgy vájkálja,
Amit néki mondtak, félig alég hallja,
Mindazáltal ugyan fölötte jovallja,
Ott övis nem marad soha többé, vallja,
2940 Minden szolgálattal űmagát kínálja.

183. Csakhogy eltemessék Thisbéjét elsőben,
Hamar melyet tűnek a földnek mélyében,
Hidrót, hamut, szenet kotrának sírében,
Ekképpen takarák el őt az setétben,
2945 Azmiként kereste, úgy lett temetésben.

184. Ezután Thermuthist kérék, hogy elkeljen,
Minden lett dolognak jól végére menjen
Széllyel ha mit érthet, őhozzájok térjen,
Osztán jól siessen, hamar hazaérjen,
2950 De igen vigyázzon, csellegve kémeljen.

185. Elindula, de hogy hamar visszatére,
Inkább hiszem reá a félelem ére,
Fegyvertelen lévén még fegyvert is kére,
Mert maga elmenni úgyan nem is mére,
2955 Cnemont híja, az is tart, hogy viszi félre,

2926–2928 [a rímszavak:] hallák–jauallák–ajanlák [idő, vö. a többi rímszóval] **2950** kemellien [javítva]

Szomorú szívemnek magát szívemnek szívemben
dicsőítő Istenemnek hamar szívemben
mérték mint szerelmének minden altalszívemben
mondgia mint szívemben szívül szívemben minden szívemben
vagy szálam szívemben szívemben szívemben szívemben.

Bátor légy az szívemben szívemben szívemben szívemben

186. S vonyogatja magát ez útnak előtte.
De ezt Theagenes hamar észbe vette,
Mert mi sérti bélit, mind általértette,
Mondja: Mit futsz ettől, szívedet mi érte?
2960 Vagy talám félelem s irtózás terhelte?

187. Bátor légy afelől, csak élj okossággal,
Nem szükséges félni, légy jó vigyázással!
Látod, fegyvertelen, nem lehet bántással,
Te penig fegyverbe, lehetsz nagy ártással,
2965 Meztelent lenyomhatsz kevés kárvallással.

188. És jöjj hagyott helre hamarság közinkben,
Aholott megvárunk oda menésünkben,
Ellophatod magad, s jöhetsz még előnkben,
Csak nevezz oly*an* helt, hol békességünkben
2970 Megvárhassuk egymást jó csendességünkben.

189. Cnemon mondja, Chemmis falu jó hel volna,
Nem is igen messzi, egy nap béjargalná,
Igen emberséges nép is falut lakná,
Hogy oda mennének, ő aztot javallná,
2975 Holott tolvajló nép őket nem bánthatná;

190. Őköztök hagyott hel azért már az lenne,
Társait megvárja, azki oda menne,
Előbb másikánál távozást ne tenne
Mindaddig, míg más fél hozzá*ja* nem érne,
2980 Vagy valami más hír felőle nem jönne.

191. Ezen hamarsággal köztök alkuvának,
Noha messze való határt mutatának,
Lábai nem szokták mert Charicliának,
Hogy mint szakványosé, úgy iramkodnának,
2985 De mindazonáltal mégis ráállának.

192. Monda Theagenes: Addig kuldulással
Keressük kenyerünk, almozsna-adással,
Jó ruhánkat leszek mind elmocskolással,
Sőt apró fótokkal azt befódozással,
2990 Bátrabban hogy legyek ez utat járással.

2969 oli [szótagszám] **2979** hozzaiok [személyragozás] **2981** keózteók <keózteók> alkuuanak

Jo dolegh a sillá gondalarmond, mmon
ugianis mmit latom ast mmultad ochon,
Cauchiadisvalt s in fil s. mm. Vagion,
bidom ol illit. z s ⁊ santallys inagion,
mm li lnoli mbr nsilt li mi adgion.

Aly fokroka ig. n gonasbloth ⁊ smit,
Ai mmid a Jon altal raita mmithmt.
Jo faluan ig. mafsal di mm solaghmt.
hainal kit louai hgintm gremt.
Sitt uilagoss agsal fold. z. i Jolt mt.

Vrada as sas mmon Jrmutisal,
mingiant indulanat jarnat ugiagasal,
ig. nagi sóll. rdóin lassu ballagasal,
mmon Jolualtol sart s uar halgatosasal,
Vgra. ili bs. dit lin hodda solasal.

Gem. Jhól hsm as utar tudod jol.
a sha mit lstandas. i. lóttmit valahol,
mond mgh mort tagadis mm hadlat. i. sohol,
mmit mmis Judom mar. n jarok hagi hol,
ualahogi kart tmnt s. i. tsbmt a Jontol.

Hagi. i. n. Volgitin ig. mm sokat mmur,
lmt. ig. Surór. a Volguró Jmin,
holot ig. Nyai baom Valallg. hódum,
as Pasbonk. i. i. nagi mssi shldum,
tvt. k. z. s latanat as bokkbau ighum.

Az tiesbiis ballaga Jrmutis fasoduan,
ig. io liówer fubra tri mill. z. Jalahuan,
mit millol Pasbonk. i. Valanat futuan,
as. hobbi. i. tsbat. rdóin buidosuan,
sok Joluaisk. hock mothaisfath hagiuan.

Jgon ól. mt mind latin. i. Jlmt
lattiat hasnalhatnat mi. s. hs. g. lmt.
mort nagi fasit Pyat millitt. fr. z. ósmt
Hyarsas baranniaiis mind Samock uthzmt
. i. utar ékit giorsabbat lauimt. hs. tsbmt

Jomaniat pethgmod

193. Jó dolog és illő gondolat! mond Cnemon,
Ugyanis, mint látom, azt tanultad otthon;
Charicliád is vak, s ím, fél szeme vagyon,
Bizony jól illik ez, s te sántálj is nagyon,
2995 Nem lészen oly ember, néktek ki ne adjon.

194. Mely szók noha igen gonoszkort esének,
De mindazonáltal rajta nevetének,
Tréfálván egymással de nem soká lének,
Hajnal kék lovai hegyekre érének,
3000 Szép világossággal földet eltöltének.

195. Virrada az idő, Cnemon Thermuthissal
Mindjárt indulának, járnak vigyázással,
Egy nagy sötét erdőn lassú ballagással,
Cnemon tolvajtól tart, s vár hallgatózással,
3005 Végre ily beszédde*l* lén hozzá szólással:

196. Menj te elöl, hiszem az utat tudod jól,
És ha mit látandasz előttünk valahol,
Mondd meg, mert tégedet nem hadlak el sohol,
Mivel nem is tudom, már én járok hogy hol,
3010 Valahogy kárt tennék s elvesznék azontól.

197. Hegyeken-völgyeken így nem sokat menvén,
Lének egy sűrőre és völgyesre érvén,
Holott egy nyáj barom vala legelődvén,
Az pásztorok tőle nagy messze széledvén,
3015 Tüzeket látának az bokorban égvén.

198. Az tűzhöz ballaga Thermuthis fázódván,
Egy jó kövér juhra tűz mellett találván,
Mely mellől pásztorok el valának futván,
Az előbbi étszak erdőben bujdosván,
3020 Sok tolvajok előtt morhájokat hagyván.

199. Igen örölének mindketten ezeknek,
Látják, használhatnak nehéz éhségeknek,
Mert nagy fazék tejek mellette fűtöznek,
Nyársas bárannyal is majd számot vethetnek,
3025 Étel után ők is gyorsabbak lehetnek.

3005 beszedek [az utolsó betű olvasata bizonytalan] **3025** giorsabbak <leuenek> lehethnek

Forgattia [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

De la solutar hamar indulanak,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Capitania: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Azt [illegible] foghia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Nemon [illegible] [illegible] hamar [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Formul [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible]

200. Forgatják pecsinyét az tűznél keményen,
Meg sem sült, foly vérrel vize is elvegyen,
Falják, ragadozzák meleg verőfényen,
Szükségek mutatja, italok tej légyen,
3030 Azt választig isszák, hogy hasok áll félen.

201. De lakások után hamar indulának,
Mikoron azért már egy hegyre jutának,
Mond Thermuthis, távol mely falut látnának,
Abban, ő azt véli, reátalálnának
3035 Kapitányra, mert ott sok orvok laknának.

202. Azért ezek foglya, bizonnyal, hogyha él,
Ha addig nem lelte más valamely veszél,
Mert minden fő préda ezek kezére kél,
Többinél mind jobbak, szomszédság tűlök fél,
3040 Vitézségből nékik hírek-nevek levél.

203. Cnemon de csakhamar az hasát fájdalja,
Nem örömest tőle ez ily szókat hallja,
Másuá forr esze, magát úgy sajnálja,
Azt mondja, hogy immár tovább el nem állja,
3045 Félre megy, mert belit a sok tej furdalja.

204. Az sületlen étek elveszté kedvemet,
Nem találom soha különben helemet,
Oly igen szaggatja nékem a belemet,
Csaknem halok, hanem a nehéz terhemet
3050 Megkönnyítem, lassan menj te, s várj engemet,

205. Ezennel utánad leszek és nyomodban.
Thermuthis megy, hiszi, elballag alomban,
Vagyon nagy-sokféle különöző gondban,
Cnemon is más útra tart, az fagallyakban
3055 Igen szedi magát szapora nyomokban.

206. Ekképpen hogy Cnemon már elmaradt volna,
Thermuthis fölire az hegynek is jutna,
Szellőzik egy kicsint, té-s-tova vigyázna,
Cnemont immár várni ű szintén elunná,
3060 Egy kőszálra üle, Thisbét hogy forgatná.

3043 [a *sainallia failolliab*ól javítva] **3047** kwleomben <ked> helemeth **3050** kónjtem <magam> lassan **3052** Termutis <hiszi> megy [az *alomban*(= alattomban) 'álomban' átírása is lehetséges] **3059** el unna<ia> **3060** [az utolsó három szó ebből javítva: *Tysbeyet forgattia*]

hak [illegible] okat kalalanak
hanjuan: [illegible] vaita mi mozgó dolganak
mik [illegible] az hogy archaina [illegible]mak.
halallal [illegible] [illegible] gyilkosnak,
[illegible] [illegible] igen szumindosnak.
Ily igen [illegible] [illegible] almot [illegible],
az nagy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
hogy is legio mara [illegible] [illegible] [illegible],
maka el dagada et marado [illegible],
szimon igen sirj [illegible] nagy [illegible] [illegible].
Ugy et sok [illegible] [illegible] [illegible] addig lan futta,
mint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
akania [illegible] hogy [illegible] [illegible],
fa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Mert ha mi kis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

207. Csak Cnemonra vetvén okát halálának,
Hányván eszét rajta, mi módja dolgának,
Mint lehetne az, hogy árthatna ő annak,
Halállal fizetne érette gyilkosnak,
3065 Eközben szemei igen szunnyadoznak.

208. Elnyugovék azért, de hosszú álmot tén,
Az nagy istenektől ily sentencia lén,
Áspiskígyó mará, élete véget vén,
Nyaka eldagada, ott marada fekvén.
3070 Cnemon igen siet, egy nagy völgyre érvén,

209. Míg étszak nem nyomá, mindaddiglan futa,
Mert csuda, mely szorgos őnékie úta,
Akarja, társától hogy esett tágulta;
Falevelet hidor, azon vagyon nyugta,
3075 De igen vékonyon, nyúl módon, aludta.

210. Mert ha mi kis szellő fuallja, s ág csördül,
Mindjárt szíve dobban, és lábára fordul,
Thermuthistól is fél, véli, hogy ott zördül,
Űrajta bosszút áll, s keze miatt eldűl,
3080 Oly igen rettegvén, hogy vagyon egyed*ül*.

211. Ily rémülése közt az szép Nap támada,
Bánatos Cnemonnak bátorságot ada,
Az meghagyott helnek utába akada,
Siet nagy vigyázva, és igen izzada,
3085 Nem gondolta, mégis érne olykort oda.

212. Hogy immár faluhoz csak közel érkeznék,
Nílusnak vizéhez szabadon férkeznék,
Egy vén embert láta, aki ott szellőznék,
Fejével, kezével intene, haboznék,
3090 Mintha a folyóval szólni igyekeznék.

213. Szép nagy fejér haja néki hosszú vala,
Az mellyét elfedte széles, ősz szakálla,
Görög módra szabott köntesben sétála;
Cnemon ráakadván megtartózék, s álla,
3095 Köszönté szép szóval, nagyon salutála.

3080 egiedeól [rím] **3089** inte<n>ne [esetleg az *inte, ne* átírás is elképzelhető]

Stanzas of Gilla Brighde Albanach's poem to Donnchadh Cairbreach Ó Briain, king of Munster, 1168–1194.

Tanic ol gilla cellach lium nod mond mi tend
sol ṡaigh sutha sed ṡabhal ṡrub ṡgeal
allan dorual bis ad aill ṡrad ṡrad
ṡrad nel ṡabhal ṡgi ṡuigh ṡa ṡad ṡiṡ ṡgeal
ṡad ṡabhal ṡaidh ṡ ṡes ṡiṡ ṡrad nel ṡrad ṡgeal

Tilla dronmbar do ṡeam mon ṡhuil
mad ṡmuim lium ṡiuand ad ṡrumb ṡuil
rum oilcarba ṡorgh dolgom ṡoc num ṡdul
ṡuil; nurt ṡrad nel ṡonsol ram ṡḋat
mind ṡrolt ṡrolt ṡrad ṡrad ṡiṡ ṡmuim ṡdiuṡ

Budallia numen ṡlemondgia ṡorrogh ṡagiṡ
ṡagi hova valo ṡi mi ṡuallia mi ṡagiṡ
ṡagi ṡtram ṡruṡ nurt ṡa ṡur mast ṡagiṡ
ṡlu maid ṡmuimi ṡiṡ: ṡi ṡa ṡiṡ ṡaṡi
ṡ multi mi ṡoṡid magad ṡ ṡeisḋṡi

Gorcogh mum ṡagiol m ad ṡros ṡiṡ
ṡmolliam ṡi ṡiṡi ṡium ṡ mynes ṡ ṡiṡ
ṡagi ṡrumban ṡitim ṡartes ṡmuṡ ṡiṡ
ṡ uagion ṡmṡ ṡbnd ṡmo ṡṡ ṡiṡ
ṡdolgom: ṡogi mas nurt ṡ ṡinṡ ṡil ṡiṡ

Ṡogiṡ ṡrdi numen ṡmilne ṡiṡ
ṡiṡ ṡ ṡmbar mo ṡṡ ṡṡ
ṡrol: mur ṡ nuṡi ṡal ṡṡ ṡṡ
ṡ ṡasnalna ṡiṡ; ṡogi ṡaidalmar ṡmi
ṡna ṡor ṡ ṡṡ ṡrol ṡṡ ṡum ṡṡ ṡṡ

Ṡanchm mond mesgh mi ṡab ṡ ṡomaid ṡalo ṡagi
mi ṡoda ṡarasod mi ṡoka ṡogi ṡaradgi
ṡagi ṡrumban ṡuim ṡorigh mi ṡuri ṡalagi
ṡmuim ṡim ṡlaṡṡ ṡ ṡ

214. Istentől sok jókat kívánok, mond, néked,
Sokáig vehessed ez bészívő éged,
Állandóvul bírjad az te egészséged,
Szerencsés légy és víg, lássad békességed,
3100 Édes apám, s űzhesd szerencsétlenséged!

215. Felelé vén ember: Jó fiam, nem lehet,
Mit énnékem kívánsz, az bé nem is telhet,
Nem oly karba forog dolgom, jót nem tehet
Senki, mert szerencse gonoszol rám léhett,
3105 Minden fekélt, veszélt rám vetett, mint terhet.

216. Csudálja Cnemon ezt, mondja: Görög vagy-é
Vagy hová való fi? Nyavalya nem hágy-é?
Várj, uram, keveset, mert ha víz mast lágy-é,
Télre majd kemény lész, így ha szíved fáj-é,
3110 Elmúlik, ne törjed magad e vizslájé'.

217. Görög nem vagyok én, az após felele,
Sem olyan kiföldi, kinek nincs itt hele.
Égyiptumban lettem, tartott ennek szele,
Itt vagyon nemzetem, de most erre kele
3115 Dolgom, hogy más nemzet köntössel tisztele.

218. Mégis, kérdé Cnemon, ez miként lehetne?
Felelé vén ember, most ne értegetne
Erről, mert ő néki csak keservet tenne,
Azt használná véle, hogy fájdalmasb lenne;
3120 Másszor ő ezekről értelmeket venne.

219. Hanem mondd meg inkább, te honnajd való vagy,
Micsoda járásod, mi oka, hogy fáradj,
Égyiptusban lévén görög nyelvre fakadj,
Énnékem ekképpen, idegen, választ adj,
3125 Nem ismérte nép közt mint lett, hogy itt maradj?

220. Mond Cnemon: Ez dolog énelőttem csudás,
Hogy nincs kérdésemre tűled válaszadás,
S te mindjárt akarod, hogy tőlem kimondás
Légyen és mindenből tiszta igazodás.
3130 Mond após: Jó fiam, nem szükség tagadás,

3098 [*allandouul*nak olvasom, de *allandoual*(= állandóan) is lehet] **3104** lehét [rím]

Rom banom hogi tiekis mert atomy ioghvagi.
Sirnes.elon gad mikedis: degli nagi,
mm uiled hogi raiet ó helon dladgy
mmsulis gis hogi fly vagi. Lol.m.i Bakadgy
hakimsir faluban marsouab mfimydgy.

Oi miauaticmostis maid mled mygh uallom,
as l.i.l.i.d nagi iromsc hallom,
mert mind falinal uismik mha mygh ranasslom,
oh igin amal allapodiat kárlom.
mert shimmizi shi s kilkomraita ajslom.

Radguisk il ó uigtk ó mmimkarmikban,
mert as nap il gets i hrrs ó reoltaban,
agi kys falu i Sol ó mimk gis hazban,
mikm Sallasomma kis ó kamorabau,
ot hil d kis uisd iggis ó Saitarsgban.

Es ot hogi ha tresk mind as kittonk dylgat,
ó Sanlálhattuk karos habonuat
(n, mon mondgia kisbra fogadgia sanatsat,
mert ugiamsoda jondotta utal,
ot uaria mygh mmis fogadots barattiat

Azdonokban vilnur alá dusnk.
nagi ó sónd.sin mmin libirkdmk,
as faluban uituan hashos fírk.Sonk
gasda ujnedin otson kit Lant mkmk.
kit ó.r fogadal s mkib kishinmk.

Nagi l.i.Slsi, gisin latak as Lamok
Simirim s l.i.Slsigh ó kmi ó.k aramok,
Sanótta uala mbisiggi attiok.
d mi.l.aminknak nmilli ó llapottiok,
ugi uisliti magok kilmk mert ísi fattiok

Es dlat nagi gasdagk ó.k kishinmk.
mind.nt jo modgiaual.ok, gibin kisknk
nagi simirmikslin assalhos kelbnk
ó hagi ó dubhosaph juanal.mmk
mmomak ó.k.n nagi ó sudnj knk

221. Nem bánom, hogy titkolsz, mert látom, görög vagy,
Szerencsétlenséged néked is elég nagy,
Nem vélted, hogy reám itt e helen akadj,
Nem szükség is, hogy félj vagy tőlem elszakadj,
3135 Hanem jer faluban, már tovább ne fáradj.

222. Sőt nyavalyámot is majd néked megvallom,
Az te ítéleted nagy örömest hallom,
Mert mind fáknak, víznek néha megpanaszlom,
Oly igen én annak állapotját kárlom,
3140 Mert szívemet eszi, s lölköm rajta fájlom.

223. Hagyjuk el e vizet, és menjünk árnyékban,
Mert az nap eléget ő heves voltában,
Egy kis falu ihol, menjünk egyik házban
Nékem szállásomra kies kamorában,
3145 Ott heled lész vélem egyes pajtársságban.

224. És ott, hogyha tetszik, mind az kettőnk dolgát
Előszámlálhatjuk káros háborúját.
Cnemon mondja, kész rá, fogadja tanácsát,
Mert úgyan is oda indétotta utát,
3150 Ott várja meg némely fogadott barátját.

225. Az csónokban ülvén aláevezének,
Nagy csöndesen menvén el is érkezének,
Az faluban jutván, házhoz férkezének,
Gazda nincsen otthon, két leánt nézének,
3155 Kik őket fogadák s nékik köszönének.

226. Nagy tisztességesen láták az leányok,
Szemérem s tisztesség ő kincsek, aranyok,
Tanította vala emberséggel atyjok;
De mi leányinknak nem ily állap*a*tjok,
3160 Úgy viselik magok, kiknek mint tíz fattyok!

227. Ezalatt nagy gazdag ételt készítének,
Mindent jó módjával ők egybenszerzének,
Nagy szemérmetesen asztalhoz ülének,
És nagy udvarosan ivának-evének,
3165 Cnemonnak ezeken nagy csudái lének.

3145 lesz <neked> uelem [más kéz javítása] **3155** óket [a *k t*-ből javítva] **3159** allapottiok [rím]

Gonduan mikadhi'l'm supitor nafabau,
jottimlmmost id illion is lakasbau,
hogi ili kduil fiat uadnal s tartasbau,
[illegible] adfos asmal hailabau,
Vagi il [illegible] kist barat sagabau.

Vagi fo [illegible] s mili fokos Bagokath
altaliar ad [illegible] Bartamamokath
Jmullia mi kmit kol mith kolagokath.
a mill. 2 [illegible] nitum sallasokath
[illegible] Babuan it homis a Jorartasokath.

Sitl nigamis minap buidosua Jalahuan,
Gnagahos fogada ad halahos hosuan,
Lnigan fol ioual kduil fon mugotuan,
pins hikul iallal [illegible] kduil Jartuan,
Mind [illegible] maj nafigk it hadanal lakuan.

mmon monda im [illegible] ad mit mondas,
buidosa [illegible] s olliau kofat kollas,
mito [illegible] Jaras [illegible] mm tqmita [illegible],
monda ad [illegible] ambor no iam mm tqgittas,
mind raitam [illegible] untalan kusitals.

Azan buidosasom [illegible] mm [illegible],
kduis mag Jarokol fostattam mi [illegible]
adofat [illegible] kol [illegible] mm hamanis,
kik. 2 ad Joluaio kragattak s [illegible]
k Bragum raitok Vagiok [illegible]

Azokath [illegible] ha kol [illegible] mum,
ha ui [illegible] mimm mmd [illegible] mum,
ad [illegible] Jarok Billi hogi ha mits [illegible] mum,
mi nafont mits [illegible] balmit [illegible] ui ha [illegible] mum.
[illegible] mmt [illegible] mmt ugi [illegible] mum
mmi ha mili madarnat uagi fiat [illegible]
[illegible] mm mmthili amal alt fol [illegible]
Syr raita [illegible] nagi banattiat [illegible]
di [illegible] hasna mmes ebak hogi [illegible]
[illegible] mm [illegible] 2 magat ugi [illegible]

228. Mondván: Inkább hiszem, Jupiter házában
Jöttünk mi most ide, ilyen jó lakásban,
Hogy ily kedvvel-szívvel vadnak és tartásban.
Felelé az após: Annak hajlékában
3170 Vagy, él Jupiternek kész barátságában,

229. Nagy fő áros ember, s mely sok országokat
Általjár, és szemlél szép tartományokat,
Tanulja népeknek hol meg szokásokat,
Amellett idegen nyelven szólásokat,
3175 Úgy szabván itt honn is a szertartásokat.

230. Mint engem is minap bujdosva találván,
Magához fogada és házához hozván
Lén igen sok jóval, kedvesen nyugotván,
Pénz nékül itallal, ételekvel tartván,
3180 Mind ez mai napig itt házánál lakván.

231. Cnemon monda: Ímé, értem, azmit mondasz,
Bujdosol, beszéled, s olyan szókat szólasz,
Micsodás járás ez, arról nem tanítasz!
Monda az vén ember: No lám, nem tágítasz,
3185 Mind rajtam szegezgetsz, untalan búsítasz!

232. Az én bujdosásom énnékem nem egyéb,
Kedves magzatoktól fosztattam, ím, elébb,
Azokat keresem, hol lölném hamarébb,
Kiket az tolvajok ragadtak, s felettébb
3190 Keseregvén rajtok vagyok; veszék felébb.

233. Azokat futosom, ha hol föllölhetném,
Ha viszont enyimmé mindkettőt tehetném,
Azért járok széllel, hogy ha megérthetném,
Mindent megpróbálnék, csak visszavehetném,
3195 Értek mert lelkemnek úgy kedvét ejthetném.

234. S mint ha mely madárnak vad fiát elviszi,
Szegén nem mentheti, amaz azt föleszi,
Sír rajta, kesereg, nagy bánatját teszi,
De semmi haszna nincs, csak hogy búját veszi,
3200 Elvenné, s nem lehet, magát így sellyeszti.

3190 fele<le>b **3191** [a *futosom keresem*ből javítva] **3196** [a *uad uagi*ból javítva] **3200** uenne <sem> s nem

Ekkor ez kis hidegjárd miatt a Somogyon
maradtunk Szabadszállás szomszédságában,
noha eddigis vagyon az tőlünk gondolva,
de az eldöntetett mikor nagy szükségben
az fejedelmünk minket megtartanának.

Ezt mondván bocsátá szép utazó szókat,
mondva azt eltelt a kinagi murdrat,
ontom az jövő millum lőtt szegi szomat,
az szép Szolimán kis Ujszállásban,
uraszállia az Bangomszigyne
kiket nem küldött az mikor az fejedelmünk
Imadlak: Születtem az Kardamszálas,
Kaluan simon ucsi, az Szinyiszálas,
magaban jöttünk az szép fejedelmünk
az szép szép Szamborra kinagi szomszédi.

Szmonda hogi hogi mondal az szép szavicka,
az az Bangomos kegyelmed magszattia,
mond az Istenünk szép szívedben habozattia,
de ez az ő nagyszívű most igaban mondgia.
noha amiantul valok s az szép vallia.

Ez utánt az Istenünk mindenkinek mondta,
igaz szép szómi mindenkinek kedvemszerint,
mind ugi szolom mint az szép szókkirimszerint,
de szép vallion homad s szívedben eggyümszerint,
hogi igi lapszi mutatta s szabad szívünszerint.

Mond simon szívedben? de mégszattis szívedben,
hogi az szép szívedben s bizonnyalis mondom,
az Istenünk szívedben az igaz szívedben,
istalmadszálmunkat kiszívnak az szívedben,
az nagy szívünszerint. Szívedben s szívedben.

Ki szívalma simon kardi mondásunk
Szánk szívszerint: az mit szívünszerint.
mond szívnak sic akkor szívszerint az hazaiszívnak
szívedben bizony amiszerint szívszívnak
szívszerint illraua kin szívszívszívnak.

235. Ekképpen lén, higgyed, nékem az én dolgom,
Melyet, ha akarod, számlálok s megmondom,
Noha ételre is vagyon nékem gondom,
De az áldozatot én elébb megádom,
3205 És az Istenemet mindenért imádom.

236. Ezt mondván bocsáta szép vizet a földre,
Mondva: Szent Apolló, a te nagy nevedre
Öntöm ezt! Jöjj mellém, légy segétségemre!
Az több isteneknek is tiszteletekre,
3210 Utol Chariclia és *Theagenesre,*

237. Kiket nemkülönben, mint egy isteneket
Imádlak, szülöttim és érdemeseket!
Hallván Cnemon vitéz ez nevezeteket,
Magában ijede s érze félelmeket,
3215 Az szép vén jámborra vete nagy szemeket,

238. S monda: Hogy-hogy mondál? Az szép Chariclia
És az Theagenes kegyelmed magzatja?
Mond após: Látom, szóm szíved háborgatja,
De ezt az én nyelvem most igazán mondja,
3220 Noha anya nékül valók. S ezt is vallja:

239. És ők is apjoknak neveznek engemet,
Igyekez*ne*k tenni mindenben kedvemet,
Én is úgy tartom, mint édes lölkeimet,
De te valyon honnad s esméred egyimet,
3225 Hogy így kapsz neveken, s toldod sérveimet?

240. Mond Cnemon: Esmérem? De még azt is tudom,
Hogy egészségesek, s bizonnyal is mondom.
Ó, Apolló, segélj! Felel vén: Megádom
Jutalmad, csak nevezd, hol vadnak, és áldom
3230 Az nagy isteneket ezekért s imádom.

241. Mi jutalma, Cnemon kérdi, mondásomnak?
Apánk esmét felel: Az, mit te méltónak
Mondhatnál, sőt akkort, ha az hazájoknak
Földében béérünk, annyi sok jovoknak
3235 Teszlek ő urává, kin elálmélkodnak.

3202 [a *szamlalok szamlalom*ból javítva] **3209** Jsteneknek [az 1. *k* beszúrva] **3210** Theagenesemre [mintha az *m* első szára le lenne húzva; szótagszám] **3218** [a *szóm szód*ból javítva] **3222** igiekezik [személyragozás] **3228** felel <meg> wén

Ilyen eztán mi e liuanom hallanij
hogy igaz igenmondás nélkül mind addig
mindőn ujsoat mondanak a mi fogsnadbanij
kiknek azokat azokkal ovidi nyelvekben
ezeknek mint liuamná mi kedgiud lagadnij
Felelet. Ugyanmódon mondom mindőnt,
mint ezek az igenmondók mulatnak ezekben
latod az ő szalon mar kenek s vaginak ezek
nagi időben ugyanmódon az ő szobákban,
mint az szallodákban az ő szobákban.
Hogy ezek szabadon kettőn szemben jol balnanak.
az ő szobákban s mindőn boroklat jenanak
szolgáskodnak kettőn nagy szerelmesek lodanak
Monda mindőn mikor hogy mar szollananak
az ő szobákban mikor hogy mi lesz faranak.
Kiket vesznek azokis di nak alarnan,
Hausiekben hallana s it lesznek liuamná,
mint az ő szobákban untatnak hogy mi szamlalná,
mi hosszú idő mint kaual azért fel mondatnak.
di mind hallaszottam az ő szobákban liuamná. szinte mostan za varnam
Kérdés mindőn mostan Hausiekben kol vagion
felelet az dpos vadaszok vagyon nagion,
szut fenn mindőnt kiket szigszadnak agion,
kik kobotokban orvok minden mirban s mindőn fagion,
szelet mint olnyi s mitsis farradgion.
Ullik nagi szomu latos szagok szemek
mindőnt vagadnak fekenek fel el szemek
Fekete szigetben laknak et emberek
Sok dolgot morhatnak s szabadottak szemek
ilyi latos mitsis: s el valdultanak szemek.
Ugy vetettek azok vallion Hausiekben
mindőn mond: vala szirdogi szemek
a kit az fohosztó vicker vala szemek
mulatnak hirtek sok szegi szemek
Azna sok hodza s el ordak szegi szemek.

242. Mert ezt oly örömest kívánom hallani,
Hogy egyik tagomot érte merném adni!
Cnemon viszont monda: Ha nem fognád bánni,
Kicsodák azoknak szüléi, megtudni
3240 Csoda, mint kívánnám, ne kezdjed tagadni!

243. Felelé vén ember: Megmondom idővel,
Mert csak az jó napot múlatnájok evvel,
Látod, az asztalon már konc, s vagyunk éhhel,
Nagy időt is venne, légy azért békével,
3245 Meghallod, és akkort léssz, tudom, jó szívvel.

244. Hogy ekképpen ketten immár jóllaknának,
Az vén vizet s Cnemon borocskát innának,
Szólásoktól ketten megtartózkodának.
Monda Cnemon, méltó, hogy már szólanának,
3250 És azt elbeszélnék, hogy miként járának.

245. Kész volnék ahhoz is, de én azt akarnám,
Nausicles hallaná, s itt lenne, kívánnám,
Mert sokszor untatott, hogy néki számlálnám,
Ím, most egy munkával azért elmondhatnám,
3255 De mind halasztottam, s még most is rá várnám.

246. Kérdé Cnemon: Mostan Nausicles hol vagyon?
Felelé az após: Vadász, úgymond, nagyon,
Rút fene népeket kerget és ver agyon,
Kik kóborlók, orvok, mind nyárban s mind fagyon,
3260 Ezeket ment ölni, s méltó is, fáradjon,

247. Melyek nagy iszonyú latorságot tesznek,
Mindent ragadoznak, fosztnak és elvesznek,
Fertős szigetekben laknak, ott emésztnek
Sok prédált morhát el, s pásztorokból lesznek
3265 Ily lator népekké, s elvadultan vesznek.

248. Mit vétettek azok valyon Nausiclesnek?
Cnemon mond*a*. Vala szeretője ennek,
Akit ő fölötte dicsér vala szépnek,
Nevezettel hívták, szól após, Thisbének,
3270 Áthénásból hozta, s elorzák szegénnek.

3255 hallaztottam <es ezert kiuannam> s meg mostis ra uarnam [más kéz javítása, rímszóismétlés, vö. **3252**] **3267** mond [szótagszám]

Nemon sól szabula eb. s mint rakhan
mond apos mi dologh mit vagi igi elsudatua.
Sokat hogi kellel mint vadok karsoluan,
minut ok vad kilelem vadnak latozpan,
Vegi Isten ö sokhol hogi mint hyrial momuan.

Lessen segitsegi mond apos gyülö
Alert Orszandatos jöni el ö millijö.
Ki mint Karancsolta Alitvanyos Szegöltö
Es ö hagi szakosszit adgia ö millijö.
Es szinczuan latokat mi ti mill. mint.

Sest sok Kindlis igert ö ad. Istenjatnak,
hogi minigiart ö mili millijö szüssanak
Alert ad Lengyeromi Elszegö Liralnak
akarta ah Pinny hato Matthiasnak
mint szinet es Jardana maga Igiasanak.

Unit Kölötö szep es igenis Karsak
a mili szuduan embersegö lassak
ah mondgia ö sokban minekben kilötö mas
mint es szep karara kugyia es Nagyallas
mert Gdat sokat mint es szep vitalmaadas.

Ennis sanatlottam Istenö egi keppen,
mi szalan es szalal gyermekmi eppen,
Istenö altala kiszen adgia szepen,
mint akadnak latnok mint madartal szepen
Ennek szepet es szép öles gyermüi keppen.

Elgyez halgattam minden mödat sodat,
latom di mas szép fordichad vezadat,
Nausi szép szorgohod alsala szaradat,
min szöltöd Kinghen be sogadasodat
es ak mind szoval Jarto szegöni Szarodat.

Nincsi mi ten Gyaszos kijrat szalmar volga,
szin soluszi szon Gda kaszitan vagi szolga,
Sokat lattam olliat hamu mint a Vaga
hogi ebek kapcat forgat ki sokat momorga,
azal szepet es mint szet amak aruszaga.

249. Cnemon fölszajdula ezt a nevet hallván.
Mond após: Mi dolog? Mit vagy így csudálván?
Felelé, hogy kikkel ment rájok harcolván,
Mivel oly vad heleken vadnak lakozván,
3275 Nem tart-é ő tőlök, hogy megbírják, nyomván?

250. Lészen segítsége, mond após, nékie,
Mert Oroondates jün el őmelléje,
Ki megparancsolta, Mitranes segélje,
Az ország lakosit adja ő melléje,
3280 Az hitván latrokat ne kíméllenéje.

251. Sőt sok pénzt is ígért ő az ifiaknak,
Hogy mindjárt őnéki melléje fussanak,
Mert az égyiptomi felséges királnak
Akarja azt vinni háló-mátkájának,
3285 Nem szintén tartaná maga ágyasának.

252. Mivel fölötte szép és igen jó hárfás,
Amellé udvari, emberséges, tréfás,
Azt mondja, e földön nincsen helette más,
Nem is lész kárára, tudja, az nyargalás,
3290 Mert prédát sokat nyer, s lész jutalma-adás.

253. Én is tanácslottam ezekre egyképpen,
Netalán rátalál gyermekimre épen,
Isten őáltala kézben adja szépen,
Megakadnak latrok, mint madárkák lépben,
3295 Büntetések veszik ők is szörnyűképpen.

254. Eleget hallgattam, Cnemon monda, szódat,
Látom de másfelé fordíttad utadat,
Nausiclest forgatod, általa csatádat,
Nem töltöd peniglen bé fogadásodat,
3300 Csak mind szóval tartod szegény barátodat.

255. Nem kell nékem pásztor, király, kalmár dolga,
Sem tolvaj, sem préda, kapitán vagy szolga,
Sokat láttam olyat, hanem mint a varga,
Hogy csak kaptát forgat, ki sokat nyomorga,
3305 Arról beszélj, s mint lett annak árvasága!

3274 [metszethiba]

Uondâ a ven ⁊ fios p.o [illegible] ⁊ na [illegible] na,
mnt [illegible] bispadam ⁊ hugi ⁊ flatora,
ad [illegible] das nagi [illegible] ha [illegible] ⁊ [illegible] larra,
noha [illegible] ⁊ [illegible] mm [illegible] ⁊ fottana,
Summa [illegible] maruaig dolgai na fnara.

Is ha mha [illegible] ⁊ hogi in bispadmmi ⁊,
[illegible] ⁊ [illegible] dnagin hogi [illegible] mme [illegible],
[illegible] ⁊ [illegible] raita m [illegible] ⁊ [illegible],
Iudod iol ⁊ halgat ⁊ [illegible] ⁊,
ad mendot [illegible] ⁊ [illegible].

Armtail mm [illegible] ⁊ illi [illegible] dologh
ebal [illegible] ⁊ sobail ad [illegible] ⁊ [illegible]
mmm [illegible] a milo [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]

In [illegible] ⁊ hugion hogi [illegible] ⁊ Memphisben,
mili [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
Ogdoi ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
Memphis ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]

Ro magaol varast Memphisont hyuata,
mindmm [illegible] ⁊ hagin ⁊ ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
hogi amal [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
hogi [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
nagi ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]

Is ig mmh mostamis hyrahol [illegible]
mrtis [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
uagiol [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
most uandorlol [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
Rolots mme uilagnak [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]
[illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible] ⁊ [illegible]

256. Monda a vén após: No, hát jól hallgass rá,
Mert lészen beszédem, elhiggyed, szapora:
Az csodás nagy eset hozta őket kárra,
Noha *evvel* ugyan nem jutunk fottára
3310 Búmnak, sem árváim dolgai hasznára.

257. És ha néha esnék, hogy én beszédemmel
Küljebb tán*t*orodnám, hogysemmint elmémmel
Igyekezem rajta, ne vedd gonosz névvel,
Tudod jól, ki hallgat jó figyelmezéssel,
3315 Az mondót kedvessé teszi effélével.

258. Anékül nem lehet ez ilyetén dolog,
Csak kevés szóba is az elme tántorog,
Mennyivel, amikor ennyi kárban forog
Emberek eseti s világon háborog,
3320 Kiknek a szerencse minduntalan balog.

259. Én lakásom vagyon, hogy értsed, Memphisben,
Mely fekszik a zsíros Égyiptus földében,
Ogdoneus király az ő idejében
Vala *építője,* melyet jó kedvében
3325 Memphis, a leánya, lén elnevezésben.

260. Ő magáról várast Memphisnek hívatá,
Mindennek meghagyá és kikiáltatá,
Hogy annak nevezzék, sőt úgy fundáltatá,
Hogy királyok széki ott lén, s csináltatá
3330 Nagy jól és kazdagon föl is rakattatá.

261. És így még mostan is királyok ülése,
Nincs is hatalmának romlása, kelése;
Vagyok Calasiris: Isten tisztelése
Enyim, főpap lévén, s áldozat ölése,
3335 Most vándorlok noha, s nincs helem ülése.

262. Holott, mint világnak szokása, úgy laktam,
Házas-tüzes ember és gyermekes voltam,
Én két szép fiamnak öröltem, vigadtam,
De végtére *egyszer* társamtól maradtam,
3340 Ki holtaért magam világtól elfogtam.

3309 eroel [az *o* fölé írva: *w*; az 'érvel' olvasat kizárt, lévén nyelvújítási alak] **3312** tartorodnam [az utolsó két betű *ek*ből javítva; értelem] **3324** epittetője [szótagszám] **3329** s <kit> chinaltata **3339** keczer [átírása valószínűleg 'kétszer' lenne, a szöveg így azonban értelmetlen; az őskéziratban még *eczer* = 'egyszer' lehetett, talán a *két* fiú hatására keletkezett íráshiba. Z: *Ich hab auch wie dann der brauch ist / ein weib gehabt / aber sie ist mir gestorben / und wie sie verscheiden / hab ich mich etlich zeit von der welt abgesündert / eintzig gelebt / allein mit zweyen sünen die mich erfrewt haben.*]

Amidai oimmon uolt ofal a dlet fiamlan,
de nem ola tacta a tromch allan,
ad Isch mine nogi forgo s mynch gi allaporthon.
ioual gono huagion illagi ragl adarthan.
Ion hadam laitd mych lapadlalachan.
Azgonas Saturnus sommt ram Vdl.
uilotlon Iovi somtti sommt illdl.
mirt minden oldrigt sprenck ram doych.
ad on oimmon ol banheokban isse
Venus seharat igi imon dlmugitt
Hem Valaromnigh eit mint dl lomullion.
mine ad kit vilzlon talal vsdlom.
Sokkal nagiob ammal ad bli ad fohlom,
hogi fim ad kit chob latua ir sprohon,
mirt sulasb min dalor a mm vit giotrohm
Ir mirt kit ogi fse lych ad dlet
Vi sin habarittia chondrelt dlmjet
Samiarqattia igin baorsagos sinych
dl hrilt lanlatta lohjob ad lostet.
mirt mm romlur jion mych sirlatti isset.
De ha cmbor ludgia chob a maulaliat,
mich ram hailands s mimm rogha vallat,
dl uaria chondisson ad ugi sirry sullhat
kimmi bmtlil tarlia nap rishio homaliat.
mint mmla lomich hogi dogia logojat,
gilan an dalgomil ram ad Salallisit
Vrachabolim gi dl sami sarmatich
mich o kijom dl dojalan uiraghich
sanielia utan lit sobmil iranich
Rodothis uelt ytur kiozlbin lirlich.
Hem ludom hormaid jirt dich solgaloklal
ratua d uearma jano gigaloklal,
uagion lio solgalklal ad eo Inasoklal.
fijsoklldgadagon dobru lasoklal
onaga igin dich s byrfoic dl Bagoklal

49.

263. Minden örömem volt csak az két fiamban,
De nem soká tarta a szerencse abban,
Az ég minthogy forgó, s nincs egy állap*a*tban,
Jóval gonoszt vagyon elvegy ránk adásban,
3345 Lén házam táját is megtapasztalásban.

264. Az gonosz Saturnus szemét reám veté,
Véletlen történet szívemet illeté,
Mert minden fökélyit szerencse rám dőjté,
Az én örömemet bánatokban ejté,
3350 Ürmös poharat így innom elvegyíté.

265. Nem vala reménség, ezt mint elkerüljem,
Mint azkit véletlen talál veszedelem,
Sokkal nagyobb annál az bú és félelem,
Hogysem azkit előbb látva ér sérelem,
3355 Mert súlyosb mindenkor a nem vélt gyötrelem.

266. Az mert kétségessé teszi az életét,
Veszti, háborítja csöndeszült elméjét,
Sanyargatja igen bátorságos szívét,
Elhűltté, lankadttá teszi is az testét,
3360 Mert nem remélve jön, megszűkéti eszét.

267. De ha ember tudja előbb a nyavalyát,
Mely reá hajlandó, s nyomni fogja vállát,
Elvárja csendeszen, és úgy tűri súlyát,
Könnyebbnek is tartja napvesztő homályát,
3365 Mint munka követi hogy ő gyakorlóját.

268. Így lén én dolgom is, rám ez találkozék,
Trákiából, ímé, egy asszony származék,
Mely ő idejének jobbjában virágzék,
Chariclia után kit szebbnek iránzék,
3370 Rhodo*p*is volt neve, közinkben férkezék.

269. Nem tudom, honnajd jött, de sok szolgálókkal
Rakva őutána járó vigyázókkal,
Vagyon fő szolgákkal, apró inasokkal,
Frisekkel gazdagon és jó ruhásokkal,
3375 Maga igen ékes, s bír bőv jószágokkal.

3343 allapotban [rím] **3370** Rodophis [Z: *Rodopis*; a görög Rhodópisz névbe a másoló tollából kerülhetett a *ph*]

Item [illegible] egyik halaki latnaja,
hanem hogy [illegible] [illegible] kivanaja,
[illegible] magath [illegible] adnaja,
mint halaban halat [illegible] fognaja,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Isis Templomaban nagy gyakran [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Egyen magh vallanom de magh nem tagadom,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ekeppen gyakorta hogy gyakorta Templomba latnam,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Es [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Item [illegible] magh [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Magy Gyöngyös

270. Nem lehete egyéb, valaki látnája,
Hanem hogy szeresse és megkívánnája,
Szerelmire magát örömmel adnája,
Mint hálóban halat, népet úgy fognája,
3380 Szép ábrázatjával hozzája csalnája.

271. Isis templomában ez gyakran béjöve,
Noha ki tudja, hol jargalt akkor szíve,
Bő ajándékokat az oltárra vive,
Ki igen sok pénzre vala fölböcsölve,
3385 Mely én kezem által lőn oltárra téve.

272. Szégyen megvallanom, de meg nem tagadom,
Teelőtted immár bátran napra adom,
Ha rá költ a dolog, nyilván meg is mondom,
Mert az én lölkömben csuda, mint kínlódom,
3390 Untalan elmémben-szívemben aggódom;

273. Ekképpen gyakorta hogy templomban látnám,
Az ő gazdagságát, szépségét csudálnám,
Angyali szavait, beszédit hallanám,
Ő cselekedetit mindenben javallnám,
3395 Lén ez, hogy hozzája fel is gyúladoznám.

274. És szerelem nyila találá szívemet,
Reája függesztém mindenben elmémet,
Indítsam hozzám mint, forgatom eszemet,
Vakultam, nem látom szörnyű esetemet,
3400 Közölnem kívánom véle szerelmemet.

275. Nem szánom megszegnem *t*iszta éltemet is,
Amellett vesztenem tisztességemet is,
Napról napra látom nőni mérgemet is,
Fájdalommal érzem noha tüzemet is
3405 S nagyobb romlásomra új szerelmemet is.

276. Csudálkozni kezdém magam változásán,
Gondolkodni dolgom ilyen fordulásán,
Az én fő tisztemnek ellene járásán,
Nagy böcsületemnek rút meggyalázásán,
3410 Istennek haragja rám gyúladozásán.

3381 Templomaban <nagi> [más kézzel föléje írva:] ez **3383** [*beo* más kézzel javítva *bw*ből] **3391** giakorta hogi <giakorta> Templomban **3401** [a *megh szegnem* ebből javítva: *megh szegny en*, szótagszám] tezta [a *z* javítva, értelem]

Meghgondolam eztis hogy a szerelmesek
o allapottiokban mik szokottak tenni
az szemben mindenkinek kinyilatkoztatni
mindenkinek elolok rauaszak mindenfele
hizelkedesekben keresegetesek.

50.

Es igy keth dolgoktol szinum furdalodnak,
egyik az kiknek szemben szakodnak,
mines szuszus kis aghtol hogy ion szakadoznak,
vallaik szomiu nagy kinoktol bantodnak,
mindenkinek mik fel lejtik gondolkodnak
szolnom sarkantyus quilaszua ingomnak
szilaszghmas szolul rovhà szik emberiknek
nem oszlanak brenre mennyi szinemnek,
sok szobak rettentik s hoc dolgok igyekszenek,
ugy hogy szilen hagiam szuto szedemnek

Es az szemiknek szegadasomoth
meghszaszam vagyok szaszlaszagomoth,
szuam az kerelem thomorusagomoth.
meghbirom szabaszam en buiasagomoth,
Rodopisnak meghuzam nmit genossagomoth.

El hagiam haszamoth es budosni mennik,
mert mennualahelem hogy menyis ot vilnik
sokkal iobnak szolom hogy szamulagh szuennik
hogy szem Rodopisnak millotte kemilnik
szavaszam szemnek szuduan but kerulnik.

Szimmokentul lesz hogy ez szinanak,
nem arthatz szpria mines hitlanghianak ?
sem hathatosaga szupido szilanak
mert szavaszia szolaz s mondaduz maganak
mindtas dolgozassal al allomadnak.

Es hasznala ugyik ennek mondomhoz,
masik szolaz vala hogy ha szerem kimhez
erkezhetik e hyr hogy ez szolomhoz
attam magam: kedemet szolnia szemhez
vagy inyes ohz mik ha zokottekhez,

Lisz szolnia

277. Meggondolám azt is, hogy a szerelmesek
Ő állapotjokban mely veszedelmesek,
Az asszonyemberek ki mesterségesek,
Embereket csalók, ravaszak, mérgesek,
3415 Hitetők, álnokok, ahhoz kétségesek.

278. És így két dologtól szívem furdalódván,
Dühös szerelemmel elmém tusakodván,
Mint Bessus két ágtól hogy lén szakasztódván,
Valék iszonyú nagy kínoktól bántódván,
3420 Nem tudva, mely felé térjek, gondolkodván.

279. Szerelem sarkantyúz, gyúlasztva engemet,
Tisztesség másfelől rántja fékemlőmet,
Nem eresztvén bűnre menni én fejemet,
Sok próbák rettenték s lött dolgok igyemet,
3425 Úgyhogy félben hagyám újuló tüzemet.

280. És az isteneknek tett fogadásomot
Megtartám végre is szép tisztaságomot,
Futám és kerülém nyomorúságomot,
Megbírám, zablázám én bujaságomot,
3430 Rhodopist megvetém, mint gonoszságomot.

281. Elhagyám hazámot és búdosni menék,
Mert nem vala helem, hogy mégis ott ülnék,
Sokkal jobbnak vélém, hogy távulag futnék,
Hogysem Rhodopisnak mellette henyélnék,
3435 Fárasztám testemet, tudván, bút kerülnék.

282. Minem ok nékül lett, hogy szűz Dianának
Nem árthat Cypria, nincs hele langjának,
Sem hathatósága Cupido nyilának,
Mert fárasztja testét, s nem kedvez magának,
3440 Munkás dolgozással áll ellene annak.

283. Ez használa egyik én elmenésemhez,
Másik, félek vala, hogy ha gyermekimhez
Érkezhetik e hír, hogy rút fertelemhez
Adtam magam: kezdnek szólnia fejemhez,
3445 Vagy meg is öletnek, ha érek vétkekhez.

3411 [*ezt*, de az őrszó: *azt*] **3418** Byssus [a másoló elírása lehet] **3419** vallek<e>

Fyllet atanuam, mitean Iaua stacnom,
ugi nidulit hamar hastmadl Eudorsnom.
Cegsni alat roghnaun Sicimoch latnom.
s Tobas Maiagabain: Siamust kapsatnom
kiddo Inlouum s Stamnal Cc Iartom.
De hogi halla mimon Siamust mdeni
mngs kidde Amuir adomal ittlodni
halgats mind ad aleal nim mui kiddeni
hanum esak ámulua kiddo Donn pudni
s kiabia Coltarrol mingiart kilkeni.
Alasiris ismygh manda dein Sirkegh,
nagi sokcauargatim Cisilnom ad Aigh,
hogi hallottam uala ad iliattan nigh,
Ser gorigh orslagban eg Vatts uolua mygh
mui ad Istomsi s uolua ot nagi Sontsigh.
Ok Eudos ombrit bidsitnit Illasa,
bonni Iolc Amus ombrit Sallasa,
dota bow uilaghol sokaknat jarasa,
bilesigs Eudomani s Sontsigh tanulasa,
s bon Sivindo mondy Pitsia Sollasa.
Affil indulit mingiart Egimsson,
foldoin mar sil napot bmgnit nagi Sitsson.
de Longrio kilit ottis oij Cusson,
mikit à fik sidit kiduisson,
hogi ostakalghuardm hamarb ad kinsson.
Egymham Cyt napoth Longrin faraduan,
mar à kidus partoth Sinoimmil latuan,
ahos nom sokaigh in utamoth jaruan.
igin kodsittom s kik ad Sitt Saidituan,
kiuantà Sist uanad Sinlidun ebudaluan.
Aromban ingimoth ol Istom Sillio,
fuallakidutsson kik ad Sitt Sinillio,
Sitta mik Igin ash mygit kidaillio,
Soha Sist Sitt annat nom lattan it Gillio
lallo hilommikib mingiarth. s Lillio.

284. Ezeket akarván méltán távoztatnom,
Úgy indulék hamar hazámból bujdosnom,
Ez szín alatt: fognám fiaimot látnom
S Thébás várasában Thiamust kaphatnom,
3450 Ki első szülöttem, s ipamnál is tartom.

285. De hogy hallá Cnemon Thiamust nevezni,
Meg kezde elméje azonnal ütközni,
Hallgat mindazáltal, nem meri kérdezni,
Hanem csak ámulva kezde vénre nézni,
3455 S ki rabja volt, arról mindjárt vélekezni.

286. Calasiris ismég monda: De mi szükség
Nagy sok csavargásim beszélnem? Ez elég,
Hogy hallottam vala elifiadtan, rég,
Szép Görögországban egy város volna még,
3460 Mely az isteneké, s volna ott nagy szentség,

287. Sok tudós emberek, bölcseknek lakása,
Benne jeles elmés emberek szállása,
Oda bőv világról sokaknak járása,
Bölcsesség, tudomány s szentség tanulása,
3465 S benn jövendőmondó Pythia szólása.

288. Afelé indulék mindjárt igyenesen,
Földön már sok napot megyék nagy sebesen,
De tengerre kelék, ott is oly vészesen
Evezék, afelé sieték kedvesen,
3470 Hogy csak alég várom, hamarb az lehessen.

289. Egynihány éjt-napot tengeren fáradván,
Már az kedves partot szemeimmel látván,
Ahhoz nem sokáig én utamot járván,
Igen közelí*tém,* s lők az helt sajdítván,
3475 Kívántam szép várast szemlélvén, csudálván.

290. Azonban engemet oly isteni szellő
Fualla kedvesen, lők az helt szemlélő,
Felette mely igen azt meg is kedvelő,
Soha szebb helt annál nem láttam, ítélő,
3480 Lakó-helemnek is mindjárt eltökélő.

3446 [őrszó: *Meg ezekett*] akaruam [értelem] **3474** keozelittem [idő] **3479** nem lattam <oli kelleó> [a kihúzás fölött a másoló írásával:] itelő

Forbhlit magannmhail eas ar sleibh Parnasuis,
hasomhlaoslighthe bhuidhe sol lakonuis,
gairidhi kidhoin iomad ladhuis Siusuis
amhail sighroibh heilicit magas Parnassuis,
mighaldaibh lucht ceoil ceoil castaliuis.

Gadh a mhint mhindoil sumhmhs folaidhi,
mhoil gialkorta rola ar Atriam bhfoilidhi.
mhidhi Arnasbol kirdhilh uaibh ugus loidhi
hallotham sol dolgoch hogi sollor fhidhi.
most nosom a sombhe hogi iarsal kirdhilh.

Uendh salasiris homandaibh tagi le?
Ograin a Parasbol Athomasbol sumhs!
arra sumhsu mingiart a fhiurlinh,
mondugrain ol lotham: amhail ra lighinh
mondhuan uadh mhi ladh gadh milne mhoshi.

Nemomhail mondhail engem kereshighbhin,
Calasiris kirdhi shagi futtal fhilbhin,
mifogo sforneth hosot igi fhoimhibhin,
mashor sgillimh arrol mostum bhfhadhbhin
mhimhibh ebal: Sumhsu sol ofhuigidhi dhighbhin.

Imhlibh Jarulol: ar uaralbhanuin,
Calasiris monda hol ast mighh lomhluin
Castalis uisdhol magamhot ollghuin;
Templumhoi fhisiol adhoiaibh lhuin,
Istimi bhuigbsagh ar sumhnibhin eghuin.

Nalapemigh Imhu uisgbhol Jaibhan,
midhon ar Pithia Valasilin adhasbhan
ut Jan kilolmh s gioihindo mondasbhan,
imhi amhail buzgoi bhagsol Jmadasbhan,
Daruan uisfouindhol lis hoDhan solasbhan.

An hoDhamis ardh Pithia asombhan,
igi sollamidhon mar mhidhon hagalasbhan,
Solua: ar Sindhsin nagi Dighh allasbhan,
Daruanti kirdhi lisvalasbh adhasbhan,
mighh sindhilmh hoihi s fhiki mosdulasbhan.

Dagh-bhuidhe

291. Örölek magamnak és az szép várasnak,
Hasonlatosképpen benne sok lakosnak,
Gyönyörködöm igen az kedves situsnak,
Amaz híres hegynek, magas Parnassusnak,
3485 Megáldatott kútnak, szép Castaliusnak.

292. Igaz, amint mondod, Cnemon is felele,
Mert gyakorta róla az atyám beszéle,
Mivel Áthénásból került volt rá, s tőle
Hallottam sok dolgot, hogy szólott felőle,
3490 Most vészem eszembe, hogy jártál körüle.

293. Monda Calasiris: Honnan való vagy te?
Ugyana' várasból, Áthénásból, szinte?
Arra Cnemon mindjárt a fejével inte,
Mond: Ugyanott lettem. Amaz rátekinte,
3495 Mondván: Neved néked pap miként nevezte?

294. Cnemonnak mondának engem keresztségben.
Calasiris kérdi: S hogy juttál e helben?
Mi forgó szerencse hozott így közinkben?
Másszor szóljunk arról, mostan beszédedben
3500 Menj elébb csak, Cnemon szól, s vigyed jó végben!

295. Ím, előbb járulok: Az várasban érvén,
Calasiris monda, lők azt megkémlelvén,
Castalis vizéből magamot öblétvén,
Templumhoz sieték, áldozatot tévén,
3505 Isteni buzgóság az szívemben égvén.

296. Vala penig szinte érésem oly tájban,
Midőn az Pythia lén választ adásban
Út-járó-kelőknek s jövendőmondásban,
Én is annál buzgóbb vagyok imádásban,
3510 Várván, mi jövendőt lész hozzám szólásban.

297. Énhozzám is azért Pythia azonban
Így szóla, midőn már minden hallgatásban
Volna és csendeszen, nagy veszteg állásban,
Várván, ki kértére lész választ adásban,
3515 Megröndülvén helye s széki mozdulásban.

3500 <e>s **3502** kemleluen [az 1. *l* beszúrva] **3507** [így:] valast(2) len(1)

Hagy termecken földről üstök mosogyál.
Hogy hős Isten dicsőséget mondjanak.
abban az dicsőséges nagy szép szagyál,
maradgy néluntk szerint szép szép szagyál,
szép szép fiildunkrés illatos szagyál.
Oszlatora a földre az szép halvány bőrünk,
szép szép szatra olygon mint hajnal.
hogy mi hadna ingom szép mogyorószőllő
oltarra borul szinjét vakítsuk szép szépen
minden szép szegyen mikor olyanok.
Azért vala mint szép sokszagais halvány,
hogy Pithia hozzám szólat nagion abban,
Ugyt nagy sok kínus dicsőrtek nyivitvan,
Volna szép szomban szép szép abban,
szegyenes szemek barattjanak szertem.
Mint Kirulgus szívalth ugy bőcsülnek vala,
az kőszegh fiaabol taplalasom alla,
nagy sok szép szép szép mindon szép hallia,
szép szép szemek dolgomoth jávallia,
Szépszem szép szép szép szállasom fundala
Bemlik domvala kőszek mindenkel,
beszélgettjiabran sok jövevenekkel,
fejedes beszélgettjek szép szomszédkel.
szegyen aldozatra az jövő mezőkkel,
minut Polybis igen gialor szépszékkel.
Azmint az Musaknak szép aidonitatoth,
Philosophusoknak szép szép szép adatoth,
kiknek szemekben s nagy szagom szertes,
nagy mely beszédekben szemben kőszálatoth,
kirendő szépszerdes kőszem sok szattatoth.
Valamint kőszöttek szép kirdőszékszolon,
Honnomban az szemet az mint szép szép szól az
s mint hogy kőszünk sok az szép szép szép
hogy allatot kőmet fut ninad: szép szép,
a mellszélen minden szomszédgyedelen.

298. Nagy terméken földről jöttél messziséggel,
Nílus istenasszonyoktól merészséggel,
Azok életedre vadnak nagy készséggel,
Maradj nálunk, látunk téged kedvességgel,
3520 Fekete földünket éljed békességgel.

299. Orcámra a földre ezt hallván burulék,
Isteni szózatra oly igen meghajlék,
Hogy ne hadna engem, könyörgéssel szólék,
Oltárra bőv temjént rakék, úgy füstelék,
3525 Mindenféle ügyet nékie ajánlék.

300. Az ott való népnek soksága is, hallván,
Hogy Pythia hozzám szókat *vagyon* adván,
Lőnek nagy sok kedves dicséretet nyújtván,
Vélem egyetemben tisztelettel áldván,
3530 Engem is istenek barátjának tartván.

301. Mint Lycurgus király, úgy böcsülnek vala,
Az község javából táplálásom álla,
Nagy sok tiszteletet tött mindenki, hallja
Ki-ki szerencsémet, dolgomot javallja,
3535 Templum előtt lakó-szállásom fundála.

302. Bévelkedem vala köztök mindenekkel,
Beszélgetek gyakran sok jövevényekkel,
Fő tudós bölcsekkel, eszes emberekkel,
Híres áldozatra rá jövő népekkel,
3540 Mivel Delphis igen gyakor effélékkel.

303. Az mert az Múzsáknak tulajdoníttatott,
Philosophusoknak s bölcseknek adatott,
Kikkel esméretem s nyájosságom tartott,
Nagy mély beszédektől elmém hizlaltatott,
3545 Kérdés, vetekedés köztem sok láttatott.

304. Valának közöttök, kik kérdezék tőlem,
Honnyomban az Istent én miként tisztölem,
S miért, hogy köztünk sok, aki nékem felem,
Hogy állatot, követ, fát imád: értelem
3550 Amelyekben nincsen semmi segedelem.

3517 [metszethiba] **3523** keóniorgessel [javítva] **3527** nagion [értelem]

Mellichze minth zuram mlik mych fellsom
Tob kordsthwis illo valadt lettom,
allal nagios mdvel o kdvelis rjarsom,
Dagw ji sk o sob von vodrodrbin,
kizil al Nsllitrol en kordsodtettom
Ymik vidolt kirt kemanvagion.
mioko hagi arad rjarban ollian nagion.
ammsok haarra vilovol halladgion.
gakorlatossagal bmos sromsk adgion,
ily nagi mussirs a mlikkrth hadgion.
Mid mych mondom rola mit oluastan roma.
sorrobon ossagban sanittam samadna,
nap kilatrol ino ki ofok kiriaba,
Dilsile rjuitosl o ala folitabam,
hattia sokhabiait sos sartomamokla.
Dsjarban mollkidik domnà sillsol
mint mmillik sartiakisa mlikkottbaltol
sunak hanomà sok fiolhnis suisogikol.
hagi kil nap kolzor vorsmik sikol,
Dorosnin altal biwol vir ovolkol.
Dcso rddik sonli nomladhattia
kionlei komgh mrzastovovir vyittia
dsso kouwis fioldi zasoittia,
mirt nagi illndio kors ariaual ujittia
sromdon sgik as altal indittia
Zalrais kidus osgonillmdio,
mindn sukisgikis hasnotto kimdo
minkn apadasa ogidrant mondo
mindn kors foliassa tarsal ijmdo
as nagi hoessgikon, nagiobia mundo
Dobbik sisollik ri bromsikol,
mych fitis mint sittam ad kordsiskol
ordmt kik halliak sjaualliakis kionol
mondian nagi iot sollasis igasamisarol,
mirt rjiuan osjas oka mushrol.

305. Melyekre, mint tudtam, nékik megfeleltem,
Több kérdésekre is illő választ tettem,
Azzal nagyobb nevet és kedvet is nyertem,
Végre egy szép eszes vén emberre értem,
3555 Kitől az Nílusról én kérdeződtettem.

306. Ennek eredeti, kérdte, honnan vagyon,
Mi oka, hogy árad nyárban olyan nagyon,
Annyi sok határra vizével haladjon,
Gyakorlatossággal béves termést adjon,
3560 Ily nagy nevezetet amelyekért hagyjon?

307. Mind megmondom, róla mit olvastam volna,
Szerecsenországban, taníttam, támadna,
Napkeletről jő ki, és foly Líbiába,
Dél felé nyújtózik ő alá folytába,
3565 Hajtja sok habjait szép tartományokba.

308. Nyárban nevelkedik, de nem a szelektől,
Mint némelyek tartják, amelyek étszaktól
Fúnak, hanem a sok *vizes föllegektől,*
Hogy kik napkeletre veretnek ezektől,
3570 Verőfénye által bévöl víz, esőktől.

309. De fő eredetit senki nem láthatja,
Könnyű penig, mert azt esővíz újítja,
Édesebb, kövér is, földet szaporítja,
Mert nagy illendőkort árjával vidítja,
3575 Termékenséget is azáltal indítja.

310. Italra is kedves és igen illendő,
Minden szükségekhez hasznoson kelendő,
Nincsen apadása, egyaránt menendő
Mindenkort folyása, parttal elégendő,
3580 Az nagy hévségekben nagyobbra nevendő.

311. Többet is beszélék ű természetiről,
Megfejtém, mint tudtam, az kérdést ezekről,
Örölnek, kik hallják, s javallják is köröl,
Mondván: Nagy jót szólasz s igazán is *erről,*
3585 Mert nyilván ez igaz *ok a* nevéséről.

3564 folitaba<n> **3568** sok feólihe<ós es> uizes [*uiz es*(?)] egektol [A másoló két szótagot lehúzott, ezzel korrigálta a szótagszámhibát, az így létrejött szöveg azonban elég értelmetlen: *fölyhe vizes egektől*(?). Valószínűleg a tollában maradt a további javítás, a *feólihe* és az *egektol* összehúzása. Z: *sonder in Son wenden im summer wehen würt von Nidergang gegen mittag / die treiben das gewülck hindersich / biss in den circkel gegen auffgang / da versamlen sie sich zů hauffen / aber von unsäglicher hitz so umb die zeit ist / werden solche wasser wolcken nider gedruckt im gebürg / das gibt ein dicken grossen schweren regen.* Vö. **3569**; az 'egek' nemigen verethetnek napkeletre, csak a felhők. A NySz, I, 813 a 'Vyz nekül való fölyhöknek' példát idézi, tehát a 'vizes felleg'(= esőfelhő) szerkezetet is használhatták.] **3572** Vyettia [rím] **3579** eleġendő [elképzelhető az 'elegyendő' átírás is, ez azonban kevésbé értelmes, igaz, a *ġ* másutt gyakran *gy*] **3584** arrol [rím] **3585** oka [értelem]

Azomban Liduc son hoddmadamigarth,
Grolle fio Papia s Gamma baratsagarth,
Sanct Colmi hoddant mutatia io sagars
Somnat nagi iroßin menogia Valosagat
Bidomitia igin annak igad Vagarth.

Gonduan Io ad dolgoth sollad Nagi igalau,
mot mis Io mill ad vagot mar haishuan,
Voltam ad Lottis ad dolgokars haluan,
mi lor Nylus mill bolla aiste buidosuin
ot Valo Gassokol ad Lez Ianuluan.

Adidil Sanctad hogi jarsal Io ot
mi mauala nagi bu Lizgadiz hordot,
ad Nagy Nylus Vad millizgo fordiots,
monda magam Iudo ad nu Samanittot,
mi nagi Vasbiddol ygam Iandoitot

Alhagiom in lassot: mond Bronsolzgh,
in hoddam Lokduin Lingono sillidigh,
mind in iomsol fossa ad sagi Vallonigh
in Lisl; ronta mygh mi Lognizlnigh,
Io ad óróm hiliz lolu Lisrusigh.

Cudalkolom uala ad illin bosidon,
milliz lacuan monda mi login Idigin,
ad Ulram Lottid ad nap ad Lak hadnumin,
mi in ad Simol ar mygh modo mi login,
ad mi ingomz sirts ad ó Bsolil ygin.

Adidil bidomial nagi ód mos ballom,
ad mumirlozingamrais Vallom,
Vdronkibio Lossa ad Ordan jauallom,
Senki nom battsat mos ajsolis Larlom,
ad mygh hallasara sielomiz nom barlom.

Sak Lotten maraduan mi igi a Tom Lombani
igi dol dob Senki nomrilduvatlan,
ajsoßis hogi uslna Iomar Cauariaban
il nunk ad indo Lugal ad nagi halgarasban,
Sanctad Lugi Lisdo Colmi faidalnaban.

312. Azonban kedvesen hozzám adá magát
Apolló főpapja, s hányja barátságát,
Charicles mihozzánk mutatja jóságát,
Szómnak nagy erősen mondja valóságát,
3590 Bizonyítja igen annak igazságát.

313. Mondván: Te ez dolgot szólád nagy igazán,
Mert én is temelléd vagyok már hajolván,
Voltam ezelőtt is ez dolgokat hallván,
Mikor Nílus mellett bolyganék, bujdosván,
3595 Ott való papoktól ezeket tanulván.

314. Felelék: Charicles, hogy? Jártál-é te ott?
Mi nyavalya vagy bú, ki tégedet hordott,
Az nagy Nílus vize melyekre fordított?
Monda: Magam tudom azt, mi sanyarított,
3600 Mely nagy veszélyekkel engem tántorított.

315. Elhagyom én az szót, mond, szerencsétlenség
Énhozzám érkezvén lén gonosz ellenség,
Minden jómtól foszta, az nagy véletlenség
Érkezék, ronta meg véle kegyetlenség,
3605 Jó és öröm helyett lele keserűség.

316. Csudálkozom vala ez ilyen beszéden,
Melyet látván, monda: Ne légyen idegen
Ez, uram, előtted, az nap csak hadd menjen,
Ím, én ezennel ezt megmondom, mi légyen,
3610 Azmi engemet sért és ösztökél régen.

317. Felelék: Bizonnyal nagy örömest hallom,
És mennyire lehet, magamra is vallom,
Üdőnk is jó hozta, azértan javallom,
Senki nem bánthat meg, ajtót is bézárlom,
3615 Az meghallására fülemet nem kárlom.

318. Csak ketten maradván mi így a templomban
Egyedöl, több senki nem rekedvén abban,
Ajtó is hogy volna immár závárjában,
Ülnénk csendességgel és nagy hallgatásban,
3620 Charicles így kezde szólni fájdalmában:

3594 mellet <volnek en> [más kézzel fölé írva:] boliganek **3614** Zarlom [az átírás '(bé)szárlom' is lehet]
3618 Zauariaban [az átírás 'szávárjában' is lehet]

Regentiszta sibol ol igen fyuantam,
ki ombol lelsőmm ennek mitsu alattam,
mert a szivem kinnat ki nyitny nem szuttam,
Mondol sokkal minthogy kassattam;
hamar ennek hala hogy szadalattam.

Mert most ki alarom ennek sibolom,
valami furdalja szivemet borrolom
nemis bocsatlak el most mikor millolom,
hamar vigasztalass adgyszegy mini szolom,
osztan el hagy abrol mi bubant szivolom.

Hogy gondolom ember szivem hasadsagra,
attam vala magam kettős szarsagra,
ombri most szivet igy el bolondsagra,
vilagot allarua szivem vigasztagra,
de nincsenmegh akit be szomorusagra.

Mert nem vala semmi mardosom szivo,
mingyart virasztaban szegsem el mindőtt
lőtt latuan sok kinun szivemben el gondolt
szivemben sok banat mikor el hittem
bizvan szmatsagod az egy kis gőnd.

Farasztam kerszol az Nagy istenkirol,
vagyis megh szabanak sokara bennünket
egy kis szivunkat lazinak megh minket,
szel kivel mondatni el mi nem ünnik
abban kik szivunk gőnyörüs gyenik.

De megh jőuendőttek szemet szőjin,
hogy az nem sokaigh lennek szivünk,
nem sok ideig vilagon sok szolunk,
mindenkiol kivant agh uan szegy erőn,
hanem virasztaban megmegszőldőt szőrőn.

Szomora menjenk, szőrőszenk mindaz altal.
hogy szerszamunk vala minden uttal.
sokan kerengettek ötöz kyuanattal,
kik kis szokanak szellias alarattal,
vagyis szamornak adanak szivo inuquttal.

319. Régen tiszta szíből oly igen kívántam
Ily embert lelhetnem, mint melyre akadtam,
Mert a szívem kínját kinyitni nem tudtam,
Illendőt senkit is mivel nem kaphattam,
3625 Hanem Úrnak hála, hogy *te*rád akadtam.

320. Mert most ki akarom önte*n*em belőlem,
Valami furdalja szívemet kerülem,
Nem is bocsátlak el mód nékül mellőlem,
Hanem vigasztalást adj, s úgy menj el tőlem,
3630 Osztán elhalld azért, mi bú bánt énvélem.

321. Elígséges ember lévén házasságra,
Adtam vala magam kettős társaságra,
Emberi mód szerint egyik boldogságra,
Világot akarván élnem vigasságra,
3635 De nékem még az is lén szomorúságra.

322. Mert nem vala semmi maradékom véle,
Mindjárt virágjában társom elmeddüle,
Kit látván, sok könyvem szememből gördüle,
Szívemben sok bánat, méreg elhívüle,
3640 Böjtöm, imádságom az egekbe gyűle.

323. Fárasztám kéréssel az nagy isteneket,
Végre megszánának sokára bennünket,
Egy kis leánkával látának meg minket,
Szüléknek mondatni éré*n*k mi nevünket,
3645 Abban helyheztetvén gyönyörűségünket.

324. De megjövendölék istenek idején,
Hogy az nem sokáig lenne eget vévén,
Nem fogna világon sok életet élvén,
Mindenektől kívánt agg vénséget érvén,
3650 Hanem virágjában megint földben térvén.

325. Annyira nevelénk s őrzénk mindazáltal,
Hogy férhez illendő vala minden úttal,
Sokan kerengették őtet kívánattal,
Kérték is társoknak teljes akarattal,
3655 Végre egy jámbornak adánk, szű-nyugodttal.

3625 [a *te* alig olvasható] **3626** ontemem [értelem] **3644** erek [értelem, személyragozás]

[illegible] as mik [illegible] ala [illegible] ala [illegible] kahuj
[illegible] [illegible] [illegible] mallaj [illegible] hallanj
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kahuj
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kahuj
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

326. És azmely étszaka kell vala elhálni,
Feleségöl immár melléje szállani,
Mennykőtől ütteték, foga meg elválni
Élte miatt tőle és rettegve halni,
3660 Nagy hertelenséggel agg Plutóhoz szállni.

327. Így víg menyegzőből lőn nagy bánatos tor,
Oly hertelenséggel és szinte gonoszkor,
Nem reméllett senki, történhessék akkor,
Vigadásunk volna midőn szinte jobbkor,
3665 Látd-é, nagy bánatot halál fúja olykor.

328. Tánc helett futkosnak, szolgálók forgatják,
Öltöztetik sírhez, szegínt úgy jajgatják,
Négy darab deszkában a testét raggatják,
Teteméhez gyúladt gyertyákat aggatják,
3670 Magas rakott fákon holttestét hamvítják.

329. Csudálatos igen, mely keserves vala
Az anyja is, mindjárt ezt érvén elhala;
Annál nagyobb méreg a szívemre szálla,
Duplált keserűség és méreg talála,
3675 Házamban minden vész és fájdalom álla.

330. Zúgolódom vala az istenekre is,
Kész valék halálra adnom így magam is,
Nem tudván mit tenni, nem kell életem is,
Nincs vigasztalásom, lén ilyen gondom is,
3680 Hogy messzi távozzam hazámtól el én is.

331. Mert igen nagy haszon az messzi távozás,
Idegen országban menés, helváltozás,
Ilyen keservekben jó az kelés, járás,
Szép tartományokban, földekben bujdosás,
3685 Midőn nem adatik búadtahel-látás,

332. Mely megkeseréti a bánatos szívet,
Elmére juttatja rajta lött keservet,
Mintha ábráznája, nevelne új sérvet,
Effélével ismíg gyújtja a vélelmet,
3690 És csak sörkengeti szemekből a könyvet.

3660 hertelenseggel<is> [beszúrva:] agg **3665** [az *olykor ok*ból javítva] **3670** hamuitiak [a 'hamujtják átírás is elképzelhető] **3681** az <nes> meszi **3687** <n>jutattia

Hmenek buiadom ijn Jerusalemban,
jaruan sok idegen bolondokban,
vagyok okosnak fiaik Egyptusban
sőt arra is hitre is holnapi napban,
mikor a Templomnak Ujjusban.
De nemis szemem nyugszik sirnok-halala
ot mikor mikoron mi dolgok occurralt
az szivnek kedven hatt mi jót mint szoktak,
sirnok gyászt s mind fel mik s nyugszik vitatt
mint s gyönyörüg labdat fel s ala hajigatok,
Midőn az szivben fel s ala szaladok
ot az Templum körül hivalkodva farmok
Idegen dologban nem kevesebben
mikor az Hommumba, magnum laitbiz mik
azokkal hogy hasa kedvet jarulhatunk.
Azt mar az lisznim nyugszik szallotta kucsa.
az Ombanak idegen ombrahm szalala,
kinek kunyirul sirul vigula,
in kedvem mikor kösz widvet fölül mula,
mirs az ombrak gyönyörüs dsö hasa szakalla.
Ehhez nagy fiatal kezala abban szattia,
mopsza hogy nincs szavat mikor nyuitta
kis kösönt fel s megat mutattia,
de jól az gondolkodot nem szint in mondattia.
Nyughogy a szikszynak mint gyönyörüg adattia.
Nyugh ningovam vagy az szavat hogadja,
Ugyanot az Templomban szivem kiadam,
mikor kösöb erum in Istent Jmadam, abam,
mit a larion mikor szemi hogy in Judam,
mongja nyugh kinek kicsin az szal nyugh Jmadam.
Millik haluan moda in droga fiuik,
kordosok magamnak ha kuszgiokrikz,
millik fiu abau mikor szemi szemi kezek,
s szerszamok bagban kik mufikz,
kinek szinek mutatnak szerek.

333. Elmenék bujdosni ígyen ez világban,
Járván sok idegen földön, tartományban,
Végtére érkezém, juték Égyiptusban,
Sőt arra a helre, ahol nagy zúgásban
3695 Esnek le a vizek templomnál Nílusban.

334. De nem beszéltem még, mely szerencse talált,
Ott nékem véletlen mi dolog occurrált,
Azt elörűl kezdem, halld végig, mint tréfált
Szerencse, egyszersmind fölemelt s megútált,
3700 Mint egy öreg labdát, fel s alá hagyigált.

335. Midőn azért egykor föl s alá sétálnék
Ott az templum környül hivalkodván járnék,
Idegen dolgokat néznék, vásárlanék,
Melyeket honny*o*mban is meg nem lölhetnék,
3705 Azokkal hogy haza kedvest járulhatnék,

336. Mert már az keservim megszállottak vala,
Azonban idegen ember rám talála,
Kinek elméjével, eszével újula
Én kedvem, mert közép üdőt fölyül múla,
3710 Nyers és emberséges, ősz haja, szakálla,

337. Ehhez nagy fekete vala ábrázatja,
Mondja, hogy örömest szavát vélem nyújtja,
Ékes köszöntéssel ő magát mutatja,
De jól az görög szót nem szintén mondhatja,
3715 Elég, hogy a szükség mentségét adhatja.

338. Megnyugovám véle és szavát fogadám,
Együtt az templomhoz utam véle adám,
Mellyel közelb érvén én Istenem áldám,
Mit akarjon vélem tenni hogy nem tudám,
3720 Mondja meg, mit kíván, azzal megimádám,

339. Melyet hallván, monda: Én drága füveket
Hordozok magammal hasznos gyökereket,
Melyek Indiában veszik terméseket,
S Szerecsenországban lelik nevéseket,
3725 Örömest tenéked mutatnám ezeket.

3691 [az *igen g*-je fölé egy *i* van beszúrva] **3704** Honniumban [értelem, a 'honn jómban' átírás is elképzelhető] is [beszúrva] **3718** Jstenem <Jmadam> aldam **3720** megh <ki> mit

Ishu igaz [illegible]
a karnad nagh uemy nagi olden [illegible]
ra [illegible] kerub [illegible]
sot dragan [illegible] hadnam iornal [illegible]
mondik ikid lasam [illegible]

Umgiarast gi Sarsbes kiranta [illegible]
millit hona alar uisiltoman [illegible]
mik sok draga kerul [illegible]
mint Mugkatal kortul gwongwok [illegible]
kirldik mint gi Maruan [illegible]

Smaragdnak sus gi Hia Sint [illegible]
regiognak rubinsok [illegible]
Dyulnak kimij imbrmik [illegible]
di fyir Ysjmanik [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
kilnut nagi fis [illegible] [illegible]

Labu à Abramak nagi arrat [illegible]
almikdom rayla hogiö holot [illegible]
mis kiralsagoz [illegible]
smondik gon kerub uagiol [illegible]
hogi mikar [illegible]

Ha ligh [illegible]
mi hogi [illegible]
di morham [illegible]
mygis kimis holna hogi [illegible]
mind [illegible]

Monda ligh hogi ha [illegible]
i [illegible]
Ingun [illegible]
mondik [illegible]
hot masut [illegible]

Folds [illegible] nagi [illegible]
Margolna Tengoreta [illegible]
hogi nom [illegible]
mind mikm adgia ak [illegible]
ha mmd mi mmk jis [illegible]

340. És ha igaz szívvel, elmével, lélekvel
Akarnád megvenni, nagy olcsón pénzekvel
Rá árulnék véled, kevés beszédekvel,
Sőt drágán sem hadnám, járnál *nyereségvel.*
3730 Mondék: Hadd lássam csak előbb azt szemek*v*el!

341. Mindjárást egy zsacskót kiránta kebléből,
Melyet hóna alatt viselt onnan belöl,
Mely sok drágakővel fénlik fénességből,
Mint muskatálkörtvél, gyöngyök esnek ebből,
3735 Kerekdedek, mint egy márván, azonfelyöl

342. Smaragdnak bűsége hiácintkövekkel,
Ragyagnak rubintok piros szép szín*e*kkel,
Újulnak szemei embernek ezekkel,
De fejér gyémánt is elvegy *türkésekkel,*
3740 Kiknek nagy fris volta sokat ér böcs*e*kkel.

343. Látván azért annak nagy árát, felette
Álmélkodám rajta, hogyon, holott vette,
Mert királságot ér, ha *pénzen* szerzette.
S mondék: Igen kevés vagyok én érette,
3745 Hogy néked fizessek, elég szemem nézte.

344. Ha legkisebbikért fizetnem akarnék,
Ne*m*hogy én pénzemmel arra elég lennék,
De morhám, jószágom s magam is, mit érnék,
Mégis kevés volna, hogy rá árulhatnék
3750 Mindezekre. Vidd el, hasznot nem tehetnék.

345. Monda: Elég hogyha vételére nem vagy,
Ő érdemek szerint pénzt érettek ne adj!
Ingyen vedd el tőlem s ajándékon avagy!
Mondék: Csúfolással bár nékem békét hagyj,
3755 Sőt másutt keresd azt! S te magadnak maradj!

346. Felelé szerecsen, oly nagy esküvéssel
Margolra, Tengonra és égre nézéssel,
Hogy nem csúfolkodik ez beszélgetéssel,
Mind nékem adja azt, ily szövetközéssel,
3760 Ha mind, mi ennél jobb, leszek elvevéssel.

3729 nieresegekuel [szótagszám] **3730** szemekkel [rím] **3735** azon felliűl [rím] **3737** szineokkel [rím] **3739** el vegi <van szineokkel> yirkezekkel [más kéz javítása, nyilván a rímszóismétlés (**3737**) miatt; az 'ez ékkel' nem valószínű, mert az *ék* nyelvújítás kori elvonás; vö. **4182**] **3740** beocheokkel [rím] **3743** penzenne [szótagszám] **3747** ne hogi [értelem] penzemmel <azzal> arra **3750** [a *hasznot hasznod*ból javítva] **3757** Tengonra [bizonytalan olvasat, D: *Tengoretra*, szerintem *nr* más betűből javítva, esetleg: 'Tengontra']

Elskaði vaita hangsar mannum,
monda á Sjórsins mið vagi vræ víðan,
hogi gjörr hakstafr skemst í nú hvan
talam kræsigr vegi hagi af mit gjörum
voðam: á vinu lim í allot illi sjónum.

Ingemi í hid lar alz mygh illi situm
mond í hogi mygh í ríki vam í mæti
hogi hallarlan dolgot halloks mð arthidi
hogi clodal af ólottum í sk mð hiðsæl
hogi kjnes í vetlæk lobbt lerhæl ídm.

Nem til kilkelmid Sjórsins flogh
mæt lysin mindaðan lysdæmt hik,
á klungh skingil slis af gjörn
hogi mt í kiannokast lys illi sjónum,
af ufan leid lys kinesættum ..ngdum.

Eskuisæl Ormigh lagum thal sitra,
hogi um lil sik kjnes margjnt hitta,
hanum af nme lólum samittatol ara,
mygh útkiósm í hn á sól sæsigra,
gjn gjhum sjum ra mæt á hitz.

Muid lilmæstlin fjrtinkt dolga af,
sæsigr af hasnæth hol lath ra fjgilmæ,
lermisæt sæmdil sjm ahæ gjrudæ,
á mi sæ vagi bæddæ arra mdl mæs,
gallagsagæt talmar hálat í sæmdæ.

Aðre mib gjn vagiðram sitra,
mæth vagi sæ vala arreks kjónu ut gjrtra,
hilómæt í vænum um engmæt sjm,
hallahæ jn dul í jutuan mar lil hitz.
gjgjn sæ lanne hoda nagjsæm.

Mutata mitum hómsn allatum,
monda skjlæ sælnda ora mæsan volna jarna,
noha vgi lekkn í nómt út latuan,
hogi maid fir hid uolna illó hallaðua
á ombn sómt sæsigr í hallaðua

347. Elfakadék rajta hangosan nevetvén,
Monda a szerecsen: Mit vagy, uram, vélvén,
Hogy ígyen hahotálsz, szómot el nem hivén?
Talám kétséges vagy, hogy azmit ígírvén
3765 Voltam, bé nem lennék aztot teljesítvén?

348. Igenis elhidd bár, azt megteljesítem!
Mondék: Hogy megértsed, uram, ezt nevetem,
Hogy hallatlan dolgot hallok, s nem érthetem,
Csodás az előttem, én ezt nem hihetem,
3770 Hogy kincs elvételért többel terheltetem.

349. Nem kell kételkedned, szerecsen felele,
Mert lészen mindenben beszédemnek hele,
De te megesküdjél előbb az egekre,
Hogy mit én kívánok, azt léssz teljesítve,
3775 Azután tiéd lész kincs, épen engedve.

350. Esküvésed penig légyen csak ezekre,
Hogy nem kél e sok kincs már egyéb helekre,
Hanem azmint tőlem taníttatol erre.
Megütközém ezen, de a sok szépségre
3780 Igen égvén szívem, rámenék a hitre.

351. Mivel telhetetlen szíveknek dolga ez,
Szépséget és hasznot, hol lát, rá figyelmez,
Természet szerént is szem ahhoz görjedez,
Ami szép vagy böcsös, arra indul, neszez,
3785 Gazdagságért kalmár halált elszenvedez.

352. Azért én is igen vágyódtam ezekre,
Mert nagy vala árok, s könnyű út nyertekre.
Hitömöt elvévén, vín engemet félre,
Házához indulék; jutván már az helre,
3790 Egy igen szép leánt hoza napi fénre.

353. Mutatá énnékem, előmben állatván,
Mond: Nyolc esztendőre mostan volna járván,
Noha úgy tetszenék nézőnek őt látván,
Hogy majd férhez volna illő hazaadván,
3795 De emberi személt szépséggel haladván.

3769 <hogi> chodas **3771** [a *felele felöle*ből javítva] **3787** nagi <ar> uala **3792** monda [szótagszám]

Hagi mitan Steni magnak eneiztem,
s valetin laasson ugran mynk romulem,
mni giöszim elegy mini vagy szinultem,
ullagon bolsogbnak magamnak nevezem.
vgyis fölös mert ösz-szehamu romlatem.

Azalatt ki sokat kösz kösszam szollanj.
barassom mik szüksz szegül mi kellenj.
nagy szerencsen szinszegh ola hogy el valnj
kellet szüleihöl masmiszk lösz halnj
mert mynk bolcsojben eszz vamverlannj

Kimikelt szüksz szakhamar az utan,
Polaban latarua lon fölös haniatuan,
szinden nagy vezerlen arra minnek latua
kiminvoltom igen s vom fölöszz szanua
hasamhoz ütöm szüszszel elszakadua.

Kegyelmszegh vala mert az hadnj hadnoni,
es szolgalmszegh el nem nemes szamo,
ki arszerlan lelkes szivvel adno,
ingalmasszagh jauat nemi gyakorlano
kolet szolgalamis az szz hallanno.

Szöts az gyermekknek szemekbiliek
azmerjen mi volna hogy az ki remöbülek
szivalami szloytnek szüksz agiabuki
mert ö nagyobb szep bör szemszetiek
mesolgoes szaiawal szokom szimenüek.

A fölös ö kövek s nagy szepdragasagh,
millettö vala minden nagy tokgazdagsagh,
kövöskben kötöu ruhak es szöb jossagh,
ullom szüleitöl iöt mind es komszasagh,
azert hogy el hinnek hogy ö tarazt agiksagh

Irasok sok szöbök millettö eltanak,
minekumki modja a millenk szollanak
gyermek ot lenek olaszl montanak
ingalmas ö vele szemi lyuentanak
hogy fölös szaszszel alon szmattanak.

354. Nagy méltán isteni magnak én ítéltem,
S véletlen látáson úgyan megrémültem,
Nem győztem eléggé nézni, úgy szemléltem,
Világon boldogbnak magamot én véltem
3800 Egyéb fölött, mert ezt soha nem reméltem.

355. Ezalatt ily szókat kezd hozzám szólani:
Barátom, mely szüzet fogál ímhol látni,
Nagy szerencsétlenség oka, hogy elválni
Kellett szüléitől, más népek közt hálni,
3805 Mert még bölcsőjében esett vándorlani;

356. Ki mihelt született, csakhamar azután
Pólában takarva lén félrehányatván,
S midőn nagy véletlen arra mennék, látván,
Könyörülém igen, s vém föl őtet, szánván,
3810 Házamhoz vitetém, szépségét csudálván.

357. Kegyetlenség vala mert ott halni hadnom,
És istentelenség el nem vinnem, szánnom,
Ily ártatlan lelket szenvedésre adnom,
Irgalmasság javát nem is gyakorlanom,
3815 Holott skólákban is az*t* esett hallanom.

358. Sőt az gyermecskének tekintetiből is
Esmérém, nem volna hogy az kis rendből is,
Sem valami slejtnek szülő-ágyából is,
Mert oly nagy ékes szép bírt tekintettel is,
3820 Mosolgott szájával, sólyom-szemével is.

359. Afelett e kövek és nagy szép drágaság
Mellette vala mind e nagy sok gazdagság,
Kötölékben kötve ruhák és több jószág,
Vélém, szüléitől jött mind ez pompaság,
3825 Azért, hogy elhinnék, hogy nem paraszt ágyság.

360. Írások, sőt s bötők mellette voltanak,
Mi nyelvünki módra amelyek szóltanak,
Gyermek ott-létének okáról mondtanak,
Irgalmat ővéle tenni kívántanak,
3830 Hogy fel is tartassék, azon imádtanak.

3811 vala [lehet, hogy íráshiba 'volna' helyett; a *halni hadni*ból javítva] **3815** az eset [idő, értelem] **3818** [a *szüleo szülti*ből(?) javítva] **3825** aghsagh ['ágság'-nak vagy 'ágyság'-nak egyaránt átírható, mindkét változat értelmes; a *gh* a másoló írásában számos más helyütt is *gy* (vö. igh = így), továbbá a *g* fölött lévő pont (ugyanavval a tintával) gyakorta szintén a *gy* jele; a *gy*-s írásmód mellett szól Gy: *nem paraszt ágyság*]

Fel ad ... mygh ar uri ... hamaid gyt
mi liuan s arua sors vasta mi burthynyll
fol ... dansa ... eldiuomban vil
vastor ... mi bhil ... gyll.
mind adligh mygh illt ... ...

De elyjtem sridem adi somabtiath
hagi valaha karath mi latna shyuiat,
igi sielolá ... gyrmek miaualiyat,
mig ... fol chardúli s ... vilagh medgiat
... ... ormysil ... formaiath

Azomban napenkint hogi igi sillysdmik
nagiot fiilmmol lartasaurs lmik
mmi ... doman louab modot nomis kimik
... sammá karts ... kiridmik
igi dolgoell jaualla ... hogi giorodmik.

Kivetsgyrk vil fol Aegiptas filder,
bysomis okokbol indiratuan gyrr,
á gisrmik ... holsam idygn mibóri
mi lomi valahogi masoknak orbr.
kisloda s michoda gyrmikmik ...

Milliz mi kisdbn ayanlok s ...
adem as ... sudot gonbuisilsmik
s ha tiklos klolgaj on kóuts gymmik
mygh ... dik mondó ... silmik
mygh ma mnd ... shrine di most sittimik.

Kanem ... kisdhis ... ...
ualahol mi óur kjnolk ... ...
di mygh lasd hogi lygun sabadok ...
s ... lard dmint agi ... hamdó ...
byrion ómen mega sabad ...

Sot ha habasagra akkratia ...
asse ... ...
abod nummin ... kit ... kiuan ...
arra sabad lygion megauaki ...
... yil ... sáldi ... mygh ...

361. Ezt azért megértvén, ki volt és honnajd jütt,
Mit kíván, s árva sors rajta mi bút is nyűtt,
Fölvevém és tartám én udvaromban űt,
Pásztor felesége emlébűl étke gyütt,
3835 Mindaddig, míg illett, és bölcsőben feküdt.

362. De elröjtém s őrzém az ő csomólékját,
Hogy valaha kárát ne látnám s bosszúját,
Így titkolám szépen gyermek nyavalyáját,
Míglen *fölsördüle,* s vevé világ módját,
3840 Szépséggel, terméssel érlelé formáját.

363. Azonban naponkint hogy így tellesednék,
Nagyobb félelemmel tartásaért lennék,
Mint őrizzem tovább, módot nem is lelnék,
Elveszteni szánnám, kárt is elkerülnék,
3845 Ily dolgot javalla elmém, hogy gyötrődnék:

364. Követséget vők föl Égyiptus földére,
Bizonyos okokból indíttatván erre,
A gyermeket hozám idegen mezőre,
Ne lenne valahogy másoknak értére,
3850 Kicsoda s micsoda, gyermeknek vesztére.

365. Melyet, ím, kezedben ajánlok, s Istennek
Adom az szép szüzet gondviselésének,
S ha titkos dolgai én követségemnek
Megengedik, mondom többit is ezeknek,
3855 Még ma, mind rend szerint, de most siettetnek.

366. Hanem vedd kezedhez minden ékességgel,
Valahol mi övé, kinccsel és szépséggel,
De meglásd, hogy légyen szabados testével,
S ne tartsd, mint egy rabot, hanem ő szívével
3860 Bírjon önnönmaga szabad elméjével.

367. Sőt ha házasságra akaratja lészen,
Azt az időt éri, Isten oly jót tészen,
Ahhoz menjen, azkit szíve kíván, vészen,
Arra szabad légyen magával, így tészen
3865 Isten jól véled is, s álld meg hited ezen.

3831 ertuen <mi> [az áthúzott szó fölött: *ki*] jeot [rím] **3839** fól cheórdúle [értelem] **3845** [az *ellmem ellenem*ből javítva] **3865** [átszámozva:] áld(1) hited(3) megh(2)

As az mint illatok mitsem szollora,
ugy szerelmek szokott mygh eröis mindenfora,
igy szollion az vagy az szomszedok szava,
ha mygh nem mindenkor: de jövet idöm varva,
az mint kel mondani az ö dolgom arra.

Ranem halnap nyugszik Jesus templomanal,
azaz ötszaz Lobbo az ötheted szent hazanal,
Ellen kezet tolok is nagy oltalomonal,
mert nyugszik hazunkat az szent oltalomnal,
gonosz sue szolok nyugszik az szent karjanal.

Ekepen allunt fogam szüm hazambau,
az hol lalasunk is lisz szillambau,
szolom vala öröm nagy szivet szabadsagban,
valek szomszedunk is hala adasban,
kedves szomszedunk hamek mygh aldasban.

Mert mindenha mygh szem holt volna ongyirmekem,
ugy szeretem minek most holtra vettem,
más nap io hajnalra miker szomszedom,
Jesus Templomahoz igyekezem szüm,
hagyok hamvaz szolnom most kedvetem

Mindenmagam nagy sokat ot jarmek ala szüv,
alomban sohonnat nincs latnia szüvel,
Sohol nem kapsalom nincs hozzy szomszedmik,
az kapitan haza szüv vel bal,
ot kerdezem mitöl ha lattalszomszedmik.

Szerzen löttet az ha ugy nalok,
mondanak mikem mingiart ejjel alok
ma az io hajnalban mert el mert ejszakok
elünk szüv tramvel hogy mygh lessünk karlok
Lobbo mygh szem szerdul minek elek karlok.

Kerdemokat: szomszedmert a sok kezek jarsak
hogy az Smaragh szikat minek kiszakasak
el hagyak szüszedgyek mert ö nekünk szerhek
az mondgyak hogy hadvalszok oltalmazzak
Szel a szanaszot fel karagyovak.

Mert

368. És azmint esküdtél nékem Apollóra,
Úgy tarts ezeket meg, ű is minden jóra
Így segéljen érte, vagy viszontag kárra,
Ha meg nem mívelnéd! Eljött időm, vár rá',
3870 És ím, el kell mennem, azmi dolgom, arra.

369. Hanem holnap reggel Isis templománál
Együtt lévén, többet érthetsz, szent házánál
Isten lész véletek! Ű nagy oltalmánál
Mert nincsen hasznosabb kegyelmes voltánál,
3875 Gonosz fut tőletek, nincs erősb karjánál.

370. Ekképpen a leánt fogám, s vím házamban,
Azhol lakásom volt, egy kies cellámban,
Tartom vala őtet nagy szép tisztaságban,
Valék istenekhez ily hálaadásban,
3880 Hogy szép szerencsével lőnék megáldásban.

371. Mert mintha meg sem holt volna én gyermekem,
Úgy ítéltem, mivel mást helette vettem;
Másnap jó hajnalra, mikor immár értem
Isis templomához igyekeztem, fértem,
3885 Hagyott helen szólnom véle mert kedveltem.

372. S midőn már nagy sokat ott járnék alá s fel,
Azonban sohonnat nem látnám jőni el,
Sohol nem kaphatom nézhetni szememmel,
Az kapitán háza felé érék evvel,
3890 Ott kérdezém néptől, ha látták-é szemmel

373. Szerecsen követet, és ha volt-é nálok?
Mondának énnékem mindjárt ajtó-állók:
Ma az jó hajnalban ment el; mert viszálok
Vélünk, félt uramtól, hogy meg leszünk zárlók,
3895 Többé meg sem fordul, mivel éltek kárlók.

374. Kérdém okát, s monda: Mert azt kérték, járták,
Hogy az smarag*d*-likat mieink, kik ásták,
Elhagyják s ne szedjék, mert övéknek tartják,
Azt mondják, hogy haddal azt ők oltalmazzák,
3900 Ezzel a tanácsot fölharagították.

3868 uiszontak **3874** kegelmes [a *g s*-ből javítva, értelem] **3885** [átszámozva:] vele(2) szolnom(1) **3886** feol [rím] **3890** [a *kerdezem kerdeznem*ből javítva] **3894** Zarlok [az átírás 'szárlók' is lehet] **3897** Smaragh [de vö. **3736**]

Meetszecchen kyrah szaria ó [illegible]
[illegible] az mynt [illegible]
ha ik [illegible] hassaczn [illegible]
vallion az hadakhal hynt [illegible]

Hyegynek [illegible] mind [illegible]

Hijedik haluan az bosnak [illegible]
az sok gondolattal maid igain [illegible]
mint [illegible] farudok [illegible]
hogy [illegible] mint [illegible]
[illegible] [illegible]

Mert nem tudom vala mynk az gyrmek mivel
[illegible] az [illegible] s [illegible]
mond [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
mitegyen [illegible] [illegible]

Valaszt monda mynk hallod id [illegible]
[illegible] [illegible]
had menyia [illegible] [illegible]
mint jart [illegible] az [illegible]
a mint ő [illegible] [illegible]

Raban faradva [illegible] hadnagy hadahoz,
mynk haza fordult volt s mond hogy marczi [illegible]
kiszaladt [illegible] az kis [illegible]
[illegible] [illegible] mint [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Sudalkodam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
mint [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Hanem haza [illegible] fordulam utamot
hogy [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] fordulam utamot,
[illegible] [illegible] [illegible] hajomot.

375. Mert szerecsen király tartja ő földének,
Ennek az mieink nem engedhetnének,
Ha ily rettenetes hasznot vesztenének,
Valyon az hadaknak honnét fizetnének?
3905 Régen egymással is mind veszekedének.

376. Elijedék, hallván ez beszédet tűlök,
Az sok gondolattól majd úgyan elhűlök,
Mint egy betegségtől, fáradok, hevülök,
Hogy ingyen sem tudnám, mint megyek, kerülök,
3910 Elrémöltem, szinte hidegedten ülök.

377. Mert nem tudom vala még az gyermek nevét!
Sem ű édes apja *és* anyja nemzetét!
Mond Cnemon: Hitemre, keserülem igyét,
És magam is szánom ilyen történetét,
3915 Mert igen kívánom hallnom nevezetét.

378. Calasiris monda: Meghallod idővel,
Csak légy egy kevéssé csöndesz, békességgel
Hadd mondjam végig el igyenes beszéddel,
Mint járt *Charicles* az gyönge személlyel,
3920 Amint ő énnékem mondotta nyelvével.

379. Héában fáradván így hadnagy házához,
Meg haza fordult volt, s mond: Hogy már cellámhoz
Közelíték, juték az kis leánkámhoz,
Előmben futamék, mint édes apjához,
3925 Térdet-fejet hajta, mint illett leánhoz.

380. Csudálkozám igen ilyen jó elméjén,
Szépségéhez illő maga-viselésén,
Gyönyörködém benne, drága jó erkölcsén,
Mint enszülöttemet, oly igen szeretvén,
3930 Elvégezém, sokat ne legyek ott ülvén,

381. Hanem hazafelé fordítsam utamot,
Hogy el ne veszessem édes leánkámot,
Egy hajóban rakám holmi holvalómot,
Az leánnyal együtt indítám utamot,
3935 Nílus vizén alá-bocsátám hajómot.

3912 s [szótagszámhiány] **3919** Calasiris [értelem, nyilván Chariclesről van szó] szemelliel [az l. *l u*-ból javítva]

Mighe [illegible] mmd [illegible]
mi [illegible] hog: haio mmal [illegible]
I lmmi [illegible] dam fallia [illegible]
[illegible] hadambau mmy [illegible]
nm ok sol mmlmal [illegible]

hak hamar lanom gorigal fanula,
[illegible] mmd [illegible] lint janula,
al ot [illegible] mmi [illegible] fordula,
id [illegible] kiplil io mm nidula,
mmd al [illegible] mghv jula.

Ilos vala [illegible] Diana Temploma,
minden al ki lattia tidulli Summaja
oil simum raita mint Lettom uolna ma,
ki [illegible] latta alis kiuanna latma
mint [illegible] vj [illegible] va fornal mmo ulta.

De ottis kofrudn mmikim nò vala,
mint frin is mmi mondgia mm kiuanna,
hanom [illegible] ybon [illegible] afarna,
Di aulmal Konigh mindnlor holgalna,
mllil i simum it fruwa fordulna.

Silbon nj aulam [illegible] kirg. [illegible] dal uadalai.
[illegible] ut [illegible] al [illegible] halokark,
Fora [illegible] kergia furo [illegible] garakark,
nogattia bi Mattia al Caigo [illegible] kark
[illegible] Silbo [illegible] Sigomios nj la kark.

Megh [illegible] dim ualnj mil i wilagock,
hog: mm alar kmj lami hadassagock
al [illegible] vala hog: [illegible] sassagock,
[illegible] mmo [illegible] mm [illegible] mij assagock.
[illegible] mm fiaual [illegible] agia ssagock.

De eà [illegible] mmikfir mm alar [illegible]
kiduma [illegible] mm kiuan [illegible]
lauol [illegible] hossa s sigodn [illegible]
mmd [illegible] nappal [illegible] sil [illegible]
mongia hog: fiaual mm kiuan [illegible]

382. Míg az tengert érém, mind azon evezénk,
Melyhez hogy hajómmal csendeszen érkezénk,
Istennek áldozám, gályára férkezénk,
Azon én hazámba menni igyekezénk,
3940 Nem oly sok munkával hová békeszönénk.

383. Csakhamar leányom görögül tanula,
Termete, szépsége mindenkint javula,
Az ott való népnek szeme rá fordula,
Idegen nép közt is jó neve indula,
3945 Mind az egész váras véle megújula.

384. Ékes vala véle Diana templomja,
Minden, azki látja, kedveli; summája:
Öröl szívem rajta, mint lettem volna ma,
Ki nem látta, az is kívánná látnia,
3950 Mint egy új csodára, rá forrnak mindulta.

385. De ott is keservem énnékem nő vala,
Mert férjet ösmérni, mondja, nem kívánna,
Hanem szüzességben élnie akarna,
Dianának penig mindenkor szolgálna,
3955 Mellyel a szívemnek sérvére fordulna.

386. Télben-nyárban széllel kerget csak vadakat,
Azok után veti az erős hálókat,
Pórázokon hordja futó agarakat,
Nógatja, biztatja az zajgó kopókat,
3960 Lövöldözi sebest szigonyos nyilakat.

387. Meg kezdém útálni evvel e világot,
Hogy nem akar kérni leány házasságot,
Eltökéltem vala, hogy egy társaságot
Szörzene öcsémmel, egyes nyájasságot,
3965 Nénémnek fiával édes ágyasságot.

388. De ő semmiképpen nem akar egyezni,
Kedvemért ővéle nem kíván felezni,
Távol kezde hozzá s hi*de*gen helezni,
Mind éjjel és nappal csak erdőn szellézni,
3970 Mondja, hogy fírfival nem kíván vétkezni.

3940 houa <el erkezenk> houa be keszeónenk [más kéz javítása a rímszóismétlés miatt, vö. **3937**] **3968** higeden [értelem]

Ihesum dyano [illegible] hasual
mart à sium [illegible] kol val,
mondgia [illegible] hogi muid [illegible] val,
Dianatol soha [illegible] val
alt mondgia [illegible] lodny [illegible] val.

Megh giolt [illegible] Philosophiabol,
[illegible] hogi [illegible] ha [illegible] lassagbol,
linan hagh, [illegible] ma lis lassagbol,
mgh [illegible] [illegible] mis ion [illegible]
monigh [illegible] lanchokath, [illegible] mi Pompasagbol.

[illegible] kolart [illegible] baratom,
[illegible] uslom [illegible] sol banato,
agi mitom Tanachot [illegible] alarato,
A uolua sol Soual [illegible] mulato,
hogi [illegible] minde [illegible] anato.

Lastad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
mart sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] hogi ha alarod bi Somial [illegible] hitti
[illegible] [illegible] abbol [illegible] [illegible],
mgis [illegible] mart [illegible] [illegible].

Modod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mart [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mmid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
hisbmō [illegible] [illegible] hogi [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lalasa hadadhos,
oda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
as [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sirua mondgia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
mgis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

389. Ehhez sem ajándék, sem szép szó nem használ,
Mert a szíve távul néki ezektől áll,
Mondja, szüzességben hogy mindörökké hál,
Dianától soha külöm ő el nem vál,
3975 Azt mondja, senkihez társolkodni nem száll.

390. Meggyőze engemet philosophiából,
Érdemesb hogy lészen, ha ez tisztaságból
Ki nem hág, s nem vészen mást is társaságból,
Megvetvén szerelmet, mely jön házasságból,
3980 Menyegzőt, táncokat s lész mi pompaságból.

391. Ezeknek okaért, szerelmes barátom,
Közeld vélem eszed, vedd el sok bánatom,
Adj nékem tanácsot, érted, akaratom
A' volna, sok szóval időm nem múlatom,
3985 Hogy öcsémé lenne, minden kívánatom.

392. Lássad, szép beszéddel vedd reá érettem,
Mert sok bölcsességet tebenned esmértem,
És hogyha akarod, bizonnyal elhittem,
Kedvem telik abból, ezért jelentettem
3990 Meg is kegyelmednek, mert jót reméllettem.

393. Módod penig vagyon jó néked ezekhez,
Mert örömest beszél s szól vén emberekhez,
Nem idegen tőlök, sőt nyájas kedvekhez.
Mit veszti így magát? Térjen szerelmekhez,
3995 Hiszem ő sem tigris, hogy fene tüzekhez.

394. Nem messze is penig lakása házadhoz,
Oda érhetsz menni mindenkoron ahhoz,
Az Istenért kérlek, ez akaratomhoz
Járulj te is, mindjárt légy kész a dologhoz,
4000 Ne késsél, hanem fogj én kívánatomhoz.

395. Sírva mondja vala hozzám ez igéket,
Én is nem tűrhetém, és ejték könyveket,
Ráfelelék mindjárt, hogy hamar ezeket
Meg is cselekedném, noha nagy terheket
4005 Erő fölött veték rám és nehezeket.

3982 ved [a *d* javítva] **3985** Eochemme [értelem]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

396. Hogy peniglen legjobb beszédekben volnánk,
Ily igen meghitten egymáshoz szólanánk,
Egy idegen embert jőni közénk látánk,
Mondja, egy követtől azon *imádtatnánk,*
4010 Hogy az áldozatra őnéki szolgálnánk.

397. Æneas városa ezeknek hazájok,
Kértem Chariclest, hogy ott kinn ne hadnájok,
Hanem áldozatra bébocsátanájok,
De előbb ki volna, szükség, hogy tudn*á*jok.
4015 Felelé Charicles, azt ne vitatnájok,

398. Ez igen nagy nemzet szép Görögországban,
Tekintetes, gazdag az ő hazájában,
Vagyon sok földe is az ő hatalmában,
Őmaga is penig szintén virágjában,
4020 Achillestől vagyon ő ágozásában.

399. Nem tagadhatja meg, valaki azt látja,
Mert nyilván mutatja minden állap*a*tja,
Fejedelmi módon való ábrázatja,
Vitézi nézése ezt alkolmaztatja,
4025 Ehhez szívessége, kegyes akaratja.

400. Mondok: Hát jól vagyon, ennyivel is méltó,
Hogy ne légyen zárva előtte az ajtó,
Hanem jöttön-jöjjön, s te légy szén-indító,
Áldozathoz mindent készítő, nódító,
4030 És ím, én béhozom, leszek boldogító.

401. Mert fölötte igen akarom látnia,
Kezdé ez tanácsot vén is javallnia,
Elmenék, sok jóval *fogám* imádnia,
Szép üdvözlésekkel őtet áldania,
4035 Achilles hírével fölmagasztalnia.

402. Megtetszék énnékem minden állap*a*tja,
Az ő veres-fejér teljes ábrázatja,
Kinnülő szemeit amiként forgatja,
Gyors kezét és lábát hogy miként lógatja,
4040 Szívesen, elmésen magát hordogatja.

4006 penigh len leg iob beszedekben [valószínűleg a szótagszám miatt javítva ebből: *penigh iol lehet iob beszedekben*] **4009** mi attattnak [értelem, rím] **4014** tudnojok [értelem, rím] **4022** allapottia [rím] **4027** Zarua [az átírás 'szárva' is lehet] **4033** fog am [egyes szám első és nem harmadik személynek kell lennie] **4036** allapottia [rím]

Kiss vnti sit utan nem sok [illegible] lennek
az [illegible] templomba, azomban [illegible]
az Nagy Istenektől [illegible]
az [illegible] [illegible]
magamat [illegible]

Canicularis millum ada mingiant magat,
s monda maidmagj fogod latni [illegible]
hogy ha nagy [illegible] nem lattad [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mind nagy [illegible] [illegible] jaman.

De en az [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hogy [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sok hori az [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di hagy [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sok [illegible] [illegible].

Nagy [illegible] az [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] az [illegible].

Az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
az Papis [illegible] [illegible] [illegible]
s Pichis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Az lit az [illegible] [illegible] [illegible]
az igen nagy [illegible] [illegible] [illegible]
kis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sok [illegible] sok [illegible] [illegible].

403. Köszöntések után nem sok szókat tévénk,
Az híres templomban azonban bélépénk,
Az nagy isteneknek tiszteleteket ténk,
Az több jövő néppel együtt békésérénk,
4045 Magának illő helt választánk és lelénk.

404. Charicles énmellém adá mindjárt magát,
S monda: Majd meg fogod látni Charicliát,
Hogyha még ezkedig nem láttad formáját,
A szép leánzóban e világ csudáját,
4050 Egyszersmind megnézhetd földnek, mennek javát.

405. De én azelőtt is immár láttam vala,
Egykor szekeréből hogy mikoron szálla,
Mert csak közel hozzám akkoron ő álla,
De Charicles abba nem érte, nem halla,
4055 Azért nézésével engemet kínála.

406. Sőt, hogy áldozott is, űnéki szolgáltam,
Az tűzben is véle én egyszersmind nyúltam,
Az ő szépségével majd mintha újultam,
De nagy tisztességgel mindenekben voltam,
4060 Mert már sok károkkal effélét tanultam.

407. Meglévén az áldás és hosszú idvözlés,
Azmi Apollóhoz illik, oly tisztelés,
Elkezdeték mindjárt amaz nagy éneklés,
Sok szántalanféle minden barom-ölés,
4065 Valami ezekhez szükség volt és illés.

408. Az oltárhoz érvén kezdé imádását
Az úrfi Isishez s könyörgés-ádását,
Emellett kezével illő áldozását,
Az pap is végezé tömjénnek rakását,
4070 S Pythia ekképpen tevé ű szólását:

409. Azkit az szerencse követ jó szelekkel,
Az igen nagy messze fog menni ezekkel,
Kész minket megvetni, él az jó egekkel,
Megpróbálja tengert, nem gondol vészekkel,
4075 Vív sőt ellenkező sok történetekkel.

4059 [a *tiztesseggell* 2. *g*-je *h*-ból javítva] **4066** kezde ima<tsagath> [utána írva:] imadasat [más kéz javítása, az *imatsagath* nyilván azért nincs végig kihúzva, mert az emendáló eredetileg csak a két szó különböző betűit akarta leírni] **4070** ekkeppen ten <valazt adasat> [más kézzel a kihúzott szavak fölé írva:] teue w szollasat [rímszóismétlés, vö. **4067**; a *ten* kihúzása figyelmetlenségből maradhatott el]

Egy oly ostagra fondottat vo magark
az mely vonásokhoz [illegible] szárazdagark,
annak hosszaságát igen [illegible] szagark
mert ő nyári hegyre [illegible] szurdalmagark
[illegible] jövőnek [illegible] szagark.
Ő mondása mitt az Perkia alatt
Apollo [illegible] ugyan azon vetal,
ucta vigasztaggal mind az lőt szerszokhat,
[illegible] oly nagy sok magyarázattal
[illegible] imitt szunt ő azzal.
Mert almot s jövendő mondást az lőr [illegible]
mikronbőltik s mer vagis [illegible]
addigh [illegible] hajban azokon mi [illegible]
mert [illegible] nyr mygh nem [illegible]
mivel homaliossak s nem az a mit [illegible].

Pars Tertia.

Azért Delphornak varasa [illegible]
s mindőn az az an [illegible] jövőnemi [illegible]
Papiay [illegible] sok alatt
Poetjai [illegible] napi szakaimoj
[illegible] az Nagy Pom fat [illegible] mind [illegible].
Egyszer a Templomigh [illegible] szakat [illegible] fogyan,
[illegible] rendel [illegible] hatsak alat alunn,
[illegible] szájk mind az [illegible] hagyian,
oly nagy [illegible] mind [illegible] adnan
Monogia Calistis [illegible] [illegible] alunn [illegible]

410. Ez egy oly országra fordítja őmagát,
Azmely verőféntől veszi szárazságát,
Annak hévségétől igen izzóságát,
Mert elnyeri, higgyed, szép jutalomságát,
4080 Fekete idő*n* is rózsa pirosságát.

411. Ezt mondatá néki az Pythia által
Apolló előttünk. Ugyanazon úttal
Vala vigassággal, mind az több társokkal,
Erről ki-ki oly nagy sok magyarázattal,
4085 De vaj, ki mely távul esének ők azzal!

412. Mert álmot s jövendő-mondást akkor értünk,
Mikoron bételik, s már reá is költünk,
Addig csak héjában azokon mi sírtunk,
Mert ezer közül is egyet meg nem fejtünk,
4090 Mivel homályosak, s nem az, amit véltünk.

PARS TERTIA

1. Az ékes Delphosnak várasa lokosi
S minden abban lévő jövevény bóltosi,
Papjai, vénei és sok alakosi,
Pórjai, szolgái, napi szakványosi,
4095 Értvén ez nagy pompát, lőnek mind közösi,

2. Egész a templomig utcákat béfogván,
Szép renddel kétfelől házak alatt állván,
Közöttök tág menést áldozóknak hagyván,
Oly nagy böcsöletet mindeneknek adván,
4100 Mondja Calasiris, lőnek csendeszt várván.

4080 ydeómis [értelem] **4100** <aluan> varuan [rímszóismétlés, vö. **4097**]

Cnemon mac Irishil, fola o Sgam,
fol Saporá Godels halgarnú Eunam,
mórt laó, ucamots mac fil nom Zalatuá
ha ucam ad mórmh tóc Zoual buidonú,
Gall mit Eduill ad suarl nim Lapdarnú.

Fol l.3.2 uagi Eduard b. Sad. d. Lottom,
s Eilionbor Sim Darlom mint latnú mellti.
d. a mit Eduam. t Lett in lab nom nirlom,
ath b. Sad. dbol mighi abrl uagion Eirlom,
arra fol. i nelom hogi mi. Sl. s arlom.

Mi hason Sanlalmi ad dilgh. Lit,
mac Kohu b. Sad. d. Eurgh Mi Vgi,
Eilgoid Longlon Synl. in a Eohpr.
sitlold. Loitod ad Eiuantúlrots,
homaliban fitrtad agi mindon drlmh.

Calatnis Folla Soual nom Zurhillt,
Illtlon dilgg. Eis Eidgid nim bi. Illt
hanom Suit sogs mi Zalam it jillt
ad fridg. Eilmigh mit mitonal. Eisk
abanis Longlon rónid sgg. d. Eik.

Mirth ad ugi alarnam Eilodbon admi.
hogi Abb. Eméitt mfoghna d hadmi
fit fottigh Eduisbon abbad mighmaiadmi,
io jil. Zutan rad hason aradmi,
nim mint harmat fiarid fobid Eisaradmi.

Aizrl mgis Somots in arra Zritom,
ad fonta mint. ed migh nitid ad migh frid
s houa hamard. Eiz Somots in ugi ijbm,
hogi dat Summa Sóinch. d. Vtid Eritom,
arra ad mich Eilant. mrl. d. mnfohijbm.

Ligh. Eisir ahrl Sad mbr fijrbon,
dho Zatra mom mind. ogi nhi Sinbon,
mind mkind. Eis Eigt ad ó Eibbin,
ath nagi Eimin s Zarhat vrl. Eibbon,
mill. Eid barmolats drmt mrhi Sibon.

3. Cnemon nem tűrheté, szóla: Édes apám,
Sok szapora szódot hallgatnom elunám,
Mert látom, utamot ma fel nem találnám,
Ha utánad mennék, sőt tovább bujdosnám,
4105 És azmit kedvelek s várok, nem kaphatnám.

4. Jóllehet nagy kedves beszéded előttem,
S különben sem tartom, mint látnám mellettem,
De amit kívánnék letinkább, nem nyertem
Azt beszédedből még, azért vagyon kértem,
4110 Arra felelj nékem, hogy ne essék sértem.

5. Mi haszon számlálni az dolog elejét,
Nagy hosszú beszéddel elvégezni végét,
Elhagyod peniglen szintén a közepét,
Titkolod, elröjtöd az kívánt velejét,
4115 Homályban fekteted így minden értelmét.

6. Calasiris szóla: Szóval nem terhellek,
Illetlen dolgot is, higgyed, nem beszélek,
Hanem szükségesnek valamit ítélek,
Azt fejezgetem meg, mit méltónak vélek,
4120 Abban is peniglen rövidséggel élek.

7. Mert azt úgy akarnám teelődben adni,
Hogy többé elmédet ne fogná elhadni,
Sőt fottig kedvesen abban megmaradni,
Jó ítélet után rád haszon áradni,
4125 Nem mint harmat fűről, főből kiszáradni.

8. Azért mégis szómot én arra térítem,
Az pompa mint lett meg, néked azt megfejtem,
S hováhamarb lehet, szómot én úgy ejtem,
Hogy csak summa szerint essék, és kerítem
4130 Arra, azmit kívánsz, mert el nem felejtem.

9. Legelőször azért száz ember fejérben
Áldozatra méne mind egyenlő színben,
Mindeneknek éles kép az ő kezekben,
Azt nagy fennyen s tartják ű viselésekben,
4135 Melyekkel barmokat vernek metszésekben.

4111 eleit [rím] **4112** nagi [a *g h*-ból javítva] **4113** szynteen [*szüntelen*ből javítva] **4115** fektetted [idő] **4119** [a *fejezgetem m*-je *l*-ből javítva] **4126** terittem [értelem, idő] **4130** mi<n>th

Egynek az ökör vala nagy nyomorban,
Kinevet [illegible] hogy az igen szép szarvakban,
Jutott szaramai [illegible] sok szolgában
Szép szép [illegible] szép szarvakban,
Ugyanakkor hutosol és hizlalt saggiokban,
Egyszer csak nyavalyát abban szerzett volt,
azok mindenfélék szép szép szambol allok,
de mindenik szépek szamár alval gattok,
Szenkiz fiszfiak mustkakkal hattok,
mas mas szín kinevisben szépnek hagyt szörtek.
Ismét szép utan szép bokor kezdettek,
kettősszik ballaghnak oly igen szépek,
ruhaiak gyönyörü szép alval csuda fiszek,
gyönyöduk gyönyörük avagy szép szépek
Csak hogy nem gyönyörü dologgal szépszik.
Azt az szép szép fejszél valamiket a rendben,
azoknak Palma fa agk vala szépben,
kiknek virágokkal szép sok szépben,
szép nagy gyönyörüek szép szépek kezükben,
szemek nagy szemlelet adnak szépben.
Az szép szép szépben bal felül minemik,
azoknak mindenik gyönyörüek vannak
annak is szagaul illatos kat vannak
sok drága szépek gyönyörükben vannak
hogy szépben szépek szép csuda lassat vannak.
Szemvala banatas szépek hagasok,
nagyon mostszegek ö labok rakasok,
mint ha szép szépnanak olyan gadászok,
modgiaual szerszám szépek hailasok.
Szépen kezükben szép szollasok.
Szép könüljös szép utszó szíaik,
kilenek oly alokon szépnek szépjak
lovak vala garot magokis szíszíak.
Szép szép mind dszíak igaz dmiaszíak
szépnek hogy mind aggygh szép szép szép szíszíak.

10. Ezeknek száz ökör vala még nyomokban,
Kövérek, szép horgas egyenlő szarvokban,
Ezüsttel, arannyal festett *s*ok azokban,
Tisztelkednek igen szép koszorújokban,
4140 Nyakasok, húsosok és híztak faggyokban.

11. Meginten sok nyájak, áldozatra valók,
Azok mindenfélék, száz-száz számból állók,
De mindenik száznak számát általgátlók
Tizenkét fírfiak, muzsikákkal hallók,
4145 Más-más szín köntösben száznak hátát zárlók.

12. Ismét ezek után száz bokor kegyesek
Kettősön ballagnak, oly igen ékesek,
Ruhájok egyszínő, azzal csuda frisek,
Egy móduk, egy koruk, avval is helesek,
4150 Csakhogy nem egyenlő dologgal terhesek.

13. Mert azkik jobb felől valának a rendben,
Azoknak pálmafa-ág vala kezekben,
Kedves virágokkal ékes sok ezekben,
Sőt még gyömölccsel is terhesek kedvekben,
4155 Szemnek víg szemlélést adván nézésekben.

14. Mely szüzek peniglen bal felől menének,
Azoknak mindenik égő szenet vínek,
Annak jó szagától illatokat vének,
Sok drága füekből, gyökerekből lőnek,
4160 Hogy fejeken hordják, több csudálást tőnek.

15. Nem vala bánatos ezeknek hágások,
Hanem mesterséges ő lábok rakások,
Mintha táncolnának, oly vigadozások,
Módjával taktusra lépések, hajlások,
4165 Ehhez igen kedves éneklő szólások,

16. Mellye*l* az nagy Thetis és Peles nevére
Mondának éneket ő tisztelésére,
Szava mindeniknek illett a versére,
Amellett nótája zöngött illésére,
4170 *Minden* újult vele, lett ha értésére.

4138 sak [értelem] **4145** hatat [*hatyt*ból javítva] szárlok [az átírás 'szárlók' is lehet] **4147** [a *ketteöseön ketteöseök*ből javítva] **4160** feiek<b>en chudala<ta>st **4166–4175** [a 16. és 17. versszakot a másoló felcserélte; értelem, vö. a német szöveggel: a lányok énekelnek!] **4166** Melliek [a 16. és 17. versszak felcserélése esetén: értelem] **4170** mindent [értelem]

Ullich aldaigi settis es [illegible]
mondánaibe [illegible]
slaua mindaiemt illa [illegible]
á mellaz nosaia [illegible]
mindent [illegible]

Ennindmit chiten az [illegible]
jo louat ugrattia [illegible]
nem kelleombon mit [illegible]
[illegible]
[illegible]

Jobb kezben [illegible]
oldalan [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Villaghlo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Louanak [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Az jelek [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Gaidagian [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

17. Ezek követői száz vitéz ifiak,
Kiknek oldalokon fénlenek kéziják,
Lovok válogatott, magok is, férfiak,
Frisek, mind deliák, igaz anya fiak,
4175 Vélnéd, hogy mind egyig gróf és herceg fiak.

18. De mindenek előtt az szép Theagenes
Jó lovát ugratja, dereka igyenes,
Nemkülönben, mint Nap, égen amely fénes,
Többi között illő szerszámával ékes,
4180 Arannyal, kövekkel igen tündökletes.

19. Jobb kezében éles metélő dárdája,
Oldalán peniglen türkéses puzdrája,
Nincs sisakja fején, tündöklik orcája,
Testszínő, aranyas bárson ő ruhája,
4185 Sok képre, virágra ékesölt formája.

20. Csillagló paizsa arannyal íratott,
Az Gorgonis feje reá ragasztatott,
Hosszan hagyott haja széltől fúattatott,
Mint lassú víz habja, úgyan ingattatott,
4190 Szép kinnülő szeme vidámon láttatott.

21. Lovának szerszáma áll sok szép kövekből,
Aranyból, ezüstből és *hímes* selemből,
Épéttetett igen kazdag eszközökből,
Mert fölötte bölcs, szép ő mesterségéből,
4195 Rá nézőt ingerlé, s fosztja idejéből.

22. Ez jeles úrfinak lova sem illetlen,
Igen szép almás-kék, ahhoz nem heletlen,
Úszóvánul festett, nem *lumha*, kedvetlen,
Hanem igen vidám, ugró s telhetetlen,
4200 Kevély járásában, nem megfeledetlen.

23. Majd ugyan jól tudja, ura hogy rajta ül,
Nyakával egyfelé s hol meg másfelé dűl,
Zabláját faldozza, füle mozog jelül,
Mintha ugrásából nem mozdulna helbűl,
4205 Oly nagy mesterséggel csendeszt hágcsál elül.

4189 ugi Jngattatoth [szótagszám] **4190** [a *kyn kwn*ből javítva] **4192** hyres [más szóból (*fenies*?) javítva; értelem] **4198** Vszolanul festet nem Luhna keduetlen [értelem, Gy: *Úszón állva festett, nem túnya 's kedvetlen*] **4201** Vra [a *V h*-ból javítva] **4203–4205** [a rímszavak:] jeleól–helbeól–eleöl

Vtat asli latria m̃ ordituia [illegible]
mitujian [illegible] as [illegible]
Vilamitia igen uis [illegible] [illegible],
[illegible] aual mirabu [illegible]
magabbalteccia igi mino [illegible]

Az [illegible] ladrio s[illegible] [illegible]
latuan [illegible] nom [illegible] latial latiol
Viragolatt hamitan m: jo algratiol
mutatial ho [illegible]aja algia [illegible]
naranesot gondizmt ala [illegible]

Mindomt [illegible] gorgid ô hottag.
hogi ôlz [illegible] lili [illegible]
[illegible] mllis mhi adraja,
[illegible] aual magahos ôlz [illegible]
mis ma [illegible] lidth [illegible] mnlatraja.

Karminis lech [illegible] mgrin [illegible] vran.
kiz [illegible] lamiol vadnat [illegible] mman,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]uan,
barsamis aramis ruha [illegible] Villaghuan.
kidus [illegible] magol mutogatuan.

Az [illegible] [illegible] [illegible] jauan,
[illegible] magan [illegible] [illegible] [illegible] momtatua,
kiz [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vonuan,
[illegible] barson hambal [illegible] ruha [illegible]uan,
valanak: s [illegible] igas gattattatuan,

Aramal [illegible] [illegible] barsom volt ruhaja,
Hizimt Viragnal rusa [illegible] formaja,
arra [illegible] [illegible] Pomorli [illegible]aja,
as vidam Floranal [illegible] [illegible]aja,
[illegible] aramas rosaja.

Hm volth as [illegible] [illegible] [illegible]
roha [illegible] vala as [illegible]
mis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] s volt [illegible] [illegible]
giong [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

24. Űtet azki látja, rá fordítja szemét,
Mert ugyan ingerli az emberek kedvét,
Vidámítja igen vitézeknek szívét,
Szeretteti avval nyeregben ülőjét,
4210 Magasztaltatja így mindkettőnek nevét.

25. Az szabados kedvő s főrendű asszonyok,
Látván Theagenest, nem bírhatják karjok,
Virágokat hányván rá; jó akaratjok
Mutatják hozzája, áldja ékes szájok,
4215 Narancsot gördétnek alá szép leányok.

26. Mindenek szerelme görjed őhozzája,
Hogy őtet szeresse, ki-ki azt kívánja,
Szívét akármely is nékie adnája,
Csak avval magához őtet vonhatnája,
4220 Mert mását annyi közt senki nem látnája.

27. Harminckét trombitás megyen ezek után,
Két soron leányok vadnak azok nyomán,
Apró poroszkákon rendbe iramtatván,
Bársanyos, aranyos ruhákban villagván,
4225 Kedves ékességgel magok mutogatván.

28. Az szép Chariclia ezek után járván,
Csak magán, szekérben egyedöl nyomtatván,
Két aranyas szarvú fejér ökör vonván,
Vörös bárson hámmal fel is ruháztatván
4230 Valának, s szüzektől igazgattattatván.

29. Arannyal szőtt fejér bársony volt ruhája,
Hiácint virágnak rajta szép formája,
Arra följegyezve Pomona példája,
Az vidám Florának csillagzó órája,
4235 Igen mesterséges, aranyas rózsája.

30. Nem volt az Arachne szövése ilyen szép,
Noha mesterséggel vala az igen ép,
Mert ezt Dryadesek szűtték, erdei nép
És istenasszonyok, s volt rajta nagy szép kép,
4240 Gyönggyel, kővel ékes, fogott szemet, mint lép.

4209 wleóeth [értelem, másutt használja a hiátustöltő *j*-t] **4211** [a *rendw rendeó*ből javítva]

Saar akam'es Sarnaz kivbol ov: vala,
kit a mili mi lara mindsz ugyh chinala
halhatatlan kitodon Alosztv formala
soha mast hasonlot szeki nincz talala,
s lam dicsekedhet oly szepsem alla.

62.

Szarmaleide ket Sartam vala altal nyuitvan,
farkolikal dicsekedh lamnak bizuvan,
minnd kettonek feji million gyonyon fuetvan,
fulantokkal minnd ha ódat volna fuetvan,
hogyh holtas ottol ódz bizul oltalman.
Imo: Szelmez rubin zol valanak,
fogai minnd fenjes gyomantbol allanak,
Zöld szyn fluit sarjat mutatnanak
kinj millioklul romanchodzatnak
asszalis folvitz szemek lattatnanak.
Kara nyhbodzos szemen szilisztggel
nem vala: hiszenjua szemis, illösztggel,
sokat illö vallan oly igen szepsztggel,
millioz ab kis szilö szuz kivolthozztggel,
jaczatot villagua nagy gyönyörüsztggel.
Fejer es dicsö szemö rosa loszorua,
Zöld illuriszlomb kösöritö liovjczja
fejir ongh szep gyöngy kösöritö jovuczia,
Lamak fuis voltat igen szaporiczia,
mindenkinek szemeit nyerö bodoczia.
Jobfiöl draguias es kövös szuszdraua,
bal fiöl odalan kit romanchos gya,
es kösöben szemeim langozo fakczja
ektzöbe oldozöts illöen volt ruhaja,
Sokom szemö villagh minet gyönkiaja,
Szond szemeim fajj mikor ittezel nincz ha latnam,
vegian szem latomasit szemlelnem elodalnam.
Ezöl szalasinis kösöm aszalarnam,
hogy bar ie volnanak, most kösök szal szegnek
mert abszagh uanom hogy öliz kapszarnam.

31. Sárarany és zsafír-kőből öve vala,
Kit amely nép láta, minden megcsudála,
Hallhatatlan bölcsen mestere formála,
Soha mást, hasomlót senki nem talála,
4245 S leán derekához oly ékesen álla.

32. Szárnya közt két sárkány vala általnyújtván,
Farkokkal derekát leánnak bésújtván,
Mindkettőnek feje mellyén egybenfutván,
Fulánkjokkal mintha őtet volna fujtván,
4250 Horog helett ezzel őtet békulcsulván.

33. Szemei ezeknek rubintok valának,
Fogai *mind* fényes gyémántból állának,
Zöld, fejér, fekete, sárgát mutatának
Héjai, melyekkel zománcoztatának,
4255 Azzal is fölötte szépnek láttatának.

34. Haja megeresztett szüntén teljességgel
Nem vala, béfonyva sem is, illőséggel
Feküdt illő vállán, oly igen szépséggel,
Melyet az kis szellő érvén, köllőséggel
4260 Játsztatott villagva nagy gyönyörűséggel,

35. Fejér és testszínő rózsakoszorúja,
Zöld laurus levele közeit kinyitja,
Fejér öreg szép gyöngy közepit jovítja,
Leánnak fris voltát igen szaporítja,
4265 Mindenek szemeit ingerli, bódítja.

36. Jobb felől aranyas és köves puzdrája,
Bal felől oldalán kék zománcos íja,
Ű kezében fennyen lángozó fáklyája,
Ekképpen öltözött, ilyen volt ruhája,
4270 Sólyom-szeme villag, mint égnek gyertyája.

37. Mond Cnemon: Jaj, nékem tetszik, mintha látnám,
Úgyan szemlátomást szemlélném, csodálnám!
Felel Calasiris: Bizony, azt akarnám,
Hogy bár itt volnának, most kezek csak fognám,
4275 Mert alégság várom, hogy őket kaphatnám.

4252 mint [értelem] **4262** Nyttja [az *N v*-ből javítva] **4265** bodettia [rím]

Soth az Istenben szeretett
Hogy mond meg hogy nincs hol lakasok fejek,
Vagy nincs meg szinek ekes szemek
Sudod fel bosszantat hogy ugy kell io jeled
Szabolcs szomszedom szabam szomszedok
Varom vala ollet Szamaiaplatnom,
Adok kiuansagod de kisdmet szalasnom,
io remenysegemben ruhul bozzan lednom,
mert nem fogharom ollet jmmar malathatnom,
mert sotet az eltozalat lesznem vandorlhatnom.
Vagy ajandokolis kerul
mis igen az ettemvolt kellett,
de minud hazugzalan leduemet mi szeretlarom hogy sok sok szo kellettem,
nialantsagos magbagh szamat iszkiettem.
Szomorusagomes mi arra vettem,
hogy en szeretemet mi arra vettem
nem kersim kedvedet szeben vettem
Vagy az kinokkalis szemet szettem
hogy az en dolgomes meghamlottem.
Mert mi nagy szidalom az szeretemes szeben,
gialor emlettis ha szomjik szeben,
Szuis dolganak: mint barats szeben,
hogy ha giakrandajtalos szotal a vetgjben,
Gyul faidalma s fajasa szeben.
Nemon embersegel szolo dolgjanak,
Vegye Istenszegites szuid faidalmanak,
nem illik banatit mutatni ad orczadnak,
Rettenni elmeje io okossagodnak,
s kamis remelleszel szegys kart dolgodnak
Mert minden bizomnal szokmaid megh jonek,
Sot Istis czudalom — hogy immar kerulnek
megh nem erkezhettek vagy szalantan elnek
gyi mas szemelyre gyo szedvel fulnek
gialoglast nem szokszak vagy az szellem fulnek.

38. Sőt az istenekre téged készerítlek,
Hogy mondd meg, őnékik hol lakások-helek,
Világnak mely részén fújják őket szelek,
Tudod, felbiztattál, hogy érnek jó jelek
4280 Felőlök: de semmi, héában szemlélek.

39. Várom vala őket ez mai nap látnom,
Édes kívánságtól de kezdém csalatnom,
Jó reménségemben rútul botránkoznom,
Nem foghatom őket immár ma láthatnom,
4285 Mert sötét étszakát kezdém rám várhatnom.

40. Maga ajándékot is kértél érette,
Én is ígéretet tettem volt helette,
De mind haszontalan, kedvemet mi tette,
Látom, hogy szófi-szó ezt cselekedtette,
4290 Nyalánkságos mazzag számat iszlítette.

41. És én vén fejemet, ímé, arra vetted,
Hogy én esetemet így kibeszéltetted,
Nem kicsin kedvedet ezekben érzetted,
Újabb kínokkal is szívemet sértetted,
4295 Hogy az én dolgomot meg emlegettetted.

42. Mert mi nagy fájdalom az sérelmes szűben,
Gyakor emlétése ha tűnik eszében
Sérves dolgainak: mint bajos sebében
Hogyha gyakran vájkálsz spóttal a völgyében,
4300 Felújul fájdalma s fájása testében.

43. Cnemon emberséggel felele atyának:
Vegye*d* bátorságát szíved fájdalmának,
Nem illik, bánatit mutassad orcádnak,
Rettenjen elméje jó okosságodnak,
4305 S hamis reméléssel tégy is kárt dolgodnak.

44. Mert minden bizonnyal azok majd megjűnek,
Sőt ezt is csudálom, hogy ennyit kerülnek,
Meg nem érkezhettek, vagy talántán ülnek,
Egymás szerelmére égő kedvvel fűlnek,
4310 Gyaloglást nem szokták, vagy az szellőn hűlnek.

4278 oket [a *k* *z*-ből javítva] **4284** <mer> nem **4289** szo fi szo [értelem] **4290** iszlitette [átírása 'izlítette' is lehet] **4299** spotal a' veolgjeben [esetleg javítandó: 'ispóttal völgyében'; vö. a tárgyi jegyzettel] **4302** vegye [értelem, személyragozás, vö. **4303**: *mutassad*] **4306** jeónek [rím]

Ranem ha ualani [illegible]
[illegible]
[illegible] dolgoh: [illegible]
hogi: [illegible]
[illegible]

Uiul [illegible] ilterh
[illegible] mondami iguirkirs,
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

Ilil [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

De larom hogi [illegible] dolgh [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

Mertugi [illegible] boldogh [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ualunk miaualunk [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

45. Hanemha valami történet késlelné,
Mely reménség fölött őköt ott érdesné,
De ha nincs félelmes dolgok, azt ne vélné,
Hogy elmaradjanak, mert majd megszemlélné,
4315 Azmit szűbűl kíván, mi*nd*kettőt ölelné.

46. Mivel penig ilyen szomjan várja őket,
Hát ne is késlelné mondani igyöket.
Ez számlálás alatt ezök is heleket
Elérik, csak beszéld végig, amelyeket
4320 Láttál áldozatban, s mi érte ezeket.

47. Felel Calasiris: Noha vagyok fáradt,
Sok beszédeimtől az szám is elszáradt,
Reménségem csúfolt, gondom búal áradt,
Nem ok nékül vetek vala számra zárat,
4325 Mert elhiggyed, kedvem igen hátra maradt.

48. De látom, hogy tetszik szép dolog értelme
Néked, és azokkal újul benned elme,
Hízik okosságod, s bölcs szíved vélelme
Nagy dolgokkal újul, s nincs is már félelme,
4330 Semmi teelőtted üdő késedelme;

49. Meg újonnan kezdem azért, s hol elhadtam,
Minthogy is estvére, jól látod, jutottam,
Világot kívánok, mert az*t* én úgy szoktam,
Hogy az áldozatot mindenkor megadtam
4335 Az nagy isteneknek hálákat nyújtottam.

50. Mert úgy lészen boldog étszakánk illetes,
Ha az isteneknél lölkünk kellemetes,
Úgy szokott szavam is lenni, higgyed, édes,
Ha azok segítik erőnk, mikor terhes
4340 Vállunk nyavalyánktól, s igyünk félelmetes.

51. Ezalatt elhozák az égő gyertyákat,
Nagy fennyen az após ad szíből hálákat
Az nagy isteneknek, s kéri, nyavalyákat
Távoztasson *tőlük,* s bujdosó árvákat
4345 Térítse hozzája, láthassa azokat.

4311 [az őrszavak:] Hanem ha ualamj gialo **4315** mit ketteót [értelem] **4317** keslelni [értelem] **4324** Zarat [az átírás 'szárat' is lehet] **4333** az [értelem] **4338** [a *szokot szauámis szokat szouámis*ból javítva] **4344** tólunk [értelem]

Scot. Mercurius lis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Fr. [illegible] Dun fordula [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Manuanj [illegible] Septolomaus hos.

A lovas s. gialogh mc nagi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Agi [illegible] sarsa [illegible] mint agi oraigh.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Rakiab olearoka [illegible] holt barmolach,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dghro [illegible] sola [illegible] mollach,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Enmondom [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

52. Sőt Mercuriust is ezek felett kéri,
Mivel gyermekiért vagyon szíve séri,
Hogy lágy, édes álom ha vén fejét éri,
Mutassa meg néki őket, mert isméri,
4350 Melyek hol nyom utat, mert fogy értek véri.

53. Ezeket végezvén fordula Cnemonhoz,
Monda: Immár térek te kívánságodhoz,
Fordítom nyelvemet az kezdetett szómhoz.
Mikor azért e mód érnének templomhoz
4355 És márványkő színő Ne*o*ptolemushoz,

54. Az lovas s gyalog nép nagy sírást kezdének,
Vének, menyek, ifjak mind úgy könnyezének,
Keserves énekkel nótát üvöltének,
Úgy tetszik, hogy menny, föld már mind zöngenének,
4360 Mert az muzsikák is fölemeltetének.

55. Egy kevéssé tarta ez, mintegy óráig,
Vagy ha továbbadlan, de nem is sokáig,
Azonban nagy lassan szűnének, s minden víg,
Megtörlék orcájok, és ki karja nem híg,
4365 Ölik az sok kecskét, juhot, ökröt végig.

56. Rakják oltárokra az elholt barmokat,
Mondnak Apollónak oly nagy diskántokat,
Nagy farakásokra az vagdalt tagokat
Felhányják tüzelni az áldozatokat,
4370 Mint midőn tábor nép hordja zsákmányokat.

57. Végre Calasiris szóla ilyen szókat:
Mivel istenektől várunk minden jókat,
Halljátok meg tahát az mi szózatinkat,
Értsétek, ti népek, mi akaratinkat,
4375 Mivel az imádság illet mimagunkat.

58. Én mondom el az*t* mind, mit ma imádandunk,
Afölött ölöm meg elsőt, kit áldazunk,
De az tűz-lángadást, ez mi akaratunk,
Adjuk hogy hercegnek, mert avval tartozunk,
4380 Evvel megböcsöljük, s tiszteletet adju*n*k.

4355 Neptolomeushoz [a szó a másoló tollán torzulhatott el, Z: *Neoptolemi gefaren...*; vö. **4667**: *Neoptolemussal*] **4357** ugi <űuőltenek> [más kéz javítása:] <kes> kőnniezenek [rímszóismétlés, vö. **4358**] **4358** keserves <nota>iu enekell [az 1. *l t*-ből javítva] <kezdenek> [más kéz javítása:] notat űűóltenek [az *ó* javítva, rímszóismétlés, vö. **4356**] **4362** touabbadlan <a'nem> [fölötte:] de nemis **4376** az mind [értelem] **4380** tizteletét adgiúk [rím]

Arrisdhion oldhol ng dorch o Neill,
mic hogh fearghal loid nynes Mhonduibh Bright,
ad fallhiar dhoghmi hogh Eudna Valach,
~~[illegible]~~ fris Pyrs ogh dhil ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~,
mac Donnchadh Sruth bhrus mhgh dhuibh mindar Dolhaighi Bright.

Aualghil gyuitarr mac Aldo Valach,
hogh hamarb ogh jorch sorghuil romlasthar,
Ebhmonduan bhin a Pap fol Lord hairasthach,
a mhlliz Sutt gua bhu mac sagothach,
Shidhuin ollarnal ~~[illegible]~~ mac ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~.

Sheagenes bhmigh a hoghnus mhm,
amathis nagibarran fol bhi illm,
ad fallhiar hiuannia hogh ~~[illegible]~~ ing dhm,
hoghus mhgh fhilis illm in bhm
hum al aldo Duich valamint Shrutm.

Fallhiad aghe Immar mhic Donnchadh,
mac Dodhabhlan Lombon bhi Shidhesc,
his dhor mhi moddal ad bhithi lesc,
Shrutm nichodal oirbhe bodhi shi,
mm romhi mm gondolt uttal bhi fol uiz.

Emhroibhe ogimasal hogh Dutettal vala,
mmi bhitho mhgh mmulti ogimal choi alla,
Sumhuil chillaga shrasibh vgula,
Dubhal fisti Subhe hiuichi mdula,
mm Dudom mi gro bhmi fol bhsdula.

Ar fallhiar Dus mjuitarr ias hobhon vdu,
alou Sem humiasban dhmo rabha Dv,
mhno bhittot: mar foghhisi mac Dhiz ol bhiz,
ogi ionghal sruth hacalmaban mjughiz,
hiz Dubhi Sruz mingarr ogin Sodh.

Hemhilimhe dhal mhic ormoil ogimasl,
bhi ha nagi Ddigh valtorsattnail Sallal,
lumniall solaigh ad ogimab mm laadh,
odal alghsagh Dhiroil ad Nagi hobu varasl,
shrthon kapsattial ha ad ogibe Dudasl.

59. Azt is ilyen okból engedénk őneki,
Minthogy férfiak közt nincs illendőbb senki,
Az fáklyát elfogni hogy tudná valaki,
Avagy fris szépséggel illendőbb akárki
4385 Nincsen, s szüzeket meg-dúl minden jókkal ki;

60. Avval köll gyújtani mert áldozatokat,
Hogy hamarb égjenek s vegyék romlásokat!
Ezt mondván, tén a pap sok térdhajtásokat,
Amellett suttogva bű imádságokat,
4390 Elkezdvén oltárnál már az áldások*at*.

61. Theagenes penig a kegyeshez mene,
Amaz is nagy bátran felkéle ellene,
Az fáklyát kívánja, hogy abban engedne,
Kegyes megfelele, ellene nem lenne,
4395 Venné el, áldoznék véle, mint szeretne.

62. Halljad azért immár, mint lén ez az eset,
Micsoda véletlen tőrben két szűz *esett,*
Kis Amor mely móddal az kettőre lesett,
Szerelem micsodás, miként bódít eszet,
4400 Nem remélt, nem gondolt úttal két fél veszett.

63. Szemközben egymással hogy jutottak vala,
Mindkettő megnémult, egymás előtt álla,
Szemeknek csillaga szikrázik, újula,
Tüzök fészki szűben hevüle, indula,
4405 Nem tudom, mi erő bennek fölbuzdula.

64. Az fáklyát szűz nyújtá, vitéz kézben vevé,
Azon szemhunyásban Amor rabbá tevé
Mindkettőt, már foglyok, mert őket ellövé
Egy lövéssel, s tüze hatalmában nyűgvé,
4410 Két testbéli szívet mindjárt eggyé szövé.

65. Nemkülönben nézék, mint ösmérők, egymást,
Kik ha nagy ideig változtatnak szállást,
Elunják sokáig az egymás nem látást,
Csak alégság tűrék az nagy hosszú várást,
4415 S hertelen kaphatják ha az egybejutást,

4384 <auual> [fölötte: *auagj*] fris szepseggel <kihez illeó senki> [rímszóismétlés, vö. **4382**, más kéz javítása:] illendob [*ill* javítva] akarkj **4385** Jokkal <a>ky [szótagszám] **4390** oltarnal <az aldozatokath> [rímszóismétlés, vö. **4386**, más kéz javítása, de ez is lehúzva:] <imadtkozasokath> [a javítgató kézzel föléírva:] mar az áldasokoth [rím, értelem] **4393** kiuannia [*s* beszúrva?] hogi <neki> [föléje írva:] abban **4395** velemint [mindkét *e a*-ból javítva] **4397** esét [értelem] **4404** [a *heúúle* utolsó betűje *eo*-ból javítva]

Rogi kil moselaghnak hogi hol mag magh romuil ink
mha pirossulnak hol a fiuirdum
ugi Iettel ogi eldromad hogi vel thyrulmk
hirlion mogintir fadnak hidgulmk
mar ad bivlamlol kittosin gioiodmk.
D. Valtroiasok ok hirlionlamk,
ok nagi giorsasaggal kittlol lorgnamk
hogi ugrain lontivil mmeismurlmk,
mmk hogis oltarra a mphilmbenk
Vall aldoiarra figul mbolamk.
Sot sariclosin dudsmmk Vdologhan,
forgodil rostin w all aldoiarban,
futa Vbragnas fakliival abomban
oltarhol. o ugaion Imadsagh mondasban,
gi uitogatuan fakach bulgo langladasban.
De ertillisgil obak raiol mbtlm,
mar ad fovndovllsl, o flivlil alam,
mmit hogis nagi mbtan all raiol mrlm,
Itmk logiol mr raiol mgh ismrlm,
ad rramak rgr hogi lathatna aghlm.
Rogi mar rgi Vdovtl gala a Vldoiab
liki. lo soluan lirfsi hol ballad,
kdurillin imr all bgin maualiat
Vbragmis li fordul mr ad allab,
nim dvalil lovab smlannial solab.
Remem faidal maual fiumk li mdul,
neha nim oiomsl hilbvil li mosdul,
mr bmm a hilr agh for langal bodul,
dkilin hmmi gilbran, iaera fordul
hogi mar oltarra mbtlil kymiavgul
Vndagh mp ialpighvigh ugi olnak billol,
all lakosolis mna mmbl hada gul,
Cuchia magarb gi fipir lontosul,
bi burjtin: sut sbl fisp fraucrimrul,
rhzm hasaban digorir lmvol.

66. Hogy hol mosolognak, hol meg megrémülnek,
Néha pirosulnak, hol elfejérednek,
Úgy tetszik, egyszersmind hogy ők elhevülnek,
Hertelen meginten fáznak, hidegülnek,
4420 Mert az szerelemtől kettősen gyötrődnek.

67. De ez változások oly hirtelen lének,
Oly nagy gyorsasággal köztök történének,
Hogy ugyan senkitől nem ismértetének,
Minthogyis oltárra a népek nézének,
4425 És az áldozatra figyelmeződének.

68. Sőt Charicles sem tud semmit ez dologban,
Forgódik erősen ő az áldozatban,
Juta Theagenes fáklyával azonban
Oltárhoz, és vagyon imádság-mondásban,
4430 Gyújtogatván fákat buzgó *lángadásban.*

69. De én teljességgel csak reájok néztem,
Mert az jövendölést őfelőlek véltem,
Minthogyis nagy méltán azt reájok mértem,
Istenek kegyelmét rajtok megismértem,
4435 Azért annak végét hogy láthatnám, égtem.

70. Hogy már végeződött vala ez áldozás,
Ki-ki eloszolván keresé, hol szállás,
Kedve ellen, ímé, az szegín nyavalyás
Theagenes is, ki-fordul, mert az állás
4440 Nem adatik tovább, sem leánnyal szólás.

71. Hanem fájdalmával szívének kiindul,
Noha nem örömest, heléből kimozdul,
Mert benne a szíve ég, forr, lángal, bódul,
De kételen menni, gyakran hátrafordul,
4445 Hogy már oltárra néz, mellyel kínja újul.

72. Vendég nép talpig víg, úgy oszolnak széllel,
Az lakosok is mind mennek haza ével,
Chariclia magát egy fejér köntösvel
Béburítja, siet sok szép fraucimmervel,
4450 Érhetni házában de görjedt elmével.

4416 mosologhnak <hogi> hol **4430** langladasban [értelem] **4449** Frauczimeruel [az *au* diftongus]

Emelő Istenünk és Atyánk,
kinek akaratja szerint minden,
mind az mennek és földnek teremtői,
amelyeknek szabadságunk szerint
Jézus Krisztusban szerzettünk,

Jegyben vagyunk szabadok,
mondva: Szerzettünk szabadságunk szerint,
ugyanis szerzettünk szabadságunk szerint
szerzettünk szabadságunk szerint.

Szolgálunk szabadságunk szerint
és szabadságunk szerint szolgálunk szabadságunk szerint.

Mondjuk szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Vissont szolgálunk szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
mondjuk szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

Szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint,
szabadságunk szerint szabadságunk szerint szabadságunk szerint.

73. Ennek lakó-helye volt a cinteremben,
Kinek ablakán sok madár szól zöngésben,
Mert nem akart messze lakni, hogy tisztében
Annál gyorsabb lenne, s nagyobb szerelmében
4455 Volna Dianának és dicséretében.

74. Így, hogy már utamon hazafelé mennék,
Esék, Chariclessel én szemközbe érnék.
Monda: Édes uram, tudd-é, miket mondék,
Úgy tetszik, véteni abban nem is tudék,
4460 Szép Charicliámról mit elmédre adék.

75. E' volna hiszem, lám, Delphis ékessége,
Ez, mondom hitemre, minden kedvessége,
Olyan, mint fejér Hold ékes fénessége
Több csillagok között, vagy Napnak frissége,
4465 Minden asszony-rend közt ily ő kegyessége.

76. Mondék: Nem most láttam, uram, leányodat,
Sőt sokszor együtt is raktuk oltárodat,
Ölte vélem együtt meg áldozatodat,
Istent is tiszteltük s gyújtottuk fáklyádat,
4470 Ha mit nem értett jól, kérdette azokat.

77. Viszont szóla: De most tenéked mint tetszett?
Nem úgy viselte-é magát, amint illett?
Mondék: Mint a szép Nap több planéták felett,
Minden dolga, többit haladván, így fénlett,
4475 Maga-viselése akképpen tündöklett.

78. Megint monda: Nyert-é utána jobb nevet
Az thessaliai *úrfi böcsöletet?*
Mert az egész néptől vett emlékezetet,
Hogy igen illendőn viselte a tisztet,
4480 Nem mondhatsz bizonnyal felőle egyebet!

79. Ezek voltak színe, veleje, tüköre,
Mondék. Vén pater*nak* lőn nagy örömére,
Mosolyog magában, mert esett kedvére
Ilyen dicséretem. Válék tűlem, s tére
4485 Leányához, mondván, látná, lett-é sére.

4451 Cinterimben [értelem, rím; az utolsó *e a*-ból javítva] **4453** tiztiben [rím] **4455** Dicheretiben [rím] **4457** Cariclessel [az *ss* javítva] **4461** ekessige [rím] **4462** [átszámozva:] hitemre(2) mondom(1) **4468** [átszámozva:] eggieót(2) velem(1) **4473** feóleóth [rím] **4475** twndeókleóth [rím] **4476** monda <ennek> [a másoló föléje írta:] nierte **4477** Urffy ńierte böchölletét [szótagszám, indokolja az előző sor javítása is] **4482** mondek: ven Pater [szótagszám]

Kesuraben mamik hogi nis Lamichos
mas fil as lel mjmk Dmmiaualhriahos,
mlez volna mi ok karos Arsalmahos,
mas gibng. os fiskaz allapotzjahos.
mnd.n kijs gedosk hez faudalmahos.

Mintha nm oonnsz vamin fol as m.n.s.
Tilkm.hocz mondik sok vgyloszk,
kilogi baratommal shrdomnc: s mi.s.lisk
hodmik Lamiodtol, agyjuld os kidusok,
Lisik kigyilmdmik os sodnal ozg. lisk.

Jgen mzg kisfsin mimar aggjol monum,
as fejnis hazahos hamar kidiltum,
be mmc sanichos ajtoz. hib orum,
kisfom hogi os sobaban be lituum,
de vilzin lantlon agiaban lituum.

Mgh bizgultzabat s mesolja skan fiskik.
mnd.n lisz fiedos os sommisnm mighsk,
sonni vagjalnak minch a kisiaagsik,
Jgi sirlamtol, gh az, os ugi bagjasik,
orszaa kiomvivol kidusellen a disk.

Mid azaltal fol kik os kisfonki apnat,
fogadgia kidujsen mgis aggia mogjat
altal lattia bomc mingiant miaualmiat
Ajo.de vajta es mm baggiattat
mm durmik mongia mi vissatta gongiat.

Tolil sanichà orr Hogi fon fay,
mm hasznal arrol vis, ijrauagi hogi ohay
mki mugodalom kil forro bmc may
ug. lattchik simbon valam vimz vay
az mint kisfetti mgh sm mondattia szay

Legni sanichos. Ist hallia homorodik,
mgh romole Ajok vez fol Gosdodik
ki nijta az Istos nagik sohaz kodik
az solgalo rendu sokat sugolodik
mm vikik gongiat a sokkal feldodik.

Jgen oltahazznak

80. Kérvén azon, mennék hogy én is *lá*nyához,
Mert fél, az sok nép szeme nyavalyájához
Ne lett volna mi ok káros ártalmához,
Mert gyönge, és férhet ő állapotjához
4490 Minden kis igézés férhet fájdalmához.

81. Mintha nem örömest venném föl az menést,
Tétetem előtte; mondék: Sok végezést
Kell egy barátommal szerzenem, s nehezlést
Hoznék leányodtól, együld de kedvezést
4495 Teszek kegyelmednek és szódnak engedést.

82. Igen megköszöné, immár együtt menvén,
Az kegyes házához hamar közelítvén,
Béméne Charicles, ajtót előbb érvén,
Köszöne, hogy ére szobában bélépvén,
4500 De véletlen leánt lőn ágyában lölvén.

83. Megbetegült tahát, s nyoszolyácskán fekszik,
Minden teste tüzes, és semmit sem nyugszik,
Szemei ragya*g*nak, mint aki haragszik,
Így szerelemtől ég az, és úgy bágyaszik,
4505 Orcája könyvétől kedve ellen ázik.

84. Mindazáltal fölkel és köszönti apját,
Fogadja kedvesen, meg is adja módját;
Általlátja benne mindjárt nyavalyáját,
Elijede rajta, esméri bágyadtát,
4510 Nem tűrheti, mondja, mi vesztette gondját.

85. Felel Chariclia erre, hogy feje fáj,
Nem használ arról víz, ír avagy hogy *ó háj,*
Néki nyugodalom kell, forró benne máj,
Úgy tetszik, szívében valami vermet váj,
4515 Az mint keseréti, meg sem mondhatja száj.

86. Szegín Charicles ezt hallja, szomorodék,
Megrémölt, elijedt, vére fölpozsdódék,
Kinyitá az ajtót, nagyot fohászkodék,
Az szolgáló-rendre sokat zúgolódék,
4520 Nem viselték gondját, azokkal feddődék.

4486 Leaniahoz [szótagszám, vagy: az *ea* itt egy szótagnak számít?] **4487** [metszethiba] sok nepnek [szótagszám; Gy: *Mert a' sok nép szeme, fél, nyavalyájához*] **4490** férhet [mint az előző sorban, talán elírás *térhet* helyett] **4502** [a *sem nem*ből javítva] **4503** ragiaknak **4512** [az *ohay*t(= sóhajtozás, siratás) *olay*ra javította a másoló, valószínűleg tévesen; mind a három jelentés és átírás elképzelhető (ohaj, olaj, ó háj), az utóbbi a valószínű] **4517** fól posdodek [a NySz (II,1280) így, *s*-es alakban szótárazza, holott bizonyos a *zs*-s ejtés]

Igen oltalmaznák hagia Asszonyisten,
angyalmi millió szent szemeda ily sokszor
villám és bántalom, fegyver és vas lövés bunkatok
hadd a szerencsés minden jóban bunkatok,
semmiféle gyötrem a vidam napomban.

Es ha Isten és szent szüzmária orszagath,
avagy isten szent szüzmária vagy angyalja,
minden bűt és szabadsága ördögnek
hazunk, mert szent szüzmária szent angyalja
s szép szüzmária szent szemeu oraiath.

Szüzmária az Isten szüzmária szent szüzmária voltath,
szüzmária minden gonosz szemeu szemeu s varasoktak,
a hol az szüzmária szüzmária bűbanat vagy szolok,
minden nagy szüzmária vagy szüzmária s dicsőmi hely,
mi latod mint szép szép szép

87. Igen oltalmaznák, hagyá, asszonyokat,
Engemet melléje vén, s monda ily szókat:
Ülj le, jó barátom, s nézzed romlásunkat,
Látd-é, a szerencse mint újítja búnkat,
4525 Szomorítja gyakran a' vidám napunkat.

88. És ha tudod, kéllek, ennek orvosságát,
Avagy ismérhetnéd néki nyavalyáját,
Mi tekeri belit, hervasztja orcáját,
Használj, mert elhalok, látván ennyi kínját
4530 S ily hertelenséggel szomorú óráját.

89. Felelék: Ne csudáld, mert sok nép között volt,
Talám némely gonosz szem ártott s varázsolt,
Ahhoz ártalmas nyelv bűbájat néki szólt,
Melyből nagy nyavalya rá esett, s oly, mint holt,
4535 Ím, látod, mint fekszik, elég elzsarátolt.

90. Somolyogva monda: Most vészem eszembe,
Hogy az asszonyember gyarló természetbe
Néked is részed lött, kaptál erkölcsökbe,
Kiknek tulajdona, hogy higgyenek ebbe,
4540 De férfi lévén, nem hiszek effélékbe.

91. Hogy megértsed, mondék, ím, ez megtörténik
Gyakorlatossággal rajtunk is lévődik,
Erről éntőlem majd példa is hozódik,
Mellyel értelmedre s tudtodra adódik,
4545 Az, amit mondottam, meg is valósodik.

92. Tudd-é, az bészívó eget, mellyel élünk,
Orrunkon, szájunkon azkit bé is vészünk,
Sőt szemünk és fülünk tel avval, s több részünk,
Mely éggel telhető, éltet abból szívünk,
4550 Belső tagainkra innen részesölünk.

93. Úgy, mint szívnek, májnak, tüdőnek, velőnek
Ez ad vidámságot, életet mindennek,
Már az jó vagy gonosz úgy segét ezeknek,
Valamint a szívás hogy esik embernek,
4555 Aszerint vagy megárt, vagy használ szegénnek.

4555 [átszámozva:] art(2) megh(1)

Immarba mygh ut [illegible] mor mik allad,
abbul ki júl [illegible] do magadhan Earlach,
mygh rosbat [illegible] [illegible] mmy [illegible]
gondob mygh magadaat hasnalsh [illegible] mtad,
fo keppa ha jiongo naturad mehuarkad.

Sent valamh sagha amak miaualiaval,
biuad o artharo rut rothadasaual,
[illegible] bhalo dighlah [illegible] aual,
aston [illegible] mygh bhi [illegible] aval,
mur [illegible], a kirk o kifut [illegible] aval.

Vdis dhon magad s mad a [illegible] faiobra
lib sok faidal malocd [illegible] mik allobra,
[illegible] gliogossagh s [illegible] al miaualasolra,
hogi hasok [illegible] mik masolra,
o ad [illegible] mik [illegible] magolra.

Mygiarth ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
ebakad [illegible] mygiaualiasia [illegible],
Vathmil [illegible] [illegible] [illegible] mygh bonsil,
Solra a dagi [illegible] ebal [illegible] [illegible],
hogi [illegible] kil [illegible] o [illegible] [illegible].

Ar mygad kilmy hat mmy [illegible] mkal,
ki ad io [illegible] mygad halalra laal,
o ad ygh [illegible] al alad [illegible] mint hab
bar so [illegible] igimk aual ki abba kap
do [illegible] dygolis mygh [illegible] [illegible] [illegible].

Mind ad [illegible] mygh [illegible]
ad ki ad [illegible] mingiart [illegible],
mur a [illegible] brun mygh [illegible] [illegible],
[illegible] dolygh mik nagi [illegible] [illegible],
[illegible] halalra [illegible] [illegible].

Ballottadi aua gi ad [illegible] [illegible],
hogi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
noba nim [illegible] [illegible] [illegible] s [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mast [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

94. Immár ha megveszett ember mellé állasz,
Abbúl kijütt eget te magadban zárlasz,
Megrothadt párából részt venni találhatsz,
Gondold meg, magadnak használsz-é vagy árthatsz,
4560 Főképpen, ha gyönge natúrád, mit várhatsz?

95. Mert valamely tagja annak nyavalyával
Bűves, és ártható rút rothadásával,
Sebhető béható dögletes voltával,
Azon téged megveszt belészívásával,
4565 Mert azt veszed, akit ő kifútt szájával.

96. Vedd eszedben magad, s nézz a szemfájókra,
Kik sok fájdalmakot szenvednek, azokra
Csip*a*lyagosság s vér száll nyavalyásokra,
Hogyha sok ideig néznek ők másokra,
4570 És az két fél szemek ütköznek magokra,

97. Mindjárt az ép szemnek sérelme történik,
Csak az nézésbűl is nyavalyája nyílik,
Verhennyel szegín szem sötétöl, megbomlik,
Sokra a nagy fájás csak innen nehezlik,
4575 Hogy orvos kell néki, és szemére sínlik.

98. Az mérges kelevény hát mennyivel inkább,
Ki az jó életből mérges halálra lább,
És az ég-szívással akad belénk, mint hab,
Bár se szóljunk, igyunk avval, ki abba kap,
4580 De csak dögétől is megvész vérünk, s lész rab.

99. Mivel az bészívó eget megmérgíti,
Azki azt béveszi, mindjárt férgesíti,
Mert a szívét érvén megöli, sebhíti,
Szörnyű dolog, mely nagy hamar elmeríti,
4585 Életből halálra emberét téríti.

100. Hallottad-é avagy, az édes szerelem
Hogy szemektől esik kedves szív-sérelem,
Noha nem szólhatnak ünközt, s nincs értelem,
Sőt egymást sem látták előbb, görjedelem
4590 De látásból esvén, kész kedves gyötrelem.

4557 Zarlasz [az átírás 'szárlasz' is lehet] **4559** arthacz [a *h* a *t*-re ráírva] **4563** dóg<le>letes **4564** [átszámozva:] veszt(2) megh(1) **4568** chipo<ga>liagossagh [értelem] **4581** [a *mergjttj mergezj*ből javítva] **4582** [a *fergesjttj fergeséttj*ből javítva]

Valalan egy magtal erős szívet jövet,
szemmel meghszomjúhat lélek alamattiat,
szívek meghiszékenyi a mibenk szolgálattiat,
kelyb szemmis nincs hal s szabadja kijövetettiat,
mindenkis fel szemlélt bilaszándokatiat.

Es az Unhazaban szólnak gyönyörűk
noha gyakorlu élez szíma szolgálatok
hadaiskolattiak li kezdtek vesztik
de egy magt soha völ egyan szívbe
szemtelen lehy alle kösöt vesztik.

Imádj Basilicus undok Pestenek
szudi mik hazalmak Volta lazasanak,
hogy halalt hős hamar minden alledolnak
szemmel szívben mégis mi volnanak
s az altal szép kara vonlasanak.

Teis szeldat hős hermek Philosophiabol,
millik valo szenak szemmelz alokbol,
de nem szeles szerint szmar mondasunkbol,
magtalt szinglen Plato szigabol,
szanultal sok dolgot az mely elejtabol.

Ezt mondottam vala az az sanchynak
mijszerint negy gondok szívek vonszynek
halgat s fakadot indul szmiznek,
mert egyen szudalkis kösöpüt szunnek
lattia valo voltat bizsdem tendinek.

Vagyon mindta latom nagy mibo elokkal,
magh szomottad fod s egymasmolokkal.
a hos illendő — kazomlatos szagokkal,
nem szaad az szemem mit nar gondokkal,
ha szanacslóm lesz jar halok hasnokkal.

Adná az Ur Isten hogy ujmas szilmes,
illo szép rendhez szatana kegyelmez,
szemmel elő vagy szuzonk örömez
vagy kisszüdül idegen szélmez
mert sokat egyen szanom az szidmez.

101. Szóltalan egymással értik szívek titkát,
Szemmel meghunyítják lelkek akaratját,
Szívek megjelenti a nyelvek szólatját,
Fülök semmit nem hall, s tudja kívánatját
4595 Mindkét fél személnek belső indulatját.

102. És az unhatatlan szerelmet görjesztik,
Noha gyakran őket egymástól rekesztik,
Hazájokból atyjok kikergetik, vesztik,
De egymást soha ők ugyan nem tévesztik,
4600 Szemekből ily álló kötések eresztik.

103. Amaz basiliscus undok bestiának,
Tudd-é, mely hatalmas volta látásának,
Hogy halált hoz hamar minden állatoknak,
Szeme nézésében mérges mivoltának,
4605 És azáltal esik kára romlásának.

104. Több példát hozhatnék philosophiából,
Melyek valósítnak bennünket azokból,
De nem szükség, érthetsz immár mondásunkból,
Magad is peniglen Plato írásából
4610 Tanultál sok dolgot az mély physikából.

105. Ezt mondottam vala én az Chariclesnek,
Mindjárást nagy gondot szerzék vén fejének,
Hallgat és játékot indít elméjének,
Mert igen furdalja közepit szívének,
4615 Látja való voltát beszédem rendinek.

106. Végre monda: Látom, nagy méltó okokkal
Megbizonéttad szód s argumentomokkal,
Ahhoz illendő hasomlatosságokkal,
Nem fárad az elmém ennyit már gondokkal,
4620 Ha te tanácslóm léssz, járhatok hasznokkal.

107. Adná az Úristen, hogy venne szerelmet,
Illő férfi-rendhez mutatna kegyelmet,
Lenne egészsége, érhetnénk örömet,
Vetne ki szívéből idegen-félelmet,
4625 Mert fölötte igen szánom én egyemet.

4610 physikabol [a *phys* javítva] **4618** [metszethiba]

Szent miedenik fölöz az Istenhodoknak
kiriamon erdemben, ki minemu nagyodnak,
nem szerem szerint az ölö szagodnak,
könöszöni alamon szüntelen vagodnak,
mynk kiöltöm s erömben kö barazzagodnak.
Minem kiöltöm dolgok kösz gy gyönödnek,
hibyn d nagy szidalom a mellen tömödnek.
nem elmultul ösz agyban kö vörödnek,
szüntelen az szekelmez mind gyönge lödnek,
nagy szemem vizem az kösz sülödnek.
Istenek valami szokan valanak,
kik sok ördöngösszegtöl allottanak,
mellektöl vöjnek ha midön szerencsek
mingyárgosz barmokka szentek valottanak
Ö bölcsöl szagokrol mynk szüttatanak,
Vedes hasomlo ordöggy szüntelen volt,
mynk szunnyadz kösz vanak holt,
mynk rekek s kösöttek mjtöv ha ö alatta szolt
Jynk esöttek elmaktol szöltöz bö szavolt
mindenek kösöt ebredtek egyben varasoltak.
Azonszalam chis valami ördöngöz,
edes szamom mit mynk szövöm hitöz,
minekegy alatt kön az vgyan mynk ösztöz,
szegyenszuam szöltöz mi kad az gyötöttetöz,
Istenöl s en szolmavard erö bizodtok.
Jyszem magamnak örömöt szolgalmok
valamin szudnak szöltöz szegyen volnok
abban nyluan semmi hatrais mi kadnok.
szegalmacskodvagyal szöröszöd, iarmok
hatnos vagyok hamis gyöhöl varnok
Azért szüntelen s szöltöz kösz kösöz
gyi ambor szalatok bö szöny kösöntöz
mynk allapjtok s vala minkiz ki szinkösöz
mondnan ö szudottok az szöz bölcsöszöz
min vattok emjt itt vagyok velöszöz.

108. Sőt mindenek felett az te tanácsodat
Kívánom értenem ebben mondásodat,
Nem futom elmédet és okosságodat,
Követni akarom sőt javallásodat,
4630 Megböcsölöm s veszem hív barátságodat.

109. Minem kicsin dolog, kiért így gyötrődik,
Higgyed, nagy fájdalom, amelyben kínlódik,
Nem ok nékül esett ágyban, hogy verődik,
Futja az szerelmet, mind éjt-nap törődik,
4635 Nagy tétemény, vélem, azkiben sínlődik.

110. Circének valami pohári voltanak,
Kik sok ördöngösségekből állottanak,
Melyekből útjárók ha midőn ittanak,
Mindjárást barmokká tűntek, változtanak,
4640 Bölcs okosságoktól megfosztattatának.

111. Medea hasomló ördögi bűbáj volt,
Megelevenedett keze után az holt,
Megrekedt s kötött nyelv, ha ő akarta, szólt,
Jégesőket csinált, szeleket bézárolt,
4645 Mindent kötött, oldott és egybenvarázsolt.

112. Azért talám ez is valami oly lehet,
Édes leányo*mon* mely megtörténhetett,
Minthogy akárkin es úgyan megeshetett,
Segéts, uram, kéllek, ne hadd az gyötröttet,
4650 Istentől s éntőlem várd érte béredet.

113. Ígérem magamat, örömest szolgálnék,
Valamire tudnám s elégséges volnék,
Abban nyilván semmit hátra is nem hadnék,
Szorgalmatossággal, *szeretettel* járnék,
4655 Hasznos végezésre erőt égből várnék.

114. Ez ily csevegésünk s beszélgetés közbe
Egy ember talála béjönni közinkbe,
Megállapék, s vala minket köszöntésbe,
Mondván: Ó, tudósok az szép bölcsességbe,
4660 Mire vadtok ennyit itt veszteg ülésbe?

4627 [a *mondasodath mondasomath*ból javítva] **4635** tétémeni vélém [idő] **4637** [metszethiba] **4644** Zarolt [a 'szárolt' átírás is lehetséges] **4647** edes leaniom meli [szótagszám, értelem] **4654** szeretetettel [értelem, szótagszám] **4658** ki szóntesbe [értelem]

Halam ade vitézek hogy vitézek voltatok,
vagyok hivatatsa szerint mivel talatok
mert hogy mind szétszórt az kaffan falatra,
sok szép szuka madarhus az kő vagyon,
azért nyírs és szüntes io bor nyék vagyon.

Begynek vagyon valatok vatok
Hogy elmulnak vitézek az hozzátok,
jertek el mit teszek szegetlek vonniatok
mi szükszik az talat hogy vrvaristok,
nagyd szomat dert szép szép szomiol szaratok.

Fejintsétek vrnak az szép szép vatok várnak,
szép szakallban szép szép szép szép szép szép
maid szép szép szép szép szép szép szép szép
vosákol vatalra szép szép szép szép szép szép
mert szudom mint az hogy szép szép szép szép szép szép szép szép

115. Talám azt vélitek, hogy üstök-vonyásra
Vadtok hivattatva és nem jó lakásra?
Mért hogy nem siettek az kappan-falásra,
Sok szép puha madár-hús és hal rágásra,
4665 Ahhoz nyers és füves jó bor megivásra?

116. Theagenes régen várakozott rátok,
Neoptolemussal küldött tihozzátok,
Jertek el, mit késtek s magatok vonjátok?
Mi szükség, étszakát hogy erre várjátok?
4670 Majd ezennel dél lész, hiszem jól látjátok.

117. Fejenkint vendégek csak tirátok várnak,
Fazokakban étkek elposhadnak, áznak,
Majd több követek is utánatok járnak,
Utcákról utcákra keresnek, sórálnak,
4675 Nem tudom, mint esett, hogy föl nem találnak.

118. Charicles énhozzám fordulván, fülemben
Súgá: Nésze, hiszem vagyon kevélségben
E tudatlan bolond, lá, hogy bölcsességben
Nincs része, mely paraszt szólása nyelvében,
4680 Mégis oly, ha egyik füge volna vízben.

119. De ne késsünk, menjünk el az hivatalra,
Együd e goromba szól gyalázatunkra,
Vagy pácát is ejthet nem szokott hátunkra.
Felelék: Nem szükség gondolkodni arra,
4685 De bá*t*ron elmenjünk a lakodalomra.

120. Ezalatt elmenvén jutánk a népekhez,
Tűlünk ösméretlen sok fő vendégekhez,
Érkezénk az kívánt és hívott helyekhez,
Ékes asztalokhoz, rakott tál étkekhez,
4690 Vígan, szeretettel ültetnek melyekhez.

121. Chariclest rendelék mindjárt az főhelre,
Engemet is mellé, ű böcsöletére,
Theagenes üle az asztal szélére,
Rend szerint s mindennek nagy tiszteletére,
4695 Kinek-kinek hele esék érdemére.

4682 egiúd [másutt 'együ*l*d' alakban, de az *l* kiesése gyakori jelenség] **4685** báron [értelem, vagy a *báron* az *azértan*hoz hasonló alak lenne?] **4692** beócheóletire [rím] **4694** tizteletire [rím]

Conteldi ir lomh a [illegible]
Eirmh ath Samhuala ujian nagi sol,
i mhlia a Rokis kilunas latosol
Sliab na hil iutrh sagi sansasagomh
Bagamh mhi ath Eirannusoh.
Meli lakas nach modgiat ha ahi Samhalua,
amach o Fompaiat mighi tri il mowdanam
Ahr ialat ar Eisdir adnam,
nagi sol multsragit ath Imdir hoi na
sudom frel idir igria mighi uncrana.
Dennem tigiana ath hogi ugi Erhillichi
mir Samhah bantromi miuil hogi Erzlich
imhid ath altalarol mme illik gi inlich
mir sudom Fiksagh ath Eirim ailirich
ath dolgol ath Samilat drizlich.
Ir dolgot kreldomhon miuil mmartmmid,
Fiet io modgiadal ahat ysbris mmdmmid.
Ris Sogit hoisa hogi dromd mmid,
mmerkshil sudom mm Sinmdmid.
Fdiuilis hogi ath sumighir trdmmid.
Ralliad ahr mme lon ath dologh sovabha,
Immar Sagamh agh langol magabha,
Ayghi lgiun Digsagh mutarasba
hogi sibhis ruil midisa lakasba,
Lgun dirdrich a Vondagh Sarasba.
Ir dfiron i mhi magahoi,
ulat irogatuan Ahisdir dolgahoi,
Sudgia sol dologh kil mir liuansagahoi,
mdiaolis uton jut alarattiahoi
ahr kirch ggis bararot dolgahoi.
Mert mmisch mdr ki ahat Sronsdir,
hadiar homlich hadgia magar sirdir,
mmdi ath fiel ir ach himr ol tir nshir
mmdigiad ath kiellis ir kilchir mirhi,
minir akadalmi ach alur hrhir.

122. Renddel így ülének az hivatalosok,
Kiknek az ő számok vala ugyan nagy sok,
Amellett azok is, kik váras-lakosok,
És kik messzül jüttek s egy társaságosok,
4700 Theagenes népe és extráneusok.

123. Mely lakásnak módját ha előszámlálnám,
Annak ő pompáját míg én elmondanám,
Ételét, italát értésedre adnám,
Nagy sok múlatságit az elmédre hoznám,
4705 Tudom, füleidet ugyan meg untatnám.

124. De nem kívánom azt, hogy úgy terheljelek,
Mert szánlak bántani, mivelhogy szeretlek,
Mindazáltal arról, mint illik, úgy intlek,
Mert tudom, szükséges, és el nem felejtlek,
4710 Az dologról épen tanítlak, értetlek.

125. Az dolgot különben mivel nem értenéd,
Sőt jó módjával csak észbe is nem vennéd,
Ez is segít hozzá, hogy örömed vennéd
Ennek értéséből, s tudom, nem szenvednéd,
4715 Idővel is hogy azt te meg ne kérdenéd.

126. Halljad azért, mint lén az dolog továbba:
Immár Theagenes ég, lángol; magába
Elvégezé, légyen vígság-mutatásba,
Hogy többit is evvel indítsa lakásba,
4720 Légyen dicséretes a vendég-tartásba.

127. Evvel édesítvén a népet magához,
Utat irtogatván elkezdett dolgához,
Tudja, sok dolog kell mert kívánságához,
Nehéz, tőkés úton jut akaratjához,
4725 Azért keres így is barátot dolgához.

128. Mert nem eszes ember, ki csak szerencsére
Hanyatt-homlok hagyja magát s kerekére,
Nem veti az fülét és szemét jól részre,
Nem vigyáz az külső erkölcsre, nyerésre,
4730 Minden akadalmi és ál-út szerzésre.

4728 iol <lej> reszre

Amas bides vadazal [illegible]
ign ól sudria [illegible] hol as bes
mygh mes haborá hagi ha io [illegible]
asbis ha allasa [illegible] ha bides,
lóporá hanbia [illegible] ha jides

De en essembon idm hamar kjuansagarh,
Alladám himbiól á sinw allasarh,
murs gidkorsa hallam fol fohasbodasar
fol s ala [illegible] forgo vgiallasar
oómur banasm [illegible] valtodasarh.

Oredajamak him [illegible] valeodik
hol mik [illegible] hol al kjuadodik.
[illegible] hal[illegible] hal[illegible]
[illegible] on ide dolga amul [illegible]
mirt mygh [illegible] ámbor á ki [illegible]

Amira lóin vagro adri allapotrá,
Odin [illegible] hagi mi banhá,
s mond; mikl á [illegible] di mi habergattá,
mi dologh hagi magatd ri igi valtossattá,
al gh ha [illegible] ki mim saggattá

Ar tarlom [illegible] alon vasli [illegible]
a mik [illegible] mygh [illegible]
[illegible] ha [illegible] nom [illegible]
vagi valamik gonos [illegible] ha [illegible]
murs nylua ok mikil [illegible]

Magumk [illegible] [illegible] jgi [illegible] vala,
hagi halgatna kjym imim igon sola,
[illegible] on [illegible] ok hamar mygh hajla,
mar halgat [illegible] mas [illegible] fodula,
as [illegible] lóbon mygh [illegible]

Ilkil vala [illegible] as [illegible]
[illegible] mygh [illegible] gaddanak [illegible]
hagi mindon io [illegible] fogna sola [illegible]
[illegible] hamar hagá io [illegible]
as [illegible] mindambrá [illegible] fo [illegible]

129. Amaz bölcs vadásszal egyez Theagenes,
Igen jól tudja mert szívében, hol az les,
Megnézi, hálója hogy ha jó egyenes,
Azt is, ha állása jó-é és ha heles,
4735 Kopója, hajtója, szele is ha jeles.

130. De én eszemben vém hamar kívánságát,
Ellátám szeméből a szíve állását,
Mert gyakorta hallám fölfohászkodását,
Fel s alá szemének forgó vigyázását,
4740 Örömre, bánatra gyakor változását.

131. Orcájának színe szüntelen változik,
Hol nékipirosul, hol elhervadozik,
Tüzesül egyszersmind, el is halványozik,
Kettősön jár dolga, ámul, feledkezik,
4745 Mint megcsábult ember, aki csalatkozik.

132. Annyira lőn végre az ű állapotja,
Vén Charicles is el-vélé, hogy mi bántja,
S mond: Nézzed, a legént de mi háborgatja?
Mi dolog, hogy magát ű így változtatja?
4750 Alégha eztet is új kín nem szaggatja!

133. Azt tartom, ezent is azon veszély l*e*lte,
Amely Charicliát, szegént, megsértette,
Csodáld, ha szerelem ezt is nem ejtette,
Vagy valamely gonosz szem ha nem sértette,
4755 Mert nyilván ok nékül ezt nem cselekedte.

134. Magunk között titkon így beszélünk vala,
Hogy hallgatna, kérém, intém igen róla,
Charicles én szómra oly hamar meghajla,
Már hallgat és eszik, más felé fordula,
4760 Az ital, jó lakás közben megindula.

135. El kell vala immár az pohárt rendelni,
Avval vendég népet gazdának tisztelni,
Hogy minden jó példát fogna róla venni;
Theagenes hamar hagya jó bort kérni,
4765 Aztot mindenünkre ékese*n* köszönni.

4750 vy ki [az *i* fölött nazálisjelként értelmezhető vonás van] **4751** lólte [rím] **4765** ekesset [értelem]

Ez rind az ramis szolgálat alamban,
kiszám borz rám illő ajanlatban,
Ifogadam szeli magam mutatatban,
mint ha igen kedves volnék nekik juttatban,
de nem tudok az Tobart kiszolgálni fogatban.
Latuan nagy busula és elszakadtban,
kosonó Tobarat nem fogam kedvetlen
tartani nagy szegénnek karagyik nyomatban,
fogatta szemit nagy szegénnek lenni,
az ram szerint nős, mint szüksége szerint.
Es dolgoz sarcolás diszszibe vagy,
hogy mykt lata erkölcsön szavat szerzi,
Orszhos fordulva mond az bort ha lenni
szép nem szudgia szegyhauegi szerzi?
mert vilaghra hogy lattz nem kostolta szebb.
Soit valamit vesz az okszalanallatt,
abbais nem kostolt semmit az szakhalat,
szabad gyümolcsot nőt szemthis falalat
Jsismert fő Tatia ád vi mit halat
Egyszer hazaia fő haia vallat.
Ez kaluan vesz nyh örök raita,
Chogy Egyptumbeli nagyok nagy akarta,
annal inkab hogy az fejek hallotta,
fő Tatsaggal bjrok szeretta hallotta,
mint valszon szakszirt, ha szükölt kapsatta,
A nagy nagy varassal mykt erkölcsz szerint
mint io barattia hos igaz az szegen kiro
szavol lehetben annal mint szerszám
untalan: nem elli varja hogy majd szép
valszon szeszen mint ugassaszt szerit
Hy kasomlatszan szegenys szegad,
magat batorittia mar sna nem higgad
agy Tobar vesz szirnosa szeli szuttad
az ram kosoni nyhi szsza s mond, magad
az szit nem sulszyk ugan hogy szomjagat

136. Az rend énreám is érkezék azonban,
Köszöné bort reám, illő ajánlásban,
Elfogadám tűle magam mutatásban,
Mintha igen kedvvel volnék megivásban,
4770 De nem lők az pohárt kezéből fogásban.

137. Látván, megbúsula ez cselekedeten,
Köszöntő poharát nem fogám kedvelten,
Tartja nagy szégyennek, haragszik meginten,
Forgatja szemeit nagy kegyetlenképpen,
4775 Énreám rútul néz, neheztel szívében.

138. Ez dolgot Charicles de eszébe vévé,
Hogy meglátá, erről ilyen szavát tévé
Úrfihoz fordulván, mond: Az bort, ha lév-é,
Étel-é, nem tudja, hideg avagy hév-é,
4780 Mert világra hogy lött, nem kóstolta többé,

139. Sőt valamely véres és oktalan állat,
Abba is nem kóstolt semmit, ett csak halat
És édes gyümölcsöt; nőtt Memphis fal alatt,
Isisnek főpapja, ad úneki hálát,
4785 Égyiptus hazája, *fedé* haja vállát.

140. Ezt hallván úrfiú megöröle rajta
(Hogy égyiptumbéli vagyok, úgy akarta,
Annál inkább, hogy ezt felőle*m* hallotta,
Főpapsággal bírok, érthette, hallotta),
4790 Mint véletlen zsák pénzt ha szűkült kaphatta,

141. Avagy nagy várással megterheltetett *szű*,
Mely jó barátjához igaz és igen *hű*,
Távollétében annak mely sérves ű,
Untalan reméli, várja, hogy majd eljű,
4795 Véletlen érkezvén, mely vigasságot *szű'*.

142. Ily hasomlatosan Theagenes vigad,
Magát bátorítja, már ina nem higgad,
Egy pohár vizet kér, noha tűle puffad,
És reám köszöni, megissza, s mond: Magad
4800 Az előtt nem szükség, uram, hogy vonyogadd,

4785 fédó [értelem] **4787** [az *akarta akaria*ból javítva] **4788** feleole [értelem] **4788–4789** [a szokatlan rímszóismétlés talán szövegromlás] **4791** Zyw [rím] **4792** hiw [rím] **4795** [így:] s zw

Sc beolsdsfodtbl fol dbhtdhz,
mindin aldafbl kalimghdlliffadhz,
rond Ffaffial aldrl kofionzhz,
Sbrilom in mafhris arfa rondbhdhz
hegilgun bavatzgh kofilinb fbrdtdhz
Olg ligian Dmglin Daf kofilfzgh
kimofaf a Bialnal kfdifbl dilghsgh
mbadtim kigh tarchon slgun allin Dmtzgh,
mgh bomolharalan digal fovtzgh,
Shrdzbolvalo igafaggifdzgh
Fdlilciollam af aufgian kimium kof
dsillifcdbo kofifsgunkofs
a kibiria sfarlia dtimkof kilkimkiz,
sgifkilfdm io romnfgunkiz
uiguvgifuf mindnigifkofdimkiz.
Afirion aldrl Bifgalt dkoltoim
fof af fofrofifis a firimr kofiom
dsflofgalatodra dnmagamofs kofkim
Ffimr kagimuis fdlri omittim,
af mil montá dfrd kifsillifittim.
Pokarbol afvifdrl mghjua dmondruan,
uactora vgrivon lalasunk dhaguiá,
dombau mindin rond lin burlulat mondruá.
Bialtol dkfol dfol vgran dofvan,
mindinik hafakof fillil falaun duá.
Emis burlur vidk Bialgnfonlol
kimkorcfam fillias kofri sok cholialol,
omli farmafk kidufs fri midulasalol,
mgink hafa fib fdkifs dfalatol,
dmidk dfo alom uarlá of hajnalol.
Shafamkofs dkfsurx kimiuguam agiambau
ugi kisdd folsarlat dmondruá magambau,
mikorfolmk fmtix adofvbalombau,
farat fagaimik kidufsk mugolkbau,
fil ofridm vgian vgilix alombau.

143. Te bölcsességekkel fölékesíttetett,
Minden áldásokkal megteljesíttetett,
Reád ez az ital azért köszöntetett,
S tűlem, ím, másszor is arra rendeltetett,
4805 Hogy légyen barátság köztünk felvétetett.

144. Oly légyen peniglen ez az kötelesség,
Ki most az asztalnál kezdessék, de végség
Mindéltünkig tartson, s légyen ebben szentség,
Megbomolhatatlan és igaz szövetség,
4810 Szeretetből való igazságos épség.

145. Felelék: Jó uram, az áldjon bennünket
És teljesítse bé kötelességünket,
Aki bírja s tartja éltünk*et*-lölkünket,
Meg is helesítse jó reménségünket,
4815 Vigye véghez minden igyekezetünket.

146. Az fejében azért ez italt elköltöm,
Sőt az söprejét is a fejemre töltöm,
Te szolgálatodra én magamot kötöm,
Istennek nagy nevét ezekre említ*ö*m,
4820 Azmit mondtam, *érted* bé is tellesít*ö*m.

147. Pohárból az vizet megiv*ám*, ezt mondván.
Vacsora véget vén, lakásunk elhagyván,
Azonban minden rend lén búcsúkat mondván,
Asztaltól, étektől el-fölugrándozván,
4825 Mindenik házához széllel takarodván.

148. Én is búcsút vevék Theagenesemtől,
Kinek orcám teljes lőn ű sok csókjától,
Mely származék kedves szű-indulásától.
Megyek hazafelé terhes étszakától,
4830 Elmúlt előálmom vártam az hajnaltól.

149. S házamhoz érkezvén lenyugvám ágyamban,
Egy kisded zsoltárkát elmondván magamban,
Mikor volnék szintén édesebb álomban,
Fáradt tagaim is kedvesebb nyugtokban,
4835 Felébredém ugyan véletlen azonban,

4813 eltúnkót [a hasonló helyzetben lévő *ö*-ket az előző sorokban a másoló is *e*-re javította] **4819** emlittem [rím] **4820** elted beis tellesittem [értelem, rím] **4821** meghjua [értelem]

Gondolkodom kiskorom a nagy dolgokrol,
Tudom mennyrol s szándékrol,
a sok kellemetlen sok szomorúságokrol
akik Pithiusnak adot valaszokrol,
nap-fényt s fogocskát dolgok mi voltanak,
Szomban vagyok fekszik lata szemem,
nagy keserüt adott ő kisjön bennem,
hat sok szép szegyen ő tőlled szomlalom,
vala Diamis a mikor isnyomom,
nem alom ugy szívik mikor kis vagyom
Sőt Apollo kisen vagyon szegyenes,
Diananak szinegh szinchia legyen,
mind kettő hat szivel s egyen szomorú,
szívkor hazottak földre lehős dős;
igy Apollo hős szam mondhatnak szomorú.
Calaris: halliád s hős szad mi szokatt,
vagyiad s szegadgiad most akarattunkat,
magis szélisiés d Tatar szolattunkat,
mert nyluan nagh szád szatta bosznunkat;
hogy ha s halgatod hős szad mondasunkat.
Adjá Summaon hogy hatadban fordulj
latsz sirs vissa s minit s mondulj
Mert akarlak hogy hamar kinidulj
szongiovsalkodgial ad hazabol sadulj
Parcak igy vagyszik kik ellen mordulj.
Es s kis szomlis s vagyid Magadnak,
2 adj Atiat s sirs kis szaszagoddal
4 szikszad ős szerzel szegalmas vagoddal,
5 igalgasd s szépszó aggyuz szanachoddal.
3 mint s magszabadat ugy nikis gondoddal.
Mert mert gondgiais kisen szikra,
Sinte ő millyik budgo kiszikra,
Szerszagz szinte ő szimenkzu,
Sis mingiszor kiszeli nivary mal szikra,
mert gyikis kis szó s mennszikra.

150. S gondolkodni kezdém a meglett dolgokról,
Theagenesemről és Charicliámról,
A sok különbféle céremóniákról,
Ahhoz Pythiának adott válaszáról,
4840 Napestig elforgott dolgok mivoltáról.

151. Azonban világos fölyhőt láta szemem,
Megnyílék az ajtó, ki jön bé, ugy nézem,
Hát sok fénességgel Apollót szemlélem,
Véle Diana is, amiként ismérem,
4845 Nem álom, úgy tetszik énnékem, lött vélem,

152. Sőt Apolló kezén vagyon Theagenes,
Dianának penig Chariclia kegyes,
Mindkettő hát pirul és igen szemérmes,
Fejeket hajtották földre. Lén beszédes
4850 Így Apolló hozzám, mondván: Vén, érdemes

153. Calasiris! Halljad tehozzád mi szónkat,
Vegyed és fogadjad most akaratunkat,
Meg is teljesítsed parancsolatunkat,
Mert nyilván megérzed érette bosszúnkat,
4855 Hogyha elhallgatod hozzád mondásunkat!

154. Ideje immáron, hogy hazádban fordulj,
Azért siess vissza, és innejt elmozdulj,
Istenek akarják, hogy hamar kiindulj,
Igen gyorsalkodjál, az határból sadulj,
4860 Párkák így végezték, kik *ellen ne* mordulj!

155. És ez két személt is elvigyed magaddal,
Az ifjat és szüzet, köz társaságoddal,
Mint te magzatidat, úgy neveld gondoddal,
Tartsad, őrizzed szorgalmatosságoddal,
4865 Igazgasd és építsd aggott tanácsoddal.

156. Isteneknek gondja is lészen ezekre,
Jűnek őmelléjek buzgó kérésekre,
Segétséget tesznek ő előmentekre,
Te is mindjárt készülj, ne várj más szelekre,
4870 Mert eszköz léssz az ő elmenetelekre.

4836 megh dolgokrol [föléje írva:] lett **4837** Caricliamrul [rím] **4844** Dianis [értelem, szótagszám] **4860** ellene [értelem] **4863** [a kéziratban ez a strófa utolsó sora, de a sorokat átszámozták] **4864** [metszethiba]

Ezt mondvan neném fejedelmi fejedelmek
minéravat lathatók jelekre és mint
mikbél hogy valamagh mégh emberi élmek
nemalom sem elmenek az mi mi lemek
kivelvén szüemben igen örömökre.

Vtkézim fölött. Sin mégh magamban,
vagy mindén dicsőm szám agamban,
holfatom holkeresegh vagion szagamban,
nagion vérzik szám az orcolatomban,
nem tudok remélnem sok gondolatimban.

Mas keppen is vagyon nas szükség,
Amikettem vala hatta szüem örömök,
mikisfiú fordulhatok lesiak mint mértek,
immár örömszem ugyam. Az szemtükrök
ram mi hazagiczam hogy az szemtükrök.

Ennemonum alhattia mond nadvad dpam,
ha vagyod az szívod örömöt hallanná,
hova kelmennie mertünk mégh halhatná
mik foldnek vizeiben s minet jarsalatarná,
nagy örömök tudnom mert az ugysagh varnam.

Sokszor mégh szerzek dicsőhogy gondolkozná
sovab hat vjulnij vagyok az lattatá,
jszlum magamban oly tyuchon alattá,
az millioszor ingion vgian nemis unná,
Vérzik vgyis örömre futottam.

Vgian vagyom vala hatta szüelatom,
de az szentlelken keresztülatom,
latom szamatol fizetik lepatom,
mint legyen drouliz sok gondolkodatom,
vala vgy kettőbe elmés farradatom.

Mert nem tudom soha mikor vigyen örömre,
ha foldön fussak s faradtam szükség,
vagy hatos lengyen szelem szomszédszükség,
az pattadam vagyok az szornu szükség,
ebben hogy mi moddal vissszem igen örömre.

157. Ezt mondván, énreám fejekkel intének,
Mindjárást látható jeleket tevének,
Melyből, hogy valóság, megesmértetének,
Nem álom, sem árnyék, azmit míelének,
4875 Kivel vén szívemben igen röttentének.

158. Ütközém fölötte ezen meg magamban,
Reszket minden testem, ereim agyamban,
Hol fázom, hol hévség vagyon tagaimban,
Nagyon verétkezém az orcolatomban,
4880 Nem tudék rémöltem sok gondolatimban.

159. Másképpen is értém én az eseteket,
Elmélkedtem rajta, hová tégyem őket,
Mely felé forduljak, lássak mely népeket,
Mint őrizzem, ójam ifjú személyeket,
4885 Rám ne haragítsam hogy az isteneket.

160. Cnemon nem állhatja, mond: Én édes apám,
Ha értéd, tetűled örömest hallanám,
Hová kell menniek, most azt meghallhatnám,
Mely földnek részére, s mint jártak, akarnám
4890 Nagy örömest tudnom, mert alégság várnám.

161. *Felelé:* Megérted, de hogy gondolkodtam,
Tovább hát újulni részéből láttattam,
Ítélvén magamban, oly kincsre akadtam,
Azmelyet én ingyen ugyan nem is vártam,
4895 Véletlen újuló örömre jutottam.

162. Ugyan várom vala hazafordulásom,
De az Chariclesen lén szánakodásom,
Látom, leányától fosztatik, lopásom
Mint légyen, arrúl is sok gondolkodásom
4900 Vala, így kettőző elmés fáradásom.

163. Mert nem tudom soha, melyre vigyem őket,
Ha földön fussak-é s fárasszam ezeket,
Vagy habos tengerre ejtsem szegényeket,
Próbáltassam vélek az szörnyű szeleket,
4905 Ebben hogy mi móddal viseljem igyöket.

4888 mennie [értelem] **4891** Felelék [értelem, idő] **4896** [a *fordulasom fai*(?)*dulasom*ból javítva] **4904** velék [értelem]

Ha Sarkalnak vala ingen gondolatom,
nemis multak szükségi az itt almim,
hainal fel vagion vitt szomszédasim,
Vigyázsatnak velem az szabi lakasim,
haluan az Istenen kit Siborodasim

Mégigérad szollattam azért Jnasomoth,
kardom homan mikt akok farasolatt
kitodak Sirgatik nyelzek ajtókat,
mengia Szagmó kijammia lattunkat
kiszlemj s nyitatami velunk szollasolatt.

Orülök sötte azó nemszokni,
Szagmó szomszédi mikt szokni,
hagion hogi bejövén üllión kiszolni
agiain karajakat: s mingiunt szolni,
Jongh szemmel dolga szé kiszolni.

Ejuano nagigon mikt gondolnunj
szó szemünk szattara ajtónj
mint szörmit az latak szétszórnyk fejünj
az aldozatzó mezt el kel kiszétszórnyj.
kidus sanchiat fel mettünj.

Bejövén az akton ingemez kösönteun,
nagi szélszélnyg szén szétszórn viduó szétszórn,
hagiain agia oskanta szemémar szétszórn,
kedszem oli nyagil mezt szolna fel szétszórn,
ingemez barattiat ily koramis szétszórn.

Kurgondolkodat utan hattam szola,
minik uramaigi nyi fallnigk alla
ingemez ily szokkal vi örökszalala,
Vjulé barattagban nagi szokat szolala,
kedszó magahoz kapt szola formala.

Ennuain szóhoz haborodott nyagiok,
ajaj szivünnik ollian gyenagiok
banarbani sok gondbá hatra nemis hagiok
szigünlemis szingh hagi szétszórn vágyok
de nyagnik: mezt mint vid szétszórn ugian fagiok.

164. Így sarkallnak vala engem gondolatim,
Nem is múltak szintén az éjjeli álmim,
Hajnal felé vagyon, érnek szunnyadásim,
Virrasztatnak vélem étszaki látásim,
4910 Hallván én ajtómon lett csikorodásim.

165. Mindjárást szólétám egyik inasom*at*,
Kérdém, honnan vették azok járásokat,
Kicsodák zörgették, nyitották ajtókat.
Mondja: Theagenes kívánja láttunkat,
4915 Közleni s nyújtani vélünk szólásokat.

166. Örülék fölötte az ő nevezetin,
Theagenesemen, ű emlékezetin,
Hagyom, hogy béjöjjön, üljön le szegletin
Ágyam karéjának, s mindjárt ítéletin
4920 Forog elmém dolga és ű készületin.

167. Kívánom nagy igen néki jelenteni
És ő elméjének tudtára ejteni,
Mint történt az látás, szépen megfejteni,
Az áldozatot mert el kell készéteni,
4925 Kedves Charicliát felémeléteni.

168. Béjöve az ajtón, engemet köszöntvén,
Nagy tisztességesen, szépen üdvözölvén,
Hagyám, ágyacskámra lenne már leülvén,
Kérdezém, oly reggel mért volna fölkelvén,
4930 Engemet, barátját, ily korán is lelvén.

169. Kevés gondolkodás után hozzám szóla,
Minekutána így egy falkáig álla,
Engemet ily szókkal ű orcol találá,
Újult barátságban nagy *sokat* szólala,
4935 Kedvet ő magához kapcsola, formála.

170. Én, uram, fölötte háborodott vagyok,
Árjai szívemnek olyan igen nagyok,
Bánatban, sok gondban hátra nem is hagyok,
Szégyenlem is penig, hogy ezekre vágyok,
4940 De medgyek, mert mint víz télben, úgyan fagyok.

4911 szeollettam [értelem, *szoollettam*nak is olvasható], Jnasomoth [rím] **4934** szokat [a 'sokat' átírás valószínűbb, vö. **4933**]

Weked jelentemij penglen alattom,
Vilonek ha nem mondom, gyülö faidalom
minek idő előtt kötik sainalom
azért vijnek mit szemre dolgomtok nagy vétkem
Azért kolcsmotok szívek fajanlom.

Ugy szolnan nemula nagy hirszlen szegül,
mint gy: hat egy hatszat elal nagy szüksegül,
gondolam mi kijsé hamar elondulo vagyok,
szollak ő mikor lassu mert vagyok,
mert szudom valamar nem bauls hagyok.

Vigh szemmel fom nivituá vera szemben,
mondok latom sitolsz dologat lisben,
mikor nem jilentő magadban felemben,
di el hid mindenek szemek szilem erewn,
millier szlenek adnak napra kölcsön.

Az szivel szeretek hajamot szinessze,
kösmez orczamotok nagy harmatos sitta,
Ugyomá igem — lo szaporitá,
mint jó ugyidő monto magam ugy fordittá,
mert az varasoktol mgialorza latta.

Mondok midőn szam lo nagy szomlomben,
ugy kösz szudbeli könto giörömben,
mert az hozza a sors jó vendőlszemben,
millier haluá ugyain szőlőjé örömben,
szepszolgam kösszel szgadot szemben.

Az hogy sariciat nagy szmlet szemmel,
mert halla annak mikő lottó szivel,
szép fölöre nem szok mint hogy szivi szüszkj
szerdve hajthmad mint ha volna vizkj
szemben digon, i nagy zabla szam felj

Millier szel hogy szilam szjem szolgata
nagy sok szüszlettel magat mutogata,
orczamotok emiben valagh elolgata,
Azon szüszlesben vö magat forgata,
alygya vinnt hogy szavatok szöm mos halgata

171. Néked jelenteni peniglen általlom,
Viszont ha nem mondom, ér együld fájdalom,
Melynek idő előtt létét is sajnálom,
Azért nincs mit tennem, dolgomot megvallom,
4945 Éltemet-holtomot tenéked ajánlom.

172. Így szólván némula nagy hertelenséggel,
Mint egy hal, úgy hallgat, csak nagy reszketséggel,
Gondolám, ne késsem, hanem csöndességgel
Szóljak őnékie, lassú merészséggel,
4950 Mert tudom vala már, mi bántja hévséggel.

173. Víg színnel szóm nyújtván, űreá tekintvén
Mondék: Látom, titkolsz ez dologgal késvén,
Nékem nem jelented, magadban félemvén,
De elhidd, mindenek lesznek tűlem értvén,
4955 Melyeket istenek adnak napra költvén.

174. És ezzel felkelék, hajamot simítám,
Kezemet, orcámot megharmatosítám,
Újonnan igéim előszaporítám,
Mint jövendőmondó, magam úgy fordítám,
4960 Mert az varázslóktól én gyakorta látám.

175. Mondék néki: Fiam, te nagy szerelemben
Égsz, halsz szívedbéli kínzó gyötrelemben,
Mert ezt hozta a sors jövendölésemben.
Melyet hallván, ugyan szökött örömében,
4965 Tapsolván kezével vigadott szívében.

176. És hogy Charicliát megemlítém néki,
Nevét hallá annak, mely ő *lölke* széki,
Csak földre nem esék, minthogy szíve fészki,
Térdre hajol, imád, mintha volna vétki,
4970 Ellenzém de igen, s megzablázám féki'.

177. Melyektől hogy tiltám, fejem apolgatá,
Nagy sok tisztelettel magát mutogatá,
Orcámot énnékem váltig csókolgatá,
Istentisztelésben ű magát forgatá,
4975 Áldja, minthogy szavát ebben meghallgatá.

4944 megh vállom [bizonytalan olvasat, a másoló először valószínűleg *vaalom*ot írt, majd a 2. *a*-t *l*-re javította, így azonban a szó inkább *vádlom*nak olvasható; ez utóbbi olvasat sem kizárt] **4950** mert <nem> tudom [a *heűseggel* 1. *e*-je *i*-ből javítva] **4956–4960** [a rímszavak:] simit<u>am–harmatosittam–szaporittam–fordittam–lattam [idő] **4966** megh emlittem [idő] **4967** lolko [értelem]

[illegible] mwrh [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mwn [illegible] kivilom mwrh [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mwr [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Iert mongua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nagi langh [illegible] [illegible] [illegible]
mwn [illegible] minch [illegible] nogi [illegible] [illegible]

Coha mwn [illegible] [illegible] [illegible]
mwn [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nogi [illegible] mwr [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Iskum [illegible] monwgia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ingwn [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
madavar [illegible] [illegible]

Demost mwn [illegible] [illegible] [illegible]
mwn [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
abban [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Kafas vagra [illegible] [illegible] [illegible]
mwn [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
demost [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Iert [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
maga [illegible] [illegible] [illegible]
nogi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

178. Könyörög énnékem, őtet megsegítsem,
Eszemmel, erőmmel lábára építsem,
Nem élhet kívülem, megelevenítsem,
Ilyen szörnyű tüzet, mint lehet, enyhítsem,
4980 Elveszett és bolygó útból kitérítsem.

179. Mert, mondja, véletlen történet találta,
Az mérges szerelem veszélyét formálta,
Szigonyos nyilával ki szívét furdalta,
Nagy láng és sérelem köziben pólálta,
4985 Nem tudja, mint esett, hogy így elprédálta.

180. Soha nem kóstolta a testi szerelmet,
Nem ösmérte többé abbéli gyötrelmet,
Ingyen sem gondolta világi örömet,
Hogy ennyi méreggel nevelje félelmét,
4990 És mégis vágyazza szűben gyötredelmét.

181. Esküvéssel mondja, futotta szüzeket,
S igen elkerülte a gyönge menyeket,
Ingyen sem kívánta látni kegyeseket,
Hanem csak lovokat és szép fegyvereket,
4995 Madarat, ebeket, híres vitézeket.

182. De most mind letette azoknak szerelmét,
Nem követheti mert abbéli gyönyörvét,
Viszálkodik dolga, és érzi gyötrelmét
Abban, miben látta előbb nagy örömét,
5000 Természeti ellen fárasztja elméjét.

183. Házasságra soha nem vala szándéka,
Nem kellett nékie Venus ajándéka,
Az igen szép szűz oly volt nála, mint béka,
De most fölindítja annak csak árnyéka,
5005 Tudatlan mindenben, Amor nyomoréka.

184. Mert szép Chariclia szívével kötötte,
Csillagó szemével tömlöcbe ejtette,
Maga-viseléssel oly igen sértette,
Hogy szíve merő seb, kedvét eldöjtötte,
5010 Szíves vitézségét majd elfelejtette.

4976 megh segetsem [rím]

Szép erénybennis díszlen el ékesült
ennek az ellen noha ő sokat bírkodott
de annak az hasznak mert elhagyásokon
szívében bizalma vagyon vezérlett
vagy mert nagy volna már elhagyatásott
Es igy erősséggel nagyob szabadságtul
biratik ugyanis mégis akarattyátul
minthogy szabad nélkül le nyargal ő parádul
ennek az sémis szabad mikor szunt szárnyadul
elszegen ugyanis szomor szív szabadul
Sir Jelette igen kemény szépségesset
oszlatian szépsége könyörgő vagyon hogy görgessel
minthogy egy szép szép abban szépségessel
ha szépsége szép bűnös le szétszel
az ő milyen szép könyörgő könyörgéssel
Mondgya kinkinteleen már szeretnie kel
az szép szépsége ő szépsége szépségekkel
szép gyanant tartya imadgya vérzésekkel
kívánti szépsége más szépsége nem kel
hiá az nem adatik szép szépsége nyugszik
Ezt szépsége az szépsége birtalmia szépsége
szépsége ő szépsége az szépsége szépsége
szépsége nyavalyadat szépsége szépsége
mert az szépsége szépsége szépsége
az ujjomon szépsége szépsége nyugszik.
Ne szép az szépsége szépsége mert hogy szépsége
az szépsége szépsége szépsége
az szépsége szépsége szépsége szépsége
szépsége napon szépsége szépsége kívánti szépsége
ennek szépsége szépsége szépsége szépsége szépsége.
Nem lehet ő erősb mi okosságunknál
mint szépsége mert szépsége mi szépségunknál
mémis szépsége szépsége mi szépségunknál
mi nem szépsége szépsége szépsége szépségekenál
mint szépsége mines szépsége szépségekenál.
Te szépsége ne gondolj szépsége szépségeddel
mert szépsége az szépsége szépségedel
mi szépsége szépsége már szépsége szépségedel
szépsége szépsége nem szépsége nagy szépsége szépségedel
szépsége szépsége magad szépsége szépsége szépségedel.

Vagyok meg különben szépsége szépsége
szépsége szépsége szépsége az szépsége szépségekel
szépsége szépsége az szépsége szépségekel
szépsége szépsége szépsége szépségekel
csak nem mind szépsége szépsége szépségekel
de szépsége mind szépsége szépsége szépségekel
Nehéz az Isten nagyob elmével birtanak
szépsége szépsége szépsége szépsége szépsége

185. Sőt erejében is tisztán elváltozott,
Mert az ellen noha ő sokat birkózott,
De avval nem használt, mert elbágyaszkozott,
Szerelem hatalma rajta áradozott,
5015 Híres-neves volta már elfogyatkozott.

186. És így erőszakkal nagyobb hatalmátúl
Bíratik, vezetik más akaratjátúl,
Mint zabla nélkül ló nyargal ő urátúl,
Nem vár semmit, zabla mert távul szájátúl,
5020 Ekképpen vitetik Amor hév habjátúl.

187. Sír felette igen, kemény szepegéssel,
Orcáján vizes könyv vagyon legörgéssel,
Mint egy sűrű eső, abban csöpögéssel,
Ha eszterha lészen bőves leeséssel,
5025 Az ő mellye ilyen könyve lenyeléssel.

188. Mondja, kín-kíntelen már szeretnie kell
Az szép Charicliát, ő szeme szüzekkel
Isten gyanánt tartja, imádja versekkel,
Követi szívesen, más helyette nem kell,
5030 Ha az nem adatik, fog halni méreggel.

189. Ezt hallván, az ifjat biztatnia kezdém,
Szómat őhozzája én ekképpen ejtém:
Tudtam nyavalyádat, előbb is értettem,
Mert az isteneket érette kérdettem,
5035 Az ujjomon aztot hamar megvetettem.

190. Ne félj azért semmit, merthogy reménséged
Énbennem vetetted minden .....,
Azon leszek, higgyed, legyek segétséged,
Rövidnapon vegyed te kívánt szépséged,
5040 Meggyőzöm az leánt, lész gyönyörűséged.

191. Nem lehet ő erősb mi okosságunknál,
Meghajol mert kedves mi barátságunknál,
Nem is lészen tudósb mi méltóságunknál,
Minem kegyetlenb ő az több asszonyoknál,
5045 Megbírjuk, nincs hasznosb gyakor ostromoknál.

192. Te penig ne gondolj semmit szerelmeddel,
Mivel nem is állhatsz ellene eszeddel,
Mi szükség is vínod már természeteddel,
Ha látod, nem bírhatsz nagy lángas tüzeddel,
5050 Elveszteted magad könnyen két kezeddel.

193. Mások még különben víttak erejekkel,
Soha nem is szóltak az asszonynépekkel,
Elbúttak és laktak magok, ő szüzekkel
Csaknem mindhalálig víttak szerelmekkel,
5055 De végre mind rabbá löttenek ezekkel.

194. Noha azok nagyobb elmével bírtanak
Náladnál, keményebb próbában hágtanak,
De mégis Amornak tőrében juttanak,
Mint az hím szarvasok, hálókban hulltanak,
5060 Kik elég sokáig attúl futottanak.

195. Mindent megkésértek, elhiggyed, kedvedért,
Valamire Isten és az üdő segét,
Azon leszek, ennek hogy érjem jó végét,
Te is barátodnak megfogadd beszédét,
5065 Megcselekedd méltán tanácsát, intését.

196. Nem akarja néked, higgyed, ő károdat,
Követi te jódat és akaratodat,
Abból várjad azért immáron hasznodat,
Csak viseljed addig jó okkal magadat,
5070 Hogy te ártalmadra ne órázd károdat.

197. Ajánlja erősen én szóm fogadását,
Vidítja orcáját, venné *bátorságát,*
Megviselné holtig, mondja, barátságát,
Mint édes magzatom, hozzám fiúságát,
5075 Hasznos szolgálatért adná bő jószágát.

198. Ekképpen hogy szólnánk csak ketten egymással,
Folyó-követ juta hozzánk gyorsasággal,
Monda: Charicles hív téged hamarsággal,
Mert az isteneknek vagyon imádással,
5080 Rút álmai miatt nagy háborúsággal.

199. Igen kedve ellen való álmat látott,
Mondja, annak mérge szívére béhatott,
Mind virradtig osztán semmit nem alhatott,
Jó reggel Istennek érte imádtatott,
5085 Azért siess hozzá, mert azért futtatott.

200. Felelék: Elmegyek mindjárást ezennel,
Csak hogy visszamenjél, mondd, légyen jó kedvvel!
Theagenesemnek szólék: Uram, menj el,
Vigyázz jól magadra, és légy csendességgel!
5090 Charicleshez menék hamar, sietséggel.

5011 [innentől más kéz írása] **5037** [A sor utolsó szava hiányzik. Gy: *Ne félly azért semmit, mert ha reménséged / Bennem vagyon vetve, ne légyen kétséged, / Rövid nap adatik kivánt nyereséged, / Meg-győzzük a' leányt, 's lesz gyönyörűséged.* Gy alapján **5037** és **5038** elképzelhető javítása: 'Énbennem vetetted, *ne légyen kétséged,* / Azon lészek, higgyed, légyek segítséged'; vagy: 'Ne félj azért semmit, *ne légyen kétséged,* / Énbennem vetetted minden *reménséged*'] **5038** leszek [értelem] **5066** és **5070** [a rímszóismétlés talán szövegromlás] **5072** baratsagat [értelem, rímszóismétlés, vö. **5073**, Gy rímszavai is: bátorságát–barátságát] **5077** Feö io [értelem, vö. NySz, II, 444]

Az templomba tebat egy zedbel fektem ül
ugy szakadas apank elotta az mennek szemül
gondoktul czak fel rakodom dol s szemül
nagy sok szabadsagos szivtolis szemül
ugy fel kezemben bodik elupa szak szemül.

Hozzaia iarulek s mondek nit bankodol
bizodalmas czak de mert aggodol
szemed szirankolek s igen nyavalygodol
hadgy bikes elkinek nem is hogy buskodol
lelkemre nö szabnalt szöznek fogiodol.

Szegen az eö papnak é mod kesergem
Szegi emberenek paraiat kösöndi
tudod hogy lelkem kösöl döbbri kimi
az ki nagy szemnek akar szeretkedni
ens szöz kezektul czak most magadra vigyi.

Hizem masokkatis közlöd tanacsodas
hogy elbenek adod io okossagodas
szegen illyen kepes szegalmod dolgodas
mi lokban mis szodik abbe szegy magadas
szabadsallik lassak nagy extremitodas.

Honda ne bankodgia és ne keseregiek
bal szors baratom czallio nikab meggiek
elmon ugyk oka mily miatt rettegiek
az czallia igyis nikab fellyek
mert eö bizgyge mind mö s szova legyek

Az elvegezett nap tudode elöttünk
azt mint szöp papot szt elkel hinnünk
az szallia szabasra folis öltöztünk
mert eö szöszöbacha mödod elszkolnunk
az szabadsag arra kel megszerezünk

Mert ugy az lezen hogy szazal marad
mind szegy bizgos coda ki nem farad
mellyel szegi szokas elvisel szarad
ugy szemekbolis szunk szarag arad
szöszöp szig mygöl ugy elrowska szarad.

Vagy hogy

Vagy hogy ha ki vizsza az sok nep kiszben
szöltek tröb nyavalya eri az bonkösben
el vesszem ugy mint s elvesszek szöszöben
czak eö miatta mint szent szökben
szaradum az elme ugyok gyötrelmben.

Mert mint az elött mostis ugyan kerlek
az mi szerelmünkre szend kösöszönlek
mert czak bozzad bizom de kimed remenlek
szöszöm szazalmat mind kimed szeretlek
szegues szanasbodal, mert az szekül szeretlek

Jo oruossagokkal szazalbacz eö neki
mind szöszöbeul nyg nem elöz szöszöt
szegedis mindenek ugy az mint akarsz
szöszöp nagy szerelmes de szöszöbak önöki
megszöszöd dolgaba nö szöszöt szöszöt.

Köszönöm s vesszemis bozzam indsodol
megszogadom szent szanasz bizodol
czak szöszöszök szöszöszök abban eö igyekszi
bizony megszöszöszöm de szöszöszösz

201. Az templomban tehát egy zeccel-székben ül
Agg Charicles apánk, csuda azmint hevül,
Gondoktúl vén feje rakódott, dől s szédül,
Nagy sok fohászkodás szívéből is pözsdül,
5095 Úgy sír, könyveződik, csupacsak egyedül.

202. Hozzája járulék s mondék: Mit bánkódol,
Bizodalmas uram, de mire aggódol?
Szemed siránkozik, s igen nyavalygódol,
Hagyj békét ezeknek, nem jó, hogy búskodol,
5100 Lelkemre, nem használsz, sőt inkább fogyódol!

203. Szégyen az főpapnak e mód kesergeni,
Világi embernek példáját követni,
Tudod, hogy lelkére köll többire lenni,
Azki nagy Istennek akar tisztelkedni;
5105 Rút szót kezdesz, uram, most magadra venni.

204. Hiszem másokkal is közlöd tanácsodat,
Egyebeknek adod jó okosságodat,
Szégyen ilyenképpen forgatnod dolgodat,
Másokban mit feddesz, abban hogy magadat
5110 Tapasztalják, lássák nagy excessusodat!

205. Monda: Ne bánkódjam és ne keseregjek?
Hát, édes barátom, valyon inkább medgyek?
Álmom egyik oka, mely miatt rettegjek,
Ahhoz Charicliám ijeszt, inkább féljek,
5115 Mert ő betegsége mind nő, s hová legyek?

206. Az elvégezett nap, tudod-é, előttünk,
Arra, mint főpapot, őtet el kell hínunk,
Az pálya-futásra föl is öltöztetnünk,
Mert ő tiszti tartja, nem mód eltitkolnunk,
5120 Az futókat véle kell megszenteltetnünk.

207. Azért vagy az lészen, hogy házánál marad,
Mivelhogy beteges, oda ki nem fárad,
Mellyel régi szokás elvész és elszárad,
Így istenektől is reánk harag árad,
5125 Köznép penig megöl, vagy elrontja szárad.

208. Vagy hogyha kiviszem az sok nép köziben,
Félek, több nyavalya éri azonközben,
Elvésztem egyemet, s elvészek testemben
Én is őmiatta, most azért ezekben
5130 Fáradván az elme, vagyok gyötrelemben.

209. Azért, mint azelőtt, most is úgyan kérlek,
Az mi szerelmünkre téged kénszerítlek,
Mert csak hozzád bízom, tebenned reménlek,
Isteni hatalmat mivel benned vélek,
5135 Segéts tanácsoddal, mert ezektől félek.

210. Jó orvosságokkal használhatsz őnéki,
Mivel böcsülettel meg nem előz senki,
Enged is mindenben, úgy, azmint akárki,
Noha nagy sérelmes, de szólj csak őnéki,
5140 Meglátod, dolgában nem tész hibát vétki.

211. Köszönöm s veszem is hozzám intésedet,
Megfogadom azért tanács-beszédedet,
Csak viseljék, kérlek, ebben ő igyeket,
Bizony megfordítom te verítékedet,
5145 Sok jóval tisztelem érte személyedet.

212. Felelék: Megkéstem, látom, az dologgal,
Ki nincsen ok nékül, mert feles gondokkal
Vagyok terheltetve sok fáradtságokkal,
Melyektől ürülnöm nem tudtam mi okkal,
5150 Azért holt el, s nem élt az orvosságokkal.

213. De mégis egynapi nyugalmat kívánok,
Mivel sok könyveket én azért felhányok,
Különb-különb füvet szedek, egybevágok,
Azokból hasznosan kenőket csinálok,
5155 És azmi szükséges ehhez, abban járok.

214. Efféle sok szómmal szegént rábeszélém,
Hogy leányhoz menjek, arra is ingerlém,
Mert az nyavalyáját magától érteném,
Sőt módját ismérvén, magától kérdeném,
5160 Vigasztalván, dolgát ekképpen kivenném.

Szép asszony tanítsa: leányval szépszerűen
szemérmesen mint kell szándékod szerint
hogy magyol szóljon az kisgyermekhez hogy
szólom erősségedet bátrak kiknek szerszám
hozza be dicsőséges szép szagú nap keletre.
Meghadgya csinyki hogy szomszédgyanak
szállanak szóban ala szőnek magaz adgya
minden szamaszomaz szép szlemnis szadgya
szépszolalmaz szerszámszagz szlemnis szadgya
hogy szamaz szépszolaszki, szakarnia.
Mert az orcuos ember szemelye nagy jóknak
szamak szlik szagton, es az szépszal
gyakrabbszerszámszi ioszolszlemszal
es az persuasio szóbaszerszínszal
szépszolszlik szlynek az orcuosszagoknak.
Helyen hagya szomaz leanyszószmoulank
mind az szüszüszik mond s szamaz szlisak
mis mondgiale kiduszlik abraszaszlaszánk
ovesz szüszlángszul szüszlszmszal szépszmszlik
szünik szünyuszszyszszszban szatalank.
Ez vesett es eörülszszsz

215. Sőt azt is tanácslám, leánynál dicsérjen,
Jó módjával néki ajándékot tégyen,
Hogy nagyobb hitelem az kegyesnél légyen,
Tőlem orvosságot bátrabb kedvvel végyen,
5165 Hozzá bátorságos utat egy nap tégyen.

216. Meghagyja őnéki, hogy szómat fogadja,
Az én kezem alá önnönmagát adja,
Minden tanácsomat sőt helen is hagyja,
Bizodalmat végyen, azt elhiggye s tudja,
5170 Hogy hamar használok néki, ha akarja.

217. Mert az orvos ember személye nagy soknál,
Ha annak hitele vagyon és az használ,
Hasznosb volt betegnek az orvosságoknál,
És az persvasio többet tett sirupnál,
5175 *Gyakrabban szerencse jobb volt Galenusnál.*

218. Helyen hagyá szómat, leányhoz indulánk.
Mindaz tévő leszek, mond, s hamar eljutánk,
Mit mondjak, kedvetlen ábrázatot látánk,
Mert szíve lángtúl sült az leánynak, kapánk,
5180 Szeme is könyvet ejt, síróban találánk.

219. Elveszett és *ü*rült piros rózsa színe,
Elhervadott minden szépségének képe,
Megkedvetlenedett víg voltának színje,
Tisztán elmáslódott ő szép verőfénye,
5185 Szomorúan lévén, nincs régi jó kedve.

220. Mindazáltal látá az mi személyünket
Elközelíteni, emberle bennünket,
Hagyá, hogy leülnénk, megkínála minket,
Kérdezé erősen jó egészségünket,
5190 Szerencséltetéssel áldja mi fejünket.

221. Őmagát peniglen módjával viseli,
Mintha nem nagy volna szíve sebe neki,
Orcáját, homlokát nagy erősen törli,
Az apját erősen köszönti s öleli,
5195 Ereje felett is magát felemeli.

222. Charicles leányát szépen apolgatja,
Nyakát megölelvén, száját csókolgatja,
Mézes édes szókkal élteti s biztatja,
Magát hogy ne hadná, kedven bátorítja,
5200 Szerelmes szavait hozzá így bocsátja:

223. Ó, én szerelmetes, én édes leánykám,
Ó, én szép magzatom, testszínő rózsácskám,
Mire hervadozol, köllő virágocskám,
Mit titkolsz éntőlem, szép Charicliácskám?
5205 Hogy nem mondod mind meg, én fényes napocskám!

224. Mondd meg, az Istenért, holott sér tenéked,
Miből lett nyavalyád, mi terheli béled,
Színed miért hervad, és mi szeli mellyed,
Micsoda bánatok újulnak ellened,
5210 Ember-é vagy csak kín, mi adja gyötrelmed?

225. Nem szükség előttem semmit eltitkolnod,
Mi haszna tagadnod, magadat bántanod,
Ne szégyenljed nékem nyavalyád vallanod,
Mind jót és mind gonoszt szükség megmondanod,
5215 Hogy hamarb az kínok s búkbúl szabadulnod.

226. Nincs világon téged ki inkább szeressen,
Ki betegségedben szánjon oly sérvesen,
Tudod-é, siratlak sokszor keservesen,
Ha csak fejed fájt is, könyveztem sebesen,
5220 Nem leltem helemet, forgottam kedvesen.

227. Sok napi-étszaki fáradtságot tűrvén,
Nyughatatlanságot éretted felvevén,
Édes álmaimtól szememet felvervén,
Gondold, mennyi pénzzel voltál neveltetvén,
5225 Bő kéncsemet érted kedvvel kitöltetvén.

228. Méltó mindezekért énnékem engedned,
Intő, parancsoló beszédemet tenned,
Azmit kedvem kíván, arra megfelelned,
Tanácsomat gyenge szívedben bévenned,
5230 Beteg, lágy, erőtlen voltod megkímélned.

5173, 5175 [e sorok az értelem miatt felcserélve] **5181** eőriűlt [értelem]

Es ha valamely szem tegeder megszerettett
nagy eördögi bu bűy adott kedgesoltt
batra vallad magaszt a' mi szebbeldett
ne piculy mondani mag ki szegesszett
szepigad el szolnud egy bűrgösszett
m az szeö Lapotis azert hozzam velem
minnd [illegible] s iamtem minnd illik
mikor hogy hazmallum [illegible]
eö ornossagaskul a [illegible] a [illegible]
mag szünik de ragyad most kimszo szerlem.
Tudod Gs Tes eknek hogy az hü barattia
vagyon kiknek hozza les ie akarattia
de [illegible] iol szeszen, hiszen hazmalattia
eö ornossagaval, mas azt nu szerhattia
meres eö Istennenek vrasis szorgattia.
Az egyeb Doctorok minnd szemiel ellene
Varrais az [illegible] hogy szegod kimellem
gyangö ornossagaval tarszon s ollial illem
Szemi mikor hazmos hamar el szallion
eregi allapotta amellyen s fel ringyen.
Az Lemekemis oly kedues baratom
hogy mássa itt emberz bisonial iol latom
minnd [illegible] vagy vér volna [illegible] ugis szerlem
hazmal alszal latod, s mikor alszom
oniuel erkölsödöz ainis ez tanulom.
Tudman azert s ertuen minnd erkölsödez
az complicioczat eö szemiszedez
ürömekben [illegible] [illegible] bisszadez
ha anyalszagattia kiszedez s szedez
minnyszrasz magamondgia bilö szertmedez
Ezek utan szabad az ornossagokat
alob magyisgaban s allapotbeas
az [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
hamim ebak illados gyangö idatokat
igen kedues könüö fö ornossagokat

Az szo

Az szo szoszadast igen meghiszmma
hogy angyalmos szay a' szö s karattia
mes mondand kimittud mikor eö azt szadgia
meres gyonyuladozza magaz ot hal adgya
ha szeretem angyalszmag gyogy es szogodgia.
Szabad legyen neki szadba menni se
vagyok [illegible] [illegible] [illegible]
agyonak ott lenyen az szel szerzedt
szolt eö emlattia magaz nak szeretem
meres [illegible] szellionk de szszad szeretem
Szelelledis ebez igen szot szogadgyon
szszab nyaualiabra hogy ohos nu adgion
kinnes eörs szoab ni aguk s szaradgion
szinny szegen minnd köznyülö maradgio
ebak gyerdia szszbol szys nu szakadgion.
Szellyes szegel bizzad magad eö keszebe
szadgud minnd mikor szramaszkod nuz
ayanto on igad szienna szegattigyez
az de ornostonak eö minnd szegez
omgtad czifi szolgod amborül szlik.
Az szelettem vala szeris megmondani
ha szöydöktul akar szgit ornoslani
vagy valamely szöktül olualni s altdani
al szamud meres ugis iol szud varasolni
in szuna bisonnyal szud mikor szolgalni.
Szert batorszagal szeszelges eö vele
szemis alis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] szükség szmtad szumod eö millöl
meres az szlmikis szorognak kö rülö
az iöuendö mondas adatik bizöl.
Az mondgya Caricles az abbott leamak
amal nagy szondszin szalgatria amak
eösmi vonnia szeis eö gizigi vállanak
szeis szüggetlen szemi szunyanak
szalaszatszagal szagi allanak

Szanas filomelus

229. És ha valamely szem tégedet megsértett,
Vagy ördögi bűbáj ejtett, mérgesétett,
Bátran valljad meg azt, azmi sebesített,
Ne pirulj mondani, meg ki férgesített,
5235 Szépségedtől fosztván, így betegesített.

230. Ím, az főpapot is azért hoztam vélem,
Mivel tudós ember, s jámbor, mint ítélem,
Néked hogy használjon, érjen segedelem,
Ő orvosságátúl azért az gyötrelem
5240 Megszűnik terajtad most kínzó sérelem.

231. Tudod, isteneknek hogy ez hű barátja,
Vagyon kedve hozzá és jó akaratja,
Tevéled jól tészen, lészen használatja
Ő orvosságával, más azt nem tudhatja,
5245 Mert ő Hermenesnek írásit forgatja.

232. Az egyéb doktorok mind semmik *ez ellen,*
Arra is én vettem, hogy téged kéméljen,
Gyenge orvossággal tartson s ollyal éljen,
Azmi néked hasznos; hamar felsegéljen,
5250 Régi állapotra emeljen s felvégyen.

233. Ehhez énnékem is oly kedves barátom,
Hogy mása itt nincsen, bizonnyal jól látom,
Mintha egy vér volna vélem, úgy is tartom,
Használ, általláttam és méltán alítom,
5255 Mivel erkölcsödre én is rá tanítom.

234. Tudván azért s értvén minden erkölcsödet,
Az komplexiódat és természetedet,
Üvegekben vévén étszaki vizedet,
Ha meglátogatja kezedet s eredet,
5260 Mindjárást megmondja belső sérelmedet.

235. Ezek után szabja az orvosságokat,
Előbb megvizsgálván te állapotodat.
Ne félj, minem ad ő sűrű sirupokat,
Hanem csak illatos, gyenge italokat,
5265 Igen kedves, könnyű fő orvosságokat.

236. De az szófogadást igen megkívánja,
Hogy engedelmes légy, az ő akaratja,
Mit mondand, kövessed, néked ő azt hagyja,
Mert gyógyulásodra magát okkal adja,
5270 Ha ezekben engedsz, meggyógyét, fogadja.

237. Szabad légyen néki házadba menése,
Reggeli, estvéli, étszaki nézése,
Ágyodnak ott légyen az helheztetése,
Holott ő mutatja, magadnak fekése,
5275 Mert nem jó szellőnek tehozzád férése.

238. Cseléded is ehhez igen szót fogadjon,
Hosszabb nyavalyádra hogy okot ne adjon,
Kiért ő is tovább ne aggjék s fáradjon,
Serény légyen minden, környüled maradjon
5280 Étszak gyertya, házból ki is ne *szaladjon.*

239. Teljességgel bízzad magad ő kezére,
Hagyjad mindenekben uramat kedvére,
Ajánld magad Diana kegyességére
És te orvoslódnak ő mesterségére,
5285 Meglátd, viszi dolgod emberöl helére.

240. Elfeledtem vala ezt is megmondani,
Ha böjtökkel akar téged orvoslani
Vagy valamely szókkal olvasni s áldani,
Elszenvedd, mert úgy is jól tud varázsolni,
5290 In summa: bizonnyal tud néked szolgálni.

241. Azért bátorsággal beszélgess ővéle,
Semmit el is ne röjts vagy titkolj előtte,
Nem szükség tenéked futnod őmellőle,
Mert az istenek is forognak körüle,
5295 És jövendőmondás adatik belőle.

242. Ezt mondja Charicles az áldott leánnak,
Amaz nagy csendesen hallgatója annak,
Öszvevonja hegyit ő gyenge vállának,
Fejét lefüggesztve szemei hunyának,
5300 Alázatossággal tagai állának.

243. Szavát felemelvén .....
.....
.....
.....
5305 .....

5232 [így:] bu bay **5234** [a *fergesitett fergesetett*ből javítva] **5246** ellene [rím, **5241** is: *ez*] **5280** szakadgion [értelem(?)] **5281** kezebe [vonzat, rím] **5283** [metszethiba] **5301** [őrszavak]

JEGYZETEK

SZÖVEGMAGYARÁZATOK

A szavakat, illetve kifejezéseket csak első előfordulásukkor jegyzeteltük.

2 Égyiptum tengerben – A kéziratban: *Ægeum tengerben*, tehát az Égei-tengerbe. De sem Héliodórosz eredeti görög szövegében, sem Warszewiczki latin, sem Zschorn német, sem Zacharzewski lengyel fordításában nincs szó az Égei-tengerről. A Nílus köztudottan nem az Égei-, hanem az Egyiptomi-tengerbe ömlik. Mivel a jelen mű másik másolata alapján készült Gyöngyösi-féle változatban is *Ægyiptum-tenger* olvasható, bizonyos, hogy a kéziratban lévő *Ægeum* szövegromlás, s az őskéziratban még *Ægyptum* volt. Vö. még a 38. sor jegyzetével!

5 morhás – kincses, értékes

13 meggúgolja – megcsúfolja, megtréfálja

16 Égyiptust – Egyiptomot

20 Értsd: más folyóktól ebben is különbözik.

22 csudák – csodás lények, szörnyek

24 Szántalan – számtalan

27 Külön – különböző

28 széllyel – széjjel

29 rakott – megrakodott, sok áruval rendelkező

30 Bő – sok

33 kizuldulásáról – kizúdulásáról

34 elvegy – elegyes

38 Heraclea – A Nílus kanóboszi torkolatánál egykor valóban volt egy Hérakleion nevű hely. (Vö. SZTRABÓN, XVII, I, C 788. Itt és a továbbiakban is FÖLDY József fordítását használtam, *Geógraphika*, Bp., 1977.) Hogy város volt-e, vagy csupán szentély, erről megoszlanak a vélemények. (Vö. RAJKA, 72–73.) Héliodórosz görög eredetijében azonban csak a „Nílus torkolatának Héraklészről elnevezett ágáról" olvashatunk (HÉLIODÓROSZ, *Sorsüldözött szerelmesek [Etiópiai történet]*, Bp., 1976, 5. SZEPESSY Tibor ford.), ez egyezik Sztrabón felfogásával: „A Nílusnak tehát két torkolata van, az egyiket pélusioninak, a másikat kanóbosinak és hérakleioninak nevezik" (i. h.). Warszewiczki latin tolmácsolásában ugyancsak torkolatvidék: „ostium quod Heracleoticum appelatur"; várossá J. Zschorn német fordításában alakul: „der *statt* Heraclea (wie der fluss Nilus in das Meer falt)", láthatólag a Heraclea név is Zschorn találmánya. Zacharzewskinél „hely" („miástá"): „Opazat sie lud nieznáiomy v miástá Herákleá (pod ktorym rzeka Nilus w morze wpada)..." Következésképpen ezt a „Heracleát" egyetlen ókori helységgel sem volna helyes azonosítani. Magának a városnak a leírása (vagyis az első 24 strófa döntő hányada) teljességgel a magyar fordító leleménye, sem a görög, sem a latin, sem a német forrás nem tartalmazza. Egyébként több mint negyven ókori várost neveztek Heracleának.

41 Heracleus – Ez a császár ugyancsak a magyar fordító elmeszüleménye, forrásában, Zschornnál, nincs említve. Rajka Heracleus bizánci császárral (610–641) azonosítja,

felróva Czobornak kronológiai tájékozatlanságát, azt, hogy a város továbbépítői, Vespasianus és Domitianus, mintegy öt évszázaddal korábban éltek, mint a városalapító Heracleus (RAJKA, 73). Talán nem kell ennyire szigorúnak lennünk, hiszen az ókori hellén világban a Héraklész utódainak tartott Héraklidák szinte mindenhol uralkodtak, egy ilyen „Heracleus" császár a fikció világában minden kronológiai zavar nélkül kinevezhető Heraclea alapítójának.

44–45 Vespasianus (69–79) és Domitianus (81–96) a római birodalomnak a Flavius-dinasztiából származó császárai.

46 situsa – fekvése

47 portusa – kikötője

50 próbák, szerencsék – értsd: megpróbáltatások, hányattatások

53 Barom-élő földét – legelőjét

55 élésért – élelemért, táplálékért

60 messzül – messziről

61 Négyszegre – négyszögletűre

63 bátokkal – bádoggal

66 Piarci – piacai

69 múlatások – időtöltésük

74 feles – fölös: nagyszámú, sok

77 elholthús-élők – dögevők

80 Pénzre reáforrnak – a pénzre lecsapnak

81 Hárpiák – itt: rablók. Nevük az 'elrabol', 'elragad' jelentésű görög igéből származik. Az istenek haragját megtestesítő szárnyas nőalakok, eredetileg a dühöngő vihar istenasszonyai.

82 szemesek – figyelmesek, kifigyelők

82–83 mivel ők herére / Zsoldot nem osztanak, csak haszonmérőre – értsd: (a rablók) tudják, hogy csak a pénzes embereket érdemes kirabolni

85 ézekre – ízükre

90 Szerencsétlenségnek s fátumnak alítják – véletlennek, a sors szeszélyének vélik

99 tetemet – testet, szervezetet

106 fekése – fekvése

110 nevése – növekedése

119 Titán – Héliosz, a napisten, itt: a Nap

122 Ragadványok – zsákmányuk, prédájuk

125 Untalan kezekben hordozván élteket – szüntelenül kockára téve életüket

133 Kedven akadnának – kedvükre volna, ha akadnának

141 szélin – értsd: partközelben

154 lakás – lakoma

156 szőnyeggel – itt: abrosszal

158 teljesítve – telítve, telitöltve

159 Fris étkek – itt: drága csemegék, ínyencfalatok

163 konc – nagyobb húsfalat, többnyire comb, de jelentett csontot is

164 Meg – itt: megint
egyemben – (velük) egyetemben

165 Szítófa – piszkafa

166 hirteren (...) történet – váratlan, véletlen esemény

169 Szükség készíretre – szükségből, a szükség kényszerítésére

172 Jobb része – többsége

173 Értsd: akik nem haltak meg az eddig említett módokon, azokat tengeri csigával verték agyon.

175 Értsd: szükség törvényt bont (szükség esetén bármivel lehet ölni).

180 gazdálkodásokat – kínálásukat, vendéglátásukat

A 151–180. sorokban leírt sajátos lakoma-csatát a XVI–XVII. században azokra a török ellen felvonultatott német és egyéb gyülevész hadakra vonatkoztatják, amelyek leginkább a részegeskedés mezején vitézkedtek. Paulus Melissus, a pfalzi választófejedelem heidelbergi könyvtárosa így versel: „Carole, forte rogas, bello quid agatur in isto, / Dum contra Turcas Teutones arma gerunt? / Pugna cadis tanta est, tanta est certatio pôclis, / Quis sit ut ignoro inferiore loco. / Cominus inter se tam fervida prælia miscent, / Quisque, nisi læsum, non caput inde refert. / Maxima pars Bacchi lethalibus occidit armis / Saucia, pars ægri morbida membra trahunt. / Desidia reliqui torpent turpique veterno, / Castra tamen Thracûm tam metus acer habet: / Eminus ut cyathis tantum si iretur in hostes, / Illico terga fugæ thracica turba daret." (Azt kérded, Károly, mi történik a háborúban, amelyet a németek a törökök ellen vívnak? Oly nagy a küzdelem a boroshordókkal, akkora a harc a poharakkal, hogy valóban nem tudom, ki kerül alulra. Oly tüzes harcot vívnak a németek egymás közt, hogy bevert fejjel hagyja el a csatamezőt mindegyik. Többségük Bacchus halálos fegyvereitől sebesült meg, mások betegen vonszolják ernyedt tagjaikat; a többiek pedig álmatagon, rút restségtől sújtva bandukolnak, a törököktől egyként nagyon félnek. Persze, ha úgy távolról s poharakkal lehetne harcolni, bizonyára megfutamítanák a török sereget.) (MOE, XI, 316–317.)

182 sajdítván – sejdítvén

183 Értsd: a gályában lévő kincsek érintetlenek, nincsenek széthányva, nem látszik rajtuk a harc nyoma.

188 ki – valaki

192 Szertelen – módfelett

195 véletlenség – itt: meglepetés

197 színe – arca

200 sérvei – (lelki vagy testi) sérülései, sebei

204 kedvében (...) bontakozott – búsongott

205 találkozott – találtatott, volt

208 násfája – függője (ékszer)

209 puzdrája – nyíltartó tokja, tegeze

210–212 Értsd: jobb kezében lévő cifra, aranyozott kéziíjára hajtotta gond gyötörte fejét, bal kezét pedig a térdén nyugtatta. (A Zschorn-féle német szövegben a sorrend fordított.)

211 olyha bocsátkozott – majdhogynem, csaknem egészen ráborult

214 bajolkozott – gyötrődött, vívódott

217 förtengve – vertengve: vergődve, fetrengve

224 el nem másolhatja – el nem titkolhatja

225 vádolgatja – bevallja, fölfedi

235 felesem – itt: feleségem

242 Értsd: Áldott legyen Jupiter, hogy életben látom azt...

Jovis – Jupiter, a család és az állam legfőbb védője, a római mitológia főistene

244 Értsd: és akiért hálaadással végzem be életemet.

250 verdődni – vergődni, vonaglani

257 Lappagva – lappangva, meglapulva

259 alítának – vélének, gondolának

260 ugy – ugyancsak, fölöttébb

266 Diana – a vadászat, a szüzesség, a Hold, az éjjeli bűvölés istenasszonya a római mitológiában, szokásos öltözete a „szűzéhez" igen hasonló. Héliodórosz még Artemiszt ír, Diana hellén megfelelőjét, Zschornnál már Diana olvasható.

268 Isis – ősi egyiptomi istennő, a termékeny Nílus-föld megszemélyesítője, később holdistennőként is tisztelik.

269 Nereis – A Néréiszek vagy Nereidák Néreusznak Dórisztól született lányai (APOLLODÓROSZ, I, 2, 6–7), akik apjukkal az Égei-tengerben laknak. A tenger istennői, egyszersmind jósnők. Mind a görög eredetiben, mind Zschornnál csak „papnő" olvasható.

271 emelledék – emelkedék

272 kukorodék – kuporodék

273 Könyves – könnyes

274 tisztódék – tisztult

280 Értsd: egy test, egy lélek volt véle.
funtba – fontba (font: súlymérték, kb. 0,5 kg)

285 apolnának – csókolnának, ölelnének

287 sebesért – sebesültért

295 nyólni – nyúlni

298 elismértetének – felismertetének

305 vadíthatá – itt: ijeszthető

308 egy unomban – egységben, egyetértésben

309 votumban – fogadástételben, ígéretben

309–310 egy votumban / Zárkózott – itt: eljegyezte magát

310 kucslódott – kulcsolódott, összefonódott

321 éggel élők – levegővel élők, azaz emberek, s nem kísértetek, túlvilági alakok

323 mi – valami(lyen)

330 Gonosz történetnek – szerencsétlenségnek

338 Holott – ahol

340 kővel – drágakővel

341 böcsi – becsülete, értéke
bál – bála

344 kapzsit is hányának – a prédán is osztozkodának

346 sem funtra, singre – értsd: nem mérleget és mérőlécet használva, ahogy rendszerint szokás
sing – hosszmérték (kb. 60 cm), mérőrúd

351 csomólékban – kis batyuba

365 újon – újólag, ismét

372 Értsd: nem érdekli, hogy milyen sokan vannak a tolvajok.

375 ohajtja – sóhajtja, itt inkább: szánja, siratja

383 kockán lopott – csalárdul, becstelenül szerzett

385 conscienciáját – lelkiismeretét

394 hol – itt: ha

402 szállíttatá másról – leszállíttatá a másikról (lóról)

408 bajos – itt: sorsüldözött

409 Értsd: noha a rablók célja nem tisztességes, tettükből mégis haszna származik (= „használatos") az „elhagyott bajos"-nak.

415 Értsd: a szerencsétlenség nem merészeli azt kísérni, aki „szűből" kéri Isten oltalmát.

421 kétholdnit – itt: távolságmérték, 1 hold kb. 225 m

423 ódalnak – itt: hegyoldalnak

424 léhve-pihve – lihegve-pihegve

425 takarosznak – sietnek elrejtőzni

427 Semmit nem múlatván – semmi időt nem vesztegetvén

428 förtős – fertős, ingoványos

430 ingvánt – ingoványt

437 Kútyákat – kunyhókat, kalyibákat
439 szélhedtek – (szét)széledtek
442 mesterséggel – itt: mesterségesen, nem a természet által létrehozottan
446 Holott – ahol
451 Emlős gyermekeknek – csecsemőknek
452 aszú hal – szárított hal
lábokra kapdosván – amint járni kezdtek
463 Antipodesekhez – itt: a látóhatárhoz; antipódus: ellenláb (gör.), a földgömb pontosan ellenkező oldala
467 megnyugotván – pihenni hagyván
475 fris – elegáns, díszes, cifra
481 magánvaló – magányos, egymagában álló
486 Értsd: vacsorára marasztván őket a hadnagy (= „kapitán", a rablók vezére).
487 holval – napfölkeltekor
493 Harácsra – kótyavetyére
494 Gazdálkodjék – gondoskodjék (róluk)
502 Orcázó szerencse – balsors
506 elbírja – lebírja
510 elalutja – elaltatja
516 fönnlátó – ébren lévő
521 Apolló – a görög mitológia egyik főistene. Chariclia azért fohászkodik őhozzá, mert Apolló közvetíti Zeusz akaratát, az ő feladata a világrend fenntartása, a jog és törvény fölötti őrködés, az igazságos jutalmazás és büntetés. Emellett jósisten, a nyájak védője, a városok pártfogója stb.
523–524 Értsd: miért sújtasz bűneinkért ennyi nyavalyákkal, miért nem tekinted érdemeinket?
524 foldó – foldozó, foltosító, itt: sújtó
528 nemzetünket – nemzetségünket, családunkat
531 szántalan – számtalan
534 Ezzel – ezáltal
547 szerencse – sors
550 Értsd: hogy (szüzességi) fogadalmam megszegése tetőzze be eddigi bajaimat.
552 Értsd: az esküvő időpontja előtt nem lettek egymáséi.
553 hittel – fogadással, fogadástétellel
554 Értsd: egy kurvafié sem leszek.
559 fölvallottam – itt: odaígértem
572 Mód nékül – értsd: senkit és semmit sem tekintve
590 álló – állhatatos
594 hal-vesznek rajtok – halálba, veszedelembe kergetik
598 állásodat – itt: könyörgésedet
603 mert annak gyönyörű, szaggatja – mert (a férfi) gyönyörűnek tetszik (Charicliának), vágyódik rá
608 szerencse – itt: balszerencse, a kiszámíthatatlan véletlen
613 inas – fiatalember
615 Értsd: begyógyítja minden sebemet.
620 Hertelen újétja – hamar elmulasztja
627 Értsd: mert mintha én is átélném nehéz sorsotokat.
629 Megesem rajtatok – megesik a szívem rajtatok, megszánlak titeket
630 feleimnek – honfitársaimnak
631 lá – lám
633 súly – itt: súlyos

634 szerelmes vérek – szeretett véreim (= honfitársaim)
638 nám – lám
644 Áthénás – Athén régi magyar neve
646 Minerva – Pallasz Athéné megfelelője a római mitológiában. Pallasz Athéné a görög mítoszok egyik legfontosabb istenasszonya. Neve azonos gyökerű az Athén elnevezéssel. A város névadásáról, Minerva és Neptunus (a görög hagyományban Pallasz Athéné és Poszeidón) vetélkedéséről szóló epizód sem Héliodórosznál, sem Zschorn német változatában nem található, a magyar fordító önálló betoldása. A történet elég közismert volt, megtalálható pl. Apollodórosznál (III, 14, 1).
650 Corcyrus királnak – Korküra (Corcyra, Korfu) csak mint földrajzi hely ismert az ókorban, „Corcyrus király"-ról a források nem tudnak. A monda szerint Kekropsz, Attika első királya uralkodott ekkor, akit a föld szült, s részben ember-, részben kígyótestű volt (APOLLODÓROSZ, i. h.).
651 Neptunus – a római mitológiában a tenger istene, a hellén Poszeidón megfelelője
652 Jegyzette – jelképezte
653 Értsd: Dönteni kellett, hogy Neptunusról vagy Minerváról nevezzék-e el a várost.
655 sors szerint – itt: szavazással
658 vokssal – szavazattal
674 untatunk – unszolunk
675 imádunk – itt: kérünk, könyörgünk
684 haddjárjék – hadd járjék, ám légyen úgy (ejtsd: haggyárjék)
mi – valami, bármi
686 Aristippus – Arisztipposz latinos alakja. A régi magyar nyelvben az *-us* végződésű latin neveket *s*-sel ejtették.
687 szerelmes – szerető
695 béves – bővelkedő, gazdag
698 Értsd: apám földig érő gyászköntöst viseltetett velünk.
700 Jó falka ideig – hosszú ideig
falka – darab
705 múlattat – elmulasztat, elűzettet
712 suttomban – suttyomban, titokban
714 Demæneta – a görög Démaineté névből
719 feje s béle – esze és természete (belső tulajdonságai)
726 fittyel – „felhajtással"
730 soha csak meg sem gondolánk – még csak nem is sejtettük
731 csitkó – csikó, átvitt értelemben: kölyök
732 kárral fülök fűzni – károkra lenni
734 koppal – éhkoppal
735 ezvel álmodozni – itt: ezen eltöprengeni
737 többire – értsd: többnyire, a legtöbb dologhoz már...
738 gyorsalkodása – sürgésforgása, nagy igyekezete
740 megbájolá – varázslással megtéveszté (nem a mai 'elbájol' jelentésben!)
744 jakabolni – szélhámoskodni, becsapni (bibliai eredetű kifejezés)
747 E sornak kétféle (hasonló) jelentése is elképzelhető: 1. Mesterségével fölöttébb élő (= hamis, csalafinta) felesége lett Cnemon apjának; 2. Mesterkedései eredményeképp nagy előnyre tett szert férjénél. Az 1. esetben a *nagy* ('nagyon' értelemben) és a *mesterségével él* összetartozó szerkezet. A 2. esetben *előt* a helyes olvasat, 'elsőt', 'elsőséget', 'előnyt' értelemben.
749 Övis – ő is
750 elpántolódott – civódott, veszekedett

751–754 Értsd: Jókedvét látva (apámnak), ő is jókedvet tettetett, noha valójában bús volt; látszatra együtt örvendezett (apámmal), de csak azért tette mindezt, hogy amihez csak hozzáfér, megkaparinthassa.

764 megütközik – itt: nagy baj éri

766 Phædrának eseti – Phaidra királyné szenvedélyesen beleszeretett mostohafiába, Hippolütoszba. Miután bűnös érzelmei viszonzatlanok maradtak, férjénél, Thészeusz királynál azzal vádolta meg Hippolütoszt, hogy az akarta őt elcsábítani. Thészeusz megátkozta és száműzte fiát, később pedig Poszeidón segítségével elpusztította. Mikor Hippolütosz ártatlansága kiderült, Phaidra öngyilkos lett. A történet – amely Euripidész feldolgozásában vált népszerűvé – lényegében azonos Cnemon esetével.

767 Medea – Médeia kolkhiszi királylány, Phaidra testvére. Beleszeret Iaszónba, és mindenben segíti. Amikor azonban szerelme elhagyja, szörnyű bosszút áll. Iaszón új kedvesét mérgezett ruhával pusztítja el, Iaszón szeme láttára megöli annak két fiát; később Thészeuszt is meg akarja mérgezni.

768 Semiramis – Szemiramisz a méd–perzsa mondák mitikus királyának, Ninosznak a felesége. Férje halála után az asszír birodalom nevezetes uralkodónője lett, a mítosz szerint ő építtette Babilont stb. Istár istennő attribútumai jellemzik, vakmerő, bátor, erkölcsileg azonban romlott. Sok szempontból ő az asszíriai Venus.

769 Cleopatra – Kleopátra valós történelmi személy, Ptolemaiosz Aülétész egyiptomi uralkodó lánya, XII. Ptolemaiosz nővére. A hatalomért folytatott harcban nagy sikerrel hasznosítja női bájait, többek közt Julius Cæsart és Antoniust is elcsábítja. Amikor az actiumi csatában Octavianus legyőzi Antoniust, Kleopátra rabság helyett az öngyilkosságot választja. Az ókorban és még sokáig a szép, de romlott asszony jelképe.

771 tisztán – itt: teljességgel

780 ingyen nem is alítottam – egyáltalán nem is gondoltam

784 Közelben-közelben – közelebb-közelebb, egyre közelebb

789 futván társolásit – kerülvén társaságát

790 hálózásit – behálózásait, csellel bekerítéseit

799 hitelvén – itt: édesgetvén

801–805 A Minerva (Pallasz Athéné) tiszteletére rendezett ünnepségeken ajánlották fel az ifjak addigi önmegtartóztató életüket; az istennő a szüzesség pártfogója is volt.

802 Ülenünk – megülnünk, megünnepelnünk

808 bíbor – itt nem szín, hanem ruhaanyag

812 szem közbe – szem elé, látókörbe

835 így élvén melyekkel – értsd: ilyen praktikákkal, csalárdságokkal élvén, ezeket használván fel céljai eléréséhez

837 Értsd: fölkelve az asztaltól ki-ki (a saját háló)helyére tért.

841 házamban – itt: ágyasházamban

843 azonban – 1. abban; 2. azonnal, rögvest (mindkét jelentéssel értelmezhető)

849 vérek – itt: rokonok

853 kísértet – kísértés

863 rajtam - itt: értem

864 apolni – itt: ölelni

866 ezt, mi az – értsd: ezt, hogy mi is történt

867 eszében venni – észrevenni, megtudni

884 lúgot én nyakamban – Régen „lúggal" mostak fejet, e kellemetlen procedúra emlékét őrzi a „megmossa a fejét" 'megszidja' szólás; valakinek „lúgot készíteni" tehát annyit tesz, mint szidalmas, szégyenletes helyzetbe hozni.

889 köröle – itt: kerülgeti

895 Hacsaknem – majdhogynem

909 Hatható – hathatós
orcázván – szidván, pirongatván
912 fusson – itt: kerüljön
913 miá – miatta
914 palástoson – kurván. A kis palást a korabeli örömlányok jellegzetes öltözete volt, a legkorábbi magyar asszonycsúfolóban, az ún. *Körmöcbányai táncszó*ban is palástot visel Kató; tanulságos továbbá a *Gyöngyösi szótártöredék* (1560 k.) adata: „Amiculum: meretricum pallium: fertelmes személyöknek apró palástjok."
914–915 Értsd: mint egy bordélyban lakó kurva után, úgy kapdosott utánam!
919 megtréfálni – itt: megcsúfolni, megszégyeníteni
927 Nehézkesen valék – terhes valék
930 vért – testvért (értsd: ne legyen több testvére)
931 maradékot – utódot, sarjat
934 Értsd: hosszú idő után térék az eszméletlenségből magamhoz.
939–940 és teljes házunkat / Gyalázá magaddal – gyalázatot hoza rád és házunkra
940 érts – értsd
946 fúriával – itt: őrjöngéssel, dühvel, átkozódással
948 Pofámot – arcomat
950 verétezvén – verítékezvén, izzadván
954 rúha – lihege, pihege (?; szótáraink e szót nem ismerik)
955 nyerssel tusakodik – nyers fával, hajlékony, friss vesszővel ütlegel
959 Mód nékül – szerfölött
968 ez nehezem – ezt nehezményezem
979 Elszéledj – takarodj, tűnj el!
987 fördőre – fürdőre, 'büntetés', 'bosszú' értelemben, vö. a 884. sor jegyzetével!
997 hálóra vevén – behálózni, csellel elveszejteni
1009 Értsd: én is bizakodtam a magam vonzerejében.
1010 iránzom – vélem
1016 Summa – összefoglalva, a lényeg
1025 Inkábbatlan – sőt inkább
1032 Értsd: akinek félelem szállta meg a szívét.
1033 együgyűven – bután, eszetlenül
1034 szívetlen – félénk, gyáva
1034–1035 Értsd: Azt véled-é, hogy más is olyan félénk, mint te, s nem meri bátran kimutatni az érzéseit?
1039 Házasság kívöl – házasságon, azaz törvényes kapcsolaton kívül
1042 ura kívöl – urán (férjén) kívül
1044 hitét – itt: házassági fogadalmát
1051 rövidnap – hamarosan, néhány napon belül
1052 megintlek – megintleg: megint
1054 ha arra kélek – ha arra (az elhatározásra) jutok
1070 lakozánk – lakomázánk
1072 Értsd: lépre csalt.
1073 Értsd: mint ki tapasztalatlan az effélékben.
1074 sík – síkos, csúszós; itt: fortélyos, cseles
1076 Azonban – mindjárást, rögvest
1084 Szíves – bátor, merész
1087 raggattam rám – itt: kaptam magamra
1098 lők – levék
1099 Elrontám – itt: betörém

1101 késértő – megkísértő, elcsábító
1104 térdére (...) könyöklő – letérdelő
1109 megkérem vétkemet – bocsánatot kérek vétkemért
1119 csépet elkötötte – a szövetséget, a megbeszélteket, a szerződést megszegte
1123 ellátván – észrevevén
1124 Mi kívántom? – Mit keresek itt?
1125 nincs medgyek – nincs mit tegyek
1128 ezben – ekkor, ezennel
1131 döllyel – dölyffel, kevélységgel
1132 köllő – kellő; itt ironikus értelemben: semmirekellő
1144–1145 Értsd: semmit el ne mulasszon, hanem arra törekedjék, hogy ilyen többé ne fordulhasson elő, azaz szabaduljon meg Cnemontól.
1154 örököm jussát – örökségemet
1155 fundusát – itt: az örökséget képező vagyont
1158 Skólákban – iskolákba
1159 Jószágos – jóságos, erkölcsös
1162 fölépétvén – itt: fölnevelvén
1164 jó rend – jó rendből való, előkelő származású
1165 Értsd: lemondtam a kedvteléseimről, csak azért, hogy mindent megadhassak neki.
1168 elégvén – elégedvén
1187 választot – választ
1198 azontól – azonnal, rögtön
1199 Harmad – értsd: a harmadik csoportban lévők
1207 hamis mondókkal – hamisat mondásokkal, hazugságokkal
1215 torlásokra – értsd: megtorlásokra
1217 alégság – alig
1220 javallják – jónak, igaznak tartják
1225 sértvén nyavalyájok – érzékenyen érintve őket
1226 voksot – szavazatot; itt inkább: a szavazatok arányát, végeredményét, vagyis az ítéletet
1229 Tizenhatszáz – 1600
1243 Több sentenciától – a többség ítéletétől
sententia – ítélet
1252 bábának – vénasszonynak
1262 építed – itt: biztatod, vigasztalod
1281 nyomokkal – lábnyomokkal, azaz léptekkel
1288 Ægina – Aigina görög sziget (ma Éjina), délnyugati pontján hasonnevű várossal, Athéntól délnyugatra, Szalamisztól délre (SZTRABÓN, *i. m.*, C 375)
1289 vém – (be)vevém
1304 fűtözni – tartózkodni, időt tölteni valahol
1305 lév – lé, leves
1310 erömből – örömből
1319 Carin – Cnemon barátjának neve az 1326. sortól már *Carina*, Gyöngyösinél *Charim*. A forrásokban (latin, német, lengyel) következetesen *Charias*. A névalak a másolás során torzulhatott el(?), ám a szótagszám eltérése miatt nem változtattam a kéziratban olvasható alakon.
1320 elörölék – megörülék
1334 Vesztegj – értsd: maradj veszteg, várj csak (még nem tudsz mindent)
1340 örölik – örülik, örvendeznek neki
1343 kerteltettél – kerítettél be, vetettél körül kerítéssel
1345 Ét-nap – éjjel-nappal

1350 faggatta – tépte, szaggatta, marcangolta
1360 vér fiók – vér szerinti fiú (fiók: fióka)
1374 Értsd: lám, mindent a mostoha meghagyása szerint, az ő szavait követve cselekedett.
1375 Értsd: de ő (Thisbe) még tudná orvosolni a történteket.
1390 szilleszti – süllyeszti (a bánatba)
1421 Napot hagya – meghagyá, hogy melyik nap legyen
1426 Teremundus – a görög eredetiben *Teledémosz*, a latin, német, lengyel fordításban latinos alakban *Teledemus*, Gyöngyösinél *Termundus*
1433–1434 hátának (...) nem lész jó – elverik
1436 Kihez – értsd: Aristippushoz
1454 Néki – értsd: Cnemonnak
1457 megbúdult – megbódult, megzavarodott
1458–1459 Várjad... – Már nem Cnemonról, hanem a csábítóról van szó.
1460 Értsd: megcsalhasson, félrevezethessen (vö. *szemfényvesztő*).
1470 Értsd: hogy magam sem ismertem magamra.
1472 mi helben – hol
1475 lesben is szállítá – lesbe is állítá (vö. *harcba száll* stb.)
1494 Elrontá – itt: legyőzé, felülmúlá
1498 Értsd: nem hoz már több bajt vén fejemre.
1499 kőt – költ, talál ki
1500 Ezen – ezennel
1511 bizonnyal – bizonyossággal
1515 más úttal – más alkalommal, máskor
1520 Értsd: mindaddig, míg el nem alszik.
1525 megvárhatja – értsd: beteljesedik rajta
1531 Isis – A kéziratban: *Atis*. Attisz eredetileg sémi istenség (Tammúz), de bekerült a görög (Adonisz) és a latin mitológiába is. (Az utóbbihoz lásd: OVIDIUS, *Fasti*, 4, 221.) Az *Attisz* az isten frígiai elnevezése. Legismertebb, kultusza szempontjából is legfontosabb tette az volt, hogy önmagát kasztrálva halt meg. A humanista neoorfikus teológia népszerűsítette – esetenként hermafrodita jellegű – alakját. Mitológiai vonatkozásai sehogyan sem illenek a kontextusba, továbbá Héliodórosznál is és a német forrásban is *Isis* olvasható. Ebből az következnék, hogy az *Atis*t a magyar fordító önállóan toldotta a szövegbe. Ugyanakkor Gyöngyösinél is *Isis*t találunk, tehát szinte bizonyos, hogy *Atis* egyszerű szövegromlás *Isis* helyett.
1541 léssz – lészesz: leszel
1551 ezenben – ekkoron
1553 ocsódék – felocsúdék
1564 Fortuna asszon – a szerencse, a sors, a véletlen istenasszonya a római mitológiában jószágok – itt: jó tulajdonságok, jóságok
1570 jó falkája – jó (darab) ideje
1573 közlöttem – közössé tettem, megosztottam
1580 jó kedvemből – önként, önszántamból
1588 közbe bocsáttam – közössé tettem, beadtam a közösbe
1595 bátor – ámbátor
1602 nagy szemérmét – igen szemérmetes voltát
1624 Ephesum – Epheszosz, város Kis-Ázsiában, az ókorban híres Artemisz-templommal. Diana Artemisz római megfelelője, Héliodórosznál Kharikleia (Chariclia) még Artemisz papnője.
1625 egyez – egyező, azonos
1629–1630 Értsd: engem Dianának, a bátyámat Apollónak ajánlották fel.

Engem Dianának lőnek nevezetben – Mintha szójátékot rejtene: a vadászat istennőjének „lövik".
1638 ütközőkkel – harcosokkal
1639 Delos – Délosz. Az eredeti görög történetben (és a német változat szerint is) Kharikleia és Theagenész azért utazik Déloszra, mert szülőföldjük hagyományai szerint a szent hivatalról – amelyet csak egy évre vállaltak – a déloszi ünnepségeken illett leköszönni. Mindez a magyar szövegből kevésbé világos.
1643 Értsd: nagyon hirtelen megváltozék a sorsunk.
1644 villamást – villámlást
1652 Bocsátkozék szélnek – értsd: a vakvéletlenre, a szelek kénye-kedvére bízta a hajót
1654 zajos – megzavarodott
1658 vereténk – értsd: partra vereténk
a' helben – arra a helyre, oda
1664 Lőnk – levénk
1672 Értsd: szegények azt vélték, hogy csupán bort isznak, valójában mást, a szerencsétlen harc okozóját, tkp. mérget vettek magukhoz (vö. 1675. sor).
1675 ingyen sem remélték – egyáltalán nem gondolták
1690 Értsd: annyira, hogy két ellenséges csoportra szakadva, mind elesének.
1694 juttunk – jutottunk
1706 kit leszek uralván – kit uramnak (férjemnek) fogok tartani
1719 Értsd: hadd mondjak le ott papi hivatalomról.
1729 Értsd: valaki fölöttébb nagy haragra gerjeszti.
1748 Sirénét – szirének énekét
1791 sútolj – sújts, verj
1793 máslódnám szómval – megmásítanám (adott) szavamat
1795 elmerétnek – elmerítenek, elborítanak
1799 Értsd: se attól, hogy álnokul, csalárdul szeretlek.
1800 avatkoztunk egybe – tettünk fogadalmat egymásnak
1819 ugyanon – ugyan, valóban
1832 vontattatom – halasztattatom
ezennel – azonnal, rögtön
1849 Nagy vizes s háború – igen izzadt s feldúlt
1863–1864 Értsd: Énnekem most a könnyű dolog is nagyon nehéznek tetszik, mert sebesült vagyok.
1865 mert majd kár elmaraszt – mert majd károdra válik (a késlekedés)
1873 fodrát raggatja – fodros ruháját ölti magára
1880 Bécsinálván az helt – álcázván a (rejtek)hely bejáratát
ezen nyomra – azon nyomban
1882 Mars – a római mitológiában a háború, a harc istene
Bellus – Belus (Bél), az asszír–babiloni hitvilág egyik főistene
1892 Csak egy ember-búás ő bémeneteli – csak egy ember fér be (a rejteknyílás) bejáratán
1893 kebeli – belső része
1893–1895 Értsd: a tágas belső részből még szűk járatok nyílnak.
1896 karban – itt: elágazásban, szűk járatban
1917 szenek – parazsak
1919 silledtek – süllyedtek; itt tkp.: földre sújtattak, elestek
1921 színlelődni – elszíneződni
1930 Értsd: hogy rácáfoljon az álomra, jobb, ha a házához (Charicliához) megy.
1932 Övis megfordulna – ő is mindjárt visszajönne
1942 hul – hol, itt: valahol
1944 rá tarta – arra tarta

1958 másua – máshova
1959 bosszúmra – bosszúságomra
1960 nyugova – nyugodva
1965 Pluto – Hadész másik neve, az alvilág istene a görög mitológiában
1976 többise – többese, többsége (íráshiba?)
1985 elgyőződik – legyőzetik
2000 sonkolyokat – propoliszukat
2007 Értsd: nem kímélik, mert nem az övék.
2008 Vondozzák – vonszolják, húzzák
2014 kisebb idejőnek – fiatalabbnak
2024 summát – itt: (pénz)jutalmat
2028 elevent – élve, elevenen
2045 Ha hol – ha valahol
2046 mind csöppig ég – (a szigeten a nád) tövig ég
2070 verétkeztél – verejtékeztél, itt inkább: zokogtál
2114 Charon – Kharón, az alvilág öreg és komor révésze a görög mitológiában; ő az, aki a halottak lelkét csónakjával átszállítja az alvilág folyóján
2115 Lethe – Léthe, az alvilág egyik folyója a görög mitológiában, vizétől a lelkek mindazt elfelejtik, ami az életben történt velük
2118 éltető éget – levegőt
2132 Minem bolond vagyok – hát bolond vagyok én?
2140 térni – értsd: magához térni
2142 tágíta – elhagyá
2147 Gyersze – gyere
2149 béállhatsza – ma használatos nyelvi szerkezettel vissza nem adható forma: ható ige + felszólító mód
2151 Értsd: mert oly nagyon szeretném látni Charicliát.
2154 Mert rá jövendölte fülesbagoly búját – A kuvik (Athene noctua) hangja, de már megjelenése is halált vagy szerencsétlenséget jelentett, innen a halálbagoly (a csángóknál: táltosmadár) elnevezés; e hit hasonló formában már az ókortól Európa-szerte elterjedt volt.
2170 Szenet – itt: tüzet
világgal – világossággal
2184 epeségében – epedtségében, bánatában
2190 szelezni – lélegzeni
2193 garad – garat
2209 Lészen-é valaha ebből tágodalom – elmúlik-e ez valaha?
2212 ha lesznek? – lesznek-e valaha?
2216 nevelte – (engem) felnevelt
2236 jámborságodat – itt: szüzességedet
2237 a' boldog napomat – azt a boldog napomat, ti. a nász napját
2238 Értsd: amikor egymáséi lehettünk volna.
2240 Venus Marssal – A Homérosznak tulajdonított legenda szerint Venus (Aphrodité) Mars (Arész) szeretője volt. Az esetet Ovidius is leírja (*Metamorphoses,* 4, 171), a magyar irodalomban valószínűleg innen terjedt el, Balassi is említi. A magyar fordító itt önállóan mitologizál.
áldottan – megáldottan, azaz törvényes házasságban; értsd: „nem érhetéd (...) áldottan ágyamat" – nem érhetéd meg, hogy törvényes feleségem légy
2243 Lachesis – Lakheszisz, a három Moira (párka) egyike, a megszemélyesített sors, végzet. A magyar fordító önálló betoldása.

2247 kellemetes – kellemes
kellő – kedves, szép, ékes
2265 elhittem – biztos vagyok benne
2269 mert nem ismértelek – mert nem lettél az enyém, mert nem történt meg az elhálás
2273 kies – kellemes, szép
2274 kifolyó kutakkal – forrásokkal
2285 Értsd: halálom révén teszem híressé ezt az undok likat.
2286 síre – sírja
2292 fenn – fennen
2294 valík – valék (itt egyes szám harmadik személy!): vala (ott)
2330 elvíd – elvevéd v. elvivéd
2333 nyersen – itt: valóságosan, „élethűen"
2340 fémlett – fénylett
2345 séri – itt: bánata, szenvedése
2369–2370 Értsd: Hát hiába kiáltok, nem hallod!
2372 Értsd: idővel majd tanulmányozzák a táblát.
2405 vérségek – rokonok, testvérek
2410 kiföldit – külföldit, idegent
2412 súhajtottad – sóhajtoztál fölötte
2433 Valyon inkább mint lén az? – Vajon nem fölöttébb így volt?
2445 Értsd: hogy ő legyen az, akin (Theagenes) kesergett.
2455 ki csuda – mely csodálatos
2457 szinte – szintén
2472 Jargalt – nyargalt, vándorolt
2478 mint légyen tromfolván – hogyan győzze le
2480 Értsd: akik Demænetának rokonai voltak.
2493 agebnőt – gaz vénasszonyt, átvitt értelemben: erkölcstelen perszónát
2498 Célzás az ismert Ezópus-mesére *(A róka és a gólya).*
2505 Nauratia – Naukratisz. Sztrabón szerint (C 801–802) a milétosziak által alapított város. Egyiptomban, a Nílus torkolatvidékénél, a folyó bal partján volt található.
2525 Atropos – Atroposz, Hésziodosz szerint a három Moira egyike, az „elkerülhetetlen"; ő metszi el az élet fonalát
2544 mesterséggel – itt: csellel, ravaszsággal, fondorlattal
2549 engedelem – bocsánat
2556–2557 Értsd: E híres sziget főkapitánya komornyikjának mondja magát.
2561 lappagtat – lappangtat, bújtat
2568 Vala a fejedben egy öreg bokor tall – vala a fövegeden egy pár nagy toll
2580 bolondol történte – bolondságból esett
2599–2600 Értsd: inkább oly módon (általad) érjen véget életem, mintsem rabságban sínylődjem, mintsem minden órában ezer bú és méreg őröljön.
2614 szemfínt vesztettél – szemfényvesztő módra cselekedtél
2615 a' mód – azon mód, ugyanúgy
2617 valamért – miért
2631 könnyhülé – megkönnyezé
2633 vizével érdeglé – könnyeivel áztatá
2634 Pytho – Püthó, Homérosznál Delphoi neve. A Pytho névforma a költők szóhasználatában élt tovább.
Delphi – Delphoi latinos neve. Delphoi városa a Parnasszus tövében volt, Apolló jósdája és temploma körül.
2635 megesék – megszáná, megkönyörüle, megesék rajta a szíve

2648 egybesürget – itt: egybehord
2660 Értsd: Thiamus (= „annál") nem volt tisztában a rejtekjáratok elhelyezkedésével, azaz nem tudta, hogy kit hova bújtattak
2664 bótban – boltíves rejtekben
2668 medgyen – mit tegyen?
2674 meztelenség – ti. önnön meztelensége, fegyvertelensége
2675 rá merészíték – rábírá, hogy meg merészelje tenni
2677 agyában – itt: fején
2691 ódal felé – félre
2697 visszavesznek – megváltoznak, a visszájukra fordulnak
2742 Ismíg – ismét
2770 fris – itt: ékes, díszes
2803 Szállj meg – itt: nyugodj meg (vö. a *harcba száll, magába száll* stb. szerkezetekkel)
2805 Értsd: bizony én magam is úgy véltem, amíg föl nem ébredtem.
2806 Émedtem – ébredtem
éhomra – éhségemre
Értsd: Bárcsak inkább az éhség ébresztett volna fel!
2809 Értsd: valami sorscsapás fog téged érni.
2810 egyőd – talán
2816 Cornelius Rufust hallottam... – Pliniusnál (*Historia naturalis,* VII, 41) olvashatjuk: „Publius Cornelius Rufus, qui consul cum M. Curio fuit, dormiens oculorum visum amisit, quum id sibi accidere somniaret." (Idézi RAJKA, 63–64.) A görög szövegben és a német forrásban nincs szó C. Rufus esetéről.
2824 jele – itt: jelentése
2832 szívő eget – levegőt
2846 Minem – nemde nem
2850 gyalom – húzóháló, kerítőháló
2878 bár senki – itt: bár valaki is
2896–2897 Charybdis, Scylla – Kharübdisz és Szkülla a hajósokra támadó – már Homérosz által is említett – szörnyetegek. Itt abban az értelemben említtetnek, mint az „Incidit in Scyllam, qui vult evitare Charybdim" mondásban, amelynek jelentése: 'cseberből vederbe', 'egyik veszélyből a másikba'.
2898–2899 Értsd: vagy kik az éhes farkasnak fogait ugyan távol tudják tartani maguktól, de az oroszlán száját nem kerülhetik el.
hurítják – hurrogatással elűzik, riogatják
2911 hováhamarb – mihamarább
2914 mutatnunk – itt: küldenünk
2915 Értsd: másképp nem volna mód tőle elszakadnunk.
2942 Értsd: a tetemet hamar a földnek mélyébe tevék.
2943 Hidrót – hamut, pernyét
2946 elkeljen – itt: elinduljon
2950 csellegve kémeljen – igen óvatosan kémkedjen-kémleljen
2955 tart – értsd: tart tőle, hogy...
2966 hagyott – a meghagyott, a megbeszélt
2971 Chemmis – Khemmisz, település Alsó-Egyiptomban, a Nílus deltájában
2972 egy nap béjargalná – értsd: egynapi járóföldre van
2984 szakványosé – napszámosé (aki szakmányban dolgozik)
2987 almozsna – alamizsna
3019 előbbi étszak – előző éjszaka
3027 elvegyen – elegyedve, elvegyülve

3030 választig – váltig
3052 alomban – alattomban
3060 Thisbét hogy forgatná – hogy Thisbét forgatná elméjében
3068 Áspiskígyó – vipera
3074 hidor – söpör, kotor
3095 nagyon salutála – nagy tisztelettel üdvözlé
3104 léhett – lehelt, lihegett
3110 Értsd: ne gyötörjed magad a vizsgálódással.
3117 értegetne – itt: érdeklődne, kérdezősködne
3145 egyes – egyező
3159–3160 A magyar fordító önálló betoldása.
3160 Értsd: olyan ledéren viselkednek, mint akiknek tíz törvénytelen gyermekük is van.
3164 udvarosan – udvari jó módon, udvariasan
3190 felébb – felettébb
3192 viszont – újra
3200 sellyeszti – süllyeszti (a bánatba)
3210 Utol – utoljára
3224 egyimet – egyetlenjeimet
3277 Oroondates – Oroondatész, a görög szöveg szerint az Egyiptomot uraló perzsa király helytartója
3278 Mitranes – Mitranész. Oroondatész őt nevezte ki a falu helyőrségének parancsnokává.
3303–3304 A magyar fordító önálló hasonlata.
3309 fottára – végére, elfogytára
3318 Mennyivel – értsd: mennyivel inkább
3320 Értsd: akik minduntalan balszerencsések.
3323 Ogdoneus király – Ilyen nevű egyiptomi uralkodó nem létezett. A 259–260. strófában leírt városalapítási történetről sem a görög, sem a német szövegben nincs szó, ez is a magyar fordító önálló betoldása. Forrása valószínűleg egy olyan XVI. századi tudálékos kompendium lehetett, mint például Nicolaus Hœniger *Hoffhaltung des Türkhischen Keysers vnd Othomannischen Reichs* című munkája, amelyben egy Ogdeus király építi fel Memphiszt: „Derhalben ist zu wissen das Ogdous der Kœnig, oder wie jhn die andern nennen Ogelous, hat gebawen die mechtige grosse Statt Memphis…" (I. kötet, cccxxiij, idézi RAJKA, 66.)
3329 széki – székhelye
3330 föl is rakattatá – ti. a falakat
3337 Értsd: otthonom (vö. *házitűzhely*), feleségem, gyermekem volt (a *házas-tüzes* állandósult kifejezés a régi magyar nyelvben).
3340 Értsd: akinek holta miatt a világtól elvonultan kezdtem élni.
3346 Saturnus – a görög Kronosz megfelelője a rómaiaknál, Héliodórosznál még Kronosz. A főistenek egyike, akit égitesttel is azonosítottak, hasonlóképpen Venushoz, Marshoz stb. A kaldeus csillagjósló hagyomány, amely mind az ókorban, mind a középkorban hatott, a Saturnusról – mint bolygóról – azt tartotta, hogy szerencsétlenséget hoz; itt is erről a vonatkozásról van szó.
3365 Értsd: mint ahogy gyakorlással a munkába is beletanul az ember.
3367 Trákia – a Balkán-félszigetnek az ókori Görögországtól északra és északkeletre eső része
3369 Értsd: kit Chariclia után a legszebbnek vélék.
3398 Indítsam hozzám mint – miképp kelthessem föl vonzalmát magam iránt
3418 Bessus – Bésszosz, baktriai satrapa, aki a perzsáknak Nagy Sándor ellen vívott harcai során megölette királyát, Dareioszt, majd IV. Artaxerxész néven magát kiáltatta ki uralkodóvá. Miután Nagy Sándor elfogatta, e bűnéért kínhalálra ítélte: Bésszoszt két

meghajlított fa közé kötözték, s az eleresztett, szétvágódó fák kettétépték az árulót. Az esetet Plutarkhosz (*Párhuzamos életrajzok,* Alexandrosz – Iulius Cæsar, 43) írta le, az ő nyomán általánosan ismeretes volt. Zschorn nem utal rá. Igen valószínű, hogy a magyar fordítónak ez az önálló betoldása Balassi hatását tükrözi, aki költői képként már korábban felhasználta Bésszosz történetét: „Miképpen hogy Bessus az két fiataltól, / Kétfelé vonódom én ez két dologtól, / Gyötretem azoktól, / Hajtatom, mint felhő égiháborútól. // Mint eltévedt ember két járt útra jutván, / Nem tud melyikének indulni csapásán, / Megáll, gondolkodván, / Így én is nem tudok indulnom mely után." (*Óh, te csalárd világ...,* 3–4. szakasz.)

3422 fékemlőmet – zablámat

3437 Cypria – Venus, azaz Aphrodité. ('A ciprusi'; az elnevezés Ciprus nevéből ered, amely „Venus szigete" volt, mert a hagyomány szerint az istennő ott szállt partra a tenger habjaiból.)

3448 Ez szín alatt – ezzel az ürüggyel, színleg azért, hogy...

3449 Thébás – Théba, Felső-Egyiptomnak a Nílus partján fekvő fővárosa

3465 Pythia – Püthia, a delphoi jósda mindenkori papnőjének neve. A város fiatal lányai közül választották, ő volt Apolló szűz jegyese, aki révült állapotban jósolt.

3466 igyenesen – egyenesen

3477–3479 lők (...) ítélő – ezt ítélő levék

3485 Castalius (másutt [3503]: Castalis) – Kasztalia (Castalia), Zschornnál *Castalum*; forrás a Parnasszus hegyen, amelyet a múzsáknak és Apollónak szenteltek. Itt tisztultak meg azok, akik a delphoibeli szentélyt fel akarták keresni.

3498 Mi – itt: milyen, mifajta

3518 Értsd: azok fölöttébb vigyázzák életedet.

3531 Lycurgus – Lükurgosz a mondák szerint Spárta nevezetes királya volt, a róla elnevezett törvények megalkotója. Héliodórosznál világosan arról van szó, hogy Calasiris előtt egyedül Lükurgosz volt az, akit az isten megérkezése pillanatában hívévé fogadott, jóslásra méltatott; e páratlan dolog kapcsolja össze a két személyt. Ez a vonatkozás a fordítások során elsikkad.

3532 község – közösség, társadalom

3540 Delphis – Delphoi

3548 felem – itt: honfitársam

3576 Italra – értsd: ivóvízként

3583 javallják is köröl – a körülállók is jónak, helyesnek tartják (a hallottakat)

3612 magamra is vallom – én is így vélem

3618 závárjában – értsd: bezárva

3632 kettős társaságra – párkapcsolatra, itt: házasságra

3639 elhívüle – felforrósula

3647 Értsd: nem sokáig élne.

3697 nékem (...) occurrált – itt: ért engem

3700 öreg – nagy

3706 megszállottak – (meg)enyhültek

3709 közép üdőt fölyül múla – idősebb vala

3710 Nyers – itt: fiatalos, erős testű

3720 azzal megimádám – arra fölöttébb kérém

3728 Rá árulnék véled – megalkudnék, megegyeznék véled

3734 muskatálkörtvél – muskotályos körte (értsd: olyan nagyok a drágakövek)

3736 hiácintkövekkel – jácintkövekkel

3745 elég szemem nézte – elég, hogy szememmel nézhettem

3751 Elég hogyha vételére nem vagy – Ha nem vagy elég gazdag ahhoz, hogy megvedd

3752 érdemek – értékük
3753 Értsd: Fogadd el tőlem ingyen vagy ajándék gyanánt!
3757 Margol, Tengon – A kontextusból következően valószínűleg istennevek. Azonosításuk nem sikerült. Sem a görög szövegben, sem a németben nincs szó róluk, sőt Gyöngyösi is kihagyja ezt a részt átiratából. A magyar fordító önálló bővítése talán török hitvilágbeli, vélhetőleg felületes ismeretein alapszik.
3760 Értsd: ha mindazt, ami még e drágaköveknél is értékesebb, hajlandó leszek elfogadni.
3780 hitre – esküvel fogadott egyezségre
3784 neszez – figyelmez, ügyel
3788 vín – vivén
3794 hazaadván – megházasítván
3799 boldogbnak – itt: a legboldogabbnak
3818 slejtnek – itt: alacsony származásúnak
3825 paraszt ágyság – alacsony származású
3826 bötők – betűk
3830 tartassék – neveltessék
3834 emléből – emlőjéből
3894–3895 Értsd: hogy lecsukjuk őket, s többé ki sem engedjük, mivel csak kárunkra vannak.
3897 smaragd-likat – smaragdbányát
3933 holmi holvalómot – mindenféle holmimat
3948 Értsd: Úgy örültem neki, mint egy gyermek.
3967 ővéle nem kíván felezni – nem akar az ő felesége lenni
3969 szellézni – szellőzködni
3985 öcsémé – itt: unokaöcsémé
3995 hogy fene tüzekhez – értsd: hogy nagy kegyetlenképpen távoltartsa magát a szerelemtől, a házasságtól
4011 Æneas városa – Trója
4020 Értsd: Achilles (Akhilleusz) leszármazottja.
4026 méltó – itt: méltóbb
4028 szén-indító – tűzgyújtó
4048 ezkedig – eddig
4057 egyszersmind – egyszerre
4091 Delphos – Delphoi
4093 alakosi – alakoskodói, mutatványosai
4094 napi szakványosi – napszámosai
4095 mind közösi – mind részesei (az ünnepségnek)
4108 letinkább – leginkább (Balassi által is használt, nyelvjárási alak)
4117 Illetlen – itt: ide nem illő, fölösleges
4123 fottig – végig
4133 kép – tőr, kés, lándzsa
4138 Az állatok befestése mind az ókorban, mind a XVI–XVII. században elterjedt szokás volt.
4143 általgátlók – (a csoportokat) egymástól elválasztók
4144 muzsikákkal hallók – muzsikát hallatók, azaz zenészek
4146 bokor – pár
4162 mesterséges – itt: betanított, művészi
4166 Thetis és Peles – Thétisz és Péleusz (*Peles* elírás *Peleus* helyett, már Zschornnál is hibásan). A görög mitológia szerint Thétisz szépséges tengeristennő volt; Zeusz erőszakkal adta férjhez Péleuszhoz, egy halandóhoz, akinek azonban maga Zeusz volt

egyik felmenője. Thétisz és Péleusz szerelmi nász-birkózása és lakodalma a görög mitológia gyakran ábrázolt története.

4173 magok is, férfiak – értsd: a férfiak maguk is válogatottak

4174 deliák – daliák, deli legények

4182 türkéses – türkizzel kirakott

4184 Testszínő – rózsaszín

4186 íratott – díszíttetett

4187 Gorgonis – Gorgó; Hadész rémeinek egyike, nőnemű szörnyeteg. A Gorgó-fej az ókori (és a későbbi) művészetek kedvelt motívuma, gyakorta épphogy nem szörnyszerű, hanem szépséges ifjú leányarcot formáz.

4198 Úszóvánul – hullámosan, habosan. (Vö. GYÖNGYÖSI, *Kemény János,* III. könyv, 3. rész, 6. strófa: „Fejér-kék a lova, uszóván festették".)

lumha – lomha

4200 nem megfeledetlen – fegyelmezett

4223 poroszkákon – szabályosan lépkedő lovakon

4227 magán – magányosan, egyedül

4233 Pomona példája – Pomona a fák gyümölcseinek istenasszonya, aki számos istennel, félistennel szeretkezett; nem tudni, hogy a magyar szerző melyik „példájára" gondol. (Vö. OVIDIUS, *Metamorphoses,* 14, 623.)

4234 Flora – a tavasz, a virulás, a vígság, a virágok, az ifjúság istenasszonya a római mitológiában. (Vö. OVIDIUS, *Fasti,* 2, 49; 5, 277; 5, 183.)

csillagzó órája – csillogó, fénylő időszaka. (Chariclia ruháját tehát az évszakok, a nyár és a tavasz attribútumai díszítették.)

4236 Arachne szövése – Arakhné a szövés mesterségében Athéné tanítványa volt, s versenyre hívta ki mesterét. Mivel az istenek pajzán kalandjait szőtte szövetére, Athéné megharagudott rá és pókká változtatta. A történetet a magyar fordító valószínűleg Ovidius *Metamorphoses*éből (6, 5–145) ismeri. Itt jegyzem meg, hogy a 29–30. strófában a magyar szerző forrásától függetlenül épít szövegébe mitológiai vonatkozásokat.

4238 Dryadesek – Drüadeszek, egyes fáknak, facsoportoknak a nimfái. Már a Homérosznak tulajdonított himnuszokban is felbukkannak.

4241 Sárarany – színarany

4246 Szárnya közt – a ruha lebenye, hasítékja közt

4254 Héjai – (a sárkányok) pikkelyei

4256 szüntén – szinte

4286 Maga – noha

4289 szófi-szó – fölösleges („szófia") beszéd

4290 mazzag – madzag

iszlítette – ízesítette

Értsd: bekaptam a mézes madzagot.

4299 spóttal – Spot (német) 'gúny', de a szövegösszefüggésbe jobban beleillik az *ispót* 'sebmérő orvosi eszköz'. A *spót* vagy az *ispót* rövidült alakja, vagy egyszerűen íráshiba.

völgyében – a (seb) belsejében

4311 Hanemha – talán

4330 Semmi teelőtted üdő késedelme – nem sajnálod rá az időt

4336 illetes – illendő, megfelelő

4346 Mercurius – A görög eredetiben még természetesen Hermész. Ősi görög szél- és levegőisten, számtalan feladata általában a csavaros észjárással, a csellel, az ügyességgel függ össze, többek közt a jóslás, az okos beszéd, a tolvajlás istene, az utak őrizője, ő vezeti az elhunytak lelkét az alvilágba, ő az istenek hírvivője stb. Mint álomistent, az

álomképek védőjét, késő este, illetve közvetlenül lefekvés előtt itallal tisztelték meg; innen azután a nap utolsó pohár italát Hermésznek nevezték.

4355 Neoptolemus – Neoptolemosz mitikus görög hős, akit Delphoiban öltek meg Püthia parancsára. Delphoi lakosai héroszként tisztelték, és minden évben áldozatot mutattak be tiszteletére. A kéziratban lévő *Neptolomeus* alak bizonyosan a Ptolemæus, Ptoloméus név hatására kontaminálódott; Ilosvai Péter *Ptoloméus* királyról szerzett históriát, Székely István is *Ptolomeus*t írt krónikájában.

4364 híg – itt: erőtlen

4367 diskántokat – szoprán énekléseket

4378 tűz-lángadást – tűzgyújtást

4447 ével – éjjel

4449 fraucimmervel – itt: szobalánnyal, szolgálóasszonnyal

4451 cinteremben – a szentély melletti temetőkertben

4487–4488 Értsd: mert félti a lányt a szemmelveréstől.

4494 együld – talán

4512 ó háj – avas szalonna; a korábbi századokban az orvoslás alapvető kelléke

4517 fölpozsdódék – fölforrósula, fölpezsdüle

4526 kéllek – kérlek (ritka hasonulás)

4535 elzsarátolt – elhamvadt, elerőtlenedett

4537–4539 Értsd: te is hiszel a szemmelverésben, holott abban hinni az asszonyok szoktak.

4546 bészívó eget – levegőt

4556 megveszett – beteg

4560 natúrád – természeted, itt inkább: egészséged

4568 Csipalyagosság – gennyes váladékozással járó szembaj

4575 sínlik – sínylődik, megbetegszik

4577 lább – lábal

4601 basiliscus – Már idősebb Plinius is említi (*Historia naturalis,* VIII, 21) mint olyan csodálatos állatot, amely a szemével tud ölni. Kígyó-sárkányszerű lénynek képzelték el, szárnyas törzzsel, koronás fejjel, többnyire tyúklábakkal.

4607 valósítnak – itt: meggyőznek

4617 argumentomokkal – érvekkel

4628 Nem futom – nem kerülöm, figyelembe veszem

4633 verődik – vergődik

4636 Circe – Kirké, Aiaia szigetének bűbájos királynője, aki a Trójából hazafelé tartó Odüsszeusz embereit borba kevert varázsszer segítségével disznóvá változtatta (HOMÉROSZ, *Odüsszeia,* 10, 232–242).

4641 Medea – Médeia híres volt varázsló tudományáról, bűbájos italairól. Vö. még a 767. sor jegyzetével!

4658 Megállapék – megállapodék, itt: megálla

4661 üstök-vonyásra – hajbakapásra

4665 nyers és füves – fűszerezetlen és fűszeres

4674 sórálnak – sétálnak

4680 Mégis oly, ha egyik füge volna vízben – A szólást más forrásból nem ismerem; mind a görögben, mind a németben arról van szó, hogy a férfiú Bacchus hű szolgája, azaz már meglehetősen sok bort ivott, kapatos. Valószínűleg ugyanezt jelenti a magyar szólás is. Alapja talán az a régi szokás, hogy a pálinkába gyakran mazsolát vagy fügét tettek, s az italt meggyújtották. A láng elfújása után megitták a pálinkát, majd vizzel öblítették le az erős és forró italt, végül kiették a fügét vagy mazsolát. Tehát akinek a fügéje vízben van, már elfogyasztotta a maga pálinkáját: kapatos.

4681 hivatalra – meghívásra, vendégségbe

4682 Együd – talán
goromba – tudatlan, „paraszt"
4700 extráneusok – idegenek, kívülállók
4710 épen – itt: az egészet elmondva
4724 tőkés úton – ma úgy mondanánk: rögös úton
4728–4730 Értsd: nem elég szemfüles, nem ad a formákra, nem ragad meg minden alkalmat a nyerésre, nem aknázza ki a legkisebb lehetőséget is.
4765 mindenünkre – mindnyájunkra
4782 ett – evett
4795 szű' – szül (kevésbé illik a kontextusba, de nem kizárt: 'sző')
4800 Értsd: a víztől nem kell magad megtartóztatnod.
4804 másszor – másodszor
4830 Elmúlt előálmom – elmulasztott első álmom; előálom: a szokásos elalvási időponttól kb. éjfélig tartó időszakban álmodott „első álom"
4859 sadulj – tűnj el, lódulj
4862 köz társaságoddal – értsd: vedd be társaságodba
4925 felémeléteni – felébreszteni
4949 lassú merészséggel – óvatosan
4967 széki – székhelye, lakóhelye
4970 féki' – kötőfékét
4997 gyönyörvét – gyönyörűségét (a *gyönyör* szó nyelvújításkori elvonás)
5003 A hasonlat Balassi hatását tükrözheti: „Kinek-kinek az övé helyett nem kell más / *Béka* lévén, fogolynak tetszik a kedves társ" (*Mire most, barátom...*, 23. strófa).
5024 eszterha – eresz
5026 kín-kíntelen – kénytelenül, akarva-akaratlan
5070 órázd – itt: növeld
5077 Folyó-követ – futár
5091 zeccel-székben – karosszékben
5110 excessusodat – kimeneteledet, elmenésedet, itt: magad elhagyását
5125 szárad – lábszárad
5132 szerelmünkre – értsd: barátságunkra
5174 persvasio – elhitetés, itt tkp. „placébó-hatás"
5175 Galenus – görög származású, híres római orvos (kb. 130–200)
5179 kapánk – rajtakapánk (a síráson)
5181 ürült – kiürült, megszűnt
5187 emberle – emberségesen, illő módon üdvözle, tisztele
5191 módjával – illendően, fegyelmezve magát
5206 sér – fáj, sért
5245 Hermenes – Hermész Triszmegisztosz. A humanisták Mózes kortársának tartották, mások szerint II. századi egyiptomi filozófus; a nevében írt művek nagy hatással voltak a XV–XVII. századi gondolkodásra. Vö. pl. BALÁZS János, *Hermész nyomában (A magyar nyelvbölcselet alapkérdései)*, Bp., 1987, 31–32. A magyar fordító betoldása.
5246 ez ellen – itt: ehhez képest
5247 kéméljen – kémleljen, megvizsgáljon
5257 komplexiódat – bőrszín-árnyalatodat
5258 vizedet – itt: vizeletedet
5259 meglátogatja – értsd: megméri (a pulzust)
5278 aggjék – aggódjék
5279–5280 Értsd: éjszaka ne hagyjon magadra.
5290 In summa – összegezve

A *THEAGENES ÉS CHARICLIA*

A jelen kiadás teszi közzé először nyomtatásban *Theagenes és Chariclia*[1] történetének XVII. (XVI.?) századi magyar fordítását, amelynek létéről a kutatók immár több mint egy évszázada tudnak.[2] Az egyetlen példányban fennmaradt kéziratra 1891-ben bukkant rá Majláth Béla[3] a költő és hadvezér Zrínyi Miklós könyvtárában, az úgynevezett Bibliotheca Zrinianában, amely ma Zágrábban található mint a zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Nacionalna i Sveučilišna Biblioteka) különgyűjteménye.[4]

A kézirat az elkészült műnek csak töredékét tartalmazza. A Gyöngyösi-féle átdolgozásból[5] rekonstruálható,[6] hogy a fordítás legalább az 5. könyv végéig (Gyöngyösi átszerkesztésében a VIII. részig) elkészült.[7]

A Klaniczay Tibor és munkatársai által készített leírást[8] részben megismételve, részben kiegészítve, illetve korrigálva, a kézirat legfontosabb jellemzőit a következőkben foglalhatjuk össze:

---

[1] A címadásban (a kéziratban természetesen nincs cím) a korabeli, illetve az irodalomtörténeti hagyományt követtük. A szerelmi történetekre szinte kivétel nélkül a férfi és női hős (ebben a sorrendben) nevével hivatkoznak, mint például „Eurialus és Lucretia", „Gisquardus és Gismunda", „Clitophon és Leucippe" stb. Ugyanakkor a korabeli, a cím funkcióját betöltő hivatkozások gyakorta csak a női főszereplő nevén említik a műveket, így jár el Balassi Bálint is, amikor az *Eurialus és Lucretia* helyett a *Lucretia* megnevezést használja. A magyar hagyomány az eredeti címet bizonyára a leírt módon formálta át, azaz mind a *Theagenes és Chariclia*, mind a *Chariclia* cím használata jogosult.

[2] Korábban már Badics Ferenc és Dézsi Lajos is készített – az előbbi részleges, az utóbbi teljes – betűhív másolatot a kéziratról, Dézsi feltehetőleg a kiadatás szándékával. A Dézsi nevéhez kötődő, a szegedi JATE Régi Magyar Irodalom Tanszékén őrzött betűhív másolat azonban nem Dézsinek, hanem valamelyik tanítványának a kézírása.

[3] MAJLÁTH Béla, *Zrínyi, a költő könyvtára*, Akadémiai Értesítő, 1891, 410–413.

[4] Minderről részletesen: *A Bibliotheca Zriniana története és állománya*, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., 1991 (Zrínyi Könyvtár, IV. Főszerk. KLANICZAY Tibor). – A Zrínyi-könyvtárban lévő kézirat mikrofilmje az MTA Könyvtárának mikrofilmtárában. Jelzete: A 261/V.

[5] GYÖNGYÖSI István, *Új életre hozatott Chariclia [...]*, Lőcse, 1700. Kritikai kiadása: GYÖNGYÖSI István *Összes költeményei*, közzéteszi BADICS Ferenc, IV, Bp., 1937 (Régi Magyar Költők Tára. XVII. századbeli magyar költők művei).

[6] Gyöngyösi ugyan átszerkeszti a fejezet-arányokat, az ötsoros strófákból (megszokott) négysorosakat csinál, ám egyébként aránylag hűen követi forrását. Mivel Héliodórosz szövegét nem ismeri, sem annak valamifajta fordítását, élesen elkülöníthető, hogy meddig tartott a történetet Héliodórosz nyomán feldolgozó, korábbi magyar fordítás. Maga Gyöngyösi is felhívja rá a figyelmet: „ezen Historia ennek előtte tsak eddig vólt irásban véve, az melly hogy tovább-is tsonkán ne légyen, a' következendő részek most adattak bé-fejezésére." Vö. BADICS, 5. jegyzetben *i. m.*, 407–409.

[7] Vagy tovább: semmi sem zárja ki ugyanis, hogy az a kézirat, amelyből Gyöngyösi dolgozott, szintén rövidebb volt az ősforrásnál, csak nem annyival, mint a Zrínyi-könyvtárban fennmaradt szöveg.

[8] KLANICZAY, *i. m.*, 337 (426 Ms).

Jelzete: R 3578 (régi jelzete egy ráragasztott címkén: S. M. 30. D. 7., előtte XVII. századi kéztől a még régebbi jelzet: Manuscr. Hung. XIV.). A régi jelzet címkéje után XVII. századi kéz írásával: 67. (1667?).

Kötése, mérete, levelek száma: pergamenkötés (XV. századi nyomtatott latin breviárium töredéke, CXLII. és CXXIX. levél; a felnyílt táblákban német nyelvű nyomtatott prédikációtöredékek), 30,5×20 cm, 91 ff.

Tartalma: Az elülső tábla belső részén: *Anno 1646: 13 oct[obris]. Indultam megh e<n Soos Adam az felső>magyar Orszagban es azon felöl mas Orszagokban <latni, hallani, tanúlni, igy ajanlavan ajalvan ezeket>;* alatta XIX. századi kéz (A) írásával: *Chariklea* (irón); alatta: a Zágrábi Egyetemi Könyvtár pecsétje; alatta XX. századi kéz (B) írásával: *Fol. 1–74 (75–91)* (tinta); alatta (A): *74 beirott levél;* alatta (B): *Bibliotheca universitatis Zagrabiensis.*

Ff. 1r–30r: *Pars prima;* ff. 30r–59v: *Pars secunda;* ff. 59v–74v: *Pars tertia* (töredéke); ff. 75r–91v: vacat.

A hátsó belső borítón: *poéta VII N 60.* (ceruzával) és *Comitis a Zrinio* (tintával).

Soos kézírása nem azonos a másolókéval. Bejegyzésének áthúzásai nagy valószínűséggel az 1. másolótól származnak (amennyire megállapítható, a tinta azonos), tehát a verset 1646 után másolhatták a kódexbe. Az 1. kéz másolta az 1–72. levelet, a 2. kéz a 73–74.-et, ez utóbbi a verset két hasábba tördelte. Megfigyelhető egy harmadik, javítgató kéz munkája is (a lapalji jegyzetekben jeleztük, ha a javítások nem a versszöveget másoló kéztől származnak).[9] A nedvességtől(?) az íráskép, elsősorban a levelek felső részén, erősen fakult. A ceruzás számozás utólagos, XIX. század végi vagy XX. századi.

Vízjel: ff. 1–70: kardmarkolatból kinövő kétfejű sas, kétoldalt H betű; 70–75: vízjel nélkül; 76–91: az eddiginél kisebb méretű vízjel, díszes ovális keret, amelyet kereszt oszt négy részre.[10] A papír jó minőségű, merített.

A mű ősforrása Héliodórosz *Etiópiai történet*[11] című regénye,[12] amely az 1400-as évek második felében vált ismertté Nyugat-Európában. Giovanni Lascaris egy Héliodórosz-kéziratot hoz Firenzébe Lorenzo Medicinek, Angelo Poliziano pedig már idéz a regényből. Az évszázad vége előtt a Laurentianában két Héliodórosz-szöveg is volt.[13] A XV. század második felében tevékenykedő humanisták nagy nemzedéke tehát ismerte a görög szöveget, de e korban nem készült még latin fordítás, és a görög textus sem volt különösebben népszerű.

Héliodórosz nyugat-európai recepciójában a döntő változás a XVI–XVII. században következett be: a XVI. században lefordítják franciára (Amyot, 1547), latinra (Warszewiczki, 1552), németre (Johann Zschorn, 1559 [további kiadásai: 1580, 1587, 1597, 1601, 1624, 1641 stb.]), spanyolra (F. és J. de Vergara, 1548 [kéziratban], Fernando de Mena, 1554), olaszra (Leon Ghini, 1556 és Leonardo Glinci, 1586), angolra (J. Sandford, 1567 [csak a 4. könyv], Thomas Underdowne, 1587 és Abraham Fraunce, 1591 [hexameterben, csak az 1. könyv]), lengyelre (Andrzej Zacharzewski,

---

[9] I. h. Állítása szerint a vers végig egy kéz írása. Megjegyezném, hogy már a korábbi szakirodalom is – a javítgató kezet nem véve figyelembe – egyértelműen *két kéz* írását különítette el. Vö. pl. BADICS, *i. m.*, 406, 2. jegyzet.

[10] A vízjelkatalógusokban e vízjelekkel pontosan (méretben is) megegyezőt nem találtam.

[11] Az eredeti görög cím: *Szüntagma tón peri Theagenen kai Kharikleian Aithiopikón.*

[12] A művet SZEPESSY Tibor *Sorsüldözött szerelmesek (Etiópiai történet)* címmel ültette át magyarra. Bp., 1976.

[13] Héliodórosz európai recepciójáról lásd Peter Schäffer előszavát az 1559-es német változat fakszimile kiadásához; a szerző az általam ismert nemzetközi szakirodalom minden *lényeges* adatát hasznosítja: SCHÄFFER, 7*–56*. Schäffer könyvének (a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek által készített) mikrofilmjéhez Monok István kollegiális segítsége révén juthattam hozzá.

1588), a következő században magyarra, dánra, hollandra.[14] A XVI–XVII. századi irodalom minden műfajára jelentős hatással van, feldolgozzák versben, drámában, regényben. Ismerete kimutatható Shakespeare, Tasso és Guarini műveiben; különösen erősen hatott a francia irodalomra.

A XV. században Itálián kívül egyetlen olyan könyvtárról tudunk, ahol őrizték az *Aithiopikón* kéziratát, s ez Mátyás Corvinája; nyilván ide is Olaszországból került. De míg a békésebb itáliai viszonyok közepette a Héliodórosz-kéziratok elkallódtak, addig, fatális módon, éppen Mátyás példánya vészelte át a háborús időket. Ez a kézirat szolgált azután alapjául az első nyomtatott kiadásnak, amely 1534-ben Bázelban jelent meg, Joannes Hervagius nyomdájában.[15] A művet a jeles humanista, Vincentius Obsopœus rendezte sajtó alá és írt eléje ajánlást. Ebből értesülhetünk arról, hogy a kéziratra a mohácsi csatavesztés után, 1526-ban lelt rá Brandenburgi Kázmér egyik katonája, a budai palota romjai között. A derék hadfi aligha tudta olvasni görög nyelvű hadizsákmányát,[16] ám méltányolta az értékes, könnyen pénzre váltható kötést. Ezen ismeretlen katonának köszönhetően kerülhetett a kötet Bázelba; Vincentius Obsopœus arról nem tesz említést előszavában, hogy ő maga miképpen jutott a kézirat birtokába.[17] Igen jellemző, hogy a művet elsősorban nem irodalomnak, hanem történeti alkotásnak tekinti, amelynek legfőbb értékei a földrajzi és egyéb természettudományi ismeretek.

Stanisław Warszewiczki lengyel humanista volt az első, aki a görög szöveget latinra fordította. Obsopœus – ez egyértelműen kiderül ajánlásából – tudós humanisták olvasmányának szánja kiadását. Warszewiczki inkább az olvasók egy másik rétegére, a művelt udvari emberre számít. Munkáját Zsigmond Ágost lengyel királynak ajánlja. Warszewiczki mindenekelőtt a mű stílusáért, retorikus megformáltságáért lelkesedik,[18] továbbá, morális megfontolásokból, a tartalmáért. Esetenként aktualizál, például párhuzamot von a lovagias jellemű etiópiai király, Hydaspes és Zsigmond Ágost között. E kiadás Melanchthon rövid *Testimoniuma* mellett egy 6 fólióra terjedő indexet is tartalmaz, amely nemcsak a tartalmat foglalja össze, hanem a felhasznált locusokat is rendszerezi, kigyűjtve az erényekre és bűnökre vonatkozó példákat, a történelmi és természettudományi adatokat. Ugyancsak Bázelban jelent meg, 1552-ben, Oporinus nyomdájában.[19]

Az első nemzeti nyelvű fordítást Jacques Amyot (1513–1593) francia humanista készítette, az editio princeps alapján; munkáját 1547-ben adta ki. A nemzeti nyelvű fordítások sorában a következő állomás a német változat, amely egy alig ismert kisvárosi iskolamesternek, Johann Zschornnak a nevéhez fűződik, és 1559-ben, Strassburgban, Paul Messerschmidt nyomdájában készült.[20] Ez a

---

[14] Vö. R. R. BOLGAR, *The Classical Heritage and its Beneficiaries*, Cambridge, 1954, 514–515; RAJKA, 29–30; Otto MAZAL, *Die Textausgaben der „Aithiopika" Heliodors von Emesa*, Gutenberg Jahrbuch, XLI(1966), 182–191.

[15] HÉLIODÓROS, *Aithiopikés historias biblia deka* (ed. Vincentius Obsopœus), Basileæ, ex officina Hervagiana, 1534, 4°. OSZK [SOLTÉSZ Erzsébet–VELENCZEI Katalin–W. SALGÓ Ágnes, *Az Országos Széchényi Könyvtár 16. századi nyomtatványainak katalógusa. Nem magyar nyelvű, külföldi kiadványok*, I–III, Bp., 1990] H 140. Jelzet: App. H. 259. Részletes bibliográfiai leírása: SCHÄFFER, 47*.

[16] „ab omnibus tam græcorum quam latinorum disciplinis abhorrentissimus" – jellemzik az előszóban (fol. a^2b, SCHÄFFER, 9*).

[17] A kérdésről csak ennyit ír: „tandem [me] aliquis fœlix et propitius genius consolatus est, qui hosce decem Æthiopicæ historiæ ab Heliodoro conscriptæ libros manibus meis commodissime obtulit" (fol. a^1b, SCHÄFFER, 9*–10*).

[18] „narratio, elegantia et venustate sermonis eximia" – írja (fol. A^3b, SCHÄFFER, 13*).

[19] Az első kiadást magyar könyvtárakban nem találtam. Az általam használt példány: *Æthiopicæ historiæ libri decem*, Antverpiæ (Martinum Nutium) 1556. OSZK Ant. 8117. Az idézetek Schäffer nyomán, az első kiadásból.

[20] Magyarországi könyvtárakban nem található. SCHÄFFER fakszimile kiadását használtam, amely a Herzog August Bibliothek példánya (sign. 1559) alapján készült.

munka különös figyelmet érdemel, hiszen a magyar *Charicliá*nak – mint Rajka László már 1917-ben megállapította[21] – ez volt a forrása.

Mielőtt Johann Zschornról és művéről részletesebben szólnánk, minden kétséget kizáróan tisztázni kell, hogy más mű nem lehetett-e a magyar fordítás alapja. Rajka László dolgozata óta teljességgel bizonyos, hogy a magyar *Chariclia* Zschorn szövegére megy vissza, ám felvetődhet a kérdés, hogy nem közvetetten-e? Ha Zschorn munkájából készültek olyan fordítások, amelyek az 1630-as évek előtt (vagy, ha Czobor Mihályt tekintjük a fordítónak, 1616 előtt) jelentek meg, ezeket feltétlenül meg kell vizsgálnunk. Nos, az egyetlen ilyen munka: Andrzej Zacharzewski *Historyą murzyńską* című, 1588-ban, a lengyelországi Nowogródban kiadott könyve.[22] Ez egyértelműen Zschorn szövegéből készült, előszavában a fordító meg is nevezi forrását.[23] A magyar szöveggel való összevetés során egyetlen olyan helyet sem találtunk, ahol a magyar változat és Zacharzewski műve azonos módon tért volna el a német szövegtől. Zacharzewski szolgaian követi forrását, ám – vélhetőleg előszavában is bevallott gyenge némettudása miatt – nemritkán félreérti azt. Leszögezhetjük tehát, hogy a magyar fordítás a Zschorn-féle változaton (és csak azon) alapul.

Johann Zschornról a szakirodalom nagyjából annyit tud, amennyit két ismert művének[24] elöljáró beszédében elárul magáról.[25] Lipcsétől északkeletre született, 1520 körül. A fordítás idején Westhofenben volt diakónus és iskolamester, e tisztségekre 1556-ban nevezték ki. 1560-ban halt meg – egy évvel az *Etiópiai történet* német változatának megjelenése után.[26]

Ajánló levelében szász rokonságához szól, korántsem azt a stíluseszményt képviselve, amelyet humanista elődei, Obsopœus vagy Amyot. Más társadalmi rétegnek is szánja művét; felfogása, nyelvezete a magyar reformáció prózaíróiéhoz, mindenekelőtt Heltaiéhoz hasonlítható; a német polgárság írója ő. Az előtérbe tolakodó magánügyek, a humanista retorikai játékoktól mentes nyelvezet, a téma erkölcsösségének hangsúlyozása – nagyjából ezek Zschorn *Ajánlás*ának főbb jellemzői. (A címlapon egyébként nincs is föltüntetve Zschorn neve, csak az előszó végén.) Nyilván nem véletlen, hogy az *Ajánlás*t csak az első kiadás tartalmazza; már a kortársak is jelentéktelennek, utánnyomásra érdemtelennek ítélhették. 1580 után Zschorn neve nem is említtetik többé, holott fordítása a késő XVII. századig ismert és kedvelt volt.

Zschorn érzelemittas férfiú, aki nem filológiailag pontos fordításra törekszik, hanem saját ízléséhez idomítja a szöveget. A tíz könyv mindegyikét több fejezetre tagolja, s ezek elé rövid tartalmi kivonatot ír. Figyelemre méltóak margináliái, melyekben a kommentátort nemegyszer felváltja a tudálékos iskolamester. A margináliákat általában a későbbi kiadások is megtartják, a magyar változat is egy ilyen kiadás alapján készülhetett. Zschorn fölöttébb megkurtította a szöveget, miközben persze, elsősorban az érzelmes jeleneteket, számos alkalommal bővítette is. Leggyakrabban a cselekmény menetét feltartóztató szakaszokat hagyja el; jegyezzük itt meg, hogy a magyar változatban éppen ezzel ellentétes tendencia észlelhető. Az olvasó, aki a Zschorn által tételezett

---

21 RAJKA, 30–31.

22 A mű magyarországi könyvtárakban nem található. Jan Ślaski, a varsói egyetem professzora küldte meg kérésemre a mindössze két példányban létező könyv mikrofilmjét. Baráti segítségét hálásan köszönöm.

23 Mint írja: „Nem tudtam sem lengyel, sem latin nyelven megvenni, Krolewecben vettem *egy német példányt*, [...] melyet olvasva elhatároztam, hogy lefordítom lengyelre." („A nie mogąc nie tylko polskiej, ale i łacińskiej dostać kupić, w Krolewcu kupiłem egzemplarz niemecki, ktory czytając [...] ważyłem się ją na polski język przełożyć.") Vö. még: Julian KRZYŻANOWSKI, *Romans Polśko wieku XVI.*, Warszawa, 1962, 232–236.

24 A már említett Héliodórosz-fordítás mellett még egy művéről tudunk: *Chronica oder Kayser Büchlin*, Strassburg, 1559. Az ÖNB példányát használtam.

25 Vö. Wilhelm TEICHMANN, *Johannes Zschorn von Westhofen [...]*, Jahrbuch für Geschichte, Sprache und Literatur Elsaß-Lotharingens, XXI(1905), 161–238.

26 SCHÄFFER, 15*.

műveltségi fokon áll, megmenekül a kultikus jelenetek részletezésétől, a bonyolultabb retorikai alakzatoktól stb. A magyar fordító általában hűen követi forrását, ám – ellentétben, mondjuk, Csáktornyai Mátyás, Heltai Gáspár vagy több más, németből fordító magyar protestáns íróval – nem a szentenciózus kijelentések avagy az idiómák további dúsítására törekszik, hanem inkább a humanista műveltség elemeinek gyarapítására.

Johann Zschorn tehát Héliodóroszból, mondjuk ki, tulajdonképpen népkönyvet csinált,[27] annak összes kellékével, beváltva az új címadásban ígérteket: „gantz kurtzweilig unnd nutzlich zů lesen."

A könyv végén ez olvasható: „Welchers yetzte besser machen kan / Dem günn ichs gern nur dapffer dran." Hasonló fordulatok a XVI. századi magyar irodalomban is gyakoriak, gondoljunk csak Károlyi bibliafordításának befejezésére. Sohasem használják azonban – legalábbis tudtommal nem – a magas képzettségű humanisták vagy akár Erasmus követői; tipikusan és árulkodóan a reformációt szolgáló, a klasszika-filológia tudományában járatlanabb iskolamesterek, nyomdászok, prédikátorok kedvelte fordulat ez.

Míg az editio princepsnek a tudós humanista, a Warszewiczki-féle latin fordításnak pedig inkább az udvari kultúrába illeszkedő vonásait emeltük ki, a westhofeni iskolamester munkáját ezekkel összevetve, joggal sorolhattuk a népkönyvek közé. Zschorn műve azonban semmiképp sem a népkönyvek átlagtermésébe tartozik, s egy más viszonyrendszerben még a népkönyv minősítés is megkérdőjelezhető. A későbbi kiadások elöljáró beszédeinek vagy a fordítás további sorsának vizsgálata legalábbis bonyolítja a kérdést.

1580-ban, Frankfurtban jelenik meg Zschorn fordításának következő kiadása. Nicolaus Bassus ajánlását egy bizonyos Bartholomeus Schönkapnak címzi, aki a würzburgi fejedelem szolgálatában állt, és aki – Zschorn rokonságához képest – kifinomult ízlésű befogadónak tekinthető. Tágabb értelemben Bassus az udvari embernek ajánlja a művet, azaz a Zschorn által is „Poetischen Histori"-nak nevezett munkát *minden változtatás nélkül alkalmasnak gondolja az udvari ízlés kielégítésére.*[28]

Hét évvel később ugyancsak Frankfurtban, Johann Feyerabendt nyomdájában adják ki a „Buch der Liebé"-t, a német nyelvterület legismertebb lovagregény-gyűjteményét, amely 13 művet tartalmaz, többek közt a *Chariclia* Zschorn-féle változatát. Egy adott szemlélet szerint tehát a *Szép Magelona* avagy *Trisztán* története, a számos „Ritterliche History" közé sorolódik, miközben a szöveg változatlan marad, csupán a margináliákat hagyják el. A glosszák elmaradása elég ahhoz, hogy a szöveget a lovagi ízléshez közelítse!

A lipcsei kiadások (1597, 1601) rövid és semmitmondó, főleg keresztény közhelyekből álló előszavai nemigen nyújtanak felvilágosítást a megcélzott olvasóközönségről. Annál érdekesebb az 1624-es strassburgi kiadás. Az ajánlás címzettje egy grófnő, aki álnéven szerepel, s akire Chariclia vonásai illenek. Mielőtt voltaképpeni témájáról szólna, az előszó írója elfilozofál az emberi életről, a különböző temperamentumokról, a szép irodalomról. Majd egy „könyvecskét" – amely a kontextusból következően nyilván a „Buch der Liebe" – állít szembe az *Æthiopicá*val, s míg az előbbi történetei nevetséges kitalációknak minősülnek, az utóbbi az ajánlás írója szerint a legmagasabb igényeket is kielégíti. A nyelvi és tartalmi szépségek mellett főképpen az elbeszélés művészi megszerkesztése, az in medias res kezdés vívja ki elismerését.

Hasonlóképp vélekedik a történetről Martinus Crusius (1526–1607) is, aki a görög és római irodalom csúcsteljesítményeivel állítja egy sorba a *Charicliát.*[29] Crusius *Æthiopica*-kiadása 1584-

---

[27] SCHÄFFER, 15*–18*.

[28] SCHÄFFER, 34*.

[29] „Non enim est ordo temporum in narrando conservatus: sed media primo loco, prima in medio, ponuntur: ac fit quædam ingeniosa confusio: personis introductis, a quibus res antecedentium temporum exponuntur. Sicut etiam Virgilius secundum & tertium Æneidos, contra temporis rationem postponit primo: sicut Homerus in Odyssea Ulyssem facit exponentem post multos libros ea, quæ temporibus præcesserant. Quæ Methodus, non modo artis est: sed lectorem etiam, in legendo constantem & avidum retinet." Idézi SCHÄFFER, 39*.

ben, Frankfurtban jelent meg,[30] bizonyítva, hogy a téma ez időben már akadémiai értekezések tárgya. Crusius a görög szöveget teszi közzé, úgy, hogy minden fejezetet latin nyelvű összefoglalással és magyarázattal kísér. Ajánlásának egyik gondolata figyelemre méltó módon közvetlen kapcsolatot teremt a klasszika-filológusi érdeklődés és az alapvetően más műveltségű befogadót feltételező, mondhatni: lektűr-irodalom között. Egyedülálló eset, hogy egy és ugyanazon könyv egyidejűleg humanista tananyagként és népkönyvként használtatik.[31] Miután Crusius a mű általánosabb szempontjait a „prodesse et delectare" trópusainak kategóriái szerint magyarázza, kiemeli annak drámai komponenseit; végül a kortárs költőket arra ösztönzi, hogy ezt a matériát hasznosítsák újonnan alkotandó műveikben: mind komédia, mind tragédia írásakor.[32] Crusius az *Aithiopikón* műfaját nem a metrika, a formai jegyek alapján határozza meg, hanem a fikció meglétét véve figyelembe. Mint írja: „Jóllehet ezt a költőkről mondják, mégis, nem jogtalanul lehet erre az írásra is érteni, mivel az ő [Héliodórosz] könyve igen hasonlít a költeményekre, noha szabad beszéd [= próza]. *Ugyanis a költeményt megítélni nem a metrumból kell, hanem inkább a fikcióból.*"[33]

Johann Zschorn művének és műve hatásának ismertetésével egyetlen célunk volt: minden kétséget kizáróan bebizonyítani, hogy az a nyersanyag, amelyből a *Chariclia* magyar fordítója dolgozott, *rendkívül sokrétű recepcióra és továbbfeldolgozásra adott lehetőséget.*

A Zschorn-féle *Chariclia* egyaránt alkalmas volt a korábbi magyar széphistória-hagyományba illesztésre, és arra is, hogy ösztönözze egy új műfaj létrejöttét.[34] A *Theagenes és Charicliát* a kortársak, mintegy a Vincentius Obsopœus-i felfogás jegyében, históriának mondták (Gyulaffi Sámuel, 1633, Gyöngyösi István, 1700), ám például a Crusius-féle értelmezés szerint éppen hogy nem az; nem „lött dolog", hanem „fabula". A korabeli magyar műfaji gondolkodás meglehetősen elmaradott volt, sok mindent értettek történ – e kérdés vizsgálata nem lehet ennek az írásnak a feladata. Annyi bizonyos, hogy a magyar *Theagenes és Chariclia* elsősorban nem a XVI. századi históriásének-hagyományt folytatja, s az úgynevezett széphistóriák[35] legjobbjaihoz *(Eurialus és Lucretia, Árgirus)* is csak vékony szálon kötődik. A legnyilvánvalóbb különbség, hogy a *Theagenes és Chariclia* nem énekelhető. A mondatrészeket összeforgató költői nyelv, a számos áthajlás, az egyedülállóan ritka versforma, a számos hapax olyan eszközök, amelyek a magyar *verses regény* írására tett első kísérlet velejárói. Akárki volt is a szöveg szerzője: nem történt, hanem Crusius igényei és felismerései szerinti művet szándékozott írni. Egy kritikai kiadást kísérő tanulmánynak tartózkodnia illik az értékelő-elemző mozzanatoktól, annyit azonban bátran leszögezhetünk: a *Theagenes és*

---

[30] Az általam használt kiadás: OSZK H 142. Jelzet: Ant. 5171(2).

[31] SCHÄFFER, 42*.

[32] „Totam vero Historiam, veluti Tragicocomœdiam dicentes, haud erraverimus: sicut ex Theagenis verbis lib. 5. patet. [...] Ergo et nostris Poetis, si velint, hinc occasio et materia componendi Comœdias et Tragœdias erit." Idézi SCHÄFFER, 42*–43*.

[33] „Hoc quanquam de Poetis dictum est: tamen non male ad hunc quoque Scriptorem transferri potest: cum liber eius non dissimilis poemati sit, licet soluta oratione constans. *Non enim ex metro potius, quam fictione, Poema spectari convenit.*" Idézi SCHÄFFER, 43*. Kiemelés tőlem – *K. P.*

[34] Jegyezzük meg: maga a történet már a magyar fordítás elkészülte előtt is közismert volt Magyarországon: Balassi Bálint (az 1580-as évek második felében íródhatott) *Harmincadik* versében említi az „ifjú Theagenes" példáját; Istvánffy Miklós pedig 1591. május 1-jén írt levelében kéri Carolus Clusiust, hogy „Heliodórosz *Æthiopica*-ját [...] sziveskedj nekem megküldeni [...]. Itt [Pozsonyban] ugyanis nem találhatók meg ezek a könyvek. Ha latinul nincsenek meg, szeretném, ha görögül küldenéd meg őket." (*Janus Pannonius – Magyarországi humanisták*, vál., szöveggond., jegyz. KLANICZAY Tibor, Bp., 1982, 848, az eredetiben latinul, KENÉZ Győző fordítása [Magyar Remekírók]).

[35] E múlt századi eredetű terminus ugyan számos vonatkozásban nem szerencsés (a XVI. században, témájától függetlenül, minden história lehetett „szép história"), ám jobb híján a szakirodalomban elfogadott megnevezése a szerelmi tárgyú históriáknak.

Chariclia Zrínyi s kivált Gyöngyösi felé nyit utat, sajátos formai megoldásaival, nyelvezetével Arany Jánosig[36] s tovább mutat előre.

De ki volt a *Chariclia* magyar fordítója? Ahhoz, hogy ebben a kérdésben állást foglalhassunk, rövid tudománytörténeti kitérő szükséges. Majláth Béla még Zrínyi Miklóst vélte a Chariclia-história auktorának.[37] 1901-ben megjelent, máig alapvető fontosságú cikkében azután Zsák J. Adolf eldönteni vélte a szerzőség kérdését.[38] Megtalálta ugyanis Gyulaffi Sámuelnek Fráter Pálhoz írott, Hadadon, 1633. május 26-án kelt levelét, amelyben a levélíró egy „kariklea historia" iránt érdeklődik, „az mellyet Czobor mihalj uram forditot volt deakbol magiar versekre". A szakirodalom ezután egyöntetűen elfogadta Czobor szerzőségét.

A budapesti Egyetemi Könyvtár kéziratai közül Dézsi Lajos adta ki Laskai János verses levelét,[39] amelyet ő is és mások is[40] a Chariclia-történet egy oldalágának tartottak. Király György ismerte fel,[41] hogy nem erről van szó, hanem arról, hogy miután Laskait ifj. Bethlen István megbízta egy Chariclia-történet lemásolásával, s a munka elkészült, a humanista műveltségét fitogtatni akaró Laskai ehhez a másolathoz írt egy verses kísérőlevelet. Ebből kiderül, hogy a magyar *Chariclia* szerzője 1. főrangú volt, 2. németből fordított, 3. ifj. Bethlen István, a másolat megrendelője, ismerte (legalább névről) a fordítót, 4. Laskai is ismerte (névről?), 5. a mű befejezetlen maradt, 6. Laskai kétszer is lemásolta a kéziratot, egyszer, korábban id. Bethlen Istvánnak, „régi gazdájának", másodszor most, a „régi gazda" fiának. A németből való fordításnak és a mű befejezetlenségének emlegetése, továbbá az a tény, hogy Laskai verses levele is a rendkívül ritka 5×12-es strófákban íródott, akárcsak a magyar *Chariclia*, egyértelművé teszi, hogy a Zrínyi-könyvtárból előkerült szöveg és a Laskai által másolt csak azonos gyökerű lehet. Mivel életrajzi adatai alapján bizonyos, hogy Czobor Mihály kitűnően tudott németül, főrangúnak is főrangú volt, immár még nagyobb valószínűséggel voksolhatunk Czobor szerzősége mellett. Csupán egy ellentmondást kell feloldanunk, azt, hogy Gyulaffi Sámuel szerint a fordítás latinból, míg Laskai szerint – és a fennmaradt szöveg vizsgálata szerint is – németből készült. Nem lehetséges-e, hogy Czobor latinból fordított („A" szöveg) – levelei alapján tudjuk, hogy jól megtanulta e nyelvet –, valaki, egy főrangú X pedig németből („B" szöveg)? Elvileg ez nem kizárt, hiszen a Warszewiczki-féle latin változat már 1552-ben megjelent, és egy magyar főúr esetleg Enyedi György 1592-ben készült, Báthori Zsigmondnak ajánlott latin verziójához is hozzájuthatott. E feltételezés szerint a ránk maradt szöveg nem lehet

---

[36] Igen jellemző, hogy Arany Jánosnak Gyöngyösiről alkotott véleménye legalább annyira vagy *jobban* illik a *Theagenes és Chariclia* szerzőjére, mint Gyöngyösire: „Gyöngyösi, bármily gyönge mint elbeszélő: ebben az egyben, ti. *alanyi* hévömlésben – ma is valódi költő." Vagy: „Gyöngyösi *alapjában lyrai költő* volt. [...] Benne az epószi tulajdonok sokkal alantabbi rendűek, hogysem őt kiválóan epicusnak ismerhetnők. Alkotni, jellemezni nem tud, csupán a leírásokra van éles szeme. Ellenben lyrai oldalát tárgyának mindig megragadja". Másutt: „E kettő: lyraiság és descriptiora nagy hajlam s tehetség, nem zárja ki egymást. Hiszen Byron épp ezekben bámultatik." (ARANY János, *Gyöngyösi István*, in Uő *Összes munkái*, V, *Prózai dolgozatai*, Bp., 1884, 203, 210, 212.

[37] Zrínyi kétségtelenül jól ismerte a *Charicliát*, amelynek hatása műveiben is kimutatható. Vö. KIRÁLY Erzsébet–KOVÁCS Sándor Iván, *„Adriai tengernek fönnforgó habjai"*, Bp., 1983, 65–68, 283–285; BÁNKI Judit–KAZINCZY Andrea, *Kutatások a Zrínyi-könyvtárban fennmaradt Czobor Mihály-féle „Chariclia"-fordításról*, in *Zrínyi-dolgozatok*, II, szerk. KAZINCZY Andrea–KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1985, 1–38; KOVÁCS Sándor Iván, *A lírikus Zrínyi*, Bp., 1985, 58–59.

[38] ZSÁK.

[39] DÉZSI Lajos, *Laskai János verses levele ifj. gróf Bethlen Istvánhoz Charicleáról*, ItK, 1908, 352–366. A kézirat jelzete: Litt. orig. 602/a, kiadása: i. h., 355–366 és RMKT XVII/9, 12–24, jegyzetek: 572–574. A szerzőt, még a múlt században, Szilágyi Sándor azonosította Laskai személyével. Szilágyi a következőket írta a kéziratra: „É. n. 1630–1635. Laskai Csókás János: Bethlen Istvánhoz intézett »Kariklia« című költeménye."

[40] Vö. RAJKA, 18–25.

[41] KIRÁLY György, *Laskai János verses levele a Charicleáról*, ItK, 1917, 469–471.

Czobor munkája, mivel bizonyosan Johann Zschorn német változatából készült,[42] Gyulaffi Sámuel tehát nem téved abban, hogy Czobor Mihály latinból fordított. Az ellentmondás azonban nem így oldható fel: bizonyítható ugyanis, hogy Gyulaffi Sámuel levele és Laskai megállapításai ugyanarra a szövegre vonatkoznak, azaz Czobor Mihály és a főrangú X egyugyanazon személy. Gyulaffi így ír levelében: „tudom, hogy volt Zolyomi uramnak es az *grofnak*",[43] márpedig a *gróf* itt nem lehet más, mint a *kis grófnak* gúnyolt ifj. Bethlen István váradi főkapitány és bihari főispán, az, akinek rendelésére Laskai is elkészítette a másolatot.[44] Mivel nem túl valószínű, hogy a *grófnak* két magyar *Chariclia*-kézirata lett volna, egy latinból és egy németből fordított, ezért a két kéziratot azonosítani kell; „A" = „B". Gyulaffi éppen azt a kéziratot szeretné megszerezni, amelyet egy-két évvel korábban Laskai másolt.[45] A latinból fordított magyar *Charicliát* tehát nyugodtan tarthatjuk Gyulaffi – egyébként jól érthető és sokféleképp magyarázható – tévedésének. Ne feledjük: ő csak hallomásból ismerte a kéziratot.

Czobor Mihály (1575–1616) az átlagosnál jóval műveltebb, legalább öt nyelven tudó, humanista műveltségű, külföldet járt főúr volt – így elvileg semmi akadálya sincs annak, hogy benne lássuk a magyar *Chariclia* szerzőjét. Mégis, mindezek ellenére, százszázalékos bizonyossággal nem mondhatjuk, hogy ő írta a magyar *Charicliát*. Erre int az, hogy noha Czobornak számos levelét sikerült különböző levéltárakban megtalálni, ezek között *egyetlen olyan sincs, amely írójának irodalmi tevékenységéről vallana.* Továbbá: Czobor hagyatéki leltárában részletesen felsoroltatnak mind könyvei, mind kéziratai, a jegyzékben azonban nincs ott sem a magyar *Chariclia*, sem Zschorn munkája. Egyáltalán: életrajzában eddig egyetlen olyan adat sem került napfényre, amely irodalmi tevékenységre utalna. A felsorolt okok természetesen nem zárják ki Czobor Mihály szerzőségét, de ahhoz legalábbis elégségesek, hogy csak *kérdőjeles megszorítással fogadjuk el Czobor Mihályt a magyar Chariclia szerzőjének.* Ez az oka, hogy a jelen kiadásban – *az eredeti elképzeléstől eltérően* – sem Czobor Mihály részletes életrajzát (csupán egy kronologikus jellegű összefoglalót), sem összegyűjtött levelezését s egyéb iratait nem közöljük.

[42] Újabban merültek fel ezzel kapcsolatosan kétségek (BÁNKI–KAZINCZY, *i. m.*), amelyek azonban – vizsgálataim szerint – *teljességgel megalapozatlanok.*

[43] ZSÁK, 54.

[44] Így gondolja ZSÁK, 54 és BADICS, 5. jegyzetben *i. m.*, 405. Jegyezzük azonban meg, hogy ifj. Bethlen István 1632. december 23-án meghalt; az 1633 májusában kelt Gyulaffi-levél pedig mintha élő személynek tekintené a „grófot"...

[45] Laskai munkája nagy valószínűséggel 1631–1632-ben készült. Vö. RMKT XVII/9, 572.

Héliodórosz Magyarországra vezető útját és recepcióját a következő stemma foglalja össze:

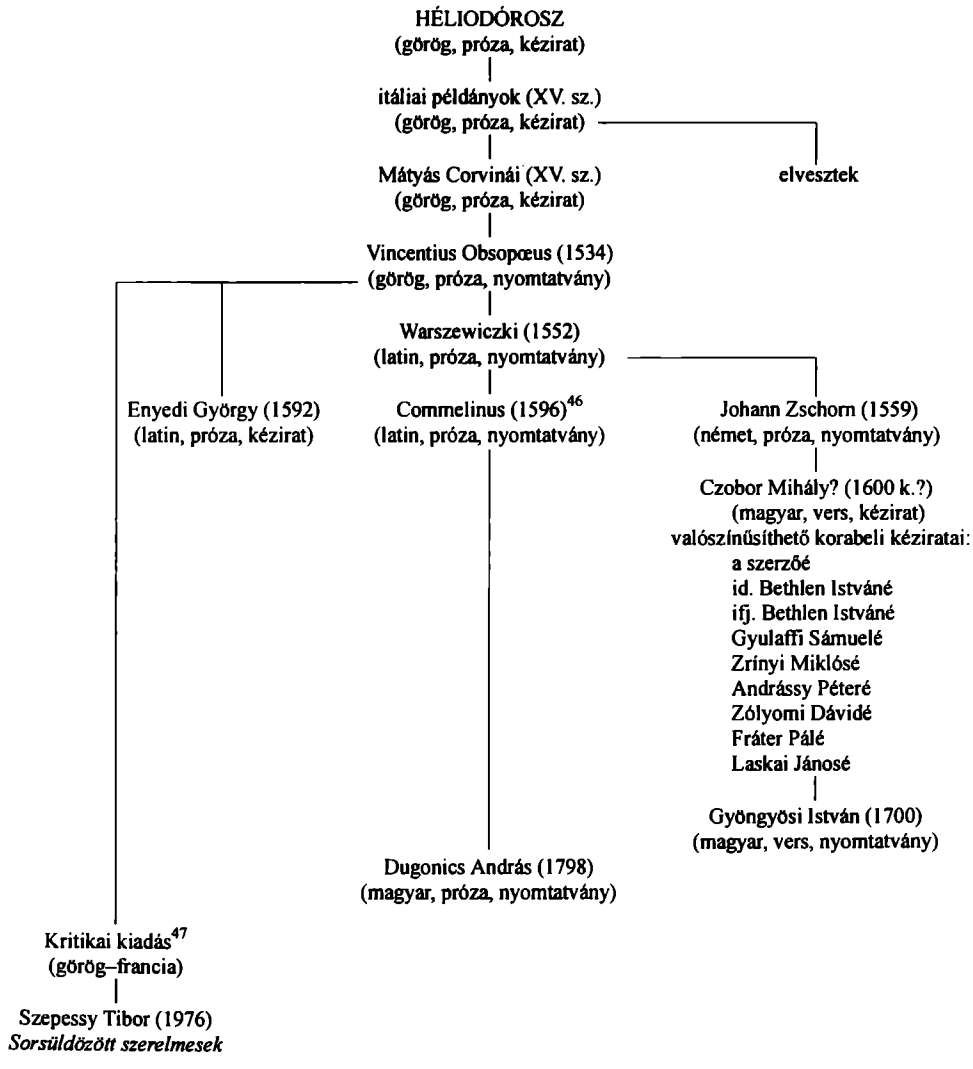

[46] Vö. RAJKA, 103.

[47] HÉLIODORE, *Les Éthiopiques*, I–III, texte établi par R. M. RATTENBURY et T. W. LUMB, traduit par J. MAILLON, Paris, 2e éd., 1960.

A SAJTÓ ALÁ RENDEZÉSRŐL

Szövegközlésünk némileg eltér az RMKT hagyományaitól. Meggyőződésünk szerint ugyanis *egyetlen forrásban* fennmaradt fontos szöveget egyrészt hasonmásban, másrészt olvasatot adva, *nem betűhíven* átírva kell közzétenni. Az előbbi a kutatás nélkülözhetetlen eszköze, az utóbbi – optimális esetben – a további szövegértelmezések alapja.

A betűhív közlés pontos szabályaival szemben (amelyek jól elfedik az értelmezési nehézségeket) a nem betűhív kiadás egy aligha megvalósítható elvet vall: a szöveg úgy hangozzék, mint egykoron. Mivel azonban nem tudjuk – e sorok írója legalábbis így gondolja –, hogy a szöveg pontosan miképp hangzott, két úton indulhatunk el: vagy a mai, immár normatívvá szilárdult helyesírási és egyéb szabályokat alkalmazzuk, vagy megkíséreljük rekonstruálni a XVI–XVII. század fordulójának nyelvi normáit. Szemben egyes nézetekkel, az utóbbit már csak azért sem tartjuk megvalósíthatónak, mert meggyőződésünk: a korban ez a norma nem létezett. A gyakorlatban, kellő következetességgel, egyik út sem járható: a szöveg esetenként ellenáll a mai szabályoknak, a régieket pedig sokszor nem ismerjük, illetve nem feltétlenül következetesek, normatív jellegűek. Jobb tehát bevallani: a kritikai kiadás készítője számos esetben szubjektív döntésekre kényszerül; bizonyos, hogy nem az egyetlen helyes utat találja meg. A következőkben felsorolandó fontosabb átírási szempontok tehát az elmondottak fényében értelmezendők.

Azokban az esetekben, amikor a mai szabályok ellentmondanak a nyelvtörténeti logikának, az utóbbit követtük. Ezért pl.: *széllel* vagy *széllyel* és nem *széjjel, útál* és nem *utál.*

Nem őriztük meg az intervokális helyzetben rendkívül gyakori geminálódást, kivéve a mai nyelvben már nem élő, tehát helyesírásilag nem szabályozott szóalakokat, mint pl. *reméllett, beszéllette.*

Az egybe- és különírás mai szabályait követtük, kivéve:
ha evvel elrontottuk volna a metszetet, ilyenkor a szót kötőjellel írtuk,
ha a jelentés nem engedte meg az egybeírást (*édes anya* mást jelent, mint *édesanya* stb.).

Az *is* szót mindig különírtuk, kivéve: *övis* (értsd: ő is).

A *fris* szót egy *s*-sel írtuk, egyrészt mert a *fris>friss* geminálódás – legalábbis normatív jelleggel – ekkor még bizonyosan nem következett be, másrészt így a maitól lényegesen eltérő (tágabb) jelentésre is utalhattunk.

Rövid *o*-val írtuk az *ohajt* igét eredeti, 'sóhajt, sóhajtozik, sirat' jelentésében, hosszú *ó*-val ma általános, 'kíván, vágyódik valamire' értelmében. Rövid *u*-val írtuk 'ugyan, ugyancsak' jelentésben az *ugy* szót.

Az idegen személy- és földrajzi neveket, továbbá az idegen szavakat a helyes latinos alakban írtuk (akkor is, ha a forrás helytelenül írta, tehát *Ægina* és nem *Agina*), kivéve azokat, amelyek már a korban is íródtak magyarosan, s mintegy magyar jövevényszavakká váltak; az utóbbiakat, akkor és csak akkor, ha bizonyosak voltunk a korabeli ejtésben, magyarosan írtuk *(Áthénás, Égyiptus, Apolló).* A személynevek különböző írásmódját egységesítettük, a főszereplők esetében az ilyen változtatásokat nem jegyzeteltük. Pl. a forrásban *Cariclia,* szövegközlésünkben – jegyzet nélkül – *Chariclia.*

A kis és nagy kezdőbetűk használatában és a központozásban a mai gyakorlatot követtük, kerülni igyekezve ugyanakkor a túlzott modernizálást (pl. a gondolatjeleket).

A *széllel–széllyel* jellegű eltéréseket, továbbá a különböző magánhangzó-használatból eredő hangzóváltozatokat megőriztük: *bővét–bévít* stb. Nem tekintettük íráshibának és nem egységesítettük a *fér–férj* típusú eltéréseket azoknál a szavaknál, ahol a korban bizonyíthatóan mindkét alakot használták, s ahol a szótő a toldalék függvényében következetesen változott *(férjem,* de *férhez).* Egységesítettük viszont a *smarag–smaragd* típusú eltéréseket, jegyzetben utalva a forrásban olvasható alakra.

Az ékezés a sajtó alá rendező munkája, a magánhangzók hosszúságát a forrás többnyire nem jelöli. Figyelembe vettük, hogy a hosszú magánhangzók rövidülése a kor nyelvében a Felföldön számos szóban (*nékem, vélem, bé-, ímé, miá* stb.) még nem következett be, ezeket hosszú magánhangzós alakban írtuk. A hosszú magánhangzós alakot választottuk azoknál a szavaknál is, amelyeknek rövid magánhangzós alakja – tudtunkkal – nem is létezett a régiségben (pl. *mátrác*). Nem írtunk viszont hosszú magánhangzót ott, ahol valószínűleg mindkét alak párhuzamosan létezett, illetve a palócos ejtés következtében egy rövid „à" hangot ejthettek: *ad–ád, hagy–hágy* stb. Rímhelyzetben a leírtaktól a rím diktálta módon eltértünk. A tőhangváltós *lesz, tesz, vesz* igék esetében az alanyi ragozású, egyes szám 3. személyű alakot *(lész, tész, vész;* illetve *lészen, tészen, vészen)* hosszú magánhangzóval írtuk át, felszólító módban 2. és 3. személyben *(légy, légyen, tégy, tégyen, végy, végyen)* ékeztünk. Nagy ritkán, a jóhangzás kedvéért, eltértünk ettől, pl. az „Elvesztem egyemet, s elveszek testemben" sor átírása: „Elvésztem egyemet, s elvészek testemben" (51̧8. sor).

Az *-ért* toldalék későn alakult ki, a korban még nem nyújtotta meg a toldalékolt szó utolsó szótagjának magánhangzóját. Ezért pl.: *rabságaért* és nem *rabságáért.*

Az alanyi és tárgyas ragozás keveredett a korban. Mivel az ékezés esetlegessége miatt a múlt idejű igealakoknál teljességgel eldönthetetlen, hogy egyes szám 3. személyben mikor használt volna alanyi, illetve tárgyas személyragot a másoló, mi az ékezeteket a mai nyelvhasználatnak megfelelően tettük ki, a *mond* szó kivételével. Erről bizonyítható, hogy még a következetes ragozást alkalmazó későbbi nyomtatványok is leggyakrabban a *monda* alakot használják a tárgyas ragozású *mondá* helyett.

Ahol az *a* mutató névmás, az *a'* jelölést alkalmaztuk, a névelőt aposztróf nélkül írtuk (a forrásban az aposztróf használata nem következetes).

A zöngés–zöngétlen mássalhangzó-tévesztéseket javítottuk, amennyiben bizonyosan tévesztésnek voltak minősíthetők (tehát nem indokolta pl. rímhelyzet). Nem tekintettük tévesztésnek a nyugo*d*va–nyugo*t*ván változatokat, ahol is az utóbbi a *nyugodtatván* rövidült alakja.

Nem javítottuk az illeszkedési hibákat; például az archaikus Zobor-vidéki nyelvhasználat e szabályokat ma sem alkalmazza következetesen.

Az *o, oh* szavakat egyaránt *ó*-nak írtuk át.

A sajtó alá rendezés során – amennyiben csak ékezést, illetve hangzóváltozati eltérést kellett igazítanunk – törekedtünk egyrészt az ötszörös rímekre, másrészt nemcsak a sorvégi utolsó, hanem az utolsó két magánhangzó egybecsendítésére, mivel a szövegben ilyen tendenciát véltünk fölfedezni.

*

A Johann Zschorn-féle német szöveg közlésénél az 1559-es első kiadást vettük alapul. Az alábbi elveket követtük:

A *j*-t mássalhangzó előtt *i*-nek, a *v*-t mássalhangzó előtt *u*-nak, az *u*-t magánhangzó előtt *v*-nek, az *ä*-t *ä*-nek, az *ö*-t *ö*-nek, az *ü*-t *ü*-nek írtuk át. Egyéb vonatkozásban betűhíven tesszük közzé a szöveget, a diftongusra utaló *ü* betűn sem változtattunk. A nyomtatvány ortográfiájának következetlenségeit megőriztük, ideértve az egybe- és különírás ingadozását is. A nyilvánvaló sajtóhibákat (pl. *gegne–gegen, verborgeu–verborgen, ferren lauden–fernen lauden* stb.) azonban – jegyzet nélkül – javítottuk.

A német szövegbe beleírtuk a párhuzamos magyar versszakok sorszámát. Nyilvánvaló, hogy ez a módszer a szövegpárhuzamok gyors és fáradságmentes kikeresését lehetővé teszi ugyan, de jellegéből következően nem lehet olyan pontos, mint a sorról sorra való összevetés. Szögletes zárójelbe tettük azoknak a versszakoknak a számát, amelyeknek a német szövegben nincs megfelelője; vessző választja el egymástól a számokat, ha több, de nem egymás után következő strófa merít a német szövegből; kötőjelet alkalmaztunk akkor, ha több egymást követő versszaknak is forrása az

adott szövegrész, de a versszakhatárok nem vagy csak nagyon erőltetetten volnának kijelölhetők; végül a kerek zárójelbe tett szám arra utal, hogy az adott szövegrész ugyan nem az illető strófának a fő forrása, de kisebb mértékben az a szakasz is merít belőle.

*

Köszönöm lektoraimnak, Stoll Bélának, Szentmártoni Szabó Gézának és Jankovics Józsefnek gondos munkájukat; a német szöveg sajtó alá rendezésében Schulcz Katalin és Vizkelety András baráti segítségét. És kiváltképpen köszönettel tartozom végtelen türelmű szerkesztőmnek, Tamás Zsuzsannának, akinek fáradozása nélkül az immár nyolc éve porosodó kézirat még hosszú évekig hevert volna íróasztalom fiókjában.

CZOBOR MIHÁLY ÉLETÉNEK FŐBB ESEMÉNYEI

Czoborszentmihályi Czobor Mihály előkelő ősöket vallhatott magáénak. Nagy Iván tömören és találóan jellemzi a családot: „Történeti szerepet vitt, roppant vagyonnal bírt, míg az utolsó mindenét elpazarlá és családját sírba vitte."[1]

XIV–XVI. század

Chubor János bukkan fel elsőként az iratokban (1360), ki még „nobilis de Bodrog"-nak íratik,[2] tehát a család eredetileg Bodrog vármegyéből származott.

I. Mihály budai várkapitányként (1442–1467) és Mátyás király életének megmentőjeként szerzett hírnevet, birtokszerzéseivel (Komárom, Baranya és Bodrog vármegyében) ő alapozta meg a család vagyonát. Mátyás ad engedélyt (1469, 1473)[3] a famíliának a déli végeken, Czoborszentmihályon[4] várépítésre, a bárói címet is ő adományozza a családnak.

A férfiak közül többen jártak külföldi egyetemekre, a krakkói univerzitás padjait koptatta például 1508-ban Czobor Tamás.[5]

Neves főúr volt a Jagelló-korban Czobor Imre, Bodrog vármegye főispánja, pozsonyi főkapitány (várgróf), aki diplomáciai feladatokat is ellátott: 1494-ben Törökországba, 1498-ban Krakkóba utazott követként.[6]

Az ő unokája Czobor II. Imre, a Czobor família kiemelkedő személyisége, Czobor Mihály atyja. Táblabíró, 1567-től királyi biztos, majd 1572-től alnádor. Vörös márványból készült, reneszánsz stílusú, igen színvonalas síremléke máig látható a sassini templom oldalfalában.[7]

Első felesége Bakith Angéla, a neves hadvezér, Bakith Pál leánya volt, akitől Márton nevű gyermeke született. Angéla asszony buzgó katolikusként 1564-ben egy Szűz Máriát ábrázoló

---

[1] NAGY Iván, *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, Pest, 1858, III, 205.

[2] NAGY, *i. m.*, 205–207.

[3] BALOGH Jolán, *Mátyás király és művészete*, Bp., 1985, 65; vö. még dr. IVÁNYI Béla, *Adalékok nemzetközi érintkezéseink történetéhez*, TT, 1906, 161–162.

[4] A mai Zombor helyén. Vö. gr. Illésházy István feljegyzéseivel: „Az tatár hám, az ki itt Magyarországban telelt vala min(den népével Czobor-Sz.-Mihályon, kit) most az törökök Zombornak hínak". *Gr. Illésházy István nádor feljegyzései (1592–1603) és Hídvégi Mikó Ferencz Históriája (1594–1613). Bíró Sámuel folytatásával*, közli KAZINCZY Gábor, Pest, 1863, 67 (MHH. Scriptores, VII).

[5] Dr. SCHRAUF Károly, *Magyarországi tanulók külföldön*, III, *A krakói [!] magyar tanulók-háza lakóinak jegyzéke (Regestrum Bursæ Hungarorum Cracoviensis). 1493–1558*, Bp., 1893, 13, 74 (347. tétel).

[6] NAGY, *i. m.*, 206–208; vö. Egyetemi Könyvtár, Budapest, Collectio Pray, t. XXII/12, 508 és DUDÁS Gyula, *A Czobor család és birtokviszonyaik Bács-Bodrog vármegyében*, Turul, XII(1894), 25.

[7] Felirata: „HIC IACET GEN. AC. MAG. D.D. EMERICUS CZOBOR DE CZOBOR SZENTH MYHAL PROPALATINUS REGNI HUNGARIÆ CUBICULARIORUM REGALIV[M ...]SS IMPERATORUM FERDINANDI MAXIMILIANI AC RUDOLPHI OBIIT ANNO MDLXXXI DIE VIII. IANUARII".

szoborképet ajándékozott a sassini templomnak; e kép révén vált Sassin jelentős katolikus kegyhellyé.[8]

A reformáció térhódításának időszakában nemcsak felesége, Czobor Imre is buzgó katolikus maradt. Erről tanúskodik az a latin énekgyűjtemény, amelyet halála (1581. január 8.) alkalmából adtak ki az olmützi jezsuiták.[9] Czobor Imre másodszorra Frangepán Katalint vette nőül, tőle nem született gyermeke. Harmadik felesége Perényi Borbála[10] volt, Mihály és Erzsébet édesanyja.

1575

Április 2-án délután negyed kettőkor született Czobor Mihály Sassinban.[11]

1581

Az árván maradt, kiskorú Czobor Mihálynak atyai nagybátyja, Czobor Pál lesz a gyámja. Neki és Czobor Mártonnak, Mihály mostohabátyjának, „Sasinban lakozóknak" ajánlja 1581. szeptember 21-i kelettel az 1582. évre szóló kalendáriumát Mantskovit Bálint.[12]

1589

A legjelentősebb Czobor-uradalmak – Holics, Sassin, Éleskő – fölött gyámként rendelkező Czobor Pál hajlandó Mihályt nagykorúsítani, azzal a feltétellel, hogy a Sassinból származó jövedelemmel nem kell elszámolnia.[13] A mindössze tizennégy éves Czobor Mihálynak nincs is ez ellen kifogása, ifjúi hévvel szeretné megkapni birtokait, a család többi tagjának érdekeit sértő egyezség ellen azonban Perényi Borbála, Mihály édesanyja[14] tiltakozik, fia kiskorúságára hivatkozva. A december 13-án Fejérkövy István nyitrai püspökhöz és királyi helytartóhoz benyújtott óvás eredménnyel jár: a feleket eltiltják az egyezségtől.[15]

---

[8] Vö. SZIKLAY János–BOROVSZKY Samu, *Nyitra vármegye*, Bp., 1898, 149–150 (Magyarország vármegyéi és városai). Jelenleg is a legfontosabb szlovák katolikus kegyhely. A továbbiakban a Sassin névalakot használom, amely a XVI–XVII. században mind a magyarok, mind a szlovákok részéről a helység közös neve volt. Később a magyarok hivatalosan Sasvárnak vagy Sásvárnak, esetenként, nem hivatalosan, Sárvárnak nevezték, mai szlovák neve Šaštín-Stráže.

[9] V. KOVÁCS Sándor, *Egy latin verses Czobor-album*, MKsz, 1968, 89–91. A szerzőnek Czobor Mihály születési időpontjára vonatkozó elképzelése bizonyosan téves.

[10] Túlélve fiát, 1619. február 9-én halt meg Kassán, eltemették a Perényiek birtokán, Nagyidán. Czobor Imre után Dersffy Miklós, majd Ostrosith András volt a férje. Vö. Matthias BEL, *Adparatus ad Historiam Hungariæ*, Posonii 1735, 375.

[11] Erről Forgách Imre (1540–1599) felföldi nagybirtokos, aranysarkantyús vitéz, trencséni főispán (1566–1598) számol be naplójában. OL E 196, Thurzó család levéltára, fasc. 7, No. 35, f. 117'. „Anno 1575. Secundo die Aprilis Magnifica domina Barbara de Peren, Soror uterina meæ amantissimæ atque piissimæ Coniugis Magnifici domini Emerici Czobor uxor, enixa est, filiolum suum quem Michaelem nominarunt in Sasin primogenitum filium post meridiem post horam primam uno quartalio." Kivonata (magyarul): KOMÁROMY András, *Forgách Imre naplója*, Turul, VII(1889), 76. Köszönöm SZABÓ Andrásnak, hogy az adatra felhívta figyelmemet.

[12] RMNy 487.

[13] ZSÁK, 55.

[14] Ekkor már – 1587-től vagy még régebb óta – Dersffy Miklós felesége. Vö. OL P 535, I, 4.

[15] ZSÁK, 55.

1591

Márciusban meghal Czobor Pál. Özvegye, Mérey Zsófia[16] és Czobor Mihály együtt intézkedik Sassinban, az új naptár szerint április 7-én történő eltemettetéséről.[17]

Czobor Mihály gyermek- és ifjúkoráról szinte semmit sem tudunk, mindössze annyi bizonyos, hogy életének e szakaszában jórészt Sassinban élt; számos birtoka közül a későbbiekben is ezt a helyet tekintette otthonának. További pályáját, konok katolicizmusát ismerve, s számolva azzal, hogy igazán színvonalas iskola legközelebb Bécsben volt található, megkockáztathatjuk a feltételezést, hogy talán a bécsi jezsuitáknál tanult. Az egyébként lutheránus Révay Pétert[18] bizonyosan a bécsi jezsuiták oktatták, akárcsak Mihály nagybátyját, Czobor Pált.

1592

Február 2-án[19] húga, Czobor Erzsébet feleségül megy Thurzó Györgyhöz (1567–1616), Árva megye főispánjához, a későbbi nádorhoz. Az esküvő a kor szokása szerint a lányos háznál, Sassinban tartatott meg, méghozzá a katolikus vallás szertartásai szerint.[20] Ez csak azzal magyarázható, hogy a lutheránus Thurzó engedményt tett a buzgón katolikus Czobor család akaratának.

A házasság természetszerűleg fölvetette a birtokosztozkodás kérdését. 1592. november 25-én Czobor Mihály és húga, Thurzóné Czobor Erzsébet Joó János királyi személynök előtt megegyezik, hogy 1593. január 4-re Sassinba békebírákat hívnak, akiknek ítéletét magukra nézve kölcsönösen kötelezőnek ismerik el.[21] Az egyezség ellen azonban unokái nevében fölemeli szavát gersei Pethő Gáspárné Choron Margit.[22] A tiltakozás jogi alapja, akárcsak az 1589-es, meghiúsult jogügylet esetében, Czobor Mihály kiskorúsága.

---

[16] Mérey Zsófiát több forrás – tévesen – Czobor Mihály feleségének mondja. Pl.: Matthias BEL, *Notitia Hungariæ novæ historico-geographica*, Tomus quartus, Viennæ 1742, 132.

[17] JEDLICSKA Pál, *Adatok Erdődi Báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához, 1552–1600*, Eger, 1897, 420–421 (731. sz. irat).

[18] Vö. BÓNIS György, *Révay Péter*, Bp., 1981, 8 (Irodalomtörténeti Füzetek, 104).

[19] A február 2-i dátum a szakirodalomban általánosan elfogadott adat. Id. gróf Zichy Edmund később sokszor idézendő könyve (IX. I.) nyomán számtalan helyen (pl. Szinnyeinél stb.) előfordul a Thurzó-életrajzokban. Zichy Thurzónak egy levelére hivatkozik, amely a Besztercebányai Levéltárban volt található fasc. 319, numero 87 jelzettel; nekem 1987-ben nem sikerült megtalálnom. Az adatot épp Zichy szövegközlései teszik gyanússá: 1592. január 31-én, tehát, ha az esküvő dátuma helyes, két nappal az ünnepélyes aktus előtt, Thurzó levelet ír „szerelmes társának" melyben egyrészt nem látszik tudni az esküvőről, másrészt, Árva várából küldve levelét, azt ígéri, hogy hétfő estére hazamegy. Hétfő ezen időpont környékén 1592. január 31-ére, illetve február 7-ére esett az ó-kalendárium, február 3-ra az új kalendárium szerint (valószínűbb az új használata). Ezeket az időpontokat szinte lehetetlen az esküvőt február 2-ára datáló állásponttal egyeztetni. Továbbá nehéz elképzelni, hogy a „haza" Thurzó szótárában a XV. század végétől Czobor-birtok Sassint s ne pedig, mint általában, Biccsét (Nagybiccse, Bytča) jelentse. „[...] hogy otthon, Bichén találhassalak" – írja 1592. január 27-én (ZICHY, I, 8 [VIII]), amiből az is következik, hogy Czobor Erzsébet hat nappal házasságkötésének időpontja előtt nem Sassinban, az esküvő helyszínén, hanem Biccsén, mátkája? férje? birtokán tartózkodott. Azt gondolhatnánk, hogy vagy a levelek datálásában lehet tévedés Zichynél, vagy a besztercebányai levéltári adat téves. *Hajlanánk az utóbbira, ám egy korabeli adat szerint is február 2-án volt az esküvő.* Thurzó familiárisa, Závodszki György, diáriumában tömören összefoglalja ura életének legfőbb eseményeit: a Czobor Erzsébettel való házasságot ő is 1592. február 2-ára teszi... Vö. BEL, *Adparatus*..., 10. jegyzetben *i. m.*, 363.

[20] ZICHY, I, IX. I.

[21] ZSÁK, 55.

[22] ZSÁK, 55. – Annak a Pethő Gáspárnak a felesége, akinek korábbi házastársa Dobó Krisztina, Balassi Bálint egykori felesége volt. Choron Margit Nádasdy Orsolya anyja, korábban Nádasdy Kristóf neje. Az unokák: Czobor Márton és Imre, Czobor Mihály és Erzsébet időközben elhunyt mostohatestvérének, Czobor Mártonnak és feleségének, Nádasdy Orsolyának a gyermekei.

1593

Január 8-án Czobor Mihály Sassinban kézhez kapja Istvánffy Miklós határozatát, amelyben az alnádor az említett okokra hivatkozva az esztergomi káptalan útján megtiltja a vagyonosztozkodást. Nem tudhatjuk, Czobor mit szólt a döntéshez, bizonyos azonban, hogy Thurzónak és nejének nem volt ínyére az osztozkodás elmaradása. Február 15-én a két sógor, Czobor és Thurzó egyaránt Pozsonyban tartózkodik, onnan írja feleségének Thurzó György: „Sógorom [...] elég idegenséget mutat hozzám, az császárnak is irt reám, hogy én az ő jószágát te veled együtt erővel el akarom foglalnom."[23] Hasonló hangnemben nyilatkozik – egyébként ne feledjük: ekkor még nem egészen tizennyolc éves! – sógoráról február 22-i levelében is.[24]

Az év nagy részét Czobor – Thurzó Györggyel együtt – a harctéren töltötte. Mint Thurzó leveleiből kiderül, többek közt Füleknél, Szécsénynél, Drégelynél, Dévénynél, Kékkőnél, Somoskőnél, Hollókőnél, Bujáknál, Drégelypalánknál stb. vitézkedett.[25] Illésházy István Vizkelety Tamás által másolt naplójában az 1593. október 14-i dátumnál a hadban lévő ifjak között említi Czobort is: „Valának azok között jó vitéz szolgájokkal az ifijú úrfiak is: Balassy Menyhárt, Czobor Mihály, Révay András, Révay Gábor és Forgácz Mihály, ki igen jó deák is volna."[26]

1594

Harcolt Komáromban, Bajcsnál és Esztergom ostrománál, ahol Balassi Bálint halálos sebet kapott.[27] Majd a Komárom és Győr környéki csatákban vett részt.[28] Augusztus végén a Rábaközben – erről is Thurzó tudósít – „Czobor Mihálnak az lovát lőtték meg alatta, ő magának, Istennek hála, semmi nyevalája nincsen".[29] Szeptember 9-én Győr alatt Thurzó is, Czobor is minden értékét – még ruházatát is – elvesztette a fejvesztett menekülésben.[30] November végéig, a hadak elültéig Thurzó a sereggel maradt, valószínűleg Czobor is, aki október végén a táborból ajánlotta szolgálatját „szerelmes hugának".[31] December 31-én Thurzó Szklabinyáról, a Révayak birtokáról Árva várába ment,[32] az 1595-ös év kezdetének eseményeiből következtetve talán vele tartott Révay Péter (1568–1622) és Czobor Mihály is.

1595

Január 2-án Czobor Mihály Révay Péter társaságában, aki ugyancsak részt vett az 1593–1594. évi harcokban,[33] Thurzó árvai várából Krakkóba indul.[34] A korabeli magyar viszonylatban rendkívül művelt Révay Péter, aki Strassburgban tanult, Lipsiusszal levelezett, s akit Rimay János Balassi Bálint apológiájának előszavában Pallas magyar tanítványai közé sorolt, nemcsak távoli rokona[35] volt Czobor Mihálynak, hanem valószínűleg jó barátja is. Krakkói útjuk tulajdonképpen diplomáciai

---

23 ZICHY, I, 21 (XXVII); ZSÁK, 55.

24 ZICHY, I, 24 (XXXI).

25 ZICHY, I, 35–42 (XLVI–LII).

26 Vö. SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi Bálint halála*, in *Epicédium a Balassi fivérek, Bálint és Ferenc halálára*, s. a. rend. ÁCS Pál, Bp., 1994, 78 és KAZINCZY, 4. jegyzetben *i. m.*, 6.

27 ZICHY, I, 63–64 (LXXVII), 67 (LXXXI), 79 (XC), 82 (XCII); ZSÁK, 55, 56.

28 ZICHY, I, 95 (CVI), 103 (CXIV); ZSÁK, 56.

29 ZICHY, I, 103 (CXIV); ZSÁK, 56.

30 ZSÁK, 56; ZICHY, I, 109–111 (CXIX–CXXI).

31 ZICHY, I, 121 (CXXXI).

32 ZICHY, I, 124 (CXXXIV).

33 BÓNIS, 18. jegyzetben *i. m.*, 15.

34 ZICHY, I, 125 (CXXXV).

35 Révay Péter édesanyja, Bakith Anna, unokatestvére volt Bakith Angélának, Czobor Imre – Mihály apja – első feleségének.

küldetés: 1595 elején a pozsonyi országgyűlés követeket küld Krakkóba, feladatuk a törökkel kapcsolatos kérdések tisztázása.[36]

Czobor nem sok időt tölthetett Lengyelországban, mert február 14-én már Trencsénben találjuk, ahonnét Biccsére indul, húgát és anyját meglátogatni.[37]

Február 23-án Pozsonyba érkezik az országgyűlésre, március 2-án onnét ajánlja sógora által szolgálatát húgának.[38]

1596

Az év folyamán Czobor Mihály megházasodott. Márciusban azt írja Thurzó a feleségének, hogy „Sógor uram Czobor Mihály menyegzője elhaladt pünkösd után. Egyik okát azt irják, hogy te is jelen lehess és asszonyom anyám[39] is szükséged korán jelen lehessen".[40] Szentháromság-nap után való hétfő táján[41] – ezen a napon írták össze a hozományt[42] – Melith Klára Czobor Mihály uram házastársa lett. A hozományba adott ingóságok listáját aláírta Thurzó György, Melith Pál, Kapi András, Szokoli Miklós, Keczer András, Palocsai Horvát György. Joggal feltételezhető, hogy e férfiak az ifjú pár közelebbi baráti köréhez tartoztak, közülük Szokoli Miklóst Rimay János a legműveltebb magyarok közé sorolta.[43] Melith Klára az ekkor már halott Melith Istvánnak[44] a lánya. Gyámja Melith Pál – Melith István öccse –, akinek energikus és hosszú életű feleségével, Csapi Krisztinával[45] Czobornak hamarosan meggyűlik a baja. Egy hónap sem telik el az esküvő után, s ő június 25-én Nagyidáról írt levelében[46] máris meglehetős önérzettel és a korban szokatlan gúnnyal leckézteti meg a holmi ingvállakon felindult hölgyet.

Az év második felében Czobor ismét a harctéren múlatja idejét. Részt vesz az Eger környéki harcokban,[47] majd – valószínűleg novemberben – meglátogatja húgát Biccsén.[48]

1597

Március elején Pozsonyban időzik az országgyűlésen.[49] A nyár folyamán megszületik első gyermeke. Bay Mihálynak Draskovich Péterhez írott leveléből ismerjük a keresztelő időpontját: „Szent Bertalan napján[50] keresztelé meg Balázs pap Czobor Mihály uram fiát Sassinban".[51]

---

36 Vö. BERZEVICZY Egyed, *Berzeviczy Mártonra vonatkozó okmányok a Berzeviczy család levéltárból Lomniczon, 1550–1613*, TT, 1899, 71, „Unokatestvéreihez Krakkóból, 1595".

37 ZICHY, I, 133 (CXLIV).

38 ZICHY, I, 135, 137 (CXLV, CXLVII).

39 Ti. Thurzó anyósa, Perényi Borbála.

40 ZICHY, I, 174 (CLXXXVI).

41 Az ó-kalendárium szerint Szentháromság napja – a Pünkösd utáni első vasárnap – június 6-ára esett, az új szerint 9-ére. Valószínűbb, hogy az új kalendáriumot használták.

42 Az időpontot az 1618-ban felvett hagyatéki leltár és osztozkodás rögzíti. Vö. OL P 535 (a Patay család levéltára), 2. cs., XVII. fasc., 38. Részben és igen sok hibával kiadva: BAÁN Kálmán, *A Czobor család fegyverei és könyvei*, Magyar Családtörténeti Szemle, 1941, 266–268.

43 RIMAY János *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, Bp., 1955, 35.

44 Szintén humanista képzettségű főúr; Révay Péter 1592. augusztus 20-i, Justus Lipsiushoz írt levelében említi. Vö. BÓNIS, *i. m.*, 12.

45 Meghalt 1618. január 18-án; vö. OL P 707, 21 (Balassa Annát tudósítják Csapi Krisztina haláláról).

46 OL P 707, 853. Kiadva: *Literátor-politikusok levelei Jenei Ferenc gyűjtéséből (1566–1623)*, kiad. JANKOVICS József, Bp.–Szeged, 1981, 101–102 (64. sz. levél) (Adattár, 5).

47 ZICHY, I, 190, 193 (CCIII, CCVI).

48 ZICHY, I, 195 (CCVII).

49 ZICHY, I, 213 (CCXXVII).

50 Augusztus 24-én.

51 SZERÉMI, *A Draskovichok trakostyáni levéltárából*, TT, 1893, 354–355 (XI. sz. levél, 1597. szeptember 6.).

A Thurzó-napló[52] is tudósít az eseményről; augusztus 21-én: „Indultunk Sassinba, Czobor Mihály uram fia keresztelőjére", 24-én: „Czobor uram fiát keresztelte meg Jos Balázs pap, Györgyöt[!]."[53]

1598

Februárban és márciusban Czobor – szokása szerint – az országgyűlésen tartózkodik, Pozsonyban. Thurzóval, nyilván a vagyonosztozkodás miatt, meglehetősen fagyos a viszonya. „Sógorom Czobor Mihály csak fortéloz, semmit atyafiképen nem akar végezni. Ezután külömben kell fognunk az dologhoz"[54] – vélekedik Thurzó február 27-én, talán már tudva Báthori István országbíró azon ítéletéről, amely ismételten megsemmisíti Czobor Mihály és Czobor Erzsébet egyezségét. Az egyezség ellen ugyan Nádasdy Tamás, a már említett Czobor Imre és Márton gyámja nyújtott be tiltakozást, de valóban nem lehetetlen, hogy Czobor Mihály keze is benne volt a dologban.[55] „Sógorom Czobor Mihály semit nem végzett velem, csak fortéloz, ezután külömben kelletik fognunk az dologhoz" – köszön vissza a fogadkozó formula Thurzó március 5-én, Pozsonyból, feleségének írt levelében.[56] A következő nap sem hagyja nyugodni Czobor viselkedése: „oly idegenen mutatja magát mind komám uramhoz, s mind énhozzám, hogy inkább sem lehet; ingyen csak jó atyafiui szeretettel sem mutatja hozzánk magát. Mi is, én édes szerelmes szivem és atyámfia, ugy tartsuk magunkat az jószág kereséssében hozzá, az mint ő maga kivánja, minthogy imár egyéb nem lehet benne, kire szorgalmatos gondom is leszen."[57] Októberben a Budát ostromló seregben találjuk, Thurzóval együtt.[58]

1599

Ez az év ugyanúgy kezdődik, mint az előző. Márciusban Czobor ismét a pozsonyi országgyűlésen van, s tovább folyik a birtokosztozkodás. Az ugyanott időző Thurzó március 1-jén még fölöttébb hiányolja sógorát,[59] 12-én írt leveléből az is kiderül, miért vágyik rá oly nagyon: „Sógorom itt vagyon egészségben, holnap is még megtalálom az téged illendő jószágért. Adgyon Isten szent lelket neki, hogy mását magánál hamisan meg ne tartsa."[60] Thurzó makacsul küzd a feleségét – legalábbis hite szerint – megillető jószágért, de láthatólag Czobor sem könnyen mond le a magáéról: „Sógorom, az bátyád haragszik szabássú hogy az tiédet kérem tűle" – panaszkodik feleségének Thurzó március 18-án.[61] Augusztusban Czobor otthon, Sassinban tartózkodik,[62] feltehetőleg az év többi részét is ott töltötte. Thurzónak valóban gondja volt a jószág-keresésre, valóban különben foghatott a dologhoz, mert a testvérek – Thurzó leveleinek hangnem-változásából ítélve valószínűleg az év második felében – végül is megegyeztek. E szerződés része lehetett az éleskői vár és uradalom[63] egy részének Czobor Erzsébet kezébe való átengedése is, ami ellen majd Czobor Mihály

---

52 A napló szövegét DOMÁNYHÁZI Edit átírásában ismerem, köszönöm neki, továbbá HERNER Jánosnak, hogy kutatási eredményeiket rendelkezésemre bocsátották.

53 Azaz: nem *Jánost*, Czobor Mihály idősebbik fiát! Czobor György, akit semmilyen más forrás nem említ, csecsemőként halhatott meg. Következik ebből, hogy téves mindazon szerzők állítása, akik Czobor *János* születési időpontját a Bay Mihály írta (nevet nem említő) levélből vélték tudni...

54 ZICHY, I, 238 (CCL).

55 ZSÁK, 57.

56 ZICHY, I, 242 (CCLIII).

57 ZICHY, I, 243 (CCLIV).

58 ZICHY, I, 259 (CCLXIX).

59 ZICHY, I, 270 (CCLXXX).

60 ZICHY, I, 277 (CCLXXXV).

61 ZICHY, I, 279 (CCLXXXVII).

62 ZICHY, I, 286–289 (CCXCIII–CCXCV).

63 Az éleskői vár bonyolult birtok-és birtokosviszonyairól lásd JEDLICSKA Pál, *Kiskárpáti emlékek*, II, *Éleskőtől Vágújhelyig*, Eger, 1891, 16–28, különösen 21, 23, 28 és ZSÁK, 60.

fiainak, Jánosnak és Imrének, alighogy apjuk meghal, első dolguk lesz az esztergomi káptalan előtt tiltakozni. A tiltakozásra válaszul Thurzó Györgyné Czobor Erzsébet arra hivatkozik, hogy a Czobor Mihállyal kötött egyezség és fassio szerint illeti meg őt az Éleskőben birtokolt rész.[64]

1600–1601

1600-ból nincs adatunk Czobor Mihály életéről. (Külföldön tartózkodott volna?) A márciusi országgyűlésre meghívottak névsorát nem ismerjük, az országgyűlés egyéb irataiban pedig nem bukkan fel a neve. A következő években tekintélye egyre növekszik. Hogy Thurzó 1601-ben királyi biztosnak javasolja (vagy őt, vagy a nagy tekintélyű Révay Péter turóci főispánt – szól az ajánlás), azt még magyarázhatjuk a sógorsággal. De hogy a márciusi pozsonyi országgyűlésen – amelyen természetesen személyesen részt vesz – a *nagyságosok* közé emelik és a XXXIII. tc. 1. paragrafusa szerint a királyi táblához *assessor maior*nak nevezik ki, abban már személyes érdemeinek is része kellett hogy legyen.[65] Részt vesz az októberi törökellenes harcokban. Noha Thurzó nem emlékezik meg róla leveleiben, igen valószínű, hogy a sógorok ezúttal is egy táborban vannak.

1602

Az év elején – esetleg 1601 végén – indul Czobor olaszországi peregrinációjára. 1602. február 15-i dátummal olvasható a sienai egyetem anyakönyvében a következő bejegyzés: „Michael Czobor de Czobor Szentmihály L[iber] B[aro] Ungarus. Dedit 2 cor[ona]."[66] Majd a padovai egyetem anyakönyvébe írja be a nevét, a juristák közé; itt 3 koronát adományoz.[67] Veress Endre, akinek az említett adatokat köszönhetjük, a sienai beírás kapcsán megjegyzi: „Tulajdonképpen február 15-e utánról való a beírás, amikor Czobor Mihály innen hazatérőben, május 10-én a páduai juristák anyakönyvébe is beírta nevét." Noha számomra nem világos: miből következik, hogy a beírás „tulajdonképpen február 15-e utánról való", fontosabb ennél az, s talán Veress is erre céloz, hogy mivel Pádua közelebb van Magyarországhoz, mint Siena, s mivel Czobor Sienában volt hamarább, így, délről észak felé haladva, nyilván hazafelé tart.[68] Valószínű, hogy korábban Rómában is megfordult,[69] előtte pedig, vélhetőleg hajóval, nem pedig a szokásos, Franciaországon átvezető szárazföldi

---

[64] JEDLICSKA, *Kiskárpáti emlékek, i. m.*, 28.

[65] ZSÁK, 57 és ZICHY, II, 10–12 (CCCX–CCCXII). Vö. még: MOE, IX, 480.

[66] VERESS Endre, *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai. 1221–1864*, Bp., 1941, 338 (Olaszországi Magyar Emlékek – Monumenta Hungariæ Italica, III).

[67] Andreas VERESS, *Matricula et acta Hungarorum in universitatibus Italiæ studentium*, I, *Padova, 1264–1864. A paduai egyetem magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai*, Bp., 1915, 111 (Fontes Rerum Hungaricarum, I).

[68] BÁNKI Judit–KAZINCZY Andrea, *Kutatások a Zrínyi-könyvtárban fennmaradt Czobor Mihály-féle „Charicliа"-fordításról*, in *Zrínyi-dolgozatok*, II, szerk. KAZINCZY Andrea és KOVÁCS Sándor Iván, Bp., 1985, 6 szerint: „Tudjuk, hogy 1602 és 1605 között tanul Padovában." Fogalmam sincs, hogy a szerzőpáros ezt honnan veszi, teóriát is építenek (ekkor fordította volna Czobor a *Charicliát*) a hároméves tanulmányútra.

[69] A római tartózkodást bizonyíthatná az az ajándék is, amelyet Czobor Mihály a pápától kapott. Csakhogy ezt az ereklyét tokjával együtt V. Pál pápa (1605–1621) ajándékozta Czobor Mihálynak (a művészettörténészek szerint 1610 körül készült), így semmiképpen sem juthatott már 1602-ben Czobor birtokába. Jelenleg Esztergomban őrzik. (Vö. *Esztergom műemlékei*, 1. rész, *Múzeumok, kincstár, könyvtár*, ORTUTAY Gyula előszavával, BALOGH Albin, CSÁNYI Károly, GEREVICH Tibor, HUSZÁR Lajos, LEPOLD Antal közreműködésével összeállította GENTHON István, Bp., 1948, 244.) A leírás szerint: „ovális aranymedallion, szélén gyöngyökkel. Benne kristálylap alatt textildarab. 2.5×2 cm. Olasz munka 1610 körül." Czobor halála után János fia hagyta a kincstárra. Az 1618-as hagyatéki leltár így írja le: „Vagyon egy egybe járó kupa módon ezüstbe foglalt kristáltéka, Krisztus Urunk köntöséből való ereklye lévén különb edénbe benne, az téka föliben három termésrubint és negyedik közébe zöld smaragd; hadtuk az asszonnál és kisebbik fiánál ad ulteriorem conseruationem, decisionem uel dispositionem superinde fien[dam.]" Eszerint az ereklyét eredetileg nem Czobor János, hanem a kisebbik fiú, Czobor Imre, és anyja, Thurzó Zsuzsanna birtokolta.

úton, Spanyolországban. Annyi bizonyos, hogy Czobor 1602-ben vagy máskor (esetleg 1600-ban?), de járt Spanyolföldön. Zsák J. Adolf, akiben a Czobor-filológia megteremtőjét kell tisztelnünk, kitűnő cikkében már 1901-ben felveti ezt a lehetőséget, sőt mintegy megjósolja, hogy „Ha a bolognai, paduai egyetemek magyar látogatóinak névsorát teljesebben ismerjük, hihető, hogy azokban az ő nevére is rá fogunk találni".[70] Láthattuk: pontosan így történt. De milyen adatok szólnak a spanyol út mellett? Zsák két levélrészletre építi feltételezését. Illésházyné Pálffy Kata 1606. augusztus 20-án így ír Thurzó Györgynek: „Azt hallom, hogy Czobor uram fölötte nagy ellensége a békesség meglételének, kit bizony nem jól művel. Én ugyan csudálom, a mit beszélnek felőle, a mely nagy kedve vagyon a keresztyén vér ontásához. A pápistaság alatt azt gondolja talán, hogy mind megbocsátják neki, ha még egyszer *szent Jakabhoz* megyen, de több kell ahoz annál, az Ur Isten adjon szent lelket neki, hogy megismerhesse, hogy a békesség jobb a fegyvernél."[71] Zsák hozzáteszi: „Fraknói, a ki a Győri tört. és rég. 4. fbe 197. lapon idézi e levelet, a szent Jakabhoz menésre megjegyzi, hogy a levélíró »a híres compostellai bucsúhelyet érti Spanyolországban«."[72] Ne foglalkozzunk most azzal, hogy Pálffy Kata valószínűleg elfogult Czobor politikai nézeteit illetően,[73] szempontunkból most csupán a levél két információja érdemel figyelmet. Egyrészt az, hogy Czobor 1606-ban bizonyosan katolikus, másrészt, hogy a kortársak úgy tudják: járt Spanyolországban – hiszen a Szent Jakab-os kitétel bizonyossággal a compostelai Szent Jakab-kegyhelyre vonatkozik. A másik levelet Czobor írja Bátorkeszi-ből 1606. szeptember 13-án Illésházynak. A kassai országgyűlésen történt összetűzésük – Pálffy Kata levele is erre reagál – kapcsán Czobor megköveti Illésházyt a kemény szavakért, ámde – teszi hozzá – „az is használhat olykort oly dologban efféle tractatiokban pro purgatione sui, ha valaki efféle erősségeket mondand, melyet objiciálhatni az más atyafiaknak. Látja isten nem malo zelo mondtam. Minthogy penig, a mint kegyelmed maga írja, hogy az magyaroknak ennél több ez kis darab országocskánál nincsen,[74] kit ha elvesztnek, semmiek nem lészen: nekem is *sem Spaniában, sem Olaszországban* nem leszen Sassinom, ha ez elvész tülem, szinte ezt sajnálom."[75] Miután ma már tudjuk, hogy Olaszországban Czobor valóban járt, még valószínűbb Zsák feltételezése, miszerint nem véletlenül emlegeti levelében épp e két országot, hanem ezeknek is, akárcsak Sassinnak, életrajzi vonatkozásai vannak. A kérdést végül szerintem eldönti a Czobor halála után felvett hagyatéki leltár,[76] amelynek egyik tétele: „Két olasz kopett,[77] *az szegény Úr Hispániából hozta.*"[78]

---

[70] Zsák, 62.

[71] Zsák, 61.

[72] Zsák, 61.

[73] Pálffy Kata azért orrolt Czoborra, mert az – számos társával együtt – nem értett egyet Illésházynak a bécsi békével kapcsolatos ténykedésével. Vö. MOE, XII, 277–278, a 277/4. jegyzetben idézett források és különösen 608. Czobor Mihály anyjának, Dersffyné Perényi Borbálának Kassáról augusztus 15-én írt levelének másolatában a június 23-i kiegyezés kapcsán: „replikánk: ha megadják [mármint a kassai »ellenzéknek« a bécsi békével kapcsolatos kívánságait], úgy a mint kivánjuk és a török is enged neki, kihez Nyáry Pál urammal ketten holnapután indulunk, megleszen az békesség, hol penig úgy nem adják avagy a török nem engedi, hejába való a reménség a békességről." MOE, XII, 608/1. jegyzet.

[74] Gyakori fordulat a kor főurainak leveleiben, hasonlóan fogalmaz Illésházy, Nyári Pál, Bocskai stb.

[75] Zsák, 61. Kiemelés tőlem – *K. P.*

[76] Lásd a 42. jegyzetet!

[77] Női fejdísz, egyfajta főkötő.

[78] Spanyol útja során Czobor vélhetőleg nemcsak kopettekbe fektette pénzét. Czobor Anna – Czobor Imrének, Czobor Mihály unakaöccsének a lánya – 1638. április 25-én férjével, gróf Tarnowsky Mihály Szaniszlóval együtt nyugtát ad mindazokról az értékekről, amelyeket Czobor Imrétől kaptak. Az ékszerek között feltűnően sok a spanyol eredetű, ezek még Czobor Mihály beszerzései lehettek: „Egy *spanyol* aranylánc 52 gyémántocskával. Egy *spanyol* aranylánc 40 rubinttal s ugyanannyi gyönggyel. Egy *spanyol* aranylánc 36 arany boglárral, melyekben gyémánt és gyöngy van. [...] Egy *spanyol* rubintos lánc, 40 rubinttal és 40 gyönggyel." (Kiemelések tőlem – *K. P.*) Vö. Jedlicska, *Kiskárpáti emlékek*, 63. jegyzetben *i. m.*, 30–31.

1603

Február elején Czobor Prágában van, a császárnál. Rudolf igen szívélyesen fogadja, s ebben talán mindkettőjük spanyol orientációjának, katolicizmusának is része van. Thurzó szerint: „Czobor Mihályhoz császár ő fölsége igen nagy kegyelmességgel mutatta magát. Ha itt akart volna ő kegyelme maradni, mindgyárast komorníkává tette volna császár; de ez után sem marad hátra, csak éltesse az Ur Isten ő kegyelmét."[79] Márciusban most is Pozsonyban időzik, az országgyűlésen. Illésházy így számol be feleségének: „az gyűlésen oly kevesen vadnak, hogy el csudálnád, Rákóczi, Mágocsy, Révai Péter uram, Czobor Mihál, Pető István".[80]

Április 20-án tartja esküvőjét gróf Thurzó Zsuzsa, Thurzó György előző házasságából született leánya Perényi István ugocsai főispánnal. Noha a meghívottak névsora nem maradt ránk, szinte bizonyosra vehetjük, hogy Czobor Mihály is a vendégek között volt.[81] A fejedelmi pompával megtartott lakodalom[82] már csak azért is emlékezetes maradhatott számára, mert Perényi István halála után Thurzó Zsuzsát az addigra már szintén megözvegyült Czobor Mihály veszi majd feleségül.

Melith Klárával kötött házassága révén jutott Czobor Szerednye várához. Ez a birtok számos gondot, pert zúdított a nyakába. Az elzálogosított Szerednyét ki kellett váltani, Czobornak pedig ehhez nem volt elegendő pénze.[83] Kölcsönt kért tehát hethesi Pethe Lászlótól, melynek fejében lekötötte a szerednyei birtokot Pethének, azzal a kitétellel, hogy ha Pethe nem maradhatna meg ezen birtokában, a kölcsön erejéig feljogosítja őt az ősi Czobor-birtokok – Sassin, Holics, Éleskő – haszonélvezetére. Nos, Czobor fizetni sem igen tudott miből, és a kikötött – Pethe szempontjából egyébként igen kedvező – feltételek teljesíthetőségével is baj volt.[84] A jogviták már 1603-ban elkezdődtek – mint ez Czobornak augusztus 11-én Thurzóhoz írt leveléből kiderül[85] –, s folytatódtak még 1608-ban is.[86]

Az említett írás tudósít arról is, hogy Czobornak nincs ínyére a császár Illésházyt,[87] Dersffy Ferencet és másokat sújtó intézkedése, nem is rejti véka alá erről alkotott véleményét, ugyanakkor még idegenkedéssel vegyes félelemmel tekint a Habsburg-ellenes megmozdulásokra, mint a morvaiak felkeléssel fenyegetődzésére vagy Nádasdy Tamás állítólagosan törökbarát politikájára. Egész ez időbéli magatartását meghatározza egy új háborútól való félelem, amint – egy bibliai hely alapján – írja: „az utolsók [mármint a leendő háborúk] rosszabbak lesznek az elsőknél." Thurzóhoz

---

79 ZICHY, II, 76 (CCCLXXXIV).

80 Idézi: ÖTVÖS Péter, *Illésházy István* (kandidátusi értekezés, kézirat), 98–99.

81 Mint ahogy ott volt például Thurzó Borbála és Erdődy Kristóf lakodalmán (vö. RADVÁNSZKY Béla, *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században*, Bp., 1879, III, 9); közeli rokon lévén, Thurzóék családi ünnepségeiről csak betegsége esetén maradt távol.

82 A jobbágyoknak többek közt „36 ökröt, 118 borjut, 103 agg bárányt, 58 fiatal bárányt, 119 malacot, 33 őzet, 185 nyúlat, 526 császár madarat" – és a sort még hosszan folytathatnánk – kellett beszolgáltatni! Vö. RADVÁNSZKY, *i. m.*, 56.

83 Rudolf császár 1603. június 18-án Prágából Bastának írt levelében 50 000 magyar forintban jelöli meg a kamarának fizetendő összeget. *Basta György hadvezér levelezése és iratai (1597–1607)*, közzéteszi dr. VERESS Endre, II, Bp., 1913, 247 (1307. sz. irat) (MHH. Diplomataria, XXXVII).

84 JEDLICSKA, *Kiskárpáti emlékek*, *i. m.*, 25; ZSÁK, 58.

85 „[...] ért vala az káptalan a' Pete László uram mandátumával". – Czobor Mihály leveleinek legnagyobb hányada – 38 levél – Thurzó Györgynek íródott, és a Biccsei Levéltárban, továbbá mikrofilmen az Országos Levéltárban található. Az utóbbi jelzete: Mf C 1001. Thurzó levelezésének inventáriuma: Kočiš. Mivel Kočiš inventáriumának tételszámai a Biccsei Levéltárban jelzet értékűek, a továbbiakban mindazon leveleknél, amelyek az inventáriumban megtalálhatók, a Kočiš-féle tételszámot adom meg. Az idézett levél: Kočiš, 109.

86 Vö. ZICHY, II, 160–161, 181, 191, 195, 207 (CCCCLXXIV, CCCCLXXXIX, CCCCXCVI, CCCCXLVIII, DVI).

87 A levél szerint 1603 augusztusának első felében Illésházy *már szabad emberként* Trencsénben tartózkodott; eddig, Károlyi nyomán, úgy tudtuk, hogy ez időben Illésházy Prágában volt, többé-kevésbé fogolyként (vö. KÁROLYI Árpád, *Illésházy István hűtlenségi pöre*, Bp., 1883, 110).

immár úgy viszonyul, mint „bízott urához", a patrónushoz, aki e viszontagságos időkben meghatározhatja, „mihez kellessék magamat tartanom".[88]

Hasonlóan Balassihoz és általában a kor főuraihoz, saját jobbágyait, szolgáit igyekszik megvédeni. Fennmaradt egy 1603. augusztus 13-án Thurzóhoz írt levele,[89] amelyben egy „szegény legény" mellett „könyörög", és kéri a „szógor urat", hogy bocsásson meg: „legyen kegyelmednek az Isten előtt jutalma, emberek előtt penig dicsíret érette; ne mondják azt, hogy minden szegény legény nyomorúságát szomjúhozza kegyelmed."

Egy december 23-án kelt, ugyancsak Thurzónak írt levél[90] utóirata némi magyarázatot ad arra, hogy a katolikus Czobor Mihály, a kérdésben Thurzóval is szembehelyezkedve, miért áll majd Bocskai mellé: „Az németek [...] majoromat tegnapelőtt estve feldúlták, tegnap reggel meg egy falunkat; immár azt várom, hogy házamban verjenek agyon enmagamat is."

Ugyanebben a levélben közbenjár Thurzónál Balassa Zsigmond[91] (1572–1623) érdekében, aki – mint a levélből kiderül – ez időben talán a legjobb barátja lehetett.[92]

1604

Januárban betegségéről tudósítja Thurzót, ettől kezdve egyre gyakrabban panaszolkodik egészségi állapotára.

Az év folyamán néminemű birtokosztozkodási vitába keveredik anyjával, Perényi Borbálával és annak férjével, Dersffy Miklóssal.[93] E vitához köze lehetett annak is, hogy Dersffy Kata (†1607), Perényi Borbálának második férjétől született leánya, Czobor Mihály féltestvére ebben az évben ment feleségül Wesselényi István (1583–1627)[94] katolikus nemeshez.

Tavasszal részt vesz az országgyűlésen. Tagja lesz annak a királyi bizottságnak, melynek a XV. tc. 3. paragrafusa értelmében a Lengyelország és Szilézia felől való határ helyreállítása a feladata.[95]

---

[88] Kočiš, 109.

[89] Kočiš, 109.

[90] Kočiš, 109.

[91] Balassa Andrásnak, Balassi Bálint unokabátyjának és gyámjának a fia, aki 1591-ben érkezik haza Strassburgból, ahol tanulmányait folytatta. Járt Francia- és Olaszországban is. Művelt humanista, a latin mellett jól tudott németül, olaszul, és valószínűleg legalábbis értett franciául. Fennmaradtak fiatalkori latin szónoklatai. A Liptóújvár birtokáért folytatott per kapcsán Balassi Bálint egy magyar nyelvű emlékiratot írt ellene. (Vö. BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, I, Bp., 1951, 393–394 és 396, 398–399, 411.) A későbbiekben elsősorban erőszakosságáról és hatalmaskodásairól hírhedett el, többek közt anyjának, Mérey Annának (1542–1583) testvérét, Mérey Zsófiát, Czobor gyámjának, Czobor Pálnak az özvegyét, valamint saját öccsét, Balassa Imrét is börtönbe vetette.

[92] Ilyen lelkes hanggal egyetlen más levelében sem találkozunk: „kegyelmed jó akaratját, szerelmes uram sógorom, én igen jó néven vettem, és mindenkor kedvesen igyekezem megszolgálnom kegyelmednek, szintén úgy tartván, ha kegyelmed magammal cselekedte volna ezt. És innen mind Balassa uramnak s mind asszonyomnak ángyomnak ex sup[er]abundanti copiose írtam, mert úgy örülném ez dolognak lenyomását és az kegyelmetek egyességét s elébbeni szeretetit egymáshoz, mint az magam jobbulását betegségembül, látja Isten."

[93] Dersffy Miklós (†1607) alsó-magyarországi lutheránus főúr, Hont vármegye főispánja. A birtokosztozkodási vitára utalás van a Thurzó Györgynek Sassinból, 1604. január 17-én írott levélben. Kočiš, 109.

[94] Wesselényi Ferencnek és Szárkándy Annának a fia. Közép-Szolnok vármegyei főispán, szerémi bán, Báthori Gábor, majd Bethlen Gábor szolgálatában tanácsúr Erdélyben 1610–1614 között. Buzgó katolikus, de kötelezi magát, hogy udvarában a protestáns papokat megtűri és gyámolítja. Birtokos volt Erdélyben, Magyarországon és Lengyelországban. Irodalmi munkája: *Az eljegyzett személyeknek Paradicsomkertje* (kiad. TÓTH Margit, Szeged, 1990 [Adattár, 28]), amelyet húga, Wesselényi Anna számára fordított le. Vö. a 181. jegyzettel!

[95] ZSÁK, 57; MOE, X, 568.

Augusztusban ismét otthon, Sassinban tartózkodik. Továbbra sem teljesen egészséges, valószínűleg ízületi bántalmakban szenved, mint írja: „látja Isten penig, hogy nem bírom a pennát, úgy eldagadtak az kezem fejei".[96]

Október 8-án Sassinból kelt levelében[97] azt írja Thurzónak, hogy „őfölsége elébbeni parancsolatihoz képest magam akartam meglátogatnom kegyelmeteket, afelé lévén utam". Valószínű, hogy Czobor a lengyel határral kapcsolatos, már említett megbízatására céloz, hiszen Biccse, Thurzóék otthona, északon, a lengyel határ közelében van. „[...] de viszont – folytatja – újabb Commissio érvén, specialiter őfölsége mellé kell az táborban[98] ez jövő hétfőn,[99] Isten egészségemet adván, sietnem." Mi lehetett az „újabb Commissio"? Csak gyaníthatjuk: Czobor talán már tudott róla, hogy újabb tisztségre fogják javasolni; az év végén Himmelreich királyi titkár átiratában így vélekedik: „Pro consiliariis noviter creandis viderentur idonei domini Andreas Doczy, Joannes Listhius [...] item Franciscus Dersffy, Michael Czobor et Petrus Reway omnes Posonio vicini et quo semper ad manum presto esse possunt."[100]

1605

Mátyás főherceg január 12-én kelt levelében Rudolftól kér parancsot: mitévő legyen, hiszen sokan mondják le a meghirdetett országgyűlésen való részvételt – még Czobor és Dóczy András is.[101] Czobor neve – az 1601-ben kapott címnek megfelelően – a *magnatibus*ok között szerepel a január 6-i pozsonyi országgyűlésre meghívandók névsorában.[102] Ezek az egyébként jelentéktelen adatok csak azért érdemesek említésre, mert egyértelművé teszik: Bocskai támadásának küszöbén az udvar és Czobor között látszólag a legjobb viszony volt. Czobor – akárcsak Thurzó és még nagyon sokan mások – később sem megy el az országgyűlésre, neve ugyanis nem fordul elő az országgyűlésen megjelentek névsorában.[103]

Végül is Bocskai oldalára állt. Döntése előzményeiről Balassa Imrének Thurzóhoz írt levelei tudósítanak. 1605. március 6-án még ezt írja: „Tegnapelőtt ment Bécsbe fel Czobor Mihály uram az Nyitra vármegyétűl választott követségben, úgy, hogy ha őfölsége segétségét látták, személek szerint mindnyájan készek lesznek feltámadni."[104] A március 22-i levélből[105] tudjuk, hogy a bécsi követjárás után Czobor találkozott Thurzóval. A május 15-én kelt levél utóirata pedig már arról tudósít, hogy „Czobor uramék és Reuay uramék Redeyvel[106] egyesek".[107] Az első olyan, magától Czobortól származó írás, amely már minden kétséget kizáróan bizonyítja, hogy kinek a pártján van,

---

[96] Sassinból, 1604. augusztus 15-én Thurzó Györgynek. Kočiš, 109.

[97] Kočiš, 109.

[98] Valószínűleg Esztergom alá. A török szeptember 19-től október 13-ig ostromolta a várat, a császári felmentő seregek fővezére Basta volt.

[99] Az ó-naptár szerint a következő hétfő október 15-re, az új szerint október 11-re esett.

[100] MOE, XI, 17, 76. Az új tanácsosok (országgyűlési választmányi tagok) kiválasztásában ezek szerint egy legalábbis sajátosnak mondható szempont is érvényesült: Pozsony környékén lakozóknak, mindig kéznél levőknek kellett lenniük.

[101] MOE, XI, 106. „So dann seithero auch Andree Doczi sowol der Michael Tzobor mit dergleichen Schreiben einkommen."

[102] MOE, XI, 78.

[103] Amelyet Pethe Márton február 4-én küldött meg Mátyás főhercegnek. MOE, XI, 118.

[104] Kočiš, 40.

[105] Kočiš, 40.

[106] Rhédey Ferenc hajdúkapitány. 1605 márciusában az ő csapatai dúlják fel Vágsellyét, az ottani jezsuita kollégiumot. Vö. *Jezsuita okmánytár. Erdélyt és Magyarországot érintő iratok 1601–1606*, I–II, s. a. rend. Balázs Mihály, Kruppa Tamás, Lázár István Dávid, Lukács László, bev. Balázs Mihály, Szeged, 1995, II, 419, 457, 454, 458, 462 (Adattár, 34).

[107] Kočiš, 40.

a május 16-án Sassinból írt, a csejtei és beckói udvarbíráknak címzett parancslevél.[108] Ebben önmagát mint Bocskai „Morvára rendeltetett hadának kapitányát" nevezi meg.

Miért lett Czobor Bocskai híve? Felekezeti szempontok nem vezérelhették; mondottam már: katolikusnak született, s az is maradt haláláig. Egzisztenciális okokra sem gondolhatunk, hiszen a királyi tanács újsütetű tagja épp hogy nem érezhette mellőzöttnek magát. Így akarta volna birtokait gyarapítani? Ha igen, akkor fölöttébb szűklátókörűen gondolkozott: birtokai nem Erdélyben, hanem a királyi Magyarországon voltak, s noha Bocskai hajdúi eme országrészben is értek el sikereket, előrelátható volt, hogy ezek nem lehetnek tartósak. Családi kapcsolatai, elsősorban Thurzó Györgyhöz fűződő rokonsága is inkább a királypártiságra predesztinálták volna. Mélyebb és bonyolultabb okok lehettek a háttérben.[109] Augusztus 6-án kelt, Czobor Erzsébethez címzett levelében[110] meglehetős keserűséggel panaszolja: „Ím, az üdő állapatja és ez háború s hadak nem csak jószágunkat, morhánkat és ami kevesünk vala Istentül adva, elveszték, vevék tűlünk, de lakó házunkbúl is búdosóvá juttatának [...] mostan [...] kettősek vagyunk, tartok az kegyelmetek népétűl is, mert uram sógorom római császárhoz tart, én penig Boczkay mellett vesztém el a jószágomat". Megemlíti továbbá betegségét, augusztus 27-i, Thurzónak írt levelében[111] pedig már kifejezetten betegnek mondja magát. Valószínűleg augusztus végén kelt az a csak évszámmal datált, Thurzónak írt levele,[112] amelyben kifejti, hogy csak „secűre" találkozhatnak, hiszen oly idő járja, amikor „az bika alatt is bornyút keresnek". Thurzó és Czobor között a jó kapcsolat nem szakad meg, erről nem csupán Czobor levelei tanúskodnak, hanem Thurzó magatartása is: 1605. október 14-én Mátyás főherceg-nek írt levelében pártfogólag emlékezik meg Czobor Mihályról.[113]

November–decemberben részt vesz a korponai országgyűlésen. Itt felesége képviseletében Czobor, továbbá Király György árvái pert indítanak egykori gyámjuknak, Melith Pálnak örökösei ellen, akik a felperesek szerint jogtalanul tartanak kezüknél némely birtokokat.[114] Czobor Mihály a maga nevében is, Barkóczy Lászlóval együtt, pert indít Szerednye várának és a hozzá tartozó jószágoknak jogtalan birtoklása miatt. A december 10-i törvénykönyv szerint a Czoborné és Király György árvái indította perben rendkívüli törvényszék fog ítélkezni: „Szatmár vármegye főispánja avagy viceispánja, az holott az jószág vagyon [...] széket hirdetvén [...] és az dolgot [...] ország törvénye szerint meglátassa [...]." A másik ügyben is a vármegye elé utalják a pert, méghozzá úgy, „hogy nem annyi vármegyében, az mennyiben vagyon az jószág, hanem az melyikben az dereka vagyon".[115]

1606

Ez a legmozgalmasabb év Czobor életében. Januárban Bocskai a Portára akarja küldeni követként.[116] Március 17-én ő veszi át Ruebertől Bocskai részére Tokaj várát.[117] Egyike az ez évi számos

---

[108] OL MfC 1001.

[109] A felekezeti szempontok nemcsak Czobor esetében, hanem Illésházynál vagy Khlesl püspöknél is háttérbe szorultak, már a béketárgyalások előtt. Vö. ÖTVÖS, 80. jegyzetben *i. m.*, 185.

[110] KOČIŠ, 109.

[111] KOČIŠ, 109.

[112] KOČIŠ, 109.

[113] Vö. ÖNB kézirattára, Thurzó György levelei, 23/30.

[114] RAJKA, 22; MOE, XI, 412, 505–506.

[115] MOE, XI, 505–506; az ügyről még számos forrás megemlékezik, pl. BEL, *Notitia...*, 16. jegyzetben *i. m.*, IV, 132.

[116] ZSÁK, 57; SZILÁGYI Sándor, *Bocskay István és Illésházy István levelezése 1605 és 1606-ban* (Első közlemény), TT, 1878, 68 (Illésházy és Mladosevith Horváth Péter – Czobor ellenében – inkább Paczoth Zsigmondot javasolja követnek); Ioannes BOCATIUS, *Opera quæ exstant omnia. Prosaica*, ed. Franciscus CSONKA, Bp., 1992, 116: *Olympias carceraria*, Classis prima, 7 (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Ævorum. Series nova, tomus XII).

[117] ZSÁK, 57; RAJKA, 23; *Magyar hölgyek levelei*, kiad. DEÁK Farkas, II, Bp., 1879, 165.

katonai rendtartás aláíróinak.[118] Március 22-én és 26-án írott leveleiben Czobor Imre visszatér rá, hogy (nagy)bátyjával, Czobor Mihállyal valami adósságát megküldte Thurzónak, tehát ekkortájt Czobor Mihály és Thurzó személyesen is találkoztak, s mint azt a már említett és a további adatok valószínűsítik: az ellentétes oldalon álló sógorok okosan egyeztették a teendőket. Április 24-re Bocskai országgyűlést hív össze Kassára. Ezen Czobor már Bocskai consiliariusaként vesz részt.[119]

Peres ügyei nem rendeződnek: a korponai országgyűlés végzései, amelyek mindkét ügyben rendkívüli eljárást rendeltek el, precedenst teremtettek, s így a rendkívüli perek olyannyira elszaporodtak, hogy Bocskai kénytelen volt közbelépni. Az árvák ügyében helybenhagyták a korponai határozatot, ám az osztálypereket – tehát a Szerednyével kapcsolatos pert is – kivonták a rendkívüli eljárások hatálya alól.[120]

Április 27-én, Kassán a rendek megválasztják Czobor Mihályt a budai pasához küldendő követség tagjává.[121] Május 3-án, Kassán kelt Bocskai István követutasítványa Czobor Mihály, Barcsai János és Hoffmann György követek részére.[122] Május 5-én indulnak a követek Kassáról, 25-én Czobor Mihály Komárom és Esztergom között, Újfalunál[123] találkozik Istvánffy megbízottjával, s a vele való tárgyalás után megy a törökhöz.[124]

Augusztusban Bocskai levélben számol be Ernő főhercegnek arról, hogy a követek, köztük Czobor Mihály, mit végeztek a törökkel.[125] Bizonyos, hogy Bocskai elégedett volt Czobor és társai diplomáciai ténykedésével.

Augusztus 15-én Czobort Nyári Pállal ismét követségbe, ezúttal a Mohács alatt táborozó nagyvezírhez küldik.[126] Augusztus 23-án érkeznek Budára.[127] Czobor szeptemberben ismét a törökhöz indul, erről Thurzó így számol be feleségének: „Az vezér törökkel és tatárral Budánál vagyon;

---

[118] Pl. SZILÁGYI Sándor, *Újabb pótlék Szamosközi történeti följegyzéseihez*, TT, 1892, 427–430 (Egyetemi Könyvtár, Wenzel-gyűjtemény, 390–393); egy hasonló katonai rendtartásnak is aláírója: dr. KÁRFFY Ödön, *Bocskai hadainak rendtartása 1606-ból*, TT, 1903, 476–478; *Török-Magyarkori Állam-Okmánytár*, I, kiad. SZILÁDY Áron és SZILÁGYI Sándor, Pest, 1868, 51–53 (Török-Magyarkori Történelmi Emlékek, III) stb.

[119] Részletesen: ÖNB Cod. 13 626.

[120] Részletesebben: MOE, XI, 732–733, 782, 800–801, 804–805 (IX–X. tc.), 834–835, 837, május 1-jén és 3-án, itt a következőkben említendő követségéről is szó van, erről még: RMKT XVII/1, 292.

[121] MOE, XI, 710.

[122] *Erdélyország történeti tára*, II, *1566–1613*, kiad. gróf KEMÉNY József és NAGYAJTAI KOVÁCS István, Kolozsváratt 1845, 85 (6. tétel).

[123] A korabeli források szerint a falu Esztergom fölött két mérfölddel volt található. Vö. SZILÁGYI, *Bocskay...*, 116. jegyzetben *i. m.* (Harmadik közlemény), 614.

[124] Szerémi hg. ODESCALCHI Arthúr, *Istvánffy Miklós alnádor levele gr. Draskovich Jánoshoz, Komáromból 1606. május 25-éről*, Századok, 1874, 58–59; RAJKA, 23; ZSÁK, 57; SZABÓ Károly, *Bocskay István politikai levelezése* (Első közlemény), TT, 1882, 29 (XXX).

[125] SZABÓ, *i. m.* (Második közlemény), 223 (LIII); SZILÁGYI, *Bocskay...*, 116. jegyzetben *i. m.* (Harmadik közlemény), 579–584, 604–610, 616, 639, 853, 858; ZSÁK, 57.

[126] SZABÓ, i. h.; ZICHY, II, 148 (CCCCLXIV), 155–157 (CCCCLXX–CCCCLXXII). Vö. még: *Magyar Történelmi Okmánytár a Brüsseli Országos Levéltárból és a Burgundi Könyvtárból*, III, *1553–1608*, kiad. HATVANI Mihály, Pest, 1859, 220 (365. sz. irat) (MHH. Diplomataria, III).

[127] Török adatok is szólnak Czobor többszörös követjárásairól. 1606. augusztus 23-án írja Ali budai pasa Adolph ab Althannak: „Es az hadnak Mohatson innend valo nem jüvese felöl az fölseges Istvan kiraly eo feolsege my nekünk hogy hyrt töth volna, es Nyary Pallal Czobor Mihalt röndölte volna". 1606. szeptember 13-án Ali budai pasa Czobor Mihálynak: „az Tataroknak szabadsagoth ne adnank az megh indulasra, s az rablasra, hanem az yövendo dolgoth nezneyük s gondollyuk". 1606. október 13-án Ali budai pasa Bocskainak: „És az felséged föfö emberi közzül is, úgy mint Nyáry Pál és Czobor Mihály úr barátim hozzám jövén és velünk szemben lévén". Vö. Gustav BAYERLE, *The Hungarian Letters of Ali Pasha of Buda 1604-1616*, Bp., 1991, 63, 67, 71 (Bibliotheca Orientalis Hungarica, vol. XXXVI. Ed. by György HAZAI).

bizonyos, hogy igen félelmes az tatárok rablásátul, holott az vezér ugyan megmondotta, hogy semmiképen nem tartóztathattya őket az rablástul. Mely dolgot értvén, Czobor Mihály uram sógorom ismeg oda ment az vezérhez, hogy ha lehet megtartóztassa őket."[128]

A nyár folyamán megkötött bécsi béke számos passzusa – közvetlenül vagy közvetve – Czobort is érintette.[129]

Szeptember 16-án Perényi Ferenc megírja levelében a katolikus Kátayak sorsát Biccsére: „Káthay Mihály mind Káthay Jánossal egyömben erős fogságban vannak, úgy hirdetik, hogy az fejedelmet meg akarták étetni. Immár nem tudom, ha igaz. Urunk az országgal láttat törvényt reá."[130] Czobor Mihály, Bocskai katolikus főembere 1606 őszén bizonnyal eltöprengett a Kátay testvérek sorsán: míg 1605-ben a pártállás a legkevésbé sem függött a felekezeti hovatartozástól, 1606 őszére a helyzet már sok vonatkozásban megváltozott.

Az őt ért csapásokról többek közt Nyári Pálnak panaszkodik december 6-án írt levelében.[131] Bocskai több-kevesebb (Czobor szerint, mint élete végéig hangoztatta: inkább kevesebb) sikerrel igyekezett kárpótolni. Erre vonatkozik Gyarmati Balassa Zsigmond augusztus 18-án Bocskai István fejedelemnek írt jelentése, amely szerint: „Czobor Mihály uram marhájának nagyobbrészét penig én fsgd akarattyából és parancsolattyából térítettem meg Czobor uramnak még karácsonban".[132] Október 23-án Pécsi Simon inti Illésházy Istvánt, egyébként Czobor ellenlábasát: „Szeretettel intjük kegyelmedet és kérjük fölötte igen, az mi deputationk szerént ne hagyassa, hanem adasson meg mindeneket ő kegyelmének, duplával megszolgálta s megszolgálja ezután is hazánknak és nemzetségünknek."[133]

Októberben Czobor újabb követségbe megy a törökhöz. Thurzó írja feleségének: „Az törökkel való békességnek tractátusához immár Isten segítségébül hozzá kezdünk. Nyáry Pál és Czobor Mihály sógorom uramék mentek az vezérhez, talán valamely végházat visszavehetünk tűlök; mi válaszszal járnak megértjük."[134] 12-én már Komáromban van, 19-én pedig követtársaival együtt Érsekújvárban, mint Thurzó írja: „jó egészségben."[135] 23-án kezdődnek a zsitvatoroki béketárgyalások.[136] 30-án Illésházy Istvánnal, Nyári Pállal és Hoffmann Györggyel együtt ír levelet a követségből Bocskainak.[137] Ugyanaznap Nyári Pál így ír a zsitvatoroki tárgyalásokról feleségének, Várday Katának: „mert nincsen nekönk több hazánk ennél, ha ezt is elvesztjök, nem ad senki

---

[128] ZICHY, II, 148 (CCCCLXIV).

[129] Így kiváltképp a Sassinra, Holicsra, továbbá Zólyomra, Tokajra és Szatmárra vonatkozó döntések.

[130] KOČIŠ, 451.

[131] OL Zichy család levéltára, P 707, 8070. Saját kezű. Kiadta: JANKOVICS, 46. jegyzetben *i. m.*, 102–104. „[...] oly gonduiseles uolt Felesegemre gjermekemre czak nem holtak ehell megh Jsten tudgja atallom kk megh ymom allapatomatth, de mert hogj nem kurruakal sem latrokal uesztem el a mim uala es kd iol tudgja hogj nekemis uolt byztomban yrom kk merth megis könnieb, ha az szyuem keserüsegerül panazolkodhatom kd elött."

[132] K[OMÁROMY] A[ndrás], *Levéltári kutatások*, I, TT, 1900, 601 (Gyarmati Balassa Zsigmond levele Bocskai Istvánhoz, Zsigmondháza, 1606. augusztus 18.). Korábban Balassa Imre fogadkozott Thurzó Györgynek: „az kívül, kit őfölsége parancsolatjából adtam meg Czobor Mihály uramnak, s azt meg is állom, s megadom nekik, ki őket illeti". (KOČIŠ, 40; 1606. augusztus 31-én.)

[133] SZILÁGYI, *Bocskay...*, 116. jegyzetben *i. m.* (Harmadik közlemény), 604.

[134] ZICHY, II, 155 (CCCCLXX).

[135] ZICHY, II, 156–157 (CCCCLXXI–CCCCLXXII).

[136] Vö. ZICHY, II, 159 (CCCCLXXIII).

[137] SZILÁGYI, *Bocskay...*, *i. m.* (Harmadik közlemény), 616.

országot nekönk."[138] „Itt bizony igen hideg vagyon az sátorban..."[139] Nem csupán a hideg nehezítette meg a követek életét. Illésházy István írja Thurzó Györgynek: „Czobor Mihály uramot, az kegyelmed sógorát az pasával elbocsáttuk vala, vagyon immár esztendeje, hogy az törökök 60 ezer aranyat ígértek volt az hajdúk fizetésére, azt hogy megadja, azért ment volt az budai pasával az vezérhez, de nem adott többet neki 10 ezernél. Írja énnékem, hogy igen gyalázatosan tartották az törökök. Az őfelsége követét, római császárét, írja, hogy nagy böcseletbe tartották, de hogy őreájok igen kicsin tekintet volt. Úgy vagyon az, hogy az, aki ördögnek szolgál, kínnal fizet néki."[140]

November 11-én megkötik a zsitvatoroki békét.[141] Az aláírók Bocskaiék részéről: Illésházy István, Nyári Pál, Czobor Mihály, Hoffmann György.

Bocskai december 13-ára Kassára hirdetett országgyűlést, amelyen természetesen Czobor is megjelent. Karácsonyra anyjához, Perényi Borbálához utazik, akinek a Kassától nem messze fekvő Perényi-birtok, Nagyida az otthona. Innen tudósítja december 25-én Thurzót arról, hogy Bocskai nagyon beteg. Félti a fejedelem életét, hiszen „mind az két császár között ez egy fejedelem által ment véghez az békesség". Tart továbbá a hajdúktól, mivel Illésházy nem fizette ki őket.[142]

December 29-én Kassán meghalt Bocskai István, Erdély fejedelme. Végrendeletének Czoborra vonatkozó sorai: „Czobor Mihály uramnak állapotjához képest való, illendő jószágot adjanak. Nékünk és az országnak hasznosan és híven szolgált. Ha pedig abból megfogyatkoznék, légyen illendő tekintet reá a testámentumosoktól."[143]

A Bocskai halálát követő napon Czobort jóakarói Érsekújvár kapitányának ajánlják.[144]

Czobor politikai szerepléséről megoszlott a kortársak véleménye. Az egyik végletet Illésházyné Pálffy Kata más összefüggésben már idézett, 1606. augusztus 20-án kelt levele képviseli. Kata asszony a béke ellenségének és bűnös embernek festi le, s általában is elmondható, hogy Illésházy és legszűkebb környezete sohasem rokonszenvezett Czobor Mihállyal.[145] Nem lopta be magát Forgách Máriának a szívébe sem: „Czobor Mihály, hogy jól mutatja Kdhez magát, jól értem, tudja Kd. meddig kell hinni neki" – inti férjét, Révay Pétert.[146]

---

138 Visszatérő formula; vö. a 74. jegyzettel.

139 *Régi magyar levelestár (XVI–XVII. század)*, kiad. HARGITTAY Emil, Bp., 1981, I, 359 (Magyar Hírmondó); *Nyáry Pál és Várday Kata levelezése 1600–1607*, kiad. BENDA Kálmán, Kisvárda, 1975, 44, N° 47 (A kisvárdai Vármúzeum kiadványai, 7).

140 Eredeti (KOČIŠ, 250), 1606. december 7. Kiadva: ZSILINSZKY Mihály, *Gr. Illésházy István levelezése Thurzó Györggyel*, TT, 1882, 427.

141 Czobor személyesen is nagy fontosságúnak tarthatta az iratot; erre vall, hogy hagyatéki leltára tartalmazta a béke szövegét, az 1616-os megújítással együtt. (Vö. a 42. jegyzettel.)

142 KOČIŠ, 109.

143 *Magyar gondolkodók 17. század*, s. a. rend. TARNÓC Márton, Bp., 1979, 18 (Magyar Remekírók); Bocskai végrendeletének korábbi kiadása: RUMY Károly György, *Monumenta Hungarica, azaz Magyar emlékezetes írások*, II, Pest, 1816, 315–338.

144 Vö. SZILÁGYI, *Bocskay...*, 116. jegyzetben *i. m.* (Harmadik közlemény), 583–584, 639; az utóbbi (1606. december 30-án kelt) levélben Homonnai Drugeth Bálint és Nyári Pál arra kéri Illésházyt, hogy az érsekújvári kapitányság „hazája szerető igaz magyarnak" adassék, s mint ilyent kommendálják Czobor Mihályt vagy Thurzó Szaniszlót.

145 A rossz viszony Illésházy és Czobor között valószínűleg legjobban két egyszerű ténnyel magyarázható. Az egyik, a fontosabb, hogy mindazok az előnyök, amelyeket Illésházy a bécsi békekötés során önmagának kicsikart, konkrétan sértették Czobor birtok-érdekeit (vö. még a 73. és 129. jegyzettel). A másik, hogy szükségszerű ellentétnek kellett feszülnie a következetesen és keményen jezsuitaellenes Illésházy és a mélyen katolikus Czobor között. Ne feledjük, hogy Czobor attól az V. Pál pápától kapott értékes ereklyét (vö. a 69. jegyzettel), aki az 1606-os évben a magyar belpolitikába, elsődlegesen a jezsuita-kérdésbe aktívan beavatkozott. Vö. *Jezsuita okmánytár*, 106. jegyzetben *i. m.*, II, 547, 548, 410–412, 434, 435, 439, 527–529, 535, 536.

146 DEÁK, 117. jegyzetben *i. m.*, 126, idézi RAJKA, 21.

A másik végletet az az ismeretlen paszkvillusszerző,[147] „Bolygó János" képviseli, aki 1608-ban írt versében szinte mindenkit pellengérre állít, ám Czoborról dicsérőleg nyilatkozik. A kortársak többsége egyébként tisztelettel ír róla, az idézett nemesasszonyok véleménye mondható a kevésbé jellemzőnek.

1607

Czobor tevékenységéről az év eleje táján készült versezet, Bornemisza Váczi Menyhárt műve is megemlékezik:[148] *„Ezzen közben bekeseget jartattja, / Nemet casar torok casarhoz külde, / Cobor Mihalj es Kekedj Gorg vala, / Jo valassal casarül juttek vala."*

Januárban, a Bocskai halálával kialakult új helyzetben, Czobor Homonnai Drugeth Bálinthoz[149] és Nyári Pálhoz[150] fordul levelével: láthatólag elege van a belső zűrzavarból, a testvérharcból, félti a békét, ellenez minden újraszerveződő megmozdulást.[151]

Február elején egyike azoknak, akik Bocskai István tetemét Kassáról Erdélybe kísérik.[152] Már február 3-án levelet ír Thurzó Györgynek,[153] nehogy akár csak a gyanu árnyéka is rávetüljön. Csupán azért megy el, magyarázza, mert Bocskai István megemlékezett róla végrendeletében. Őfelségének – mármint az osztráknak – felajánlja szolgálatait. Február 19-én Nyári Pál számol be Thurzó György és Forgách Zsigmond királyi biztosoknak Kisvárdáról, hogy Czobor Mihály ott van a fejedelem meghidegedett teste mellett.[154] Március 9-én, Nyári Pállal együtt érkezik vissza Kassára.[155] Thurzó két nappal korábbra várta sógorát,[156] akit azután ekképp rajzolt meg feleségének: „[...] Istennek hála jó egészségben. Ugy meghízott az jó sógorom, hogy alig esmérhettem meg."[157]

---

147 Mások szerint nem ismeretlen, hanem Rimay Jánossal azonos. Vö. Ács Pál, *Rimay – mint Bolygó János*, ItK, 1978, 1–15.

148 RMKT XVII/1, 589–590, 335. versszak, 1337–1340. sor. Homonnai Drugeth Bálint környezetében íródhatott.

149 Homonnai Drugeth Bálint (1577–1609. november 9.) Homonnai Drugeth István fia, Fruzsina testvére. Bocskai pártfíve, magyarországi hadainak fővezére; Bocskai őt jelölte végrendeletében utódjául. A levél írásának idején még nem dőlt el, hogy ki lesz Erdély új fejedelme, hiszen a rendek csak február 12-én választották meg Rákóczi Zsigmondot. (Vö. Komáromy András, *Rákóczy Zsigmond és Homonnay Bálint versengése történetéhez*, TT, 1899, 272–297.) 1608-tól országbíró. Az irodalomtörténet mint versszerzőt és naplóírót is számon tartja. (Vö. RMKT XVII/1, 102–104, 527–528.)

150 Nyári Pál (†1608 körül) 1596-ban Eger utolsó kapitánya volt, majd váradi kapitány. A hajdúk először neki ajánlották fel az erdélyi fejedelemséget. Bocskai bizalmas embere, annak halála után ő koncoltatja fel a fejedelem megmérgezésével – egyébként alaptalanul – vádolt Kátay Mihályt. Felesége Várday Kata (korábban Telegdi Pálné), lányuk Nyári Krisztina, aki majd Thurzó György egyetlen fiának, Imrének lesz a felesége.

151 OL Zichy család levéltára, P 707, 1074. Saját kezű. Kiadta: Jankovics, 46. jegyzetben *i. m.*, 104–106.

152 *Sepsi Laczkó Máté, Lorándffi Mihály udvari concionatora Krónikája és emlékezetre méltó hazai dolgoknak rövid megjegyzései. 1521–1624*, in *Erdélyi történelmi adatok*, kiad. gróf Mikó Imre, III, Kolozsvártt, MDCCCLVIII, 116: „[1607.] 7. febr. által vivék a fejedelem testét a Tiszán Tokajnál az alsó Patkó-kőnél egy órakor délután; vélle voltanak az urak közül: Homonnai Bálint, Czobor Mihály, Szokolyi Péter, Homonnai György, Nyári István." Czobornak a temetés szervezésében és lebonyolításában vállalt szerepéről lásd Lencz Géza, *Bocskay halála és temetése*, Protestáns Szemle, 1907, 85–86, 88.

153 Kočiš, 109, autográf.

154 Komáromy, *Rákóczy...*, *i. m.*, 277.

155 Zsák, 58.

156 Zichy, II, 176 (CCCCLXXXV).

157 Zichy, II, 177 (CCCCLXXXVI).

Március 11-én Czobor Imre és Czobor Márton tiltakozik a hethesi Pethe László és Czobor Mihály közötti jogügylet miatt, amely Sassint, Holicsot és Éleskőt is érintette. Szerednye kapcsán ugyanis Czobor Mihály minden birtokát el akarja zálogosítani.[158]

Thurzó naplójából kiderül, hogy ő valóban pártfogolta Czobort: az 1607. január 30-i bejegyzés szerint levelet írt Mátyáshoz, amelyben – többek közt – Czobor ügyét is a főherceg figyelmébe ajánlotta; február 2-i, feleségének szóló levele utóirata szerint pedig: „Ir sógorom Czobor Mihály uram is a maga dolgárul. Arrul is ismég *harmadszor* irtam az herczegnek."[159] Március 14-én Mátyás főhercegnek írt újabb levelében Thurzó ismételten említi a Czobor–Pethe László-ügyet; március 21-én kelt levelében pedig feleségének írja: „Sógorom Czobor Mihály uram dolgát az mi illeti, minthogy te is, én édes szivem és ez világon minden gyönörüségem irtál ő kegyelme mellett, tiszta szíbül munkálószom azon, hogy jó és kedves választot szerezhessek dolgaira ő fölségétül ő kegyelmének, kirül én magam, ha az Ur Isten jó egészségben ide hoz, szóllok veled, mint én édes szerelmes atyámfiával."[160]

Az iratokból, mindenekelőtt Czobornak Thurzóhoz ez időben írt leveleiből és Thurzó naplójából elég pontosan körvonalazódik az a nem kis – és nyilván titkos – feladat, amellyel Czobor megbízatik: Homonnai Drugeth Bálintot kell rávennie, hogy esküdjék hűséget a királynak, továbbá Szatmár várát is vissza kell szereznie az erdélyiektől. Mindezek természetesen szögesen ellentétesek a Bocskai végrendeletében foglaltakkal. Amikor március 20-án a felső-magyarországi királyi biztosok Kassára részgyűlést hirdettek, s ott olyan határozatot hoztak, hogy Homonnai hódoljon meg a királynak, s Szatmár is tartozzék a királyi Magyarországhoz, csupán azt a célt fogalmazták meg, amelynek érdekében, Thurzó megbízásából, Czobor már addig is ügyködött.

Jól jellemzi magatartását az idézendő körmönfont-alázatos levélrészlet, amely nem hagy kétséget afelől, hogy írója jutalmat vár szolgálataiért: „tudja penig kegyelmed, uram, hogy noha nekem Homonnaj uram bízott uram atyámfia: de dubiis in rebus proprio nolo uti Consilio, más az, hogy suspitióban nem örömest eshetném, noha nekem volna mért Homonnai uramhoz sietnem, mert tudja kegyelmed, hogy az szegény fejedelem jó akaratjának onnan remélhetném megharántását. De merthogy én teljességgel az én kegyelmes uram és fejedelmem hívségéhez köteleztem magamat, várok uram kegyelmetektűl mint őfelsége comissariusitúl és helytartóitúl, nem nézhetem ebben semmi káromat vagy jómat, hanem az kegyelmetek parancsolatja és tanácsa szerint cselekeszem."[161]

Április 19-én Homonnai fölesküszik Rudolfra.

Czobor a szatmári kapitányságot tartaná szolgálatai megérdemelt jutalmának.[162] E vár kapitánya, Bocskai Miklós, katonáival együtt február 25-én megtagadta, hogy letegye a hűségesküt I. Rudolfnak, így Czobor bízvást remélhette, hogy a makacs férfiú helyett őt nevezik ki a vár élére.

---

[158] Zsák, 58.

[159] Zichy, II, 162 (CCCCLXXV). Kiemelés tőlem – *K. P.*

[160] Zichy, II, 181 (CCCCLXXXIX).

[161] Thurzó Györgynek, 1607. április 4-én. Kočiš, 109.

[162] Czobor Erzsébetnek, 1607. március 11-én. Kočiš, 109: „ez elmúlt időkben bizonyos prætensióm és könyörgésem volt uram őkegyelme sógorom által őfelségektűl az én mi kegyelmes urainktúl, melyre mintha biztató választom is vagyon, mely én kívánságim, látja az igaz Isten, hogy csak olyak és oly kevesek, hogy egy köznemes embernek is megadhatnák őfölségek, kegyelmed lenne oly szeretettel törökedő uram sógorommal, vinné véghez immár, és nyerné meg őfölségeknél, lenne vég benne. Mivelhogy penig ezrűl a földrűl nem lehet felbontakoznom, és most az tisztek változnak, lenne azon őkegyelme, hogy az szakmári kapitánságot adnák énnekem őfölségek, tudom, az ország jó szívvel mellettem leszen és sok jóakaró uraim, az szerint hadd állhatnék lábra, mert ha ebben kell maradni az állapatban dolgaimnak, lehetetlen dolog, hogy az országban maradásom lehessen és életem tovább."

Reményeit azonban rövidesen szertefoszlatta az a tény, hogy Bocskai és a katonák július 20-án mégis felesküdtek. Czobor már júniusban gyanította, hogy vágyai nem fognak valóra válni.[163]

Július 13-i, Melith Pálné Csapi Krisztinához írott levele elsősorban nem a benne foglaltak miatt érdemel némi figyelmet, hanem azért, mert a papíron érdekes tollpróbák vannak.[164]

Július végén Thurzó György ekképpen vélekedik a Pethe–Czobor-konfliktusról: „Pethe László ma is panaszolkodott császárnak ő kegyelme felől, hogy jószágát és pénzét is magánál tartya ő kegyelme [ti. Czobor Mihály]. Én váltig mentém ő kegyelmét, de bizony sokat árt ő kegyelmének az Pethe László panaszolkodássa. Jobb lett volna ő kegyelmének megalkodni vele, sőt ezután is azt adnám tanácsul, hogy azt cselekedné ő kegyelme, sok panaszolkodásival ne ártana ő kegyelmének, és egyebeket se untatna. Én ezeket ugy irom, mint ő kegyelmének jóakaró szolgáló attyafia."[165] A felek – tudósít ismét csak Thurzó – továbbra sem tudnak megegyezni: „Czobor Mihály uram sógorom dolgában bizony [...] semmi vég nem leszen, hanem Béchben kelletik annak az herczeg előtt végének szakadni az gyülésben, az mint azelőtt is és most is megirtam ő kegyelmének."[166]

Július 25-re I. Rudolf összehívja az országgyűlést, amelyen azonban sem ő, sem Mátyás főherceg nem képviselteti magát. A felső-magyarországi követek augusztus 28-án a pozsonyi káptalan előtt kijelentik, hogy legföljebb még tíz napig várnak a királyra vagy megbízottjára, szeptember 10-én proklamálják, hogy nem várnak tovább, végül szeptember 15-én a követek távoznak Pozsonyból. Az országgyűlésnek állást kellett volna foglalnia a törökkel kötött zsitvatoroki béke és a hajdúk ügyében. Ezek fontosságára Thurzó György augusztus 2-án beadványban figyelmeztette I. Rudolfot. Az országgyűlésen Czobor a felföldiek követe.[167] A megyei követeknek, az alföldi uraknak és Homonnai Drugeth Györgynek írt levelei arról tanúskodnak, hogy a politikai élet fontos szereplője, Thurzó megbízásainak lelkiismeretes végrehajtója, mintegy Thurzó helyettese.[168]

Augusztus 2-án olyan levelet ír Thurzónak, amelyről aligha lehet egyértelműen eldönteni: valódi drámáról vagy egy hétköznapi tragédiáról van-e bennne szó?[169] Ha az előbbi igaz, akkor ez

---

[163] Thurzó Györgynek, 1607. június 26-án. Kočiš, 109: „Kérjük azért Kegyelmedet, Kegyelmed nekünk minden illendő dolgokat értésünkre adván, kedves jelenlétével hamar vigasztaljon benünket, és látogasson meg; és data occasione, miérthogy az üdő majd elveszti alkolmatasságát, rólam, nyomorult atyjafiárúl, szolgájárúl meg nem feledkezvén, viselje őföl[sé]génél gondomat, és az egyszeri kis könyörgésemet vigye vígben."

[164] Jankovics, 46. jegyzetben *i. m.*, 107 és Kočiš, 109. Az egyik: „M Most, ada, uiragmam nekem. Bokre / magashaz hsomlo Serem uira / Kibü megi ismerm hozam nagi sere / m". Könnyű ráismerni: „Most adá virágom nékem bokrétáját, / Magához hasonló szerelmes virágát, / Kiben violáját kötötte rózsáját, / Úgy tetszik, hogy értem ebből ő akaratját. // Viola szép színe mutatja hívségét, / Rózsa piros volta hozzám nagy szerelmét" – Balassi Bálint *Huszonnegyedik* versének sorai köszönnek vissza. A tollpróba nem a levél küldőjétől, Czobortól, nem is a levél címzettjétől származik, írni még nem nagyon tudó (gyermek?)kéz róhatta a hibás sorokat.

[165] Zichy, II, 191 (CCCCXCVI).

[166] Zichy, II, 195 (CCCCXCVIII).

[167] Zichy, II, 160 (CCCCLXXIV); Zsák, 58.

[168] Vö. a Sassinból, 1607. szeptember 1-jén írott levelekkel. Kočiš, 109.

[169] Valószínűbbnek az utóbbi látszik. A fogalmak hasonló alkalmazására példa lehet Joó János 1600-ban írt levele: „Én azt tartom, hogy a *tragœdia szerzője* a fölségsértés bűnét követte el". (Kiemelés tőlem – *K. P.* Idézi Jászay Pál, *A szabad királyi városok szavazatjoga az országgyűléseken,* Pest, 1843, 15 nyomán Károlyi, *Illésházy...*, 87. jegyzetben *i. m.*, 105.) Figyelmet érdemelhet Thurzó 1608. január 11-én írt levelének utóirata: „Az *comédia* felől csak egy szóval sem emlékezett senki is, az emberek nyelvének állhatatlansága sokat hirdet heában valót." Zichy, II, 207 (DVI). – Már első ismertetője, Ludányi Mária is nehezen értelmezhetőnek tartotta Czobor e levelét. Vö. Ludányi Mária, *A magyar nyelvű udvari dráma kérdései,* kandidátusi disszertáció, kézirat.

volna Czobor Mihály általam ismert egyetlen olyan levele, amely irodalmi vonatkozást is tartalmaz, ezért teljes terjedelmében, betűhíven közlöm:[170]

Thurzó Györgynek
Tepla, 1607. augusztus 2.

Illustris et Mag[nifice] D[omine] Comes. D[omi]ne Affinis et Patrone obs[e]r[uandissime] Salute p[ræ]missa seruitior[um] meor[um] deuinctissima[m] Comm[endationem]

Az Nagod paranczolattia szerint en az Hohmesternek[171] *mondoyat megh mondottam tegnap reggell Jozan fővell: menti magatt fölötte igen hogj büntelen, es hogj Aszoniom*[172] *ö altala semmi dolgott nem Jnditott sem hogj ö ez dologban nem practicalt uolna, azth monduan hogj az iutot mindenkor eszeben a mytt Apollo*[173] *jelenleteben beszellett uolna Letauan egikort Nagod elottek. En nem tudom miczoda Genius szörzötte ez Tragediat de nekem nagj metamorphosisom iutot miatta Aszoniom szemeuell sem akar lattnj myntha en szörzöttem uolna ez Comicus actust akaruan büntelen feyemen töltenj minden busulasanak mergétt. Accedalt immar ehez az busulasom miat egessegtelensegemis. A mint pedigh a hohmester mondgja mintha aszoniom nemis Jzente uolna azt, a mitt referaltatott nagj miklos Vramtul az Jzenettben. Ha azert az Vr Isten Varaban Letauara hozza Nad. megh zolgalom mynt Vramnak patronusomnak külgje iobbagj louait erettem, had mehessek Nadhoz dolgaimral beszelgetnem Nadall es yo tanaczauall elnem.*

Hisce Jll[ustrissimam] et M[agnificam] D[ominationem] V[estram] felicissime ualere percupio. Datum Tepla 2 Aug[ust]i A[nn]o 1607.

Jllust[ris] et M[agnificæ] D[ominationis] V[estræ]
Addictissimus Seruitor et Affinis deditissimus
Mich[ael] Czobor
M[anu] P[ropri]a

Eltemigh ualo alazatos Zolgalatomot aianlom Nagk mint Vramnak patronusomnak Az Sent Jsten engedgie hogj Ngdt hamar ualo szep io eghesegben lassam

S[erui]t[o]r

[Címzés:] Jllustri et Magnifico Domino d[omi]no Comiti Georgio Turzo de Bettlenfalwa Comiti Perpetuo de Arua: eiusdemque Comitatus Perpetuo Comiti: Sacr[æ] Cæ[sareæ] R[egia]q[ue] M[aies]t[a]tis Consiliario nec non Dapiferor[um] Regalium in Hung[a]r[ia] M[agis]ttro D[omi]no d[omi]no Affini & Patrono obs[e]r[uandissi]mo.

---

[170] Kočiš, 109. Csak az utóirat és az aláírás saját kezű.

[171] Czobor Erzsébet udvarmestere?

[172] Czobor Erzsébet?

[173] Minden valószínűség szerint nem mitológiai alak, hanem Apollo Millicius (Mylitius), alias Mlynsky, a régi szlovák irodalom egyik jeles képviselője, művelt humanista, aki ez időben Thurzó György szolgálatában állt. (Vö. Ján Mišianik–Eva Tkáčiková, *Antológia staršej slovenskej literatúry*, Bratislava, 1981, 301–303, 325.) Számos, Thurzóhoz írt, latin nyelvű levelét ismerjük (vö. Kočiš, 389). Thurzó Judit kézfogóján (1607. november 25.) a rendtartás „Az leányasszonyok gazdái az várbeli palotában" tétel alatt említi: „Apolló avagy Lipotosky" (Radvánszky, 81. jegyzetben *i. m.*, III, 12. tétel).

Valószínű, hogy tizenegy nappal később írt levelében is e témára tér vissza, amikor így fogalmaz: „Azmi *az szívek dolgát illeti,* ezelőtt való levelemben írtam Nagyságodnak, ha ezután miket hallok, azokat is mindjárást megírom..."[174]

1607 augusztusa előtt meghalt Dersffy Miklós, Czobor Mihály mostohaapja. Két testvérének, Katának és Ferencnek osztoznia kellett Miklós özvegyével, Perényi Borbálával, Czobor Mihály anyjával. Czobor minden erejével védi anyja érdekeit.[175]

A nyár és az ősz országgyűlési pereskedéssel telik.

Valamikor az év folyamán (október előtt) meghalt Czobor Mihály felesége, Melith Klára. Hagyatékán a volt férj és a többi örökös (Csapi Krisztina és fiai, Melith Péter és Melith Vid) véget nem érő vitákat folytat, a Szerednyén megtartott egyeztetés sem jár eredménnyel.[176]

Pethe László Rudolftól *brachium regalét*[177] kért és kapott Czobor ellenében,[178] ő azonban, mint december 14-én Thurzó Györgynek írt leveléből kiderül, még bízik abban, hogy (persze Thurzó és más urak közbenjárásával) felülkerekedhet: „Ím, az urak és itt való országos vármegyék mindnyájan törekednek újonnan mellettem az Pethe László Brachiumja ellen".[179] Ugyanebben a levélben kifejti aktuális politikai elképzelését is: mindenáron le kell csendesíteni a hajdúkat, de kerülni kell a vérontást.

1608

Január 11-én írja Thurzó:[180] „Pethe László urammal sógor uram dolgárul eléggé tractáltam, gondolom addig veszteg lészen, míg szemben lészen vele sógor uram, és végez vele. Ide az a híre, hogy bizonyossan Chakinét elvette volna,[181] ki ha úgy vagyon, adgya Isten ő kegyelmének lelkének üdvösségére és ez világon való örömére."

Czobor január 19-én érkezik Pozsonyba, a részgyűlésre.[182] Ekkor és itt[183] íródik Bolygó János[184] már említett *Pasquillus*a, amelyben az alábbi sorok olvashatók:

CZOBOR MIHÁLY

Kevés értékével hazájának szolgál,
Régi bujdosással mostan neki használ,
Nagyobb méltóságra nemsokára talál,
Mert hízelkedéssel kétfele nem sántál.[185]

---

[174] Thurzó Györgynek, 1607. augusztus 13-án. Kočiš, 109. Kiemelés tőlem – *K. P.*

[175] Vö. a Thurzó Györgynek Tepláról, 1607. október 6-án írt levéllel. Kočiš, 109.

[176] Lásd erről Czobor beszámolóját Thurzó Györgynek, 1607. október 28-án. Kočiš, 109.

[177] A „királyi erőhatalom"-mal való élés jogát.

[178] Zsák, 58.

[179] Kočiš, 109.

[180] Zichy, II, 207 (DVI).

[181] „Chakiné", akivel a korabeli pletyka Czobort összeadta, Wesselényi Anna (†1644), Csáky Istvánnak (†1605), Erdély főkapitányának özvegye, Wesselényi Istvánnak húga. Mélyen katolikus, a jezsuiták nagy pártfogója Erdélyben. Vö. a 94. jegyzettel!

[182] Zichy, II, 209 (DVIII).

[183] Rimay János *Írásai,* s. a. rend. Ács Pál, Bp., 1992, 196: „Anno 1608. 21. januarii. Posonii. In domo Forintos-ház vocata, per Joannem Bolygo conscriptus."

[184] Vö. a 147. jegyzettel!

[185] Rimay, *i. m.,* 197.

Különösen a „Nagyobb méltóságra nemsokára talál" sor érdemes a figyelemre: eszerint a főurak egy csoportja Czoborban a jövő emberét látta. Noha politikai küldetését – a hajdúkat kellett lecsendesítenie[186] – ebben az évben is sikerrel teljesítette, a karrier elmaradt...

Május 8-án megszületik Perényi Mihály,[187] Perényi István és Thurzó Zsuzsanna gyermeke, később Czobor nevelt fia.

November elején, mint Thurzó leveléből kiderül, Czobor Pozsonyban időzik.[188] Tovább folytatódnak az osztozkodási viszályok a Melith családdal, kivált Csapi Krisztinával;[189] újabb osztozkodás-egyezkedés, illetve birtokper készül a Mágocsyakkal, a Wesselényiekkel, a Lorántffyakkal.[190] Igen jellemző, hogy a katolikus Czobor is attól tart: ha a következő országgyűlésen nem jelennek meg kellő számban a főurak, „minket az papok igen könnyen elnyomhatnak".[191] Magánügyeiről ekképp vélekedik: „hogy Nagyságod azt írja, hogy az szerencse késő, és annak utána végtére tübb jovaival látogatja az embereket, én semmirűl nem tudok mit mondani, tudja Nagyságod azt, az elmúlt utolsó pozsonyi gyűléskor Nagyságod által űfölsége mint ajánlotta magát, az Pethe Lászlóval való dologról, hogy űfölsíge az Assecuratoriát megadja, ím, majd annak is esztendeje lészen, hogy solicitálom, és még csak válaszom sem lészen űfölségétől, az én sok nyughatatlanságomért, költségemért és fáradságomért. S űfölségéhez való hűségemért annyi gratiám nincsen űfölségétűl. Ezt a jövendő gyűlést kéntelen rám várom, mire fordul dolgunk, azután én is gondot viselek különben az magam dolgaira, leülök az puszta házaimban, szántatok, kapáltatok és fogyatkozásimat épéttetem, tanuljon más énrajtam, mert az aranyhegyek engem megfogyatkoztattanak."[192]

A II. Mátyást november 19-én, Pozsonyban királlyá koronázó ünnepségen Czobor is rangjához méltó szerepet kap, december 11-én pedig az új király Komárom kapitányává nevezi ki.[193]

1609

Újabb osztozkodásra kerül sor Perényi Borbála és gyermekei (Czobor Mihály és Thurzóné Czobor Erzsébet) között. Az ok: Perényi Bora ismét férjhez szándékozik menni, ezúttal Ostrosith Andráshoz.[194] Czobor Mihály véleményét e kérdésről jól tolmácsolja a felesége révén ugyancsak érdekelt s birtokügyekben nem éppen nagyvonalúságáról híres Thurzó: „Czobor Mihály uram dolga énnékem csak egy csepnire sem tetszik, hogy asszonyomot ugy busíttya, lássa ki tanácsábul cselekeszi, hiszem az jó asszonyom anyám házaságábul ha mi gonoszt cselekeszik magával, avagy jót, azt ő kegyelme tudgya, és senkinek sem tulajdoníthattya, sem köszönheti, ha jól, avagy gono-

---

186 Vö. a február 14-én a hajdúknak, ill. a Thurzó Györgynek ugyanaznap címzett levéllel. (OL Batthyány család levéltára, körlevél másolata, az aláírás sem saját kezű, címzés nincs. Változata és a Thurzónak írt levél kiadva: KOMÁROMY András, *A szabad hajdukra vonatkozó levelek és okiratok*, TT, 1900, 441–443.) Egy 1608. május 16-án Csekéről Thurzó Györgynek írt levélben pedig ezt olvashatjuk: „űfölsége engemet felbocsátott vala az országnak lecsendeszítésire, az én tehetségem szerént le is csendeszítettem vala". KOČIŠ, 109.

187 Vö. Perényi István levelével Thurzó Györgynek, 1608. május 8. KOČIŠ, 454.

188 ZICHY, II, 242 (DXXXIII).

189 Vö. a Csapi Krisztinának május 14-én írt levéllel. OL Zichy család levéltára, P 707, 858. Csak a levélzáró formula saját kezű. Kiadta: JANKOVICS, 46. jegyzetben *i. m.*, 109–111.

190 Vö. Thurzó Györgynek 1608. november 23-án írt levelével. KOČIŠ, 109.

191 Uo.

192 Uo.

193 MIKÓ, 152. jegyzetben *i. m.*, 124.

194 Erről van szó az 1609. január 25-én és február 13-án Thurzó Györgynek írt levélben. KOČIŠ, 109. – Ostrosith András számos tisztséget viselt, 1606-ban báróságot kapott, fontos szerepe volt a bécsi békekötésben, amelynek egyik aláírója. Első felesége Forgách Ilona volt. Vö. NAGY, 1. jegyzetben *i. m.*, VIII, 1861, 302.

szul leszen dolga ő kegyelmének, hanem magának, minthogy mi tanácsunkkal nem élt ő kegyelme. Megirtam az jó sógoromnak, hogy ne busítsa annyát, ő kegyelmén áll fogadgya-e, avagy nem."[195] Czobor indulatos levélben fortyog anyjára, önnönmagát és nem kevésbé tekintélyes húgát (akinek férje hamarosan az ország nádora lesz) egyszerűen „kis árvák"-nak aposztrofálva.[196] Július 24-én kelt, Révay Péternek írt levelében már mint a napokban megtörtént eseményről számol be „asszonyom anyám űkegyelme menyegzőjéről".[197]

Thurzó György Lorántffy Mihály egyik lányát kéri Czobor Mihály számára.[198]

1610

A közhangulatot jól jellemzi, hogy a rendek körében az a hír terjed: Bocskait a pápa(!) – ugyanaz az V. Pál, akitől Czobor ereklyét kapott – mérgeztette meg Kátayval.

A nyár elején Czobor ismét Pozsonyban van, ahonnét fia betegségének hírére június 1-jén rövid időre visszamegy Sassinba.[199] Nyáron már felvetődik új házasságának terve.[200]

1611

Czobor időlegesen megegyezik a Melith-birtokok kérdésében Perényi Györggyel.[201]

Tavasszal vagy nyár elején (bizonyosan július 9. előtt)[202] megházasodik, az esküvőt Biccsén,[203] a lányos háznál rendezik meg. Felesége özvegy Perényiné Thurzó Zsuzsanna,[204] Czobornak többszörös rokona. A jogi akadályokat a házasságot pártoló Thurzó nádori tekintélye hárítja el.[205]

Az immár após–vej viszonyba került sógorok az év legfontosabb katonai-politikai kérdésében, Forgách Zsigmond erdélyi hadjáratának megítélésében – akárcsak a Bocskai-felkelés idején – szembekerülnek egymással. A megfontolt, bölcs politikus Thurzó szerint: „Forgách Zsigmond uram oly vakokat míelt az táborban, sőt oly dolgot akar indítani én akaratom ellen, kibül nem békesség,

---

195 ZICHY, II, 245 (DXXXV).

196 A Thurzó Györgynek, 1609. február 13-án írt levélben. KOČIŠ, 109.

197 SNAvBr Révay család levéltára. Levelezés.

198 SZÁDECZKY Lajos, *Leánykérő levél a XVII-ik század elejéről*, TT, 1880, 603 (1609. augusztus 20-i kelettel).

199 ZICHY, II, 258 (DXLVII).

200 ZICHY, II, 266 (DLV).

201 Perényi György hasonnevű fia, Perényi Ferenc testvére. Felesége Melith Zsuzsa, Melith Pál és Csapi Krisztina lánya, Melith Péter és Melith Vid testvére. – Lásd Thurzó Györgynek 1611. január 30-án írt levelét. KOČIŠ, 109.

202 ZICHY, II, 288 (DLXXIV): „leányom Czobor Mihályné" – írja Thurzó.

203 ZICHY, II, 296 (DLXXXI): „Az kertben való haltartókat is jó volna megcsináltatni, *az mint Czoborné leányom menyegzőjekort volt csinálva.*" (Kiemelés tőlem – *K. P.*)

204 Thurzó Zsuzsanna bizonyára járatos volt a korabeli magyar világi irodalomban, hiszen, mondhatjuk, Balassi Bálint nyelvén írt leveleket apjának, Thurzó Györgynek. 1604. július 8-án: „engem megújító édes levél írásával". 1605. augusztus 11-én: „Ha az Isten firfivá teremptett volna, bizony eddig, hogy kegyelmedhez havasokon, vizeken én kegyelmedért általmentem volna", „kegyelmedben vagyon minden gyönyörűsígem ezen a földön". 1606. március 4-én: „Reggel, ha felkelek, Istenemet szolgálatom után, kegyelmed jut eszembe, ha ülök vagy járok s valahová nézek, csak kegyelmeddel beszélget az elmém, ha ágyamban nyugszom, az kegyelmed szerencséjének, mint hamis szolgának félelme forog elmémben". KOČIŠ, 611.

205 ZICHY, II, 265–266 (DLV): „Czobor uram sógorom dolgát az ott fen való emberek azt találták, hogy meg lehet fogyatkozás nélkül, és senki engedelme nem is szükséges, én sem tartok ellent benne, gondolom, hogy ez jüvő gyülésben vég leszen a dologban. Az Ur Isten áldgya meg őket." Vö. még ZICHY, II, 272 (DLIX), 278 (DLXIII).

hanem nagyobb tűz és zürzavar támadna, kinek vagy akarom vagy nem, eleit kell vennem."[206] Czobort viszont Forgách oldalán találjuk.[207]

A novemberi eseményekről Thurzó így tudósítja feleségét: „Most [...] csak azt akarám értésedre adnom, hogy fiam uram Czobor Mihály jó egészségben megérkezett Szerednyére [...]. Forgách uram is az több urakkal és hadakkal, az mint maga irja, ez jövő vasárnapra Kassára érkezik. Azoknak egy cseppnyire nem kellenék az békesség, csak az mint Czobor uram is fiam ir. Forgách uram pennig annál szörnyebben ir. Én kedig immár az békességnek tractátusához kezdettem [...]. Ha kedig Forgách uram még is örüli és kivánja az ló-hust és búdosást, ám lássa [...]."[208] Decemberben pedig: „Czobor uram fiam Czeken vagyon; az sok lóhús étel[209] után, és egyéb nyughatatlansági után, beteges, de nem annyira, hogy egészsége felül jó reménység nem vólna."[210]

1612

Az év első felében Czobornak és Thurzó Zsuzsának gyermeke születik(?), aki azonban hamarosan meghal.[211]

Ioannes Bocatius (1549–1621) Bártfán megjelenteti alkalmi verseinek gyűjteményét; egyik hatsorosában hősként magasztalja Czobort, kiemelve harci erényeit.[212]

Czobor a nyár folyamán nevelt fiának, az ekkor négyéves Perényi Mihálynak birtoküügyeit próbálja – Thurzó segítségével – rendbe hozni.[213]

Szeptember végén Thurzó Borbála (Thurzó György és Czobor Erzsébet lánya) feleségül megy Erdődy Kristófhoz. A Biccsén megtartott lakodalmon Czobor is részt vesz.[214]

---

206 ZICHY, II, 287 (DLXXIV).

207 Erre számos adat van; jellemző, hogy protestáns részről még évek múlva is fölemlegetik a résztvevőket. Alvinczi Péter írja pl. a *Querelarum inclyti regni Hungariæ*...-ban (1620): „[Forgách Zsigmond] cinkostársainak maga mellé vette az ugyancsak a római vallásnak szolgáló nagyságos *Dóczy Andrást, Bosnyák Tamást, Esterházy Miklóst, Czobort és Pálffyt*". ALVINCZI Péter, *Magyarország panaszainak megoltalmazása és válogatás prédikációiból, leveleiből*, kiad. és ford. HELTAI János, Bp., 1989, 32–33. (Kiemelés tőlem – *K. P.*)

208 ZICHY, II, 297 (DLXXXII).

209 A lóhús-ételről egyetlen feljegyzés sem feledkezik meg; Hidvégi Mikó Ferenc írja történiájában: „[...] Forgács is, az elszaladott, *lómáján* eléhezett urakkal, Homonnai Györgygyel, Dóczi Andrással, Czobor Mihálylyal". KAZINCZY, 4. jegyzetben *i. m.*, 219. (Kiemelés tőlem – *K. P.*)

210 ZICHY, II, 299 (DLXXXIII).

211 ZICHY, II, 301 (DLXXXV). Valószínű, hogy Thurzó Zsuzsára vonatkoznak Thurzó György alábbi, feleségének írt sorai: „Istennek hála, hogy az Ur Isten ezt bocsátta reá, szenvedgyen az jó leányom hálaadással és békével, sőt adgyon hálát az Ur Istennek érette, hogy az szent keresztséget megérte, és önmagát is életben megtartotta; azon immár nem szükség búsulni, én szómval is intsed édes lölköm leányomat. Heában azon búsulnunk és törödnünk az mirül nem tehetünk."

212 Ioannes BOCATIUS, *Hexasticha Votiva*, poema 750, in BOCATIUS, 116. jegyzetben *i. m.*, *Poetica*, II, Bp., 1990, 672 (RMNy 1029 [A_8b]):

D[OMINO] MICHAELI CZOBOR, L[IBERO] B[ARONI]

Hoc impune decus mea non votiva negarent
Heroi eximio metrula Czoborio.
Strutio uti ferrum stomacho trux digerit, hostem
Tu sortem adversam, vir generose, domas.
Ista tuo sit ventriculo, sit pectore virtus:
Dura probant magnos sortis agone viros.

213 Vö. a Thurzó Györgynek Szerednyéről, 1612. június 6-án írt levéllel. Kočiš, 109.

214 RADVÁNSZKY, 81. jegyzetben *i. m.*, III, 9.

1613

Február 20-án Czobor Márton (Czobor Mihály mostohatestvérének fia) megtámadja Czobor Mihály és Thurzó Zsuzsanna házasságát, vérfertőzés címén.[215]

Czobor gyakran beteg; Pozsony és Bécs táján, mint maga beszámol róla, járvány van.[216]

1614

Végigbetegeskedi az évet. Már januárban betegségére hivatkozik, amiatt nem tud Thurzó György „lakodalmának solemnitása napján" jelen lenni.[217] Májusban Illésházy Gáspárnál vendégeskedik.[218]

Októberben írja Thurzó: „Czobor Mihály uram, mind leányommal egyetemben, tegnap itt voltak nálam. Ő maga igen beteges állapattal vagyon, leányom kedig jól vagyon. Bécsben mennek, ugy hogy Stupanessal gyógyítassa magát, hogy az én házamnál szállhasson Bécsben, kit örömest meg is engedtem, de ugy, hogy kárt és pusztítást az háznál ne tegyenek."[219]

1615

Augusztusban Czobor Erzsébet tudósítja férjét:[220] „Édes szerelmes Uram, mit írjon Czobor Mihály, ím oda küldöttem, melybűl megérti kegyelmed, minthogy pedig leányomasszony [Czobor Mihályné Thurzó Zsuzsa] vajuszik. Fiam uram őkegyelme adatott lovakat", hogy Czobor Erzsébet (nevelt) lányához siethessen a szülésnél segédkezni. Czobor Mihálynak szeptember 6-án kislánya születik, ám hamarosan meghal.[221]

Nyilván Czobor rossz egészségi állapota az oka, hogy az év vége felé már halálhírét költik.[222]

1616

Július 18-án meghal Perényi Mihály, Perényi István és Thurzó Zsuzsa gyermeke, Czobor Mihály nevelt fia.[223]

---

215 ZSÁK, 59.

216 Vö. a Thurzó Györgynek Sassinból, 1613. július 15-én írt levéllel. KOČIŠ, 109.

217 A Thurzó Györgynek 1614. január 26-án írt levélben. KOČIŠ, 109.

218 1614. május 9-én írja Illésházy Gáspár Thurzó Györgynek. KOČIŠ, 248.

219 ZICHY, II, 308 (DXCII).

220 A Thurzó Györgynek 1614. augusztus 26-án írt levélben. KOČIŠ, 109.

221 Szeptember 13-án írja Thurzó György Thurzó Imrének: „Filia mea ac Soror tua charissima, Magnifici Domini Michaelis Czobor consors 6. hujus labentis mensis die filiam enixa est". Vö. *A Thurzó család és a wittenbergi egyetem. Dokumentumok és a rektor Thurzó Imre írásai 1602–1624*, s. a. rend. DOMÁNYHÁZI Edit, FONT Zsuzsa, KESERŰ Gizella, LATZKOVITS Miklós, a szöveget összegyűjt. és vál. HERNER János, Szeged, 1989, 105 (77. sz. levél) (Fontes Rerum Scholasticarum, I).

222 Czobor Erzsébet Thurzó Györgynek, 1615. november 18-án. (KOČIŠ, 106): „Tegnap ide jűvet asszonyom anyámnál [Perényi Borbálánál] voltam [...] Valami rossz ember oly hírt is hozott volt néki, hogy az bátyám odaveszett, annál inkább elnehezedett volt. Engem igen kért, hogy kegyelmednek szolgálatját írjam, és kéri kigyelmedet, hogy ha ér[t]het-é kigyelmed, ha él-é bátyám, írja meg csak énnékem, én oda küldöm néki az levelet, mert soha nem akarja hinni, hanemha kigyelmed írja".

223 Egyetemi Könyvtár, Budapest, Collectio Pray, t. XXIX/10–11: Memorabilia ex Diario Comitis Emerici Thurzo depromta Nr. II. Az 1616-os évnél: „18. Julii mortuus Michael Prinyi olim Stephani Prinyi filius ex comitissa Susanna Thurzo."

November 6-án a Szerednyétől nem messze lévő Vámosgöc faluban, reggel 7 és 8 óra között meghal Czobor Mihály. Szerednyén temették el.[224]

1618

Július utolsó napján, Sassinban, Győrffy Tamás ítélőmester felveszi a hagyatéki leltárt,[225] amely egyben megállapodás egy részről özvegy Czobor Mihályné Thurzó Zsuzsa és kiskorú gyermeke, Czobor Imre, más részről néhai Czobor Mihálynak első házasságából, Melith Klárától született, immár nagykorú gyermeke, Czobor János között. Tartalmazza az 1596-os inventáriumot („azminemő marhát adott [...] Melyth Pál [...] Melyth Calára asszonnyal"), továbbá Czobor Mihály könyveinek és kéziratainak jegyzékét. A szám szerint 51 kötet többsége teológiai, jogi, alkímiai, orvosi, a klasszikus humanista műveltség körébe tartozó és történeti mű, magyar, német, latin és olasz nyelven; feltűnő a jezsuita szerzők túlsúlya. Kéziratos munka mindössze egy van: a *Tripartitum* kivonata. A leltárban a *Charicliá*nak egyetlen kiadása sem található.

---

[224] Uo. „6. Novembry mortuus Michael Czobor in pago Vamoss." A Závodszki György-féle naplócsaládban: „6. nouembris. Excessit e viuis Michael Czobor in possessione Wamoss Gwicz inter 7. et 8. matutinam. Filius quoque ipsius, Paulus[!], ex domina comitissa Susanna Thurzo, consorte sua procreatus et susceptus eodem die in arce Zerednie fatale pensum persoluit." OSZK Quart. Lat. 3075 és Egyetemi Könyvtár G 147/a/II. Vö. LATZKOVITS Miklós, *Závodszki György naplója és a hozzá kapcsolódó naplócsalád*, kézirat. *Paulus* téves adat: Czobor Imrét, Czobor Mihály kisebbik fiát a forrás tévesen írja Czobor Pálnak. – Vámosgöc valószínűleg Nagygejőc (Nagygőcz, Nagygeőcz), Ung vármegye (Velikije Gejevci, Veliki Hejivci).

[225] Vö. a 42. jegyzettel!

FÜGGELÉK

ÆTHIOPICA HISTORIA.

Eine schöne unnd Liebliche Histori /
von einem großmütigen helden aus Griechenland /
und einer über schönen Junckfrawen / eines Königs dochter der
schwartzen Moren
(der Jüngling Theagenes / unnd die Junckfraw Chariclia genant)
darinn Zucht / Erbarkeit / Glück und Unglück / Freud und laid /
zů sampt vil gůter
leren beschriben werden.

Aus dem Griechischen
ins Latin / unnd yetzundt newlich ins Teutsch bracht /
gantz kurtzweilig unnd
nutzlich zů lesen.

DAS ERST BŮCH DISER HISTORIEN.

Das Erste Capitel.

Hie würt beschriben / wie die Meerrauber ein schiff / ane dem gstaden des Meeres darin kein mensch / aber am gstaden hien und wider vil todter erschlagener leut / unnd ein uberaus schöne Junckfraw bey einem verwundten jüngling stehn.

1. [2–7.], 8. [9–23.], 24. Als eines tages sich die morgen röte erzeigte / und die Sonn die spitzen des gebirges uberschein / Da war ein volck bey der statt Heraclea (wie der fluss Nilus in das Meer falt) **25.** welchs aus raub und krieg sich uff dem Meer ernert und erhielte. **26. [27.]** Von disen waren etliche / die stunden auff einem berg ihrer narung nach / zů besehen / was uff dem Meer were. **28.** Da sie aber uff dem weyten hohen Meer nichts sehen kundten / wanten sie ihre augen an das gstad des Meeres / da sahen sie ein solche sach. **29.** Es stůnd ein schiff am port mit seylen angehefftet / ler ohne schifleut und volck / aber schwer von gütern geladen / wie sie von ferrem erachten mochten / dann es war tieff ins wasser belästiget. **30.** Auch sahen sie vil todter leut am gestaden des Meeres / etlich die waren gantz erschlagen / etlich halb todt / etliche regten sich ein wenig / das man wol spůren kundte / wie erst kurtzlich ein schlacht bey inen geschehen war. **31.** Es war auch kein anzeigung eines rechten kriegs / sonder es liess sich ansehen als ob ein unglück in ein freundtlich wolleben kommen wer / **32.** dann es waren die disch mit teppichen noch bedeckt / etliche aber waren durch die / die darbey erschlagen lagen umbgestossen mit sampt den geschirren so darauff gestanden / sich darmit zůbeschirmen / dann es liess sich ansehen das ein unversehenlicher krieg bey inen sich erhaben / und nach ihrem geduncken hatten sich eins theils aus inen verschloffen und verborgen / **33.** So hatten noch etliche schalen und drinckgeschirr in iren henden / deren sie sich zů weren und werffen gebraucht hatten. **34.** Diss schnell unglück bracht einen newen brauch / sich zů weren / dann es wurden die drinckgeschirr an statt der bögen zů der wer gebraucht / **35.** etliche lagen da mit beyhelen verwundt / Die anderen mit den schnecken heusslin so daselbst hien und wider am staden lagen geschädiget / Den dritten arm unnd bein gebrochen / Die vierdten mit einem brandscheit erschlagen / Die fünfften aber anders / und das mehrer theil was mit pfeylen erschossen / **36.** dann das unglück und die götter hatten ir wolleben in krieg / ihr wein in blůt / ihr drincken in todt / ihr anbeyssen in wunden verwandlet. **37.** Da aber die rauber solchs sahen / und sich aus disem geschicht nicht verrichten kundten / dieweil sie die so zerstreuet hien und wider ligen sahen / und vernamen doch keine die den krieg gewunnen hatten und den sig behalten / dann es war kein raub genummen worden / so war das schiff ler von volck / aber sonsten unbeschädiget hien unnd her im Meer schwebende. Und wie wol sie nicht wussten / was es für ein ding was / hofften sie doch da inen einen raub zů erlangen. **38.** Und da sie vermeinten sie wolten den uberigen / so noch bey leben / starck genůg sein / haben sie die fart zů dem schiff fürgenummen. **39.** Da sie nůn nicht weit vom schiff kommen waren / und zů denen die da lagen / sahen sie ein seltzam / darzů erschrocklich gesicht / an dem schiff und verwundten leuten. **40. (42.)** Dann es sass ein uber schöne Junckfraw in einem felsen / die war wie ein göttin anzůsehen / **41.** welche von disem unglück mit laid unnd trawren hefftig betrůbt und grossen schmertzen beladen / aber ire adeliche tugendt und schöne hatt sie nit verloren. **42.** Uff irem

haupt hat sie ein lorber krantz / ein köcher mit pfeylen an ihr hangen / ein schönen bogen zů der lincken seitten / die lincke handt undersich hangend / mit dem rechten ellenbogen lag sie uff dem diech / **43.** unnd was das knye mit iren fingern umbfangen / steht undersich sehende ohne bewegnüs des haupts. **44.** Nicht ferr von ihr einen ligenden schönen jüngling hefftig beschawende / Der jüngling aber war sehr mit vil wunden verwundet / das er anzůsehen was / sich ein wenig zů regen als aus einem dieffen schlaff des todts sich ermundern. **45.** Nicht desto weniger / wiewol sein angesicht mit blůt uberschossen / so erschine doch an ihme ein schöne gestalt eines mans / und zierliche weisse seins angesichts / **46.** Und wiewol seine augen vor schmertzen nicht offen bleiben mochten / dannocht bewegt in die Junckfraw mit irem gesicht / sie stetigs anzůsehen / und da er ein wenig zů im selbs kam erseufftzet er hefftig unnd redte krancklich **47.** und sprach / O mein allerliebstes süsses hertz / bistu noch gesundt und frisch / oder haben dich die Götter auch in disem streyt umbkummen lassen / dann es kan uns kein gewalt / **48.** weder todt / noch lebendig scheyden / dann allein in deinem angesicht und leben hangt mein glück / hertz / der todt und das leben. **49.** Da sprach die Junckfraw / mein hertzigs lieb ich hab mein todt und leben allein in dich gesetzt / **50.** hiemit zeiget sie ime ein messer sprechende / Da sihestu diss messer / das da zů meinem todt beraidt ist / das ich aber solchs noch nicht volbracht hab / das sein deine seufftzen und kleine hoffnung deines lebens ein ursach mich dessen zůenthalten / Unnd wie sie das redet / fiele sie unversehenlich von irem sitz. **51.** Die aber auff den berg kommen waren / fielen sie von solcher geschicht / beide in verwunderung unnd schrecken / als ob sie mit einem donder und plix geschlagen / **52.** es thet sich einer nach dem andern under die stauden verbergen / unnd bedunckte sie je lenger je mehr etwas götlichs zůsein / **53.** sonderlich dieweil sie ein klaid von gold geweben / das wie die sonn glitzet anhatte / ein schön langes har / das ihr das mehrertheil iren rucken bedecket / dann es erschrecket die rauber am meisten / **54.** dieweil etlich meinten es wer die göttin Diana / oder ann ihr statt ihr verweserin die Isis. Die andern meinten es wer ein Priesterin mit götlicher natur geziert / dieweil aus irem Pfahl die anhangende waffen also erklangen / auch hette sie dise verderbung der leute zů gerüstet / also urtheilten sie und wussten doch nit was das ware. **55.** In dem hůb sie sich schnell auff unnd lieff zů dem jüngling / satzt sich zů ihme wainte / küsste ihn / wüschte ihm das blůt ab / schrey kläglich / **56.** dann sie besorgte seins lebens.

Das II. Capitel.

Hie berauben die Meerrauber das schiff / und wöllen die junckfraw sampt dem raub hienweg füren / in dem so kommen andere und verjagen die ersten / nemen den raub / die junckfrawen unnd jüngling mit inen gefäncklich.

57. Wie das die Rauber und Egyptier sahen / wurden sie anders zů raht / unnd sagten / das sind nicht werck einer göttin / kein götliche natur küsst einen todten mit solcher erbarmung / **58.** wüssten nicht ob sie neher hienzů oder darvon gehn solten / doch wie sie sich wider samleten / **59.** wurden sie zů raht neher hienzů zůgehn / und schlichen zůruck hinder der Junckfrawen her / sich duckend / dieweil sie uber den wunden des jünglings sass / dorfften sie nicht reden noch anders thůn. **60.** Wie aber die Junckfraw das rauschen horte / und den schatten von ihnen sahe / richtet sie sich auff und sahe hindersich / **61.** aber kerte ihr angesicht gleich wider zů dem jüngling / und liess sich die waffen der rauber noch ir frembd unbekante angesichter nicht hinderen / **62.** dann es was die recht und ware lieb dahien gerichtet / das sie aller anderer ding / wie schröcklich sie waren / nicht achtet. **63.** Da giengen sie ihr under augen / sich zů ihr nahende / da richtet sie sich wider auff / und da sie die ungeschaffne schwartze und magere angesichter sahe / sprach sie zů inen / **64.** Sind ihr geyster der erschlagenen? so machen ihr uns zweyen unbilliche unrhů / dann ihr haben euch selber under einander umbracht unnd erwürget / **65.** sind ihr aber von denen die noch leben bliben sind / so sind ir zů allem glück kummen / die uns von disem unfall auch **66.** von den mördern erretten mögen. **67.** Solche wort redet sie mit kläglicher wainender stimm. Aber die Egyptier kundten sie nicht verston was sie sagt / liessen etliche

bey ihr sie zůverwaren. **68.** Die anderen giengen hien das schiff zů berauben / funden also vil gůter darinn / das sie das alles verachten / nit anders dann gold / silber / edelgestein **69.** und seydenwerck namen / und trůgens heraus an das gestad / **70.** das selbig theylten / nit nach dem eins köstlich und schön was / sonder zů gleicher bürden / das packten sie zůsamen / **71.** sich hie zwischen zůberhatschlagen was mit der Junckfrawen und dem jüngling zůthůn were. Wie sie nůn mit dem raub gesättiget / das hienweg tragen wolten / **72.** so kummen zwen hauffen andere Rauber / bey yedem hauffen einer der voran ritt / unnd sie füret. **73.** Wie das die ersten sahen / sind sie erschrocken / dann ihr waren zů wenig / sich zůerweren / verliessen den raub und die Junckfraw lieffen darvon. **74.** Wie nůn die rauber das hien und her zerstreute todte volck / und den raub sahen / meinten sie die ersten rauber hetten das gethan / und wiewol sie zům raub eylten erschracken sie doch der geschicht / und beschawten die Junckfraw / dieweil sie ein frembde was **75.** unnd ausländische kleider an hatt / auch nicht erschrack ihrer zůkunfft / sonder allein ihres jünglings wunden war nam / lies sich nicht irren was sie theten. **76.** Sie die rauber namen auch war der schönen personen des jünglings / der da lag mit verwundtem angesicht. Er war aber ein wenig zů im selbst kummen das er sein erste farb wider erholt hatt. **77.** Dieweil sie da stůnden sie zů besehen / **78.** gieng ihr Hauptman zů der Junckfrawen legt handt an sie / mit im zů nemmen. Aber dieweil sie aus den zeichen verstůnd mit zů gehn müssen / **79.** hielt sie sich an den jüngling / zohe den mit ir damit inen zůverstehn gab / das sie ohn in nit mit ihnen wolt / nam ein messer satzt das an ihr brust / sich zůerwürgen / anzeigende wann sie ihn nicht mit nemen. **80.** Da das der Hauptman zům theyl aus ihrer red / zům theyl aus dem anzeigen verstůnd / darzů verhoffte / der jüngling würde ihm auch zů grossem nutz erschiessen wann er gesundt würde / **81.** da stig er von dem pferd ab / und liess den der ihm sein waffen nachfůrte auch abstehn / satzten die Junckfraw uff ein pferdt und bunden den jüngling auff das ander / und gebot seinen knechten den raub im schiff / und was sie funden / mitzůtragen. **82.** Der Hauptman aber lieff neben den gefangnen her sie zů bewaren / das ihr keins aus schwäche herab fiel. **83.** Es vermocht auch und bracht die schöne / beyder personen bey den raubern zůwegen / das der herr den gefangnen selbst diente / **84.** und eins raubers gemüt in barmhertzigkeit gewendt warde. **85.** Und wie sie uff zwen rossleuff von dem schiff kummen waren / wandten sie sich zů der seyten des bergs / verliessen das Meer / **86.** und wie sie uber den berg kamen / da eylten sie auff der andern seiten des bergs einem See zů / welcher von dem wasser Nilo sich samlet / **87.** in der mitten sehr dieff / aber an den orten mosechtig und foll ror / **88.** in disem See waren hien und her etliche kleine Insulen / in den selbigen haben die Rauber ihre hütlin / weib und kind / flehen auch die geraubten gůter darein / **89.** dann sie mit wasser umbher / darzů mit grossem dicken rhor / als ein maur umbgeben / dardurch sie wunderbarliche verborgne geng / zů iren hütlin gemacht haben / mit sonderlichem vorgebeu aus ror / **90.** dardurch niemandt bald zů in kummen mag / **91.** **[92.]** ire weyber erziehen die kinder erstlich von der milch der brüst / und so bald sie ein wenig erstarcken / geben sie inen fisch aus dem See / an der Sonnen gedört / das ist ir speys / sie gebrauchen sich auch viler schiflin / das sind ausgehülchte baum / von einem heusslin zům andern zů faren.

Das III. Capitel.

Die rauber kommen in ire Insel mit sampt dem raub / und werden die gefangnen einem knecht / welcher ein Griech war / bevolhen zůbewaren.

93. Als nůn schier die sonn wolt zů genaden gehn / da kamen sie an den See / **94.** satzten den Jüngling sampt der Junckfrawen bey dem See nider / trůgen den raub in die schiflin. **95.** Als nůn die einwoner der Inseln vernummen / das ihr Hauptman sampt ihren gesellen waren widerkummen / lieffen sie mit hauffen zů / und empfiengen ihren Haupman / als ein König. Wie sie nůn den grossen raub sahen und darzů die schöne junckfraw / **96.** meinten sie ire gesellen hetten einen tempel beraubt / und die göttin mit inen genommen / sie waren gantz frölich / ob dem raub und solcher grosser that / Namen den

raub sampt den gefangnen / setztens in schiflin / und fůrtens irem Haupman heim / **97.** inn ein sonder Insel / darinn er sein wonung allein / doch nit weit von inen hatte. Da sie es nůn alles in sein handt gelůfert hatten / erlaubt er einem yeden in sein wonůng **98.** (aussgenummen etliche wenig die bey im zů nacht assen) gebot ihnen den andern tag wider zů kummen / **99.** die gefangnen jungen befahl er einem Griechischen jüngling / welcher nicht lang zůvor auch von inen war gefangen worden / sagt das er des jünglings und der junckfrawen mit wartung war neme / und kein mangel liesse / **100. [101.]** gab in ein sonder ort des hauses ein. Als sie yetzt zů nacht gessen / **102.** unnd auch von der raiss müd waren / entschlieff yederman und ward gar still / **103.** Aber in der junckfrawen augen war kein schlaaff / sunder ein schweres gedencken in irem hertzen. **104.** Und da sie niemandt horte fieng sie schmertzlichen an zů seufftzen und wainen / und sprach / **105.** Du gott Apollo du straffst uns hertter dann wir verdient haben / hastu nit mit dem genůg unnd dich gerochen / das mit uns fürgangen? **106.** Wir haben unser freund / hab / und gůt verloren / **107–108.** auff dem Meer vil hundert gefahr erlitten / von den Meerraubern gefangen / yetzundt in diser mörder händ auch kummen sind / und müssen noch grosse not / schand / schad / dann dise erleiden / wann würts ein aussgang haben? **109–110.** Aber der todt würt solchen schmertzen allen wenden / sol mich ein schandtlicher rauber unzüchtigklich erkennen / **111.** das doch mein allerliebster Theagenes nie begert. Apollo sey du Richter / ich will dem wol fürkummen / ich will mein jungfrawschafft biss in den todt behalten / ein schön unnd rein keusch gedächtnüss hinder mir verlassen / **112. [113.]** und yetzundt mit eim strick mein leben enden. **114.** In solcher red erwacht Theagenes / unnd wie er die letsten wort gehört / wischt er uff / lieff zů ihr / hielt sie und sprach / **115.** Lass von disem bösen fürnemmen / mein hertz liebste Chariclia / ja du klagst nit unbillich / aber du würst mit solcher that die götter mehr erzürnen / dann sie uns genädig machen / Sie lassen sich mit trutzen nit erwaichen / sonder vil mehr erzürnen / **[116–118.] 119. [120–121.]** aber mit bitten werden sie genädig / dann was gewaltig ist / will gebetten sein. **122.** Da sagt sie / Du hast recht geredt / mein liebster Theagene und mich wider erquickt / aber sag mir mein liebstes hertz / wie staht es umb dich und deine wunden? **123.** Da sprach Theagenes / seither dem abent / ist mir bass worden / dann der jüngling hat mir die geschwolnen wunden gemiltert / und mir zůgesagt / er wöll ein kraut bekumen / wann ichs zům dritten mal darauff legen werde / so soll ich heyl sein / **124.** dann er sagt / er hab das erfaren / das der Hauptman seine knecht so sie auff dem raub verwundt werden / so bald wider heyle. **125.** Aus solchem gespräch erwacht der jüngling der sie verwaren solt / geht zů inen tröst sie / spricht / **126. [127.]** Das ich ein mitleiden mit euch habe / geschicht nicht vergebens / dann ich binn euers glücks auch theylhafftig / ir erbarmen mich das ihr Griechen sind **128.** dann ich binn auch ein Griech und aus Griechenland geboren / Da schreyen sie beyde vor frewden / die Götter wöllen dich bewaren / bistu auch ein Griech? **129. [130–133.]** Er antwort ja / mit der sprach unnd geburt. Theagenes fragt / Lieber wie heistu? Der jüngling sagt / ich heiss Cnemon. Aus welcher statt sprach Theagenes? Cnemon von Athen. **134.** Theagenes. Welches glück hatt dich hieher tragen? Cnemon. Frag yetzund nit dann ich möcht euch eueren schmertzen mehren / **135.** darzů wer die nacht zů kurtz das zů erzelen / so sind wir auch schläfferig und müd. Theagenes sprach / wir lassen nicht nach / biss du es uns sagst / dann es würt uns ein grosser trost sein / **136.** dieweil wir ein gleichnüs unsers unfahls hören. **137.** Also fieng Cnemon an sein handel zů erzelen.

Das IV. Capitel.

Es erzelet der knecht Cnemon dem Theagene und Chariclia seinen unfahl / der zwischen ime und seiner stieffmůter sich zůgetragen / und wie Thisbe zůwegen brachte das Cnemon solt umbkommen sein.

138. Mein vatter der hatt Aristippus geheissen / **139.** einer aus den höchsten ämptern der statt / an reychthumb den gemeinen burgern gleich. Unnd als es sich von den Göttern geschickt / **140. [141.]** das mein můter gestorben / **142.** hatt er sich zům andern mahl verhewrat / und hatt zů einem weib

genummen / **143.** ein ansehenliche fraw / aber eins sehr falschen bösen hertzen / die hiess Demeneta / **144.** Es war ubel angesehen / meins bedunckens / dann ich war ein einiger sůn / **145.** der vatter war alt / hatt noch ein kleine zeit zů leben. **146.** Nůn wie die stieffmůter ins haus kam / **[147.] 148.** underwand sie sich gleich alle ding in iren gewalt zů bringen / so kundt sie meinem vatter so wol schmeichlen / das er thet was sie wolte / **149.** sie war auch mit falschen listen vor andern weybern abgerichtet / **150.** sie reytzte ihn zů zorn gegen ander leuten wann sie wolt / **151.** und so er dann grimmig uber einen was dem sie wol wolte / kondte sie ihm sein zorn gleich benemen / **152.** gieng er hienweg so seufftzet sie sehr / kam er dann wider / so lieff sie im entgegen / schuldiget in er wer lang aus gewesen / sprach sie müsst in seinem lang abwesen sterben / **153.** umbfieng ihn / küsst in / dann wainet sie ein wenig. **[154.] 155.** Mit disem ward der vatter gar verzaubert / das er all sein hertz und gemüt in sie satzte / und ohne betrug zů sein vermeinte. Auch so hatt sie mich lieb wie ihr leiblich kindt / sagte sie das der vatter horte / und zů zeyten küsste sie mich auch / als ob sie sich in abwesen des vatters erfrewte. **156.** Ich liess es geschehen / gedachte nicht arges / und verwundert mich das sie so ein mütterlich hertz zů mir hatt. **157.** Da sie aber offt zů mir kam / unnd mich vilmahl küsste / auch sich neher zů mir thet / dann sich zimte / **158.** mich weiters unnd mehr anfahe dann züchtig sein mochte / fiel ich in ein argkwon / flohe sie und weret mich wann sie mir schmeichlen wolte / **159.** Ich underlass zů sagen wie wunderbarlich sie mir nach gestelt / was sie mir als verhaissen hatt zů geben / **160.** dann nandt sie mich ihr kindlin / dann ihr hertzlin / und ein jungen erben / auch ihr aigne seel / und gab mir vil lieblicher nammen / damit sie mich reytzte sie zůlieben. **161.** Aber was geschahe zům letsten da man das fest der göttin Minerve und Palladis hielte unnd ich noch ein jüngling war / der auch nach altem brauch / **162.** mit andern jungen zů dem fest singen můsst / war schön angethon / darzů mit einem krantz gekrönt. **163.** Wie ich aber vom fest heim kam / und sie mich ersicht / kondte sie sich nimmer endthalten / auch die liebe nicht bergen / laufft mir mit uffgethonen armen entgegen / umbfacht mich / **164.** küsst mich nent mich ihr seel / ihr schatz / ihr hertz / ir leben und sterben / **165.** Was meinen ihr zwey das ich gedacht / es ist ein schand das ichs sagen soll? **166.** Es war der brauch / das die männer nicht weit vom Tempel in einem flecken / zů nacht assen / unnd bliben ubernacht daselbst / **167.** under disen war mein vatter auch / das abwesen beklagte sie sich gegen dem vatter wie er hienweg gienge / aber sie hatt ein schalck im hertzen / **168.** dann so bald es nacht ward / kam sie zů mir in mein kammer / **169.** begerte in mein beht / griff mich an / umbfieng mich / küsste mich / **170.** begerte an mich das weder göttlich noch ehrlich was. **171.** Wie ich aber das so grob verstehn můsste / hatte ich gros abscheuhen daran / widert mich hefftig / **172.** widersprach ihr und sonderlich / das ich meinen lieben vatter nicht schenden wolte / wann ich ihr gleich sonst wilfaren thet / **173.** aber sie wolt nicht nachlassen / ich dörffte dessen nicht besorgen / **174.** es würde sein niemand innen / unnd ob es der vatter gleich mercken würde / so köndt sie ims ausreden / darzů hetten wir yetzund fůg unnd stadt / unverhindert von yederman. **175.** Und da sie nicht wolt nachlassen trib ich sie mit scheltwortten von mir / drawende das von ihr zů öffnen. **176.** Da sie nůn mein ernst sahe / erseufftzet sie aus dieffem hertzen / wainte / schweyg weitter still / gienge hienweg / **177.** legt sich nider / ich kan gedencken / sie hab die selbige nacht betrachtet / wie sie mir ein pancket schencken wölle / als auch geschehen ist. **178.** Sie kam nimmer aus dem beth / biss der vatter heim kam / er fragt sie was ihr bräst / **179.** sie aber sprach sie wer sehr hefftig kranck. Der vatter wolt nicht auffhören zů fragen / sie sagt ihm dann wo ihr weh were / wer ihr gethan hett / und was kranckheit es sein möchte? **180.** Da fieng sie an mit klagender stimm und sprach / Der jüngling unser sůn den ich vilmal für dich geliebt hab / das ich mit den göttern bezeuge / **181.** der ist an meiner kranckheit schuldig / dann wie du nicht daheimen gewesen bist / hatt er sich unzüchtiger weyss und geberden gegen mir erzeigt / **182.** wie ich in aber gestrafft / wie du wol von mir waist das ichs offt gethan / und auch nicht in ein argwon als ein stieffmůter kem / **183.** hab ich gesagt er soll sich der hůrey und füllerey endthalten / und sonderlich gegen mir als gegen seiner můter / aber er hat mir zůgemůttet / **184.** das ich dirs schamm halben nicht sagen darff / da ich ihm aber nicht gehorchen hab wöllen / **185.** da ist er erzürnt / **186.** und ich waiss nicht wie ers erfaren / oder wargenummen / das ich mit einem kind gang / welchs ich kurtzlich von dir empfangen / doch verborgen gehalten / biss ich der sachen kundtlicher wer worden / nam mich in der unsinnigkeit reiss mich nider / sprang mir mit füssen auff den leib. **187.** Wie

ich nůn also halber todt lag / ist er von mir gangen / also kundt ich kaum ins beth kummen / **188.** von stundan ward mir weh wie dann schwangeren frawen geschicht / binn also umb die frucht dein und meins leibs kummen / yetzund hastu die ursach meiner kranckheit.

189. Als sie solchs gesagt / fragt der vatter nicht weitter / redt auch nicht / forscht nit / oder gedacht das es aus neid oder betrug geschehen möchte / gieng stracks mich zů sůchen / findt mich in einem gemach des hauses / kam gelauffen / mir aller sach unwissen / **190.** schlůg mich mit feusten / rüfft den knechten die hielten mich / geisslet mich / **191.** sagt niemandts warumb es geschehe. Wie er mich nůn wol abgeschlagen / **192.** fieng ich an zů reden / **193.** sagt vatter es ist allweg der brauch / wann man einen straffen will / sagt man ihm zůvor warumb das geschicht / **194.** aber ich würd geschlagen / waiss mich inn keiner sach schuldig / wolt gern nach disen straichen wissen / was ich verschuldt hette. **195.** Da fieng der vatter gar zornigklich an unnd sprach / Du verflůchter lecker und böswicht / wiltu yetzundt dein schändtliche that mit unwissenheit verantworten / **196.** soll ich dir den handel erst von newem erkleren / das dich die götter verderben müssen / **197.** gieng also zornig wider zů der stieffmůtter / sie zů trösten / **198.** Sie hatt aber mit disem kein vernügen gegen mir / sonder rüstet einen anderen handel zů / ob ich noch möcht umbs leben kummen / **199.** Sie hatt ein magt die hies Thisbe / welche sehr schön war / unnd kundt wol die harpffen schlagen / **200.** mit der machte sie ein heimlichen packt / wie ir hören werdt. Sie richtet sie an das sie umb mich bůlen solte / damit sie / das so sie im sinn hatt vollbringen kündte / **201.** das thet die magt bald / sie gieng mir nach / gab mir liebliche wort / und erzeigt sich holtsälig gegen mir / **202.** gleich stach mich der narr / **203.** das ich gedacht du můst gewiss in kurtzer zeit sehr hüpsch sein worden / dann wann ich sie vorhien lieben wolt / und mich freundtlich zů ihr thet / wolte sie mein kein genad haben / **204.** sie kam zů nacht inn mein kammer / ich nam sie an / pflegt der liebe mit ihr / **205.** sie kam offt wider / wir waren tag und nacht bey einander / unnd da sie so gar ohne scheu zů mir kam / warnet ich sie / damit sie es still hielte / **206.** dann wo es ihr fraw die Demeneta erfür / möchte sie hernach schleichen uns bey einander erwischen. **207.** Da ich ihr solchs sagte spricht sie / O Cnemon / wie bistu so gar einfeltig / **208.** meinstu das es gefahrlich sey / wann ich gleich als ein magt / die erkaufft ist / bey dir gefunden würd / **209.** was meinstu dann was pein und gefahr dein stieffmůter leyden würde / die sich so gar fromb schetzt / auch mit dem vatter verehelicht / und waiss das ir der todt darauff steht / nit desto weniger treibt sie hůrerey / unnd bricht die ehe mit einem andern. / **210.** Ich sprach lieber schweig ich kans nit glauben / Wie / nit glauben sagt sie? **211.** ich will dich füren dise nacht / so du wilt / das du den ehebruch sehen und finden můst / **212.** Ja freylich wolt ichs gern sehen sprach ich. Da fieng sie an und sagt / deinet halben will ichs gern thůn / damit du dich an ihr rechen magst / und meinet halben thů ichs auch / **213.** dann sie eyfert von deinet wegen mit mir / můss täglich vil leyden / derhalben hastu ein mans hertz / so můstu mir und dir den schmertzen wenden. **214.** Und da ich ihr das verhies / gieng sie hienweg. **[215.]** **216.** In der nacht kam sie wider / wecket mich aus dem schlaff / sprach der ehebrecher wer im hauss / und mein vatter wer nötig hienweg auff ein dorff gangen / **217.** ich solt auff sein / und solche laster rechen / das würd mir ein gross lob bringen / **218.** Ich war geschwind uff / versahe mich mit gůtter gewehr / damit er mir kein schaden thet / oder entlieffe / nam ein bloss schwerdt in die hand / **219.** die Thisbe gieng vor / ich hienach. Und wie wir zů der kammer kamen / sahe ich ein liecht darinn / lůgt durch ein klunsen der thür / da sahe ich zwey im beth ligen / **220.** die thür war hart beschlossen / Ich war voll grimm und zorn / drat die thür in stücken / sprang in die kammer dem beth zů / schrey Wo ist der böswicht / **221.** der frommen keuschen frawen bůl. Und dieweil ich also redt / het ich im willen sie beyde zůerstechen. In dem so felt mein vatter nackendt aus dem beth / falt auff die knie / hebt die hend auff **222.** und schreyt / O lieber sůn vergiss dich nicht an mir / sey nicht zů gäch / schon meins alters / gedenck das ich dich erzogen hab / haben wir dich erzürnt so haben wir doch nicht sovil beschuldt / das du uns tödtest / **223.** lass dich den zorn nicht uberwinden / das du an deins vatters todt / mit deiner handt schuldig werdest. Also mit erbärmklichen worten batt er mich / sein zůverschonen. Da ich meinen vatter sahe / erschracke ich so hart / vermeinte ich / der donder hett mich geschlagen / **224.** stůnd wie ein stock / mich nach der Thisbe umbzůsehen / sie aber hatt sich verborgen / lůgt in der kammer hien und wider / kundt nit reden / wusst nit was ich thůn solt / **225.** aller mein leib zittert mir / das mir auch das schwert aus den henden fiel. Da das

Demeneta ersah / sprang sie herzů erwüscht das schwert / warffs hinweg. **226.** Wie nůn der vater des schwerts halben sicher was / und ich so gar erschrocken / lieff er mich an warff mich nider / růfft umb hilff unnd liess mir hend und füss binden / **227.** da kam erst Demeneta und sagt zů meinem vatter. Sihestu yetzund das war ist das ich dir zůvor geklagt habe. **228.** Ja sagt der vatter / erst můss ichs glauben / aber wann ich mich verantworten wolt / weil ich also gebunden lag / wolt er mich nit hören / lies mich die nacht also ligen / **229–230.** unnd so bald es tag ward liess er mich auff den platz füren / růfft die herren umb recht an / **231.** sprach / Sehend disen argen bůben / **232.** der mir zům ersten geboren worden / den ich zart erzogen hab / den ich studieren und in künsten lehren hab lassen / auff den ich gemeindt mein alter zů setzen / den ich der statt gedacht nutz zůsein / **[233.] 234.** diser arg lecker / hatt mein weib schenden wöllen / darzů hatt mich und sie / so das glück nicht darvor gewesen wer / umbbringen unnd ermörden wöllen / **235.** den hab ich euch fürgestelt / euer urtheyl darüber zůgeben / was mit ihm zů handlen sey / **236.** wiewol ich macht hett in selber umbzůbringen / doch will ich lieber ersterbe nach dem urtheyl und gesatz / dann von meinen eignen händen / machen mit im nach ewerm gefallen / **237.** und wainte hiemit hefftig / die stieffmůter wainte auch klagte mich / doch mit falschem hertzen / sprechende / ich erbarmt sie hart / das mich der teufel also geraitzt hette / meinen ältern schand an zů thůn / und sie zů ermörden. **238.** Als ich mich aber verantworten wolt / kompt einer der mich hart und hefftig anredet / fragt ob ich ein schwerdt uber mein vatter gezuckt / und in die kammer kommen were. **239.** Ich můsst bekennen das es also were / aber mit underscheid / **240.** da schrey menigklich / Einer schrey man solt mich versteinigen / der ander man solt mich dem hencker uberantworten / der dritt man solt mich uber ein felsen abstürtzen.

Das V. Capitel.

Wie Cnemon ins ellendt verwisen worden / und wie seiner mitgsellen einer in wider an eim frembden ort gefunden / im anzeigt wie es seiner stieffmůter gangen sey / damit er gerochen worden.

241. Die weil sie zů rhat giengen wie sie mich tödten und mit was schweren tods sie mich straffen wolten / **242.** Schrey ich under dem getümmel uber laut / O Demeneta / O stieffmůter / O du falsches weyb / deinet halben würd ich ohn mein verschuldung hieher gestelt / von deiner bossheit wegen würd ich getödtet / **243.** ich kumm unschuldig umb mein junges leben. **244.** Solch mein geschrey horten etlich / wiewol schier unmüglich von wegen des grossen getümels des volcks / es sagts einer dem andern was ich geredt hatte / und wurden gegen der Demeneta argwönig und gaben zům theil meinen worten glauben. **[245.] 246.** In disem kam das urtheil von sechzehen hundert personen gefelt / man solte mich in ein dieffe klufft uber ein felsen abstürtzen. **247.** Darwider waren auff tausendt personen die gegen der Demeneta argwönig / sie hette mir solchs spiel / wie dann andere stieffmůter gethan / aus neid zůgerüst / **248.** die wolten / dieweil ich das schwerdt uber mein vatter gezuckt / wie ich bekant hette / solte man mich ins ellend verschicken. **249.** In solchem zwyspalt ward ein uff lauff / doch letstlich wie sich baide partheyen underrichtet hatten / fielen auch etlich von der andern seitten zů den tausenden / und die erhielten ihr meinung mit gewaldt. **250.** Also ward ich von meines vatters hauss ausgestossen / nacket und plos hienweg gejagt. **251.** Die götter aber haben meiner stieffmůter ihr falsche untrew vergolten und mich gerochen / **252.** das will ich euch ein ander mal erzelen / dann es yetzund zeit zůschlaffen ist / es ist spat / so bedörffen ihr auch rhů / dann ihr kranck und müde sind. **253.** Da sprach Theagenes mit nichten soltu auffhören zů erzelen / du beschwerest uns mehr mit deinem schweigen dann mit erzelung der geschichten / derhalben far für zů sagen wie es ergangen ist. Nůn hören zů **254.** sprach Cnemon / dieweil irs also haben wöllen / **255.** wie ich mein urtheil entpfangen / můst ich mich aus der statt packen / arm / trostlos / in der ich vorhien ehrlich gehalten ward / můste yetzund verspott und mit grosser scham weichen / darzů waren vil tausendt menschen die mich kanten / **256.** ich dorffte keinen aus grosser trübsal unnd schamm umb einig hilff ansprechen / **257.** gieng inn die schiflende des

Meers / da fande ich ohn gefehr ein schiff das vom land sties / **258.** darin sas ich und fůr mit inen biss inn die statt Aegener / auch in Griechenland gelegen / **259. [260.], 261.** so hatte ich offt daheimen vernommen / wie meiner můter fründ da woneten / fragte nach inen fand sie auch / sie namen mich auff und hielten mich wol. **262.** Und wie ich biss in die zwentzig tag da gelegen / gieng ich eins mals am Meer spatzieren nach meiner gwonheit / **263.** in dem so sihe ich von fernem ein schiff daher kommen / stůnd also still wartende was es news brächte. Wie es aber an das port kam / und ehe der schiffman das brücklin heraus an das land legt / **264.** springt einer aus dem schiff zů mir an das land / laufft zů mir / umbfacht mich und küsst mich / Und wie ich in besihe / so ist es meiner mitgesellen einer genant **265.** Charias schreit und spricht. O Cnemon ich bring dir gůte botschafft / du bist gerochen worden an deiner feindin / dann Demeneta ist gestorben. **266.** Ich sprach zů ihm / O Charia / die götter wöllen dir dein leben fristen / **267.** sag an was frölicher bottschafft? wie ists gangen? ich förcht sie sey eins gůten tods gestorben / und nit eins tods wie sie umb mich verdient hatt. Charias sprach / mein Cnemon die gerechtigkait verlasst niemands / als Hesiodus spricht / unnd so einer ein zeitlang mit falscheit hiendurch kompt / mag es doch die leng nicht beston / **268.** sonder kompt an tag / also hatt Demeneta auch ihr end genommen / dann es ist als offenbar worden / wie sie mit dir umbgangen / darzů hatt mirs Thisbe / als sie mein gůt kundtschafft gehabt / von wort zů wort erzelet. **269.** Nach dem dein unglückseliger vatter hatte zů wegen bracht das du unschuldig deins vatters hauses und der statt ins ellend verwisen worden bist / hatt es in hefftig gerauen / unnd ist ausserhalb der statt weit von leuten in einem hoff der sein war / gangen / darinn beklagt er seinen unfahl unnd fürte ein kläglichs wesen / **270.** Die Demeneta aber ward halber unsinnig / dann sie fieng dich erst an recht zůlieben nach deinem abscheid / sie wainte und heulte ohne underlass / sich erzeigende / als ob sie gross laid aus müterlichem hertzen deinethalben hette / aber es war nicht deinethalben / sonder irenthalben angesehen / **271.** schrey tag und nacht. O Cnemon / O mein sůn / O mein frewd / O mein eigen hertz woh bistu? wie geht es dir? **272.** hatt ein solch jämerlichs wesen das auch ihr nachbeurin ein mitleiden mit ihr hatten / unnd sich verwunderten das ein stieffmůter sich eins stieffkinds so hefftig anneme / sie trösten sie / redtens ihr von hertzen / aber sie merckten den rechten butzen nicht warumb es ihr zůthůn war / wissten nicht woh sie der schůch druckte / ja sie fiel etwan in ohnmacht / wann sie ein wenig zů ihr selbst kam / **273.** das sie und die Thisbe allein waren / fieng sie an die Thisbe zů schelten / gab ihr die schuld / sie hette die sach nit recht versehen / sie wer auch dessen ein ursach das Cnemon hett weichen müssen / sprach also / Du verflůchte / wie bistu so schnell gewesen unglück anzůrichten? **274.** hastu nicht verziehen können biss mir der zorn vergangen were / und ich mich eins andern bedacht hette? du hast mich meins liebhabers beraubt / dessen ich sonst wol mit lüsten genossen hett / dann da er nit gleich erstmals sich meiner begird ergeben wolt / so wer er die leng durch mein anreitzung bewegt und mir zů theil worden. **275.** Solches redet sie mit zornigem gemüt / darbey Thisbe abnemen kunte / das ihr von der Demeneta ein gros ubel und böser handel künfftig sein würde. Unnd da sie die fraw also erzürnt sahe / auch das sie baide in der lieb unnd zorn unsinnig war / gedacht sie sich mit list zů erretten und der straff fürzůkummen / gieng zů der frawen sprach. Fraw was ist das für ein unmůt? warumb beschuldigest dein trewe dienerin und magt / die weil ich dir in all weg gehorsam und zů yeder sach behilflich gewesen binn / und noch thůn? Ist es yetzund in diser sach nicht nach deinem willen gangen / gedenck das das glück daran schuldig sey / sicht es dich aber für gůt an / das ich dir aus disem trübsal helffen soll / zeig mirs an ich will mein müglichen fleyss ankeren. **276.** Die fraw antwurt / es ist nicht zůerfinden damit mir wider zů helffen were / dann mein frewd / hertz / leib unnd leben / ist weit von mir geschaiden / **277.** alle hoffnung ist bey mir aus / **278.** dieweil er in weitten frembden landen / das kein mensch nit waisst woh er hienkommen ist / hett man ihn doch versteiniget oder sunst umb bracht / so wer mein lieb mit ihm verloschen. Aber dieweil er noch lebt / so sihe ich ihn stets vor mir / rede mit im / und werde selbst schamrodt / můss auch gedencken woh er hien kompt / wirt er solche unzimliche begirden von mir sagen / thůt ers gleich nicht / unnd ich ihm gern nach zöge / in welchem land solt ich ihn sůchen / er hatt im nit unrecht gethan / das er seins vatters beth nicht vermeligen wöllen. Ach hett ich noch ein gůten fůg mit ihm zů reden / warumb bin ich ihm so hart gewesen / ich hab gethan als eine die ihm hessig gewesen / den ich doch sehr hefftig geliebt habe / das bekrenckt mich / das thůt mir weh. Ach mir armen

weib / ey der grewlichen handlung / aber die götter thůn mir nicht unrecht das sie mir solchen schmertzen mehren / ich wais nit was ich thů / woh soll ich hien? **279–280.** wer gibt mir raht? O Thisbe du hast vor von deiner hilff gesagt / darinn du mir noch magst dienstlich sein / ich bitt hilff / raht / sůch / lauff / ob du mein kummer magst leichtern / sunst wirt kein ander mittel bey mir sein dann der bitter tod. Mit dem ein messer zuckend / sich zůerstechen. Die magt erwüscht sie / sprechende / Fraw sind frölich / ich kan euch wolhelffen / richtet sie uff / bekrefftiget sie mit wassern biss sie ein wenig wider zů ihr selbst kompt unnd sagt. Es meint meniglich in der statt Athen / Cnemon sey dem urtheil so ihm auffgelegt / nachkommen / und ins ellend entwichen / **281.** ich hab aber deinethalben grosse sorg und nachfrag gehabt / und ist mir unverborgen das er noch nahet umb die statt heimlich vorhanden.

Das VI. Capitel.

Thisbe besorget sich vor der Demeneta / findt einen list damit die fraw zůerfreuen / doch aus falschem hertzen / unnd bringt sovil zů wegen / das sich Demeneta uber ein felsen abstürtzet falt zů todt.

Ich glaub das du habest etwann von einer gehört die ist ein harpffen schlägerin / heist Arsina / zů welcher Cnemon auch vil gewont hat / die selbig Arsina da sie den unfal Cnemonis gehört hatt / hatt sie ihn bey nacht uffgenummen / behalt ihn heimlich im hauss / und hatt im verheissen / wann sie ir sachen uff ein ort gemacht / wöll sie mit im darvon ziehen. **282.** Demeneta fieng an und sagt / O du glücksälige Arsina / das du so vil zů wegen bracht hast / damit du auch des flüchtigen Cnemonis geniessen kanst / **283.** aber was hilffst mich armes weib? Thisbe sagt / O fraw gar vill hilfft es dich / dann Arsina ist mir sehr wol bekandt und mein gůtte gespiel / so will ich mich annemen / das ich den Cnemonem hefftig geliebt und noch liebe / die weill er dann und sie mit einander darvon wöllen / **284.** will ich sie bitten das sie mir günne ein eyntzige nacht bey ihm zů ligen / das würt sie mir gar nit abschlagen / wo dann dis geschicht / so můstu an mein statt zů ihm ligen / und deinen lang begerten willen erfüllen / damit würt die unsinnige liebe inn deinem gemüt zergehn / dann es hilfft vil zů der sach / wann das liebhabende das uberkumpt / das es hefftig begert / die brennende flammen zů leschen / und wo dir gleich noch etwas der liebe im hertzen blibe / so kan ich dir weitters rhaten / allein das würt der erst und best weg sein. Solche anschleg gefallen der Demeneta / lobet die sehr / batt die magt solchem uffs fürderlichst nach zů kommen / mit verheissungen des ihr leben lang zů geniessen. **285.** Die magt ernant einen tag das auszůrichten und gieng zů der Arsina sprach zů ir / **286.** Kenstu nit einen der heist Teledemus. Arsina sprach / ja. Sie sprach / ich bitt dich du wöllest mich und in hinacht inn deinem hause lassen ligen / dann ich habs im verheissen / und wann ich mein fraw schlaffen gefüre / so will ich kommen. Die Arsina saget irs zu. **287.** Demnach lieff die Thisbe zů deinem vatter Aristippo auff den hoff / **288.** spricht also / Herr ich binn zů dir kommen / mich selbst zů beschuldigen / du magst mich nach deinem willen straffen / dann ich binn ein ursach das du deinen sůn ins ellend geschickt hast / **289.** wie wol nit gern / aber dennocht hab ich darzů geholffen / **290.** dann ich hab gemerckt das dein weib sich dein nit gehalten / und dein beht mit dem ehebruch besudelt / ich hab auch besorgt / du werdest die sach durch einen andern erfaren / so hab ich mein straff selbst erachten können / so ich dirs nicht zůvor anzeigen würde / zů dem hastu mich erbarmet / das du sie so gar lieb gehabt und sie dich so schendtlich betrogen / hab mich doch entsetzt dir solchs selbst anzůzeigen / sonder ich binn zů dem jungen herren / deinem sůn gangen / hab ihm zůverstehn geben / die selbige nacht / wie dein weib des ehbruchs zů zeitten pflegte. Da er solchs vernam / **291.** würt er grimmig (wie er dann wie du waist vorhien mit ir in grossem unwillen gewesen) verstunde er die red letz / vermeindt der ehbrecher were uff die stund vorhanden. Wie ich im das sagt / erwischt er sein schwert / was ich an im hielt / was ich sagte er wer yetzund nit vorhanden halff als nit / hörte noch sahe nit / **292.** lieff deiner kammer zů wie ein unsinniger / wie es aber gangen ist hastu leider wol gesehen / yetzundt aber ist es zeit das du dich rechest an der unbilligkeyt deines sůns / die ihm von deinem falschen weib geschehen ist / dann ich dirs auff

den heutigen tag zeigen wil / das dein fraw ein ehbrecherin ist / darzů inn einem schnöden bösen hürischen hause ausserhalb der statt / in dem sie nůn offt ubernacht gelegen. **293.** Aristippus aber sagt / ist es sach das du mir das zeigest / so will ich dich frey lassen und reichlich begaben / unnd wirt mein gemüdt erfrewt / auch ich wider lebendig / das ich mich an meiner feindin rechen soll / **294.** ich hab vil geargwont die sachen stůnden nit recht / aber dannocht gschwigen / was sol ich thůn das sag mir? Thisbe sagt / **295.** Weistu den garten da man die bilger begrabt / da wart mein auff den abent. Als bald Aristippus das hort / bewilliget er zů kommen. Bald lieff sie zů der Demeneta sprechende / fraw rüft dich / du můst hüpsch geziert kommen / dann alles was ich dir verheissen hab / ist versehen und zůgerüst. Sie aber war nicht faul / zieret sich unnd thet alles das sie die magt hiess. **296.** Wie es nůn abent war / giengen sie mit einander / Wie sie schier zům haus kamen / lies sie die fraw an einem ort sten und lieff sie voran zů der Arsina sprach / das sie dieweil in ein ander gemach gieng / dann der jüngling würde sich schammen so er yemands frembdes sehe / dessen war Arsina wol zůfriden. Also holt sie Demeneta / leget sie in ein kammer in das beth / lescht das liecht aus / damit wann Cnemon käm / sprach sie / das er dich nicht erkenn / solt auch nit vil mit ihm reden / dann ich in bescheiden würd bald zů kommen. Wie sie nůn von ihr gieng / **297.** lieff sie schnell zů Aristippo da sie ihn hien bescheiden / kum schnell sprach sie / unnd lůg das du den ehebrecher bindest / damit er dir nit entrinne dann sie sind bey einander. Erfolget ihr nach / und da sie zů dem hauss kamen / **298.** gieng er in die kammer und sahe ein wenig vom monschein das beth / lieff hienzů schrey / O ihr götter helffen / He he hab ich dich da erwüscht. Die weil Aristippus also schreyet / **299.** machet die Thisbe ein krachen mit der thür / schreyt uberlaut / O weh / o weh / der ehebrecher ist entrunnen / schaw herr das du die ehebrecherin behaltest. Aristippus sprach / **300.** Sey keck / ich hab die schandtlose verflüchte / die ich lengst begert habe / band sie unnd fürt sie der statt zů. Demeneta aber war erschrocken / bedacht ohne zweyfel beyderley schande / so sie begangen / wusst auch wol mit was straff sie bezalt würde / darzů schandtlich betrogen / gieng also unredend gefangen mit. **301.** Und aber da sie nahet bey den brunnen kamen / da man pflegt in der höhe zů opffern / wie du waist / reiss sie sich aus seinen henden unnd stürtzet uber ab auff den kopff / **302.** also lag die schandtliche schandtlich. Wie das Aristippus sahe sprach er / Du hast ohne urtheyl dein recht urtheyl entpfangen / liess sie also ligen / gieng in die statt zaigt solchen handel an / und warde darnach mit dein freunden zů raht dich aus dem ellend / so man dich erfragen kondte zů holen / **303.** ob sie also beschlossen oder nicht / kan ich nicht wissen / dann ich binn in disem meinem geschefft nach / hieher geschiffet / das soltu aber hoffen das die gantze gemein daran ist / das du wider auffgenommen werdest / unnd dein vatter dich wider annemen werde. Das hatt mir mein gesell Charias gesagt / wie mirs aber weiter gangen und wie ich hieher in dises ellend da du Theagene unnd Chariclia bist / kommen bin / will ich mit der zeit auch erzelen **304.** fieng hiemit an zů wainen / es wainten die zwey gefangnen mit ihm ihr ellend bedenckend / wainten so lang biss sie alle drey darüber endtschlaffen theten / wie dann gewonlich geschicht.

Das VII. Capitel.

Der Hauptmann Thianis hatt einen traum / beschickt seine mitgsellen / bitt umb die junckfraw die zů ehelichen / sie bewilligen all und schlůgen an die hochzeit zů halten.

305. Als aber yetzund der rauber Hauptman / welcher Thiamus hiess / einen gůtten schlaaff gethan / in dem er etliche treum gehabt / erwachte er und gedacht also was im getraumpt hette / **306.** es war fast gegen morgen / wann sich tag und nacht scheiden thůt / in solchem nach gedenckenn entschlieff er widerumb / und kam ihm ein solcher traum für / Es bedunckte ihn wie er gehn Memphi in die stat kam / **307.** und gieng in den Tempel Isidis / und sahe das in allen winckeln liechter angezündet waren / und als vol fewer. Es lagen auch alle altar voller geschlachter thier / darzů mit blůt besprengt zům opffer / der ein und umbgang war uber al gantz voll von leuten die ein gross getöss machten / **308.** da

er aber mitten in tempel kam / dauchte in wie die göttin des Tempels gegen im gieng und fürte Charicliam an der handt / und sprach / Dise jungfraw vertraw ich dir auff gůtten glauben / wie wol du sie hast / so hastu sie doch nit / **309.** aber du würst ungerecht gegen ir sein unnd disen hastu erschlagen / sie würdt aber auss deinen henden entrinnen und nit getödt werden. **310.** Und wie er erwachte warde im angst / gedacht hin und wider / wie er den trawm ausslegen und verstehn solte / dan er solchs eygentlich im trawm gesehen / demnach wie er lang nach denckens hatte / verstůnde ers bey im also / du würst die jungfraw haben und nit haben / du würst sie haben / das ist / zů einem weib / und würst sie nit haben / das ist / sie ist vileicht kein jungkfraw mehr / sonder geschwecht / und wirst sie underston zů dötten / das ist / du hast gemeint sie sey ein jungkfraw und also jung sie verzeren. Aber sie würdt dir entrinnen / das ist / sie würdt nit not und zwang leiden / und leget bey sich selbst den trawm also auss. **311.** In dem so leuchtet der helle morgen aus den wolcken / und thůt sich die sonn auff das gebürg / da stůnde er auff und beschickte alle die so im underthon waren / **312.** liess allen raub herfür auff den platz tragen / befal dem Cnemoni / das er die zwey gefangnen auch herzů brecht. Wie Cnemon den gefangnen anzeyget / wie sie solten mit ihm zů seinem herren gehn / fiengen sie an zů wainen / sprachen / was unglücks und trübsal würt uns jetz zů handen gehn / wir bitten dich Cnemon von wegen der landsmanschafft / stehe uns bey und bis uns rhätlich. Er tröstet sie / verhiess ihnen bey zů stehn / sie allein solten eins frölichen gemüts sein / **313.** Sprach sein herr were nicht also eins tyrannischen hertzen / er were auch eins herlichen herkommens / und freundtlich er geberden / Das er aber yetzundt thete / geschehe auss sonderer nott / unnd müste sich yetzundt inn solchem standt erneren. **314.** Da sie nůn Cnemon getröstet unnd mit sich brachte / stůnde Thiamus auff ein sonder ort das ihn yederman sehen konte und redt zů seinem volck also / **315.** Ihr lieben mitbrüder unnd gesellen / ihr haben nůn mein gemüdt ein zeitlang wol erkandt / was ich gegen euch gesinnet bin / **316.** So wissen ir auch das ich ein sůn des obersten priesters zů Memphis bin / und da mein vatter mit todt abgangen / das mich mein brůder der jünger ist dann ich / mit listen umb das priesterthumb gebracht / darumb bin ich zů euch geflohen / **317.** euch gebetten und angerüfft mir behilflich zů sein / damit ich wider zů meinen ehren unnd reichthumb kommen möge / solchs befalhe er alweg Cnemoni den zweyen gefangnen zů verdolmetschen / dann er konte yetzund gůt Aegyptisch. Weitters sagt Thiamus / **318.** Ich binn ein zeitlang ewer hauptman und herr gewesen / wir haben vil uberkummen und geraubet / ich aber hab mir noch nie nicht etwas sonders zů einem voraus / wie ich wol zů thůn hette behalten / sondern mit euch in gleiche theylung getretten / es sei in goldt / silber / edelgestein / und was wir bekummen haben. So wissen ihr das ich ye unnd alweg gegen den gefangnen / und sonderlich gegen weibs bildern / eins senfften gemüts gewesen / entweder ich hab die euch in der theylung abkaufft oder minder genummen für sie / so wir getheilt haben / oder hab sie mit ewerem gůten willen frey hienweg ziehen lassen. **319.** Aber yetzundt ist ein einige bitt an euch / das ihr mir aus disem raub ein einig stück gůtwillig zů lassen wöllen / Das ist dise ausländische Junckfraw / unnd wiewol ich so vil macht hette die für mich selbst zůbehalten / doch will ich sie lieber mit ewerem gůten willen haben / dann es dunckt mich nit nutz sein noch weysslich gehandelt / einer gefangnen Junckfrawen gewalt anzůlegen / so beger ichs nicht vergebens / dann ich will euch sovil dargegen schencken / das ich mit dem uberigen raub mit euch in gleichem nicht schreiten will. Zů dem so will ich sie mir zů einer ewigen gesellin / unnd zů einem weib erwelen / unnd nit zů einem můtwillen / dann es bedunckt mich sie sey eines hohen edlen geschlechts / dann sie einer göttin priesterin nit ungleich / das ist ab zůnemen so man im schiff von güttern bey ihr gefunden / so hatt sie ein schön erbar geberde / ist uber schön von leib und gestalt / ja wie möchten einen die götter höher begaben / dann mit einem solchen schönen weib / binn der zůversicht ihr werden mir solchs nicht abschlagen. **320.** Sie aber wünschten ihm alle glück / waren wol zůfriden / allein er solte nicht verziehen / sonder nach gewonheit hochzeit halten / derhalben dancket in Thiamus sehr freundtlich ires genaigten willen gegen ihm. Und dieweil sie all bewilligten / sagte er / so will ich auch der Junckfrawen willen vernemen. Ich hette wol gewaldt sie zůnemen sie thete es gern oder nicht / aber woh ein ehe sein soll und beharren / da můs baider will gůt sein. Liess also durch Cnemonem den fürgebrachten handel der Junckfrawen anzeigen / und fragen ob sie auch bey inen wonen möchte / ob sie sein weib sein wolte / auch woh her und wer sie weren / dann der hauptmann kondt nicht wol Griechisch

reden. Nach fürgebrachter red / **321.** schlůg sie die augen undersich / sich ein weil zůbedencken / demnach richtet sie sich auff unnd sahe Thiamum an / also mit züchtigen augen und geberden / das meniglich sahe das ihr schöne zůsehenlich zů nam / und lies den Cnemon dolmetschen also redende / **322–324.** Es were billich das mein brůder Theagenes die red thete / dann es gezimbte einer frawen zůschweigen / und aber einem mann under mannen zůreden / dieweil sie dann darzů erfordert würde antwurt zů geben / und sie so vil freundtligkeit merckte / das sie sie lieber wolten gütig / dann mit gewalt zů dem / das doch billich wer / bringen / und sonderlich dieweil als das so gehandelt mich antreffen ist / so müss ich von meinem fürnemen absten / meiner junckfrawschafft halben / so ich mir endtlich fürgenummen darinn zůverharren / unnd will als meinem uberwinder und euch allen zůverston geben.

Das VIII. Capitel.

Chariclia redet und antwort auff ihre frag / bewillget uff ihr begeren / des Theagenes sehr erschrickt / wirt doch von Chariclia wider getröstet.

325. Wir sind aus Asia / und in der statt Epheso von ehrlichem gschlecht geboren. **326.** Da wir aber zů unserem jungen verstand sind erwachsen / unnd aber das gesatz erfordert / das man den göttern aus Junckfrewlichem standt der knaben und junckfrawen priester machen soll / so binn ich der göttin Diane / unnd mein brůder dem gott Apollo zů geeygnet worden. **327–328.** Da nun die jarzeit kam den göttern zů opffern / sind wir in die Insel Delas gefaren / unsere priesterschafft zůversehen / derhalben ward uns unser schiff mit gelt / silber und aller notturfft geladen / auch mit allem so zů dem gesang und nackenden fechtern oder kempffern gehorte. Unsere ältern aber sind aus älte unnd forcht zů schiffen auff dem Meer dahaimen bliben / aber vil burger sind zů uns ins schiff getretten. Die andern haben eigene schiff gehabt / sind also vom land gestossen / **329.** und da wir ein langen weiten weg auff dem Meer gefaren sind / ist uns ein schnell ungewitter uberfallen / mit donder / plix / regen / **330.** finsterem gewülck unnd grausamen sturmwinden / haben solche wind unser schiff von dem rechten fahr geworffen. Als aber der schiffman aus disem unglück uberwunden / kein hilff noch steur wuste / **331.** ist er vom růder abgangen / hatt das schiff dem glück und winden ubergeben / **332.** sind sechs tag und nacht auff dem Meer hien unnd her von winden geschlagen worden / letstlich sind wir doch zů land geworffen worden / da ihr uns dann gefangen haben und unser unglück gesehen. **333.** Da wir zů land kommen / sind wir und die schifleut fro gewesen / haben daselbst růhen unnd uns ergetzen wöllen / **334.** sind ausgestigen frölich zůsein und ein wolleben angerichtet / **335–337.** uber disem sind die schifleut voller wein worden / und wie ohne das / das selbig volck ein rauberisch art ist / haben sie sich understanden an disem frembden ort uns zů erwürgen / und unser gůt zů rauben. **338.** Da das unser freund und burger gesehen / haben sie sich zů wehr gestelt / doch mit irem grossen schaden / haben einander umbbracht und erwürgt / **339.** allein bin ich und mein brůder uberbliben **340.** (das die götter wolten das mir auch druff weren gangen) zů unserm unglück. Aber dieweil es doch sich also geschickt hatt / soll es als ich sihe unser glück sein / das uns die götter in ewere händ geben haben / und die ich den todt geförchtet / **341.** würde yetzund zů einer braut erwelet / das ich dann mit nichten widersprechen kan noch will / die weil ich als ein gefangne zů solchen ehren kum / **342.** und sunderlich eines obersten priesters sůn vermehlet werden soll / acht ich für ein glück von den göttern beschaffen / ich kan auch gedencken / das mein Breutigam mit göttlichen gaben gezieret. **343.** Derhalben mein Thiame / eins will ich dich bitten / **344–348.** du wöllest mich vor in die statt / oder an das ort / da dem gott Apollo ein tempel gebawen ist füren / damit ich möge mein gelübt und priesterschafft wider auff sagen / und wer zů Memphi am aller besten / das du dein vorgehabte ehr wider uberkommest / da möchten wir unser hochzeit herrlich / unnd dir zů ehren halten / doch setz ich das alles zů deinem gefallen / wiewol ich wais das du mir solch begeren nicht abschlechst / die weil du von jugend auff bey göttlichen sachen erzogen / und all dein glück von den göttern kumpt. **(350.)** Unnd da sie solchs geredt hette / fieng sie an zů wainen. **349.** Die aber alle so zů gegen waren unnd solchs horten / schrien / es wer wol recht unnd gůt

was sie geredt hette / man solt auch dem nachkommen. Thiamus wiewol ers ungern thete / **350.** můste doch darin gehellen / wiewol in die sach bedauchte lang zůsein / vor grossem verlangen / hienwider bedunckt ihn er hörte ein Syren singen / darumb sie so süsslich geredt hatte / **351.** auch so verwilliget er von wegen des traums so er gehabt hatt / dann er meinte der traum hette angezaigt / das die hochzeit zů Memphi gehalten werden solte / lies die sach also berůhen / und befahl das man uber zehen tag solt mit aller sach zůr hochzeit gerüstet sein / dann sie wolten zů Memphi hochzeit halten. Und lies die gefangnen wider in ihr wohnung belaiten / gab inen den Cnemonen zů / nicht als ein hüter / sonder als einen mitgesellen / lies ihr herrlicher dann vormals mit essen und drincken warten / dessen genos auch Theagenes als ein brůder. **352–353.** Es dorffte auch Thiamus die Junckfraw nicht ansehen noch umb sie sein / dann es were im sonst nicht müglich gewesen / das er versprochen hatt zů halten / derhalben flohe er ihr gemach. **354.** Cnemon nach dem alle ding nůn sicher waren / sagt er zů dem Theagene / das kraut so er im verheissen / welches wunden schnell heylet wolt er yetzund sůchen / **355.** gieng also hienweg. Wie nůn Theagenes yetzund allain was / hůb er an zů heulen unnd wainen / wolte nicht mit der Chariclia reden / beklagte sich seins unglücks / **356–358.** beschuldigte darumb die götter. Sie aber fragte / ob er sein erst unglück noch bewainte / oder ob im etwas newes zůgestanden zů trauren. Ach sagte Theagenes / ist das nicht new / woh man trew und glauben bricht / du hast mein gantz vergessen / und hast dich einem andern vermehlet. **359.** Die Junckfraw sprach. Da seyen die götter vor / lieber beschwer mich nicht höher / die ich vorhien betrübt binn / hastu mein hertz noch nit gegen dir erkant / **360.** oder argwonest du darumb ich etlich wort lauffen lassen? ich förchte mehr du werdest dich von mir abwenden / dann du förchten darfst / das ich mein hertz von dir kere / dann es ist nichts auff erden das mich von dir theilen kan / **361.** ich hab mich dir nicht begeben mit frembder liebe fälschlich zů lieben / sonder von anfang unser liebe hab ich dich ehrlich und ehelich mit dem eydt bestetiget und gehalten / auch noch biss anher mich keusch und fromb erhalten / biss ein mal die götter geben dem nach zůkummen. **362.** Bedenck doch bey dir selber / solte ich einen rauber / tyrannen / für einen Griechischen jüngling / einen dem ich gehessig / für den ich hertzlich liebe / nemen. **363.** Theagenes sprach / Was hastu aber darmit gemeint / das du mich deinen brůder genant / auch von der Insel Delas angezeigt / ich kan wol erachten / darumb er gegen uns nit eyfern möchte / und uns von einander scheiden? Aber das du so austrucklich vom heuraht beschlossen / das offentlich verwilligt / die zeit unnd ort ernant / **364.** das hab ich nicht können recht auffnemen / ich hette auch gewölt / das sich das erdtrich uffgethan hette und mich verschlungen / dann solchs erleben und sehen. **365.** Chariclia aber fiel ihm umb den hals / wainte und küsst ihn wol hunderr mal / sprechende / yetzundt verstand ich / das du nit abstehest mich zů lieben / wiewol du mit grossem unfahl beladen bist / und halte dir dein trawren billich zů gůt / Wiss mein Theagene / **366.** wann ich das nit gethan hett / so würd uns yetzund nit gestattet zů reden mit einander / darzů so habe ich das gemüt deren gestillet / die mich sunsten mit gewalt darzů gezwungen / und mich dein beraubet hetten / **367.** ich hab inen verheissen darauff sie hoffen / hab sie auch mit meiner rede ein zeitlang auffgezogen / nicht zů eylen mit der hochzeit / unnd mich ihn iren gewalt bewilliget / aber mich den göttern bevolhen uns gnedig zůsein / und solch mein verheissen zů wenden / wie sie dann nůn vil mal uns beygestanden / das keins menschen weyssheit uns hette künnen helffen / **368.** darumb ich dann zů diser zeit inen ein gewisses / doch ungewisses zůgesagt / darumb lass solchs heimlich bey dir bleiben / und erzeig dich nicht anders dann das es dir gefalle / **369.** auch nit gegen dem Cnemoni / wiewol er unsers landes ist / so ist er doch ein gefangner / der möchte sich mit / und durch uns ledig machen / dann ich vertrawet inn disen sachen keinem angebornen freund nit / und woh man etwas von uns argwonen möchte / so wolten wir darfür leugnen / dann es ist ein fein ding umb ein solche lugen / die dem hilfft der sie redet / unnd dem nicht schadet der sie hört. **370.** Also tröstet sie ihn mit disen und andern worten.

Das IX. Capitel.

Die rauber so erstlich an dem Meer von dem Thiami verjagt worden sind / fallen dem Thiami in sein insel / verbrennen die / wöllen iren raub inen wider nemmen und holen / Chariclia wirt in einen holen berg beschlossen / Thiamus understeht Charicliam in der höle zů erwürgen / waisst auch nit anders / dann er habe sie erstochen.

In dem wie sie mit einander reden / kumpt Cnemon schnell gelauffen / mit rumörischem angesicht / spricht. **371.** O Theagenes / ich bring dir das kraut / legs uff deine wunden das sie geschwind heylen / das uberig behalt / dann es würt vonn nöten sein / das wirs weitter brauchen. **372.** Es fragte Theagenes / wie er das verstehn můst. Cnemon sprach / ich kans yetzund nit erzelen / es ist zů besorgen die that käme den worten zuvor / gehe gleich schnell mit mir zů dem Thiami. **373.** Im hien gehn erwüste Theagenes einen schönen helm und einen scharpffen spiess. **374.** Wie das der hauptman sah / sprach er. Du hast zů rechter zeit die waffen genummen / derhalben thů sie an / und befelhe / das die anderen sich auch wäffnen / dann es sind vil feind vorhanden / unnd so nahe uns auff dem hals / das ich sie auff dem nechsten berglin gesehen / zů dem ist Cnemon eylends zů mir kummen / und hatt mir solches angezeigt. **375.** In solcher rede erstummet er / sich bedenckende / sprach / wo ist die Chariclia? Cnemon sagt / sie steht da aussen an der thür / sich in ein winckel schmuckende / und zeiget sie dem hauptman. **376.** Thiamus sagt / ich besorg ihr mehr dann mein selber / darumb nim sie und für sie in die höle da unser schatz innen ligt / thů das heimlich / damit niemandts wisse und offenbar werde unser heimligkeit / und wann du es wol versorget / und das loch wol vermacht hast / so kumm wider zů uns / daz **377.** wir uns zům krieg rüsten / hie zwischen soll mein waffen treger / den göttern opffern das es uns in sachen und kriegsrüstung wol gange. **378.** Cnemon kam seinem befelch nach / fůrte die Charicliam (welche wainte unnd trawrete / darzů sich offt nach ihrem Theagene umbsahe) mit ihm in das loch / Es war aber die höle nit von natur / sonder von den raubern gemacht / damit sie den raub so sie uberkummen / darinn behielten / auff das / wo sie von andern uberfallen würden / der raub nit gefunden würde / **379–380.** Und was also gemacht / der eingang was gar eng mit einer thür die der erden und felsen gleich / das man da nit spüren kunt eynigen eingang / nächst am eingang war es zimlich weit wie ein kammer / in der kammer war wider ein thür mit gůtten schlossen und rigeln versehen / doch alles dem felsen gleichförmig / wann man die thür auffthet / so waren vil geng hien und wider in einander / unnd durch einander / wie wurtzelen under einem grossen baum / und giengen doch alle zůsammen **381.** in ein gewölb welchs von oben herab liecht und tag hatte / an disem gewölb waren etlich klufft / tieff und finster darinn man sich wol verbergen kunte. Da nůn Chariclia darinn beschlossen ward / versprach ihr Cnemon / er wolt auff den abendt mit dem Theagene zů ihr kummen / sie wolten auch sehen damit sie sich verstelen möchten von den andern krigsleuten / sie schweig still / war halber todt dieweil sie ihrs Theageni beraubt ware / darzů sein hoch besorgende. Also ist Cnemon aus dem loch von so gangen / doch betrübter weiss / betrachtende das sie das glück also lebendig in disem finsteren begrůbe / lieff wider zů seinem herren / **382.** den fand er gewaffnet mit anderen und zům krieg gerüstet / und stůnd ihr hauptman mitten under sie sprechende / Lieben brůder und kriegsleut / es ist unvonnöten euch vil zůermanen / dann ewer gemüt ist gross und begirig die feind anzůgreiffen / derhalben setzens dapffer hienein / dann es ist nit allein umb weib und kind / hab und gůt / sonder umb leib und leben / yetzmals zůthůn / auch würt zů ewigen zeitten zwischen unsern widersächern / die auch Meerrauber sind / kein fryd gemacht / dann das sie entweder uns / oder wir sie alle zů todt schlagen / derhalben wöllen wir sterben oder genesen. **383.** Wie er das geredt hatt / růfft er seinem waffentreger / Thermutis genant / und da er nit vorhanden war / drawet er ihm / lieff hindersich zů dem fahr in die schiff zů dem See / denn die feind hatten schon sein nachbauren angriffen / und ihre Insel eingenummen / sie hatten auch ihre heusslin und ire schiff angezündet / **384.** darzů das rohr / so am gestaden des Sees stůnde / Solch feur blib nit allein in einer Insel / sonder ward durch den wind von einer Insel zů der andern geworffen / also das ein unausleschlich fewr daraus enstůnde / und ein solche forcht in das volck brachte / das sie sich

in die flucht und uffs wasser begeben / darumb etliche uff dem land / etliche auff dem wasser umbkummen / dann die feind griffen sie zů wasser auch an / **385.** erschlůgen ir so vil das das wasser vom blůt sich ferbte. Wie das Thiamus sahe / fiel ihm sein traum wider zů / gedacht das fewr bedeutet die fackeln oder liechter im tempel / die erschlagenen bedeuten die thier und opffer / der blůtig See / das blůt auff dem altar / **386.** also war dise auslegung der andern zůwider / gedacht das er Charicliam hette / und doch nicht haben würde / dann die rauber würdens im nemen / auch so solt er sie erwürgen / aber sie müst nit wundt von ihm werden / gedacht er wer von ihr betrogen worden / ihrenthalben stünde ihm unnd den seinen das unglück zů / des wolt er sich an ihr rechen / unnd sie mit seinen henden erwürgen / und die göttin des traums halben zů lugen machen. **387.** Sprach zů seinem kriegsvolck / sie solten sich redlich weren / er wolte den Thermutim sůchen opffer zůthůn / damit sie glück haben möchten / wolt bald wider bey inen sein. **388.** Eilte allein seinem hauss und der höle zů / Charicliam zů tödten. Und wie er die erste thür auffthet / schrey er auff Egyptisch / **389.** redet mit im selbst / dan er voller zorn und grimm / das er weder sahe noch horte. Wie er nůn in das erst gmach kumpt / hort er ein stimm die Griechisch redt / geht der selbigen stimm nach erwischt ein weibs bild / **390–391.** nimpt sie mit der lincken faust bey dem haar / und mit der rechten sticht er sie under der brust durchs hertz / lasst sie ligen / welche mit grossem wehklagen / schmertzen und heulen ihr leben endet. **392.** Gieng wider aus dem loch / bewainte doch ir unglück / sprechend / Ist das dein hochzeitlich kleidt / das du von uns entpfangen hast / hie soll dein begräbnüss sein? spricht / **393.** Jetzund hat die göttin gelogen / und dem todt nit weren mögen / lieff hiemit den schiffen wider zů / befand das etliche geflohen / und der feindt aller nechsten bey ihm ware. **394.** In dem so kumpt Thermutis und will das opffer anfahen / er must aber mit dem Thiamidi in ein schiflin / unnd der dritt auch der das schiflin regierte. **395.** Theagenes und Cnemon stigen auch in eins / die andern ye drey und drey in ein schiflin / dann sie haben nit grössere schiff an disem ort / schifften am gestad hien und her sich den feinden erzeigende. Als aber die feind auff sie zů schifften / gaben sie die flucht / Theagenes und Cnemon machten sich auch heimlich darvon / **(396–397.) 398.** es bleib niemandt dann allein Thiamides / ihm fürname dieweil er Charicliam erwürgt hatte / wolte er auch sterben / und nicht lenger uff erdtrich sein / begab sich mit seinem schiflin mitten under die feind. Da sie in aber sahen / schreyen sie alle / das ist Thiamus / fahen ihn lebendig / er ist uns nützer lebendig dann todt / umbgaben ihn ringsweiss mit ihren schiflin / Er aber wehrt sich sampt dem Thiamidi grausamlich / erschlůgen und erstachen ir gar vil / **399.** aber zů letst ward im der spiess genummen / dann sie begerten in nit zů tödten. Da er nůn seiner wehr beraubt war / sprang Thermutis / welcher hefftig wundt war / unnd darzů seim hauptman treulich bey gstanden / in den see / schwamm schwächlich an das gestad / es begerte aber ihm niemandt nachzůeylen / fiengen den Thiramidem der war in lieber dann alle seine gesellen waren frölich / **400–402.** wie wol sie ihrer mitgesellen vil verloren hatten / dann es waren die gesellen / welche erstlich zů dem schiff kamen / unnd den raub daraus trůgen / aber aus forcht / da Thiamus kam / darvon fliehen můsten und den raub verlassen / derhalben sie alle ihr nach bauren auffmanten sich an dem Thiami / von wegen des grossen raubs / zů rechen. Das sie ihn aber gefangen namen und nicht erschlůgen / **403.** war die ursach. Thiamus hette zů Memphi einen brůder / der hiess Petosius / welcher jünger war / **404.** der selbig hette mit list des hohen priesters ampt uberkummen / unnd seinen brůder Thiamidem dessen betrübet / welchs ihme doch von der älte wegen zůgehörig gewesen. **405–406.** Als aber nůn Petosius gehört / das Thiamus der Meerrauber hauptman worden / můste er sich sein besorgen / das er nit von im uberfallen würde / derhalben schicket er hien und wider in die dörffer der rauber / verhiess vil gelt und vieh zů geben / denen / die in gefangen brächten / Derhalben waren sie so begirig ihn zů fahen / wiewol sie ihn mit viler schaden und todt / lebendig fiengen. Als sie in nůn mit grossem schaden gefangen / fůrten sie in zů land / liessen das halb volck bey ihm ihn zůverwaren / die andern lieffen in die heuser hien und wider namen was sie funden / sonderlich in dem haus so bey dem loch ware / zündtens darnach an und verbrandten alles was da war. Da es aber nacht wolt werden / flohen sie hienweg aus forcht deren so aus dem streit entwichen unnd sich verborgen hetten / ein hinderhůt besorgende / giengen wider zů iren gesellen.

DAS ANDER BŮCH DISER HISTORIEN.

Das Erst Capitel.

Hie wirt weitters gemeldet / wie Theagenes meint Chariclia sey inn der Insel verbrunnen / Cnemon sagt wie er sie inn ein höle verborgen hab / wie sie darein kummen / finden sie in der höle ein todt weibs bild.

1. Da nůn die rauber alles das sie gefunden / hienweg fůrten / liessen sie die Insel ohne yedermans rettung brennen. **2.** Theagenes unnd Cnemon dieweil sie sich verborgen / unnd die sonn auff dem erdtrich war / wusten sie von keiner brunst / kuntens auch nicht sehen vor der sonnen schein / alsbald aber die sonn zů gnaden gangen / und die nacht herzů schliche / **3.** sahen sie ein ungewonlich liecht und heitere / theten sich auff ein höhe zů sehen was das were / **4–5.** da sahen sie die gantze Insel ein lautter haupthell fewr. Wie nůn Theagenes solch grausam fewr sahe / schlůg er und ropfft sein haupt / unnd sprach mit traurigem gemüt / **6–7.** Hab urlaub du mein eygen leben / es werde all mein sterck und krafft des lebens von mir genommen / der todt wölle fürbas mein pflegen / so würd ich weder gfahr / sorg / hoffnung noch leben warten sein / **8.** Chariclia ist hiendurch / Theagenes ist verdorben / **9.** binn ich dann unsinnig gewesen das ich geflohen binn und mich verborgen? wer hatt mir das in sinn geben? warumb binn ich so verzagt gewesen? ach darumb / das ich mich dir / **10.** du aller liebste Chariclia / hab wöllen erhalten. Eigentlich und fürwar will ich auch nicht lenger nach dir leben / ach du mein schöne / du mein holdtselige / yetzund ligst du inn der handt deiner feinde / bist nit eins natürlichen tods gestorben / **11–13.** und das ist das aller schwerest / das du nicht in dessen armen und händen gestorben bist / wie du vilmal gewünschet und begert hast. Ach und immer ach / du bist im fewr verdorben / ach das unsälig fewr ist dein hochzeit fackel / unnd deine liechter gewesen. Ach du bist dermassen hienweg genommen / **14.** das von aller deiner schöne unnd deinem leib nit ein fetzen uberbliben ist. **15.** O du grewlicher und unausprechlicher grimmer todt / du hast mir mein höchsten schatz genommen / **16.** O ihr unbarmhertzigen götter / ihr habt mich beraubt meiner lieblichen küss und freundtlichen umbfahung meiner liebhaberin. **17.** Ey du todt / warumb kumst nicht yetzund zů mir auch? Ey ihr götter was verziehen ihr mich zů ubergeben dem verderber des lebens? Wolan ich will mir mit disem schwerdt bald geholffen haben / **18.** und du mein schöne liebliche Chariclia / solst deinen Theagenem bald bey dir haben / hie mit diser red zuckt er das schwerdt sich zů erstechen. **19.** Das ersicht Cnemon / und erwüscht im die hand und spricht / **20.** Was wiltu da machen? was bedeut das? warumb bewainstu und traurest umb die / die noch lebt? sey du frölich dein Chariclia ist noch gesundt / frisch und bey leben. **21.** Theagenes antwort / Cnemon / wann du solche wort unsinnigen leuten oder kindern sagst / möchten sie dir vileicht glauben / darzů hastu mich an einem süssen todt verhindert. **22.** Cnemon schwůr ihm und zeiget an was ihm Thiamus bevolhen / und wie er Charicliam in ein höle verborgen hette / wie die höle ein gestalt hette / das da kein gefährligkait zůbesorgen / vil weniger der tod der Junckfrawen. **23.** Da das Theagenes höret / ward er wider behertziget **24.** und eylten der Insel zů / **25.** meinte er sehe schon sein liebe vor ihm stehn / bildet im selbst für / wie die höle / darinn sie war / ein schön gemach were / ware wider wol zůmůt / wusste aber nicht was trauren ihm bekommen würde. **26–27.** Sie zogen an den růdern mit gantzen krefften / damit sie bald in die Insel kämen. Wie sie nůn mit grosser mühe und arbeit / auch das ihn der wind zůwider war / in die Insel kamen / lieffen sie schnell der hütten zů / da sie aber dahien kamen / **28.** war es alles in boden verbrandt / sahen nicht mehr dann ein steinen seul / so noch ein anzeigen bey der höle war / dann es war alles zů äschen worden / so hatt auch der wind den gantzen platz eben mit äschen geworffen. **29.** Sie funden noch ein wenig rohr hien und wider / daraus machten sie facklen / züntens von dem glunsenden fewr an / thetten das loch auff / giengen hinein / Cnemon gienge voran. **30.** Wie sie nůn ein wenig hienein kommen waren / liess Cnemon ein uberaus lauten schrey. O mordt / o ihr götter was ist das? o weh Chariclia ist todt / **31.** warff die fackel nider / fiele zů boden wainte hefftig. Theagenes aber fiel auff den todten cörper / als wann ihn der donder darnider geschlagen hett / lag lang auff ihr unbeweglich / **32–33.** letstlich kam er zů ihm selber / umbfieng den

todten cörper / hertzet unnd küsset den. **34.** Da nůn Cnemon sahe das Theagenes so jämerlichen ab dem todten cörper wainet und klagt / besorgt er Theagenes würd sich selbst umbringen / derhalben name er ihm sein schwerdt aus der scheiden / liesse aus der hölen widerumb ein liecht an zů zünden.

Das II. Capitel.

Hie klagte Theagenes sein Charicliam / will sich umbringen / findt kein schwerdt / Cnemon kumpt mit einer fackel / besehen den todten cörper / so ist es Thisbe / unnd steckt Chariclia noch in der dieffen höle.

35. Als yetzundt Cnemon hienweg gangen / fieng Theagenes ein ellend jämerlich geschrey an / bisse die zähn uff einander / darnach sprach er / **36.** O du unträglicher schmertzen / wann wilt du ein end haben? O der grossen widerwertigkeit / O schrecklicher unfahl / **37.** O ihr hellische götter / wann sind ihr mit unserem trübsal ersettiget? **38.** Es dunckt mich grausam genůg / das wir unsers vatterlands beraubt sind / haben grosse gefahr auff dem Meer erlitten / **39.** dar zů under raubern unnd mördern offt gewesen / welches uns alle frewd entfrembdet / wiewol wir nie von einander kummen / noch wer es alles zů leiden / **40.** allein yetzundt ist es alles aus / Da ligst du yetzund du mein hertzliebe Chariclia / **41.** und bist durch eines schandtlichen mörders handt erwürgt und umbracht / sonder zweyfel / du habest ehe sterben / dann dein junckfrawschafft schändtlich verlieren wöllen / **42.** welche du mir allein behalten hast wöllen / aber nicht destoweniger ligst du da / Ach das ich deiner schöne kein liebe frucht entpfangen hab / **43.** darzů nimmermehr entpfahen würd. **44.** Ach du mein freundtliche / du mein holdtselige / ist gar kein ader an dir die noch ein wenig lebt? **45.** rede doch nůr ein eintzig wort / gib wortzeichen / heiss mich noch etwas / růff mir nůr ein mal wie du vilmal gethan hast / Ach weh mir armen / warumb schweigest du? warumb ist dein freundtlicher mund mit still schweigen gekränckt? **46.** warumb ist dein angesicht mit finsternüs bedeckt? ach es haben dich die hellische underste götter der himmelischen götter beraubt. **47.** Dein liebliche euglin sehen nicht mehr / die zůvor alles erleuchtet haben / der böswichtisch mörder hatt sie nit gesehen / wie er dich ermörden hatt wöllen / dann es im unmüglich wer gewesen dich zůtödten / **48. [49–50.]** wie soll ich dich nennen? ein braut / ach du kanst mich nicht mehr haben zů einem breutigam / soll ich sagen du seyest mein weib / so hast du dasselbig noch nicht erfaren? wie soll ich dir růffen und zů letsten mit dir reden du mein süsse Chariclia? O Chariclia kere dich zů mir / du hast an mir ein trewen liebhaber / **51.** ja du solt kein anderen uberkummen / wolan ich will todten opffer auffrichten mit meinem eignen tod / und will dich mit meinem eignen blůt besprengen / **52.** es můss diss dieff felsechtig loch unser grab sein / Und dieweil uns die götter nicht haben wöllen lassen lebendig bey einander sein / so müssen sie uns doch todt nicht scheiden. **53.** Mit disem griffe Theagenes nach dem schwerdt zů der scheiden. Da ers aber nit fand / schrye er uberlaut / **54.** O Cnemon / wie verfürst du mich so schandtlich / du wilt mein schmertzen erlengern / du bist an meiner lieben Chariclia schuldig / und wilt mich noch lenger umb treyben zů leben / woh find ich doch ein waffen damit ich mich umbringen kan / O Cnemon / dein list mag mich nicht lenger lebendig behalten / **55.** ich will ehe den kopff an den felsen zerstossen / unnd dann mit verwundtem haupt auff meiner liebsten Chariclia sterben. **56.** Dieweil er also sich klaget / rüfft ein stimm aus der dieffe der hölen / schreyende Theagenes. Er aber voller schrecken und angst / höret das und sprach / **57.** Ich will kommen und bald bey dir sein / ich sihe wol dein leben kan nicht von hinnen faren / dieweil ich noch lebe / auch darumb das du nit begraben bist / oder vileicht das du von den hellischen göttern an disem ort hienweg getragen würdest / und ohn mich sein wilt. **58.** In disem kompt Cnemon mit einer facklen / und hort Cnemon auch ein stimm die dem Theagene rüfft / **59.** da sagt Cnemon / O ihr götter / ist das nicht Chariclie stimm? O Theagene ich glaub warlich sie lebe noch / dann die stimm kumpt aus der hinder höle / da ich sie hien behalten hab / unnd da ich von ihr gangen binn / das rüffen laut in meinen ohren nicht anders / dann sie sey noch da lebendig. **60.** Theagenes aber sagt. Hör auff / du hast mich nůn offt betrogen / unnd etliche mal vergebens getröstet / zů dem verhinderst

du mich / das ich nit mag zů meiner lieben Chariclia kummen / würt auch nicht anders dann durch meinen todt geschehen. **61.** Cnemon antwort. Wie kan ich dich betriegen / ich würde doch selbst betrogen wann das Chariclia ist / die wir da todt gefunden haben? wir wöllens besehen / das rüffen betreugt mich nit. Also giengen sie hien / kerten den todten cörper umb / **62–63.** besahen das angesicht. Wie nůn Cnemon und Theagenes das angesicht wol besehen / springt Cnemon hindersich / **64.** schreit uber laut. O ihr wunderbarliche götter / was ist das für ein sach? was grossen unfahls? was seltzamer geschichten? was bedeut das? wie ist das müglich / das angesicht ist der Thisbe unnd nit Chariclia? **65.** warde hiemit also voller schrecken das er darob verstummet / unnd aller sein leib erzittert / stůnde da wie ein stock. Da nůn Theagenes solche wort höret / kam ihm sein lebendiger geist unnd stercke seines hertzen durch dise frewd wider / dieweil es Chariclia nicht war / gieng zů Cnemoni ermundert ihn wider / sprach ihm zů / **66.** ihn fleyssig bittende das er ihn wölle füren da sein Chariclia seye. **67.** Da nůn Cnemon ein wenig zů ihm selbst kommen war / beschawet er den todten cörper widerumb / und befand das es warhafftig die Thisbe war / unnd erkant auch das schwerdt das bey ihr lag / bey dem hefft das es des Thiami seines herren war / welches er aus grimmem zorn und eyl bey ir vergessen und ligen lassen. **68.** Zů dem so sahe er bey ihr zů dem bůsem heraus gucken ein tafel / welche sie under dem arm hatte / das wolte er lesen was darinn geschriben war / aber Theagenes hielte an / mit zů der Chariclia zůgehn / damit sie nit weiters von den göttern betrogen würden / sprach / Das wöllen wir noch wol erfaren / es mag wol verzug haben.

Das III. Capitel.

Theagenes unnd Chariclia kommen wider zůsammen / fallen vor frewden in ohnmacht / werden durch Cnemonem wider erquickt / Cnemon sagt weitter was er von der stieffmůtter / der Thisbe und seinem vatter vernommen.

69. Cnemon konte sich nit wideren / sonder nam die tafel und das schwerdt und eilten zů der Chariclia / Als sie das liecht sahe / kroch sie auff hend und füssen der fackel zů / lieff Theagene entgegen / fiel ihm umb den hals / sprechende / **70.** Mein hertz liebster Theagenes / hab ich dich wider uberkummen / **71.** Er aber sagt / Hertzliebste Chariclia / lebst du noch? Also redet eins ein wort umb das ander / **72.** hielten sich in den armen verschlossen / und fielen beide zů der erden / hetten einander in armen / redet keins kein wort / sonder liessen allein etlich schwere seufftzen / hett wenig gefelt sie weren also in einer onmacht / wo Cnemon nit gewesen / gestorben / dann es ist offt geschehen das ein unversehene frewd den todt bracht hatt / das eins für frewden gestorben. Dieweil sie nůn unversunnen da ligen / **73.** lieff Cnemon und raumbte ein grüblin im felsen / darinn wenig wasser von oben herab tropffet / das schöpffet er darnach mit der faust / gieng zů ihnen / goss ihnen das under das angesicht / zog sie bey der nasen / und ohren / wie man dann einem onmächtigen zůthůn pflegt. **74.** Als sie yetzund sich widerumb ermunderten / unnd innen wurden / das sie also umbfangen bey einander lagen / erschracken sie / wüschten uff / wurden schamrot und sonderlich Chariclia / **75.** dieweil es Cnemon gesehen hatte / und da zů gegen stůnde / batten ihn freundtlich er wolte ihnen das nit inn bösem zůmessen / dann es were in keinem argen geschehen. **76.** Cnemon aber lachte lieblich zů der sach / macht sie auch wider frölich / sprechende / Was lobes verdient der / welcher eine hertzlich lieb hatt / und doch also geschwind / von ir lasst / ein andere umbfacht / bewaint und klagt / **77.** fürwar ich hab mich für dich Theagene geschambt / das ich dich gesehen ein auslendige dir unbekant / bist darzů mit liebe gegen ir nie verbunden gewesen / nit desto weniger umbfahstu sie / küst sie / klagst sie / bewainst sie / und hab dir doch allweg zůgesprochen / das dein aller liebste noch vorhanden / unnd in leben sey. **78.** Chariclia sagte / fürwar Theagenes das kan ich nicht loben. Theagenes antwort / Mein Cnemon ich bitt du wöllest mich gegen meiner Chariclia in keinen bösen argwon bringen / darumb das ich sie in einem andern todten cörper bewaint unnd klagt habe / dann ich nit anders gewist sie sey die / die ich

hertzlich bewaint habe / welche dann also todt für mir gelegen ist. **79.** Das ich aber vergebens gewaint und ein frembde umbfangen / danck ich den göttern / die mir so güttig gewesen / unnd mir gezeigt haben das wider spiel / ich will dir aber von deiner forchtsamkeit sagen / **80.** Wie gieng es aber zů das du selber mein unglück bewaintest? unnd nach dem du die ligende unversehenlich erkantst / flohest du hindersich unnd hast ein todt weib geförcht / **81.** ja werst für schrecken schier gestorben / zů dem das du mit harnisch unnd gewehr angethan warest / Ey wol ein feiner kriegsman / man sol dich nicht vexieren. **82.** In diser schimpffred / wie wol sie sehr trawrig / můsten sie doch ein wenig lachen / und fieng Chariclia an zů reden. **83.** Sälig ist die / welche Theagenes bewaint / geklagt unnd geküst hatt / wie Cnemon sagt / fürwahr wann ihr nit vermeinten das ich aus neyd oder verbünstigung nach der liebe fragen thet / so möchte ich wol wissen / wer doch die glückselige were / die wirdig worden ist von meinem Theagene zů küssen (wie wol aus irrtumb) und zů klagen. Sag mir Cnemon / ob dir sie kundbar sey. **84.** Theagenes / damit er sich entschuldigen möchte / fieng an dem Cnemoni in die rede zů fallen / sprach / du würst dich verwundern mein Chariclia / denn Cnemon hat mir gesagt es sey die Thisbe / die ihm und seiner stieffmůtter / solch vorerzelt bad zůgerüst hatt. **85.** Chariclia ist der sachen erschrocken und gefragt / wie ists müglich / sie daher zů kummen / oder wie hatt sie sich verbergen künnen / das wir sie im herein gehn nit gesehen noch ihr war genommen. **86.** Davon waiss ich nicht zů sagen / sprach Cnemon / was mir aber sonsten weitter bewist / will ich euch yetzundt anzeigen. **87.** Wie ich zům andern mal in Egypten mit dem Anticle schiffet / zeiget er mir an / wie er gehört hette / **88.** dieweil Demeneta mit betrug dahien bracht worden ist / das sie sich selbst umbracht / unnd der vatter zů wegen bringen wolt / das ich möchte wider anheimisch kumen / **89.** dieweil schweifft Thisbe hin und wider in den zechheusern mit der Arsina. Da aber Thisbe ir mit harpffenschlagen und singen uberlag / zů dem der Arsina iren bůlen entzohe / **90–92.** warde Arsina hefftig erzürnt / und gieng zů den freunden Demenete / zeiget in an / wie Thisbe Demeneta fälschlich verfürt hette / auch were Demeneta des Ehebruchs unschuldig / dann die weil sie yetzundt ein gůtte zeit gemeinschafft zůsamen gehabt / hette Thisbe ihr alle verloffne sachen erzalt. **93.** Da dises die freund innen worden / verklagten sie meinen vatter / sagten es were Demenete unrecht geschehen / er solte den ehebrecher da zů gegen stellen todt oder lebendig / oder solte sein weib mit dem leben bezalen. Auch liessen sie Thisben für gericht von meinem vatter erforderen / hieschen im ein grosse summa gelts. Der vatter versprach solches zůbeweisen durch die Thisben / liess sie sůchen. **94.** Als Thisbe das vernummen hatt / sůchte sie weg damit sie entrinnen unnd flüchtig werden möchte / **95.** Hieng sich an einen kauffman genandt Nausicles / aus der statt Nauratia der fůrte sie zů schiff hienweg. **96.** Das war die gemein nit zů friden / **97.** dann sie entschuldigten meinen vatter / dieweil Thisbe heimlich geflohen war / mein vatter aber erzelte alle sachen wie Demeneta mit mir und im gehandelt hette / er were auch unschuldig an dem todt Demenete / dann er sie mit rechtem urtheil behändigen wöllen / sie aber hab sich unversehenlich umbracht. Zů dem sey ich ihrenthalben ins ellend verwisen / **98.** und mein vatter umb ehr und gůt kommen / das habe er mit diser andern ehe bekommen. Uff dise sag des Anticli hab ich willen gehabt gehn Naueratia zů schiffen unnd Thisben zů sůchen / damit ich meinen vatter wider aus argwon brechte gehn Athen zů schicken. **99.** Aber hie ligt die schandtböse under meinen händen / **100.** welche mit verdientem lohn bezalt worden ist. Was mir aber weitter zůhanden gestossen ist / werden ir ein ander mal vernemmen. Wie sie nůn Thisbe an das ort und loch kommen ist / wer von nötten das ein warsager gott uns das erzelte. Wöllen ihr nůn yetzt besehen was an der tafel geschriben staht / ob wir etwas weitters erkundigen möchten / will ich sie herfür thůn. **101.** Sie waren der sach zůfriden / theten sie lesen / unnd war also darin geschriben.

Das IIII. Capitel.

Es schreibt Thisbe Cnemoni einen brieff / den innhalt wirstu hie finden / Thermutis kompt aus dem streyt sůchte Thisben / findt sie todt / hört die drey in der höli / vermeint sie sey vonn inen umbracht / Cnemon zeigt an wie es Thiamus gethan habe.

102. Dem rachgirigen feind Cnemoni gegen seiner magt Thisbe meinem herrn. **103.** Erstlich verkündige ich Thisbe dir Cnemoni den todt Demenete deiner stieffmůtter / die nach ihr von deinetwegen zůgerüst hab / **104.** warumb das geschehen ist / will ich dir anzeigen / wann du mich freundtlich auffnemen würdest / **105.** wiss hiemit das ich yetzund zehen taglang in diser Insel binn gelegen / und von einem rauber gefangen worden / **106.** der sich ein waffenträger des obersten hauptmans der Insel genant hatt / der selbig halt mich beschlossen / darff nicht zů der thür hinaus lůgen / **107.** thůt das darumb / sagt er / vor grosser liebe damit ich nicht gestolen werde. **108.** Ich aber hab dich aus anschickung der götter durch ein klumsen sehen fürgehn / hab dich gleich erkant / **109.** und schick dir dise täfel bey einer alten vettel die mein pflegen soll / befellende ihr nach dem schönen Griechen und waffenträger des hauptmans zůfragen / und zů uberantworten / **110.** und bitt du wöllest mich aus den händen der rauber erlösen / nim mich wider auff / und so es dir gefalt / lass mich dein magt sein / **111.** bedenck das jenig so ich wider dich gethan / das ich darzů gezwungen binn worden. **112.** Das ich aber deiner feindin gethan / ist von mir gůtwillig geschehen. **113.** Ist dann dein zorn so gar in mich ergrimmet / das du nit nachlassen wilt / so mach mit mir was du wilt / ich will inn deiner gewalt sein / **114.** und ob ich gleich sterben můss / dann ich achts vil glücksäliger von deinen händen zůsterben / dann bey den mördern zů leben / **115–116.** solches stůnde an der tafel geschriben. Wie Cnemon solchs gelesen / sprach er / O Thisbe / du hast also sollen umbkummen / zů dem hats nicht anders mögen sein / dann das du aus fernen landen hieher hast kummen müssen / damit ich deinen wolverdienten todt sehe / unnd hie anzeigest / das dich die hellischen götter nicht haben straffen wöllen mir unwissen / **117.** wiewol ich schier argwonte / du werest hieher in Egypten / ein new unglück anzůrichten kummen / aus anrichtung der Demenete / dieweil ich aus hörsagen / und nicht gewiss iren todt vernummen. **118.** Theagenes sprach / Was hast du ein solchen streyt? und was förchst du einen todten leib? sie würt dir nichts mehr zů rüsten / so hatt sie iren werdt entpfangen / es nimpt mich allein wunder wie sie herein kummen / unnd wer sie hatt umbracht. **119.** Cnemon antwort / Ich kan dir nit anders sagen / dann das es Thiamus gethan / unnd ist aus seinem schwerdt / welches bey ihr gelegen zů můtmassen / ich kens auch das es sein ist / dann das hefft ist ein Adler in helffenbain gestochen. **120.** Theagenes fraget / Wie hatt sie es aber verschuldet das er sie erwürgt hatt? Wie kan ich das wissen sagt Cnemon / wann ich ein worsager wer / oder in der höle Delphi gewesen (welche daraus kummen denen ist nit heimlichs verborgen) so wolt ich dirs sagen. **121.** Es bewainten beide Theagenes und Chariclia den unmenschlichen todt der Thisbe / mit barmhertzigkait bewegt rüffende. O Pytho / O Delphi. **122.** Es warde Cnemon erschreckt von disen worten / kundte nicht gedencken was sie darmit meinten / doch gedacht er es were ein ursach ires růffen / das er das ort Delphi vormals genent hatt / noch wuste er nit wie er den namen Pytho ausrechnen solt. Er wolt sie nicht fragen / dann sie waren vorhien gantz betrübt / kundt wol erachten sie weren in der selbigen gegen gewesen / oder hetten sunst gros unfahl von der zweyer namen erlitten / schwig also ein weil still gedenckende / wie er sie möchte wider frölich machen.

Das V. Capitel.

Thermutis der waffenträger eylet der hölin zů / findet Thisben ermördet / höret die drey in der hölin / spricht sie an und fraget Cnemonem wer Thisben erstochen hab / nachdem er bericht empfacht / gehet er wider zů Thisbe / klaget sie / und entschlafft auff ihrer brust.

123. [124.] Wie nůn der waffentreger Thiamis / welcher Thermutis genant / hefftig verwundt aus dem See an das landt geschwummen war / eilte er der hölen zů / **125.** darinn Thisbe was / dann er hette sie vor wenig tagen / in einem engen weg / dem kauffman Nausicli / genummen und geraubt / aber in solchem getrippel des kriegs / behalten und verbergen wolt / thet sie heimlich in die höle / **126.** und in der angst und eil / liess er sie in dem vorgemach. Thisbe aber blib also vor forcht da sitzen / dann sie wuste die anderen geng nit / deshalben ward sie im anlauff von Thiamidi gleich ergriffen und anstatt (doch der meinung es sey Chariclia) erstochen. **127.** Wie er zů der höle kam / die kaum zů erkennen was / doch den stein des eingangs fande / lagen hien und her etlich rhor die nit verbrandt waren / deren zündet er an / lieff in das loch / **128.** der Thisbe Griechisch rüffende. Wie er sie also unbeweglich da sahe ligen erschrack er / besahe sie eygentlich / da befand er das sie todt was / kundt weder hinder noch für sich kummen. Letstlich aber höret er ein gemürmel in der höle / dann Theagenes / Cnemon / und Chariclia redeten von ihrem handel / **129.** da gedacht Thermutis es weren die darinn / die sie ertödt hetten / es war ihm angst wust nit wie er thůn solt / und wiewol er verwundt und wehrlos was / so reitzte ihn sein rauberisch unnd tyrannisch gemůt solchs zů rechen / **130.** stůnde doch in sorgen sie anzůgreiffen / dann er war nackend / verwundt und one waffen / nam im für sie erstlich in gůtte anzůreden / möchten ihm darnach waffen zůstehn / so wolt er der sachen recht thůn / **131.** gieng also in das hinder theil der höle mit grassem angesicht / verkerten augen / das gab ein anzeigen seins verdeckten gemüts. **132.** Da sie aber den nackenden kummen sahen unversehenlich / dar zů wundt / unnd sein angesicht blůtig / waren sie nit eins sinns / dann Chariclia thet sich in die dieffe verbergen vileicht darumb / das sie den nackenden nit sehen mochte. **133.** Cnemon drat auch hindersich da er Thermutim erkante / vermeint doch er möcht nichts schädlichs handlen / aber böse zeitung würde er bringen. **134.** Theageni wolte die sach nicht gefallen / erwüschte sein schwerdt / damit wo diser etwas grewlichs furnemmen wolte / im zů weren / Schrey ihn an und sprach / **135.** Stand still / nit geh weitter / oder ich schlag dich zů todt / das du noch kein wund von mir empfangen hast / ist das die ursach / das ich dich vorhien ein wenig erkennen will / und du anzeigest / wes sinns du bist. **136.** Thermutis fiel uff seine knye / bittende sein zůverschonen / da gieng Cnemon auch herzů. Wie in Thermutis sahe / růfft er in umb hilff an / und sprach / **137.** er wer in aller freundtschafft daher kummen / auch solt er ihn aller berwisener trew geniessen lassen / zů dem weren sie allweg gůte gesellen gewesen / gedächt nit anders dann mit freunden zů reden / und schwůr bey den göttern / solchs war sein. **138.** Cnemon ward von disen worten bewegt / gieng hienzů richtet in auff / Er lag vor Theagene auff den knyen / und fragt gleich vor allen dingen wo Thiamus were. **139.** Er sagte im alle geschicht wie es mit den feinden gangen were / wie Thiamus mitten under sie gefaren ihren vil umbracht / verschonte weder sein noch der feinde / sie haben ihn aber nit erschlagen wöllen / sonder yederman hatt geschrawen ihn lebendig zů fahen / **140.** wie es dann geschehen ist / wie es ihm aber weitters gangen sey / im nit wissend / dann er were wundt zů land geschwummen / und in dise höle geeylt Thisben zů sůchen. **141.** Sie fragten ihn wie er Thisben uberkummen hett / oder wo her sie keme / Er sagte ihn **142.** wie er sie dem kauffman genummen / **143.** etlich tag heimlich behalten / aber in disem krieg in die höle gethon / yetzundt aber wie er käme / fünd er sie getödt / **144.** wiss nit wers gethan hab / möcht es doch gern erkundigen / warumb es geschehen / oder wie sie es beschuldet hette. **145.** Cnemon aber / damit sie sich des argwons entschütten / sagt. Thiamus dein herr hatt es selbst gethon / hiemit zeigt er ihm sein schwerdt / **146.** das hab er bey ihr also todt gefunden. Wie das Thermutis sahe / das es noch blůtig war / hatt er es gleich kant seins hauptmans sein / hatt innigklich geseufftzet / sein augen zů der erden geschlagen / **147.** still schweigendt von ihnen zů der Thisbe gangen / sich zů ihr gesetzt / sein kopff auff ihr brust gelegt / sprechende. O Thisbe / nit

mehr geredt / dann allein ihren namen zwey oder drey mal gemurmlet / und nachmals vor grossem trawren / schmertzen und müde / auff ihr entschlaffen. **148.** Sie drey sassen da bey einander / ydes bey sich selbst bedencken ward / wie sie aus solchen nötten möchten kummen / sahen einander stillschweigendt an / **149.** hengten die köpff / als die kein hoffnung hetten / gegen der erden / dann richteten sie sich mit grossem seufftzen wider uff / und wartet ye eins uff das ander wann es anfienge zů reden / Das theten sie ein gůtte weil / mit traurigkeit beladen / **150.** Letstlich von schwerem gemüt und langem wachen / legt sich Cnemon auff die erdt / Theagenes legt sich auff ein felsen / Chariclia leget sich auff sein brust / **151.** entschlieffen also in diser traurigkeit alle drey. Da sie nůn ein klein wenig entschlaaffen waren / fieng Chariclia an zů traumen / **152.** wie ein man in einem langen greusslichen haar / und grausamen angesichts mit blůtigen henden / ir das recht auge aus dem kopff riss. **153.** Sie aber schrey uberlaut / O weh meins augs / er hatt mirs herauss gerissen / růffte hiemit dem Theagene. Er war schnell auff / meinte nit anders / dann es were also / bewainten den unfall. **154.** Da sie aber die handt auffs angesicht thet / befande sie das sie noch beide augen hette / **155.** unnd da sie mercket das es ein traum gewesen / sprach sie. Nicht sey traurig mein Theagene / bekümmer dich nicht / ich hab meine augen noch alle beyde / dann es ist ein traum gewesen. Das hör ich gern sagt Theagenes / das dir nit widerfaren ist / wie war dir geschehen? **156.** Chariclia erzelet ihm den traum / und sprach hiemit / O das es war were ich förcht es werde mir ein ärgers begegnen / ich wolt lieber beide augen verlieren / dann ich förchte der traum bedeute das ich dein mit einander manglen můss. **157. [158–159.]** Cnemon der hatt alle wort vernommen / sprach. Lieber schweige still / die treum haben ein andere auslegung / mich will beduncken ich wisse was er bedeute / **160.** darumb sag an Chariclia / hast du vatter und můtter / sie sprach ja nit anders waiss ich? Cnemon sprach / Deshalben gedenck das dir dein vatter gestorben ist / dann es ist abzůnemen / **161.** so wir auff erdtrich geboren werden / und das liecht mit unsern augen sehen / haben wir von vatter unnd můtter / das sind unsere zwey augen. **162.** So uns dann im traum fürkompt / das wir das recht oder linck aug verlieren / bedeut den abgang entweder des vatters oder der můter. **163.** Es ist ein schwere und erschröckliche auslegung / doch will ich lieber du sagest war / dann das mir mein auslegung solte war werden. **164.** Es fallen dem menschen vil treum für / sprach Cnemon / die nicht all ihre bedeutung haben / darumb wöllen wir darvon lassen zů reden / **165.** und besehen wie es dem verscheuchten ellenden Thermuti geht / der betrůbt ist biss inn den tod. **166.** Es verstůnd Theagenes / das er dannocht ein barmhertzigkait mit dem Egyptier hatte / sprach zů Cnemone. Wolan / dieweil uns die götter haben zůsamen getragen / so rahte und hilff wie ihm zůthůn sey / dann du bist in diser art kundtbar / darzů kanstu die sprach / damit wir möchten aus disem ellend kommen. **167–168.** Es bedacht sich Cnemon ein weil / fieng an und sprach / Ich wais schier nicht welcher under uns in grösserem schmertzen unnd trawren steckt / oder wer dem andern rhaten soll / doch dieweil ihr mich für den ältisten angesehen / unnd euch zůhelffen mich bitten / so mercken auff mein rede.

Das VI. Capitel.

Sie rahtschlagen aus der Insel zůfliehen / und den Termutim von inen zů scheublen. Cnemon verstilt sich vonn Thermuti / geht einen andern weg / Thermutis stirbt von einem schlangen biss.

169. Dise Insel wie ir sehen ist verbrent / verhergt und leutlos / ausgenommen wir / **170.** so ist wol silber unnd gelts genůg vorhanden / auch kostliche klaider die Thiamus hierein behalten hatt / aber von essender speys ist nicht ein mundt vol da / sollen wir dann da bleiben / **171.** so müssen wir hungers sterben / **172.** oder so wir gleich zů essen und drincken hetten / müssten wir besorgen / **173–176.** es kemen die da im krieg uberbliben / und diss ort wol wissen / finden sie uns / so sind wir des tods eygen / dann die hirttische art der völcker ist mit tyranney unnd untrew vereinbart / **177.** derhalben will von nöten sein das wir die Insel verlassen unnd fliehen / doch das wir vorhien Thermutim aus schicken **178.** zů erfaren ob Thiamus noch vorhanden oder sunst yemandts uns irren möchte / dann wolten wir uns

haimlich hienweg machen / wann der von uns hienweg were / welcher eines wanckelmütigen sinns / wild / tyrannisch / darzů villeicht sich nicht benügen lasst / so wir ihm die warheit von der Thisbe angezeigt / **179.** und iren tod gedächte an uns zů rechen / wann er sein fůg ersehen hett. **180.** Die zwey haben disen raht gelobt / und verwilliget uffs fürderlichst darzů zůthůn / **181.** **[182.]** giengen also zů dem ausgang der höle / und weckten Thermutim auff / welcher noch foller schlaaff war / hielten ihm ihr meinung für / doch iren heimlichen anschlag verbergende / beredten ine das er darein verwilligt / **183.** namen den todten cörper Thisbe warffen ihn in ein grůben / schutten die äsch so hien und her lag darauff / begrůben sie mit trawren und klagen / **184.** schickten Thermutim für die sach zů erfaren. **185.** Wie er eins theils wegs gangen war / kert er wider umb und sprach zů inen / er wolte nit allein gehn die ding zůbesehen unnd erkundigen / es möchte ihm ein gfahr daruff ston / es solte aber Cnemon mit im gehn damit er ein gehilffen hett / so ihm was böses zůhanden stiesse. Als nůn Cnemon erfordert ward mit ihm zůgehn / **186.** unnd aber sich der sach entsatzte / unnd Theagenes das mercken thet / sprach er zů ihm. Du bist alweg eins gůten rahts und gemüts fürtreffenlich gescheyd / **187.** derhalben sey keck / unnd starck in deinem fürnemen / fass dir ein hertz / es ist von nöten / das man sich anfängklich der flucht nicht argwönig mache / můst dich ein wenig leyden / darzů ist kein gefahr darbey / dieweil du mit waffen angethan / und er nacket und ohne wehr ist / auch kanst du wol ursach sůchen / dich von ime zůverstelen / **188.** und zů uns an ein ort / den du bestimmest / kummen / woh es am besten ist. **189.** **[190.]** Cnemon lies ihm die meinung gefallen / und ernante inen ein dorff Chemim / darinn gůte fromme leut waren / auch genůg essen und drincken / war am fluss Nil gelegen / auch so wol bewaret / das so jemands von den hirten hienein begerte / nit hienein gelassen wurden / sunder mit gewerter hand abgetriben wurden / auch so ists nicht uber ein tagreis von hinnen / ligt zů der rechten gegen mittag. **191.** Es ist vollen weit sagt Theagenes / sonderlich der Chariclia / dann sie nicht gewont weit zů gehn / Jedoch so wöllen wir gehn / **192.** und uns des bettels behelffen von einem dorff zů dem andern / zerrissne klaider anthůn damit wir nit bekant werden. **193.** Es ist ein gůte meinung sagt Cnemon / ihr sind wol gefasst zůvor Chariclia / dieweil sie nůr ein aug hatt / aber ihr sind so ungeschaffen / wann ihr brodt oder suppen heischen werden / so wirt man euch die häfelin raichen. **194.** Und wiewol sie trawrig / můsten sie doch der spöttlichen red lachen / doch schwůren die drey zůsamen / einander in keiner noht zůverlassen / bezeugten das mit den göttern.

195. Am morgen frů giengen Thermutis und Cnemon mit einander durch einen dicken wald / die sachen zů erkundigen / Cnemon sprach zů dem Thermuti / **196.** er solt vor an gehn / dann er wüsste weg und steg / auch die gegne / so wolt er ihm auff dem fůss nach folgen. Cnemon aber besorgte sich vor ihm unnd sůchte platz zů fliehen. **197.** Da sie ein weiten weg gangen waren / kamen sie zů einer herdt vieh / nicht weit darvon in einer hecken / sahen sie einen rauch **198.** dem giengen sie zů / und funden ein schaaff beim fewr. Es waren aber die hirten vom viehe aus noht des vergangnen kriegs geflohen / unnd beide vieh unnd essen verlassen / **199.** Es hungerte sie gantz sehr / **200.** namen das fleisch frassen das / warteten nicht biss das es recht gebraten ward / sonder wie die wölff bissen sie drein / woh es ein wenig schwartz vom fewr worden was / das in noch der schweis oder blůt uber die lefftzen herab ran. Wie sie sich nůn gefůlt hatten / unnd milch darzů getruncken / welche die hirten auch da gelassen / **201.** giengen sie weiter / kamen auff einen bühel / da sahen sie ein dorff. Da sagt Thermutis / In disem dorff ist Thiamus / **202.** entweder gefangen unnd in banden / oder ist getödt worden. **203–204.** Cnemon der fieng an und klagt sich hefftig im bauch sprach / Das gebraten fleisch und die milch drengten ihn hart / batt Thermutim er solt voranhien gehn / er wolt hernach kumen / das thet er zwey oder drey mal / Letstlich gehůb er sich gar ubel / sprach und schwůr er könte im nimme folgen / müsste da den bauch lehren / **205.** er solte hien gehn er wolt bald bey ihm sein. Thermutis liess sich doch uberreden / gab im glauben / zog allgemach dahien. Da nůn der Egypter ein wenig weit kummen / verbarge sich Cnemon inn die dicke des waldes und flohe wider hindersich / verstal sich von Thermuti / eylte so fast er kundt. **206.** Da nůn Thermutis uff ein höhe des bergs kummen war / satzt er sich auff ein stein zů růgen / bedenckende wie es sich mit Thiamidi geendert / so sahe er auch nach Cnemoni / ob er nicht hernach gieng / dann die nacht wolt in uberfallen / betrachtet wie Thisbe umbkummen wer / **207.** vertrawte es niemants anders dann Cnemoni / derhalben vermeint er in wider umb zůbringen / demnach Theageni nach kummen / wie

dann zů gedencken / das solche leut solch fürnemen haben. Da er aber lang wartet / und Cnemon nicht kam / **208.** entschlieff er auff dem stein / aber einen langen schlaaff / vileicht aus der götter willen / dann es biss in ein schlang (welcher biss so gifftig ist / das der ohn alle mittel sterben müss der gebissen wirt / er lasse ihm dann gleich das glid / fůss oder hand abschneiden / darinn der biss ist / und heisst die schlang Aspis / ist nicht ein grosse schlang) also endet Thermutis sein leben / wie dann nachmals befunden worden. **209.** Cnemon aber horte nicht auff lauffen / biss das ihn die finster nacht hinderte / im gehn raspelt er bletter under den beumen zůsamen / uber nacht da zů ligen / schlieff nicht vil / **210.** dann wann er ein lüfftlin oder bletlin höret / erschrack er / meinende Thermutis were hinden an ihm / die nacht dauchte ihn zehen lang sein. **211.** Wie nůn der tag daher brach wüschte er auff unnd darvon / alle weg sich umb sehend ob ihm niemand nachfolgte / eylte dem dorff zů / wie er dann mit dem Theagene unnd der Chariclia verlassen / wiewol er ihm nicht geschätzt hette so bald da zůsein.

Das VII. Capitel.

Cnemon kumpt zů einem alten mann / welcher Theagenem und Charicliam hien und her im lande sůcht / wirt von Cnemoni bericht das sie noch leben / es wirt auch des kauffmans und Thisbe in ihrem gespräch gedacht.

212. Wie Cnemon schier zů dem dorff Chemim kam / und zů dem Nilo nahet / so sicht er einen alten man an dem wasser hien und wider gehn / mit dem kopff winckende / als ob er mit dem wasser ein ernstlich gespräch hette / **213.** hatte ein schön lang haar / gantz weiss / ein rauhen bart / und auff Griechisch gekleidet / Cnemon stůnde ein wenig still. Wie aber der alt niemandt achtet / gieng ihm Cnemon under augen grüsset in / **214.** und wünschet im alles gůts. **215.** Der alt sprach / Das kan nit sein / was du mir wünschest / dann das glück lasst mirs nit zů. **216.** Cnemon verwundert sich der red / sprach / Bistu ein Griech / oder woher bistu? **217.** weder ein Griech noch ein ausländer / sonder ein Egypter sagt der alt. **218.** Wie kumpt es sprach Cnemon das du ein Griechischen mantel tregst? Er antwort / Mein schmertzen und trauren haben mir meine kleider verwandlet / und mich mit disem hüpschen mantel geziert. Cnemon gedacht / soll leidt mit schönen kleidern vollbracht und gehalten werden / fragt / wie das ein ding sein müste? Der alt sagt / Du mergelst mich mit dem weitten nachfragen meins unglücks / unnd machst das ich nit zů friden binn. **219.** Aber du jüngling sag mir eins / wo wiltu hienaus? wo kumstu her? was ist dein fürnemen? wie geht es zů / das du in Egypten Griechisch redest? **220.** Das ist lecherlich / sagt Cnemon / du rechtfertigest mich dir zů sagen uff dein frag / und hast du noch nit uff mein frag geantwortet. Ich nims nit für ubel uff / sagt der alt / **221.** mich gedunckt du seiest auch ein Griech / und hatt dich das glück in ein ander gestalt verwandelt / das du mit gantzer begier mein anligen begerst zů wissen / **222.** es truckt mich auch mein schmertzen also sehr / das wo du nit zů mir kummen werst / wolte ichs disem rohr unnd wasser gesagt haben / **223.** darumb wöllen wir yetzundt disen fluss verlassen / dann die sonn facht an heiss scheinen und wöllen dem dorff zůgehn das vor uns ligt / es sey dann sach das du etwas grössers zů schaffen habest / da will ich dich in meiner herberg / aber nicht mein haus / sonder eines frummen manns / welcher mich auch freundtlich auffgenummen / gerne auffnemmen / **224.** und wann dirs gefelt / so will ich dir mein / und du mir dein sachen unnd hendel daselbst erzelen. So gehn wir sagt Cnemon / dann ich můss auch in disem dorff auff ein handel warten / **225.** also stigen sie in ein schiflin und fůren auff dem fluss der herberg zů / Sie funden aber den haussvatter nit da heimen / nicht destoweniger entpfiengen sie die döchter im haus / die yetzundt mannbar waren / **226.** züchtig sampt dem gesind so darinn war / und ehreten den gast an statt des vatters / Es ist zů gedencken der herr im haus hatte es also bevolhen.

227. Die eine wůsch den gesten die füss / die ander butzet ihn die kleider vom staub / die dritt richtet den disch / die mägd machten die beth / kochten / rüsten reichlich zů / das verwundert Cnemonem / **228.** sagt / Ich glaub wir seien inn des gots Jupiters herberg kummen / also herrlich werden wir entpfangen unnd gehalten. Nicht in des Jupiters herberg / sagt der alt / sonder in eins manns haus /

dem der gott Jupiter wol will / und im gnedig ist / **229.** so ist er auch ein kauffman der vil land und leut erkundiget / auch ihr art und gebreuch erlernt / deshalben wie ihm vileicht in der frembde auch geschehen / **230.** da er mich hatt irrendt gefunden gehn / hatt er mich in sein haus gefürt / vor wenig tagen / also binn ich noch bey ihm. **231.** Was war das für ein irrung sprach Cnemon / darvon du sagst vatter? Der alt antwort / **232.** Ich binn meiner kinder beraubt von bösen mördern und raubern / **233.** deshalben geh ich hie hien und wider / **234.** vertreib mein zeit mit wainen und trauren / und ist mir gleich wie eim vogel / so ein thier seine jungen aus dem nest nimpt / friss sie das er zůsehen müss / und doch nicht darff hien zů kummen vor forcht / kan auch nicht weichen / von wegen der liebe unnd schmertzen der jungen. **235.** Wiltu nůn das ich dir erzele wie diser streit zů gangen / so merck / ye doch wir wöllen vor unser leib mit speiss settigen und wöllen aber vorhien den göttern opffern / dann kein unmůt soll mir mein hertz also abwenden / das ich der götter vergesse. **236.** Da er das gesagt / nam er schön wasser gosse das uff die erden / bettende / das opffere ich den göttern in disem lande / und denen in Griechen / dem Apollo zů Delphi / und zů letst dem Theageni und der Chariclia den frummen unnd züchtigen kindern / **237.** welche ich auch für götter halte / fieng hiemit an zů wainen. Wie Cnemon Theagenem und Charicliam hörte nennen / erschrack er / besahe den alten / **238.** sprechende. Was sagstu? Sind Theagenes unnd Chariclia gewisslich deine kinder / der alt sprach ja sie seind meine kinder / ohne ein můtter geboren / die götter haben sie mir aus eim zůfall für kinder zůgeeignet / **239.** ich hab sie auch darfür erzogen / sie wissen auch nit anders dann ich sey ir rechter vatter und nennen mich iren vatter / aber sag mir woher kenstu sie? **240.** Ich kenn sie nit allein sagt Cnemon / sonder ich waiss das sie frisch und gesundt seyen. O Apollo und ihr anderen seyen gelobet / schrey der alt / ich bitt dich zeig mir an welchem ort sie sind / ich will dich für ein gott und meinen herren des lebens halten. **241.** Cnemon sagt / was soll mein lohn und bottenbrodt sein? Der alt antwort / Hie an disem ort würt es der höchste danck sein / das dann einem weysen mann wol anstat / der sonst nicht mehr vermag / wann wir aber heim kummen / will ich dir gross reichtumb geben. Cnemon sprach / Du verheist mir vil zůkünfftigs daz ungewiss ist / was man aber gegenwertig entpfacht das ist gewiss / Was gebstu wann du sie zů gegen sehen soltest? Der alt sagt / **242.** Ich beger das also hefftig mit grossem verlangen / daz ich auch ein glid von meinem leib drumb gebe. Das beger ich / sprach Cnemon / das du mir erzelest wo her sie sind / wer ihre ältern sind / und wie sie zů dir kummen sind / das wirstu mir nit verschweygen. **243.** Der alt antwort / Du solt also ein grossen schatz darvon bringen / das nit müglich sonst were / ob du gleich alle welt anrůfftest / wir wöllen aber yetzund ein wenig essen / dann wir lang darvon zů reden haben. **244.** Als sie vilerley speys die für getragen ward genossen / darzů der alt wasser und Cnemon wein getruncken / ein wenig vom gesprech auff gehört / Sagte Cnemon / Bey dem wein thůt man vil schwetzen / Ich beger aber du wöllest mir erzelen wie du mir verheissen / auch falt mir zů dein versprechen und die gaben die mir werden sollen / der halben fahe an zů sagen. **245.** Du würst es hören / sprach der alt / aber ich wölt das Nausicles solt bey uns sein / welcher mich vilmal angeredt ihm die sach zů erzelen / ich hab in alweg mit worte abgewisen. **246.** Cnemon fragt wo er yetzundt were / do er Nausiclem horte nennen. Der alt der sagt / er ist auffs jagen gezogen. Was jagen sagt Cnemon? Der alt antwort / ungezämpte wilde thier / die auch menschen genant werden / **247.** und ist ein geschlecht der vieh hirten / die sich mit rauben neren / zů denen man schwerlich kummen kan / dann sie wonen in stein klufften unnd orten mit dem See umbgeben. **248.** Was haben sie ihm gethan / fraget Cnemon. Sie haben ihm genommen / sagt der alt / seinen bůlen den er von Athen gebracht hatt / und hatt sie Thisben gnant. **249.** Cnemon schrey uberlaut / Ey botz / schweig darmit still / ich hette schier zůvil geredt. Der alt fraget ihn was ihm geschehen wer. Es nimpt mich wunder sprach Cnemon (damit der alt nicht argwönig würde seins lauten schreyen) was er für gehilffen hatt / das er das wild volck angreifft und bekriegt. **250.** Der alt antwort / der gros König Orondates aus Egypten hatt im befolhen Mirat den wächter und beschützer dises dorffs in und sein volck / **251–252.** welchen er grossen sold verheissen mit sich zů nemen / dann es verdreusst ihn hart / das er das meitlin verlassen můssen / nicht darumb das sie wol harpffenschlagen kan oder von bůlschafft wegen / sunder darumb das er sie dem König aus Egypten bringen wöllen / die ihm zů einem weib geben / uff das er frembder Nation weiber hett. Zů dem hatt er verhofft er werde ein grosse schenck von dem König erlangen / dann er sagt das meidtlin sey sehr schön / aber er ist yetzund

beide des meitlins und des gelts beraubt. **253.** Auch so hab ich ihm raht unnd that darzů geben / ob er etwan mein kinder auch da funde. **254–255.** Cnemon sprach / Ich hab genůg gehört von dem Hauptmann / König / unnd den hirten / wann ich nicht so fleyssig auffmerckte / würdest du mich mit einem andern geschwetz verfüren unnd auffhalten / du hast diser dischred ein feinen beschluss gemacht. Jetzund aber wöllest auff angeregte materi kummen wie du verheissen hast / du woltst mich gern mit anderem geschwetz irrig machen. **256.** Wolan sagt der alt du solt erfaren das ich dirs sagen will.

Das VIII. Capitel.

Calasiris der alt erzelt Cnemoni seinen unfahl / wie er von eines hürischen weibs wegen das Priester ampt verlassen und ins ellend zogen / sagt im vom berg und brunnen Musarum / auch die natur und art des Nils.

Ich will dir von anfang allen handel erzelen / und das kurtz / ich will dich auch nicht betriegen / wie du meinst / und will ein sach nach der andern ordenlich erzelen / wie sie nach einander geschehen / den anfang / das mittel und das end / soll anders das ein ende sein meiner trübsal / so ich biss her erlitten habe. Darumb so hör zů. **257.** Wer dann sach das sich ein underrede ausserhalb der materi zů tragen würde / als nicht kan gar ohn sein / so lass dichs nicht verdriessen / dann ein fleyssiger auffmercker / macht ein lustigen erzeler / **258.** Zů dem ist dise mein rede etwas weitleuffig aus zů gefallenen geschichten / die von anfang biss zů ende gesagt werden müssen / sunst kündestu den handel nit verston und sag also.

259. [260.] Inn der statt Memphis binn ich daheim / das ist mein vatterland / **261.** binn ein vatter und heiss Calasiris / und wiewol ich yetzund im land umb zieh / so ist doch nicht lang das ich ein oberster priester war / **262.** Ich hab auch wie dann der brauch ist / ein weib gehabt / aber sie ist mir gestorben / und wie sie verscheiden / hab ich mich etlich zeit von der welt abgesündert / eintzig gelebt / **263.** allein mit zweyen sünen die mich erfrewt haben. Inn kurtzer zeit darnach / wie der himmel seinen lauff verbracht / glück unnd unglück bringt / hatt es mein haus auch troffen / **264.** unnd ist des neydigen Saturni aug uff mich gefallen / der hatt mein glück in unglück / mein frewd in trawren verwandelt. **265.** Disem unglück zů entfliehen war kein hoffnung / dann woh ein angstbarkeit unversehener sach einen anfelt / sag ich dir sůn / ist vil erschrecklicher und unträglicher / als wann ers vor wüsste / oder sich besorgen thett / dann trübsal so vorhien wissend / ist desto leichter zů leiden. **266.** Unerfarenheit eines schnellen unglückseligen zufahls / erschreckt leib / hertz / und leben / **267.** die gewonheit aber deren unfähl / macht den menschen gedultig und leidsam. **268.** Es ist mir aber ein solches begegnet. Ein weiblin aus Tracia in rechtem blüendem alter / nach der Chariclia die schönest / mit nammen Rodopis / **269.** waiss nicht wie oder wannen / wider deren willen den sie bekant / hienweg zogen / Egypten durchwandlet / unnd fürwitziger geiler mütwilliger weis / als ich gedenck / gehn Memphis kommen / mit einem grossen geschlep / knecht und megdten / und vil reichthum / auch mit allem dem wol gezieret / so zů der bůlschafft dienstlich. **270.** Es war nicht müglich wer sie ansahe / das er nicht mit lieb behafftet und gegen ir gefangen wer worden / dann sie hett ein unmeydenlich verzaubert an sich ziehende angesicht / **271.** sie kam auch offt in den Tempel Isidis / da ich dann ein oberster priester was / sie ehrete stets die göttin mit gebett und vilen schenckungen / die vil schatz werdt waren. **272.** Ein schand ists das ichs sagen soll / doch kan ichs dir nicht verschweigen / dieweil ich sie so offt sahe / uberwand sie mein hart gemüt und stätigkeit / die ich von jugendt auff behalten hette / **273–276.** wiewol vilmal mein augen unnd leib sie zůbesehen ab wendet / warde ich doch letstlich mit der liebe flamm gegen ihr hefftig entzündet. Da ich yetzund solchen kummer und schmertzen bey mir entpfand / **277. [278.]** und zůvor auch wust in was leiden und thorheit die liebe gegen den weibern ein mann füret / **279–280.** darneben bedencken ward / in welchen hohen ehren und in was stahts ich war / und wie hoch ich die götter erzürnen würde / so ich durch unzüchtige liebe die Tempel und altar verunreinigen würde. Letstlich nach langem bedencken / folget ich dem glüpt den göttern verheissen / flohe die schandtliche

Rodopin / **281.** **[282.]** unnd entwich aus meinem vatterland / dann solt ich da sein bliben / so hett ich geförcht ich wer von ihr verfürt worden und mir nicht abbrechen können. **283.** Zům andern hab ich besorget / thet ichs / so würden meine kind mit gewapneten händen uber mich kommen / wie mir dann die götter vorhien verkündiget hatten. **284.** Uff das ich aber solchem vorkäme / zog ich ins ellend / war des sinns das ich gehn Thebe ziehen wolt meinen ältern sůn zů sehen / welcher bey seinem gros vatter was / dann mein ältister sůn hies Thiamus. **285.** Wie Cnemon Thiamidem nennen hort / entsetzt er sich darab / schwig doch still / damit er weiter vernemen möchte. **286.** Er sagt weiter / ich underlass mein irrige weg die ich gehapt / ist unnötig zů erzelen. Wie ich aber vername / das in Griechenland ein statt war dem Apollo unnd andern göttern geweyhet und ein behausung / **287.** weiser und witziger leut / darzů vom gemeinen volck abgesündert / **288–289.** nam ich mein rais dahien / etwan bey der selbigen weisen einem einzůkeren unnd freundtschafft zůsůchen. Unnd da ich lange zeit auff dem Meer zů schiff gewesen / stůnd ich aus und lieff zů land der statt zů. **290.** Wie ich schier darbey kam / wehet mich ein göttlicher geist an / unnd wie mich bedunckt ich möchte vor allen stetten am liebsten da sein / **291.** ward in mir selbst erfrewt / besahe die statt / die war von natur schön / vest / wie ein schloss / auff der einen seiten mit dem berg Parnasso umbgeben. **292.** Es ist war wie du sagst sprach Cnemon / dann mein vatter hatt mirs offt gesagt / der eins mals von den herren von Athen zů den weisen und rhäten diser statt geschickt worden ist / ihren rhat zů pflegen. **293.** Mein sůn sprach Calasirus bistu von Athen? Ja sagt Cnemon. Wie heist du sagt der alt? **294.** Der jüngling sagt Cnemon hais ich / Was glück hatt dich hieher tragen / fragt Calasiris? Cnemon antwort / Ein ander mal soltu es hören / sag yetzund dein handel follent gar. **295.** Calasiris sprach ich will yetzund fürt faren. Ich gieng in die statt lobende die gegne / äcker / statt / beum / wasser / wisen / und den brunnen Castalum den Musis zůgeeignet / aus welchem ich mich besprengt habe / eylte hiennt zům Tempel / **296.** war eben umb die zeit das die göttin Pytha antwort geben solte / umb das jenig darumb sie dann gebetten warde. Wie ich mein gebet gethan / und sie geehret / wünschet ich das mir auch ein antwort würde. **297.** Da entpfieng ich die erste antwort von der göttin Pithie die sagt zů mir.

298. Aus fruchtbarm land bist kummen herr
Vom Nil die göttin gflohen ferr /
Die gwaltig sind deins lebens
Bleib du bey uns hast vergebens /
Gnedige gött bist unser frind
Mein schwartz acker dein eigen sind.

299. Wie ich dise göttliche stimm vernommen / fiel ich von dem altar auff meine knie nider / batt die götter das sie mir geneigt und gůthertzig weren in aller sach. **300.** Die vile der umbstender die das hörten / lobten sampt mir die gött / erzelten mir ein künfftig glück / hielten mich für ein freund der götter / **301.** auch wie den König Licurgum in ehren / und da ich auff dem platz vor dem Tempel wonen wolte / liessen sie es gütlich zů / unnd verschafften das mir aus der gemein mein narung gelüfert würde / **302.** ich hette alles genůg bey inen. Es kamen alle tag frembde und heimische zů opffern / mit denen ich mich besprachet / unnd underredte mich mit den weysen / dann es kamen solcher weyser leut vil zů dem Tempel Delphi / **303.** welcher den Musis zů geeygnet ist. **304.** Under disen Philosophen waren etlich die mich fragten / wie wir unser götter ehrten / oder warumb etliche bey uns thier für götter hielten / etlich wie die hohen seulen / darzů die geng darein gemacht weren. In summa sie underliessen nichts zů fragen was in Egypten war / dann die Griechen horten uberaus gern von unser landtschafft. **305.** Zů letst kam ein ansichtiger weiser man / fragte mich vom fluss Nil / **306.** von seinem ursprung und brunnen / unnd was der Nil für ein natur habe / das mitten im Summer / wann andere wasser aus trucknen er erst zůneme / wachse und sich aus giesse uber alle gestaden und ufer. **307.** Ich antwort darüber sovil mir bewisst war / unnd was ich in den büchern darvon gelesen hatte / Sagte er entspringt gegen morgen in Morenland und Lybia / gegen mittag sich streckende / **308.** wechst zů Summers zeit / nicht wie etlich mainen vonn den winden / so in hundtstagen von Mittemacht wehen / darvon werde der

fluss gestelt unnd geschwelt / sonder in Son wenden im summer wehen würt von Nidergang gegen mittag / die treiben das gewülck hindersich / biss in den circkel gegen auffgang / da versamlen sie sich zů hauffen / aber von unsäglicher hitz so umb die zeit ist / werden solche wasser wolcken nider gedruckt im gebürg / **309.** das gibt ein dicken grossen schweren regen / damit würt dann der Nil stoltz / meint kein wasser zůsein / sunder geusst sich uber gewonliche gestaden aus / und bedeckt daz land Egypten wie ein Meer / befeuchtiget und macht feisste acker unnd wisen / als ob sie durch baw gemistet weren / **310.** gibt sehr gůt süss drinckwasser / dieweil es regenwasser ist / leicht / subtil / nicht schwer / bitter / wie ander wasser / etwas warm / aber nicht so heiss als es ist an dünnen orten da es herab regnet / und von der sonnen herab gedruckt würt. Desshalben trucknet er nicht aus durch die sonnen oder wind / wie andere wasser / unnd ist zůgedencken / wann er von schne wasser zůneme und wůchse / wie die Griechen sagen / so würde er auch aus trucknen / dann wann er nicht aus laufft / so ist er seinem staden und ufer alweg gleich / also reichlich ist sein brunn des ursprungs. **311.** Wie ich nůn dise sachen also erklärte / **312.** gesellet sich zů mir gantz freundtlich der priester Apollinis / welcher Charicles genant war / sprach zů mir. **313.** Du hast wol von sachen geredt / unnd ich fall dir zů / dann ich habs auch von priestern / so in Tempeln bey dem Nil wonen. **314.** Ich sprach zů im / O Charicles / bistu auch an die ort kummen / und in ihren Templen gewesen? Ja ich binn / sagt Charicles / was noht mich aber dahien getriben hatt / waiss ich zům besten. **315.** Ich hielt weitter an mir das selbig zů erzelen. Er sprach / ein unglück ist mir zůgefallen und hat mein glück hinderstellig gemacht. **316.** Ich verwundert mich diser red. Er aber sprach / las dichs nicht wundern dann ich will dir es erzelen wann du wilt / **317.** Ich sprach ich wolt es gern von dir hören / dann die zeit mag es yetzund wol geben / es irret uns niemand.

Das IX. Capitel.

Der donder erschlecht ein braut / des zeucht ihr vatter ins ellend / kumpt zů einem aus Morenland der schenck er im vil edel gestein / und ein schöne junckfraw / und zeucht der Mör heimlich darvon.

318. Wie nůn das volck hienweg kummen war / das in den Tempel geopffert hett / sagt Charicles / **319–320.** Ich hab mir lang gewünscht / das ich einen meins gefallens haben möchte mich mit im zů ersprachen / **321.** und hiemit soltu wissen als ich ein weib genummen hatte / **322.** hab ich kein kindt mit ihr gewunnen / biss letstlich uberlang in meinem alter / **323.** wie ich die götter tag unnd nacht angerůffen / binn ich ein vatter / einer dochter genant worden / **324.** aber der gott weissaget mir das sie nit lang leben würde / **325.** sie ist dannocht so alt worden das sie mannbar gewesen / da haben ir vil sie zů einem weib begert / ich aber hab sie einem frembden geben / welcher meins bedunckens ein herrlicher mann was / **326.** Aber in der nacht wie sie solt beyligen / ist die ellende unglücksälige von einem donnerstral im beth erschlagen worden / **327.** Also ward aus einer frölichen hochzeit / ein traurig todtengesang / die man herrlich in den Tempel füren solt / **328.** ward kläglich zů grab getragen / die liechter und facklen zů der hochzeit und frewd zů gerüstet / můsten den holtz hauffen daruff die leich verbrendt warde / anzünden. **329.** Es war ein kläglich ding / dann ich ward beide der můtter und dochter beraubt / **330.** warde ungedultig das mir die götter solch ubel zů geschickt / nam mir für heimlich aus dem vatterland zů ziehen / und das mein yetz unbewonte haus zůverlassen / **331–332.** dann es ist ein grosser behilff vor traurigkeit unnd unmůt / so man das jenig verlasst und meiden thůt / das / so einem under augen stätigs geschehene sachen einbildet / **333.** zohe hien und her schweiffende. Wie ich nůn vil ort durchzogen / kam ich zů letst in dein heimat in Egypten / und zů den Templen da die wasser vom Nil so hoch fallen. **334.** Ich hab dir aber freundt noch nicht gesagt / was mir in meinem raisen begegnet / ich will dirs aber von anfang biss zů end erzelen. **335.** Da ich nůn in der statt bey den Tempeln müssig spacieren gieng / etliche seltzame ding kauffte / so bey den Griechen nicht im brauch und seltzam sind / **336.** dann ich hatt mein gemüt etwas in meinem unglück gestillet / was willens widerumb anheimisch zů ziehen / In dem so kumpt zů mir ein dapfffrer herrlicher mann / eins grossen hohen verstandts /

anzůsehen / gestandnen alters / **337.** aber gar schwartz / grüsset mich ansprechende er wolte gern mit mir reden / redet nicht gar wol / doch zimlich Griechisch. **338.** Ich war wol zů friden / gehorchet ihm / da füret er mich in den nechsten Tempel / **339.** sprach / ich hab etlich wurtzel und kreuter aus Morenland und India / die wolt ich dich sehen lassen / **340.** und wann du die selbigen one allen falsch und betrug eines rainen auffrichtigen hertzen kauffen woltest / ich will dir sie gern zeigen und fürlegen. Ich sprach / ja zeig her. **341.** Da zog er ein secklin herfür das er under den armen hatte / darinn waren sehr köstliche und schöne mancherley Edelgstein / Darunder waren Perlin sehr schön / die waren einer zimlichen nuss gross in rechter Circkel ronde / **342.** desgleichen schone Schmaragdt / Jazinten / Rubinen / welcher glantz und schein die augen erfrewten. **343–344.** Da ich das sahe / sprach ich / O mein freundt / du můst einen andern kauffman sůchen / dann ich vermöchte dir nicht einen eyntzigen stein von disen zů bezalen. **345.** Er antwort / Lieber hör / vermagstu es nicht zů kauffen / möchtest du es aber nit geschenckt nemen? Ich sprach / Geschenck zů empfahen binn ich noch starck genůg / aber was darff es des gespöts. **346.** Ich spott nicht / sagt der Mör / sonder es ist mein grosser ernst / das schwere ich dir bey den göttern / das ich dir das alles will schencken / doch so ferr das du noch ein köstlichere und schönere schenck dann das alles ist / von mir entpfahen wöllest. **347.** Ich aber verlachte dise rede. Er fragte mich / warumb ich lacht. **348.** Ich antwort / Ich verwundere mich das du mir ein solche gab schencken wilt / und vil ein höhere verheissest. **349.** Du solst das glauben sagt der Mör / aber du můst mir vorhien bey den göttern schweren / **350. [351.]** und einen eydt thůn / dise gaben nicht anders zů brauchen / dann wie ich dich underweisen will. Ich stutzt darab mit verwunderung / doch schwůr ich / **352.** dann ich der ding gantz begirig was zů entpfahen. Wie ich nůn geschworen hatte / wie er mir vorgehalten / fůrt er mich mit ihm heim / **353.** zeiget mir ein uberaus schöne junckfraw / sprach sie wer yetzundt siben jar alt / aber im ansehen meinte ich sie wer nůn mannbar gewesen / Also schön / wolgestaltig **354.** eins göttischen angesichts war sie. Ich erschrack der ungewarnten sachen / konte sie doch nicht genůg beschawen / dann ich mich solcher schenck nicht versehen. **355–356.** In dem fieng er an reden und sprach / freundt die du da sihest / ist durch ein unglücklichen zůfall ihrer můtter in windlin gewickelt worden / und an ein ort getragen hienweg gelegt worden / wie ich aber ongefehr an das wilde ort kummen / hab ich uff diss kindt gestossen / das genummen mit mir getragen / **357.** dann es bedauchte mich Tyrannisch sein / ein so jung leben und seele in einem menschen verloren zů werden / so binn ich von jugent auff von meinem schůlmeister zů barmhertzigkeit erzogen worden / **358.** So erkante ich auch an des kindts augen und gesicht / das es nicht eines schlechten herkummens war / also lieblich unnd scharpff sahe es mich an / **359–360.** Es waren auch dise stein die du gesehen hast bey ihm gewickelt unnd eingelegt / darzů etlich seidene tüchlin mit bůchstaben / gedenck die můtter hatte es gethon / dann es war unserer sprach / die zeigten an warumb das kindt da läge / bittende ein barmhertzigkeit disem kindlin zů beweisen / und mit disem schatz zů erziehen. **361.** Wie ich die bůchstaben gelesen sprach der Mör / und verstanden wo her es kummen und wer es was / nam ichs und trůg es mit mir uff meinen hoff / welcher ein weitten weg von der statt gelegen / gab das kindt meins hirten frawen / dasselbig nach bestem fleiss auffzůziehen / **362.** aber das so ich bey ihm fande / behielte ich bey mir / damit es dem beurischen volck kein auffsatz brächte / verbott inen auch / sie soltens niemandts sagen. **363.** Also blib es ein zeitlang verschwigen biss es ein wenig erwůchs / forchte ich die sach würde aussfündig werden / dann es nam an schöne unnd angesicht sehr zů. Da ich aber bedacht das mir ein unglück daraus entstohn möchte / **364–365.** bewarb ich mich daz ich als ein Legat in Egypten geschickt warde / das dann geschahe / binn also hieher kummen unnd das meitlin mit mir genummen / sein sachen zůverbesseren / und mag ich der weil haben von geschäfft der landtschafft wegen / die ich yetzundt schnell můss ausrichten / so will ich dir noch heut den gantzen handel erzelen. **366.** Ich aber ubergib yetzmals dir unnd den göttern / die dann solchs zů wegen bracht / dise junckfraw in dein handt / doch das du deinem eyd nachkumst / und bey dir frey und nicht eigen sey / **367.** auch einem freyen verhewratten wöllest / also wie du sie von mir oder gleich von irer můtter entpfangen hast / ich vertraw dir auch solchs zůthůn wie wir mit einander abgeredt haben / **368.** darzů geschworen hast / dann dein wesen und wandel hatt mir die zeit her so wolgefallen / das ich dich in disen sachen ausserwelt habe / das will ich dir also in eil angezeiget haben / dann ich můss yetzundt gehn mein bottschafft unnd

geschäfft ausrichten / **369.** morgen aber wann wir bey dem Tempel Isidis zůsammen kummen / will ich die anderen heimligkeitten auch anzeigen / dann es würt heitnacht zů spat sein ich můss gehn. **370.** Also nam ich die junckfraw füret sie under mein dach / hielt sie ehrlich und wol / ich dancket auch den göttern dann ich liess mir sein / **371.** als wann mein dochter wider lebendig worden were. Den andern tag eylte ich zů dem tempel wie ich bescheiden was / **372.** Da ich nůn lang hien und her spatziert / und er nit kam / auch niendert sehen kontte / gieng ich in des hauptmans haus da er zů schaffen hett sein bottschafft zů enden / fragt ob kein Legat aus Morenland da were / **373.** So sagt mir einer wie er morgens frü hienweg zogen / und zům theil von dem Hauptman verjagt worden / dann wo er nit gewichen wer / solt es im sein leben kost haben. **374–375.** Ich fragt warumb. Er antwort / Es wer die ursach / der Legat begert / man solt sich irer Schmaragden und anderer Edelgestein grabens enthalten / dann sie gehörten dem Moren König zů. **376.** Ich erschrack der reden / und war mit schweren gedancken beladen / als mit einer kranckheit / **377.** dann ich wuste noch nit woher und wer die junckfraw war. Lass dichs nit verdriessen / sprach Cnemon zů Calasiri / es bekümmert mich selbst soll ichs nicht erfaren. **378.** Du würst es noch hören / sprach Calasiris.

Das X. Capitel.

Charicles fürt die junckfraw mit ihm heim / will sie seiner schwester sůn vermehlen / sie aber wils nit thůn / des würt er sehr betrübt / bittet Calasirim umb hilff.

Jetzundt will ich dir vollends sagen / was Charicles weitters mir angezeigt hatt. **379.** Nach dem ich herein kam / sprach er / gieng mir das megtlin entgegen / redet nicht / dann es konte noch nicht Griechisch. Es grüsset mich / bott mir sein handt / frewet sich das es mich wider sahe. **380.** Ich verwundert mich seiner geschickligkeit und hohen verstands / dann es entpfing mich wie seinen vatter. Ich nam mir für nicht lang mehr an dem ort zů bleiben / damit ich yetzt auch meiner andern tochter nit beraubt wůrde / **381–382.** sonder ich fůr auff dem Nil biss ins mehr / da fande ich schiff das ich heim füre. **383.** Was geschah / es lernte die Griechisch sprach gantz schnell unnd gütt / auch so nam sie an leib und schöne der massen zů / das frembde unnd heimisch ein auffsehen auff sie hatten / zů dem wann sie etwan hien gieng / **384.** es were in Tempel / zům tantz / auff den Marckt / so hatte sie ein nach sehen / als ob ein newer gott auff ein seul auffgerichtet würde / wie wol mir das ein hertzliche frewd gab / **385.** so hette ich doch schmertzliche pein darneben / dann sie lies sich hören sie wolte keinen man nemen / sonder in ihrer junckfrawschafft bleiben und ein dienerin der göttin Diane werden. **386.** Sie lag auch dem jagen stets ob / und ubete sich zů schiessen. **387–390.** Es verdross mich schier zů leben / dann ich hoffte ich wolte sie meiner schwester sůn zů einem weib geben / welcher ein frommer redlicher gesel war / ich konte sie aber weder mit worten / geschenck / gůttem noch bösem dahin bereden / uberwand mich mit meinen eygnen worten / mit kunst / geberden / und beweisungen / das das leben so sie ihr ausserwelt hette / ein gůt göttisch / züchtig leben / ein kron aller junckfrawschafft were / so sie sich den unsterblichen göttern zů gesellet / Nante solch ihr fürnemen unbefleckt / Rein und unverbrüchlich. So verachtet sie alle liebe so von Venere kompt / alle hochzeit / hoffart unnd stoltzen pracht. **391.** Darumb lieber Calasire sey mir in diser sach und noht rahtsam und behilflich / thů mir sovil zů dienst / das bitt ich dich / theil mir dein weisheit unnd ein zauberey mit / **392.** uberrede sie mit worten oder wercken / damit sie ihr natur unnd weiblich gemüdt erkenne / und sie ein weibs bild geboren sey. **393.** Du kansts auch leichtlich zůwegen bringen so du wilt / dann sie scheucht das gespräch erbarer mannen gar nicht / **394.** darzů wonet sie in disem Tempel nicht weit von deinem haus / bitt wöllest mein bitt nicht abschlagen / und mir in meinem alter zů trost kummen / das bitt ich dich durch Apollinem und deiner vätter gott. **395.** Dise wort redet er wainende zů mir / unnd bewegte mich auch zů wainen / das ich ihm versprach in diser sach nach allem meinem vermögen zůhelffen. **396.** Als wir also ernstlich mit einander redten / so kumpt ein bott / Es sey ein Eneyscher Legat vor der thür / der begert in Tempel zů opffern /

bittet umb einen priester das er das heilig opffer anfang. **397.** Ich fraget aber den Chariclem / was das für ein heilige legation / und für ein geschlecht were. Charicles sagte / **398–399.** Es ist ein edel Griechisch geschlecht / aber ihr Fürst und herr nent sich aus dem geschlecht Achillis ein schöner jüngling / der da mit leib / gestalt / unnd geberden wol dem Achilli gleich ist. **400.** Calasiris sprach / es ist recht / verschaff du allein das der jüngling in Tempel kum / und das opffer angefangen werde / **401.** dann ich wolte ihn hertzlich gern sehen. Charicles bewilligt / und der jüngling gieng hienein / hette ein rechten Achillischen geist / **402.** gemüdt und angesicht / tratt daher mit auffrichtigem leib / schönen haar / hüpschem angesicht / zů dapfferkait und zorn beweglich / und doch freuntlichs gesichts darbey. **403.** Nach dem er uns gegrüsset / und wir ihn wider / fieng man den bracht / wie darzů gebört an. **404.** Da sprach Charicles zů mir / Du würst heut unser Charicliam sehen / so du sie zůvor nicht gesehen hast / **405. [406.]** Ich aber hatt sie zůvor auch gesehen opffern / **407.** wiewol ich still schwig zů besehen was geschehen würde / giengen in Tempel / alda geschach alles was zům opffer dienstlich was. **408.** Und als wir zů dem altar kamen / da fieng der jüngling sein heilig opffer an / nach dem der priester sein gebett gethan hatte / und sang die Pythia dem jüngling dise antwort.

409. Welchem anfacht gunst mit ehren
Der thůt seinen namen mehren /
Würt verlassen die Tempel mein
Und uber Meer schiffen so fein /

410. In frembde land ein weitte reis
Welchs von der Sonn dürr ist und heis /
Der würt entpfahen grossen lohn
Inn schwartzer zeit weisse kräntz han.

411. Diss hatt Apollo durch Pythiam reden lassen / Es waren vil die dis auslegen wolten / aber sie felten weit / **412.** dann treum und weissagung merckt man erst wann die sach so sie bedeuten / geschehen ist. Die Delphi und alle die da waren / rüsteten sich den herrlichen pracht zů folfüren.

VOLGET DAS DRITTE BŮCH DISER HISTORIEN.

Des Erst Capitel.

Calasiris zeigt an wie sie sich zům opffer gerüst haben / wie Theagenes mit seinen geferten / und Chariclia mit iren Junckfrawen zům opffer kommen sind / und von irer seltzamen klaidung.

1–2. Wie aber yetzund diser herlicher pracht und die grosse rüstung des todten opffers volnbracht war / sprach Calasiris / **3–4.** Da fiel ihm Cnemon in die red unnd sagt. Du haltest mich auff mit langem geschwetz / dann du kumpst nit auff mein frag und begeren / und wiewol du mir den handel erzelest / das mich bedunckt als wann ichs selbst gesehen hette / doch ist es nit auff mein meinung und frag geantwort / **5.** dann du redest von dem anfang und von dem end / aber das mittel verschweigstu gar. **6–8.** Da antwort Calasiris / O Cnemon ich will dich nicht mit geschwetz / welches daher undienstlich auffhalten / sonder dem das du hefftig begerest nachkummen / unnd dieweil du sagst mein red bilde dir ein / als wann du es selber hettest gesehen / so würd ich verursacht dir den gantzen pracht anzůzeigen / unnd das mit kurtzen worten / so lang biss ich uff dein erst begeren kummen würd. **9.** Erstlich giengen in der zal hundert mann auff ihr art zům opffer angethan mit weissen tüchern auff der ein seitten bekleidt / auff der ander seitten fůrten sie mit blossem arm und brust / in ihrer hand ein zwey schneidig

beyhel die thier darmit zů schlachten. **10.** Nach ihnen giengen hundert schöner schwartzer Ochsen mit hüpschen gleichförmigen hörnern / deren eins theils uberguldet waren / die andern schöne geflochtne krentz aufftrůgen / unnd hieng ihn die kel biss auff die knye. **11.** Nach disen giengen aller art thier zům opffer dienstlich / ye hundert und hundert nach einander / dise waren alle mit dienern underscheiden / welche ihr sunder Instrument zů der Music dienstlich mit in trůgen und die brauchten / **12.** Demnach giengen vil schöner Junckfrawen mit hüpscher kleydung unnd schönem haar / alweg zwo und zwo mit einander. **13.** Die auff der rechten seitten trůgen schöne zweig mit blůmen und früchten gantz lieblich zů essen. **14.** Die auff der andern seitten trůgen schalen mit edlem wolgeschmackten gewürtz / welches auff ein wenig kolen glunset / ein sehr gůten geruch von sich gab. Und zů disem dienst brauchten sie kein hand / sunder das alles trůgen sie auff dem haupt. / **15.** Auch giengen sie nit einfeltig / trawrig / sonder ihre tritt theten sie dantz weis / und sungen darzů ein sundere schöne melodey / **16.** welche der Thetis und dem Peles zů ehren gemacht war / also das sich die wort und melodey dem trit nach gantz verglichen / so wol kunten sie es singen. **17.** Disen Junckfrawen nach ritten schöne jüngling / gantz ordenlich / glids weis / auff schönen pferden mit hüpschem zeug gezieret. **18.** Under disen war Theagenes als ein Hertzog under seinem volck / unnd war sein ansehen wie die Sonn under den sternen erleuchtet / von der schöne seins harnisch / **19.** In seiner hand ein sper fůrende / hatte keinen helm auff / sunder ritte mit blossem haupt / in purpurfarb mit guldenen streymen durch zogenen / kurtzen mantel von schönem bildwerck gewirckt / **20.** Auff seinem schilt den kopff Gorgonis gemalt / sein schön haar flog von den külen lüfftlin zů ruck / freundtlich war sein hien und her sehen / **21–23.** Sein pferdt wusste seins herren schöne und geschickligkeit / dann es seinen hals von einer seitten zů der andern mit auffgereckten ohren wandt / stoltz trabende mit schönen springen darunder / demnach setzende sein schenckel gantz senfftiglich / spielende mit seinem schönen zaum / **24.** wer solches sahe / der můste beide dem reutter und ross günstig werden. **25–26.** Die gemeinen undienstbare weyber mochten sich nit enthalten / sie warffen ihn mit Pomerantzen unnd blůmen / ein yede begerende das sie von ihm geliebet würde / unnd es war keiner under dem hauffen / der Theagene in der schöne vergleichen mochte. **27.** Nach den jünglingen ritten aus dem Tempel wider ein zal schöner Junckfrawen auff hüpschen zeltern mit guldenen decken bedeckt / **28.** under disen war die schöne unnd weise Chariclia / kam auff einem wagen den zogen schne weisse Ochsen / **29. [30.]** sie war mit einem purpur klaid biss auff die fůs beklaidet / sie war also schön / das sie die schöne Theagenis in vergessenheit brachte / Ihr klaid was mit guldenen bildern gewürcket / **31.** sie hatte einen gürtel umb / daran der meister der den gemacht hatte / alle sein kunst daran gebraucht / dann nie keiner so gesehen worden. Er war also gemacht / **32.** Es waren zwen Trachen schwentz uber dem rucken / zwüschen ihren flüglen zůsamen verhefftet / unnd die häls auff der brust zůsamen gefügt / wie ein knopff geknipfft / Aus disem knopff giengen die heupter als weren sie mit fleis an den knopff gesetzt / also wunderbarlich / du hettest gesagt es were lebendig / und kroch ein Drach aus dem andern / das was das schlos am gürtel / von lautterem gold gemacht / **33.** doch sahen die schüppen schwartz und graw mit grünen farben / als wann es ein lebendiger Drach gewesen were / war darzů nicht schrecklich anzůsehen / also war diser gürtel. **34.** Ihr schön haar war nicht gar geflochten / unnd auch nicht gar ausgespreit / sonder das mehrer theil lag ihr zů ruck auff den achslen / welches die lieblichen lüfftlin zůfliegen machten / **35.** hatte ein kräntzlin auff von roten unnd weissen rosen mit lorber zweiglin gemischt / **36.** an der lincken seitten fůret sie einen ubergulten bogen an der rechten seitten hieng der schön köcher mit pfeilen / und hatte in iren händen ein brennende fackel / In solcher klaidung für sie daher / unnd leuchten ihre augen mehr dann die fackel in händen. **37.** Cnemon sprach / mir ist als wann ichs also sehe. Darauff Calasiris sagt / **38.** ich bitt dich durch die götter / sag mir doch an welchem ort der weldt sie sind / zeig mirs doch / du hast mich vertröst ich werde sie bald sehen / **39.** Ach wie ein süsser betrug ist das / wie hast du mich in hoffnung bracht / da du mir von anfang unsers gesprächs verheissen hast / mir noch heut mein aller liebste zůsehen lassen / **40. [41–42.]** darumb du dann ein gab von mir gefordert / aber yetzund schleicht die nacht herzů / unnd sihe ich noch niemand. **43.** Cnemon antwort / Sey gůter ding / förcht dir nicht einer falschen hoffnung / **44.** sie werden gewisslich kummen / **45.** es würdt ihnen vileicht etwas zůhanden kummen sein / das sie später kummen / dann wir mit einander verlassen. **46.** Und dieweil du also auff ihr zůkunfft

dringst / so far für zůsagen wie es weitter gangen / in dem werden sie (hoff ich) kummen. **47.** Wiewol ich zů reden müde / auch nit lustig / dieweil mich mein hoffnung betreugt / het auch gedacht du werest unser langen rede gesettiget / **48.** So merck ich das du vor allen begirig bist / von ehrlichen sachen zů hören / **49.** so will ichs widerumb anfangen / da ichs gelassen hab / aber du můst vorhien ein liecht anzünden. **50.** Zů dem so wöllen wir den göttern ir gebett thůn / damit wir dise nacht rhůwig sein mögen. **51.** Unnd gebot ein liecht zůbringen / theten ir gebett zů den göttern. **52.** Under disem růfft er Mercurium an / das er ihm Theagenem und Charicliam im schlaaff lies für kummen. **53.** Nach dem fieng er an sprach / O Cnemon. Wie sie umb den Tempel und umb das grab Neoptolemi gefaren / **54.** geritten / und gangen / hatt sich grosses heulen und wainen von mannen und frawen erhebt. **55.** Demnach haben sie alle in einem augenplick angefangen / die Ochsen / Schaaff / Geyssen / und andere thier nider zůschlagen unnd schlachten / **56.** die selbigen auff die altar unnd holtzhauffen gelegt / und gebetten das opffer dem gott Apolline anzůzünden. **57.** Charicles sprach / zů opffern und betten gehört ihm zů / **58.** aber das opffer anzůzünden vergünt er dem Hertzog dises volcks / **59–60.** doch das er die fackel der fürnemsten Junckfrawen nemen thet und darmit anzündet. **61.** Wie er das geredet / fieng er an zů opffern / und nam Theagenes von der Chariclia die fackel. **62.** Nůn hör was ferner sich begeben hatt.

Das II. Capitel.

Wie die erste liebe zwischen Theagene und Chariclia angefangen hatt / nach dem ye lenger ye vester zůgenomen / Chariclia würt von liebe ein wenig kranck / Calasiris tröstet Chariclen den alten / zeiget ihm etliche gleichnus an.

63. Anfencklichs wie sie einander zů gesicht kamen / erstummeten sie ab einander / **64.** sie bott ihm die fackel die er dann von ir entpfieng / **65.** und sahen einander an nicht anders als wann sie vorhien kundtschafft zůsammen gehabt hetten / und urblützlich zůsammen kämen und sich erinnerten / wo sie vormals einander gesehen hetten / **66.** Sie lachten einander an / doch verborgenlich / schamten sich / das sie beide schamrot warden / und nach solcher rötte / warden sie wider bleich / solchs geschach offt in kurtzer zeit / wie dann liebhabenden im anfang ihrer liebe / offt geschicht / **67.** welchs man im angesicht / augen und geberden / abnemen kan / Das war dem andern volck alles verborgen / **68.** unnd wuste Charicles auch nicht darumb / dann er mit dem opffer zůschaffen hatte / **69.** ich aber hatte allein acht darauff unnd gedacht an die weissagung der götter / was daraus werden möchte. **70.** Wie es nůn schier spat worden war und er gleich mit gewalt sich von der junckfrawen keren můste / **71.** nam er die fackel und zündet die Altar mit dem opffer an. **72.** Also endet sich diser bracht und waren die frembden frölich / die andern giengen in ihre heuser heim. Chariclia die bedeckte sich mit einem weissen mantel unnd gieng mit etlichen junckfrawen in ir gemach / welchs im umbgang des Tempels war / **73.** dann sie wonet nicht bey irem vermeinten vatter / damit sie ungehindert den göttern dienen mochte. **74–75.** Wie ich nůn diss alles gesehen / begegnet ich dem Charicli mit fleiss / er aber sprach zů mir / Hastu nicht mein Charicliam ein liecht der Delphis gesehen? **76.** Ich sagte nicht erst yetzundt / sonder vorhien offt / so manchmal man im Tempel gewesen / auch nicht allein im fürgehn / sonder wir haben mit einander geopffert / und wo etwas göttlichs fürgefallen / hatt sie mich darinn rhats gefragt und von mir gelernt. **77.** Wie hat sie dir aber yetzund gefallen / sagt Charicles? hatt sie den bracht nit höflich gefůrt? Ich sprach / freylich / was fragst / sie ist wie der Mon under den sternen gestanden. **78.** Charicles sprach / Es haben vil auch den jüngling aus Thessalia gelobt / im das ander lob nach ir geben. **79.** Ich sprach / sie ist ein kron und zier der gantzen herligkeit gewesen / das thet dem alten mann wol / und lacht darzů / **80.** sprach yetzundt will ich zů ir gehn / gefalt es dir / so kumm mit / auff das wir sehen / ob ihr etwas geschehen were / dieweil so vil volcks vorhanden gewesen / dann sie ist auch zart / **81.** und wiewol ich dessen fro war / doch sprach ich / mir wer ein geschefft zůgefallen / das müste ich vorhien aussrichten / yedoch wolt ich das lassen anston und mit im gehn. **82.** Wie wir nůn dahien kamen da sie daheimen was / finden wir sie kranck auff einem bettlin ligen / **83.** sie kunt kein rhů haben / ire augen waren nass /

von inbrunst grosser liebe. **84.** Wie sie aber den vatter / als sie pflag / entpfangen hette / fragte er sie was ir bräste. **85.** Sie aber sprach es thete ihr das haupt weh / möchte wol leiden das man sie ein wenig růhen liesse. **86.** Des erschrack der gůt Charicles / war betrübt / gieng aus irem gemach / **87–88.** bevalhe den mägten das sie ihr rhů liessen / gieng für das haus heraus / sprach zů mir / Lieber Calasire / was ist das für ein ding / und ursach diser kranckheit / was kranckheit ist sie ankummen? **89.** Ich sagt / Du solt dich nit verwunderen / dieweil sie under so vil volcks gewesen / es hatt sie etwann ein neydig aug angesehen. **90.** Er aber hönlechlet sprechend / Ich glaub du lassest dich auch zů zeitten alter weiber thäding verfüren. **91.** Ich antwort / Damit du erfarest das es vilmal geschicht / sag ich dir / **92.** wir ziehen den lufft in uns / und geht der selbig durch unseren mundt / nasen / augen / ohren und lufftlöchlin hienein in den leib zů den fürnemsten glidern / **93.** als hertzen / lung und hirn / unnd entpfacht ein yedes das ihm nutz und schädlich / **94–95.** wie dann der lufft an ihm selbst ist / also / das yemandts mit einer kranckheit der glider wie erzelt beladen / den lufft also vergifftet / und ein gesunder neben ihm steht / oder zů gegen / und den selbigen an sich zeucht / so würt gleich das glid in dem andern menschen auch verseret / und sonderlich die einer zarten subtilen natur sind. Nůn das zů einer gleichnüss / **96–99.** Wie vil empfahen den wehtagen der augen / allein aus dem ansehen / so sie andere böse augen sehen? Wie vil empfahen den vergifften lufft der pestilentz / so doch die pestilentz haben / weder mit ihnen essen noch trincken / auch nit umb sie sein allein aus vergifftung des luffts. **100–102.** Gedenck auch / das die liebe allein aus dem gesicht erwachst / so doch zwey einander vormals nie gesehen / erkant / noch bey einander gewonet / allein von weitten einander / die augen gegünt / und ob sie nicht zůsamen komen / doch einander hertzlich lieben / **103. [104.]** So hastu auch wol gehört / das der Basaliscus allein mit den gsicht und lufft / die leut und das vieh tödte / **105.** Und schwige also ein weil still / wie ich ihm das erzelt hatte.

106. Fürwar hastu / sagt Charicles dise stück mit bewerlichen beyspielen gantz weislich probiret / **107.** Ach wolte gott das sie ein begierde und liebe entpfünde / damit ich gedencken möchte / sie wehr gesundt und nit kranck / **108.** du solt auch wissen das ich dich in diser sach / trewlich umb hilff und raht / anrüffe / **109. [110–112.]** und ist nicht wenig zů förchten / das ihr begegnet sey / das sie das zů bett besiechen můss / und der liebe gantz zů wider sey / mich bedunckt warlich sie sey zům theil bezaubert / **113.** Aber mir zweifelt nicht / das du aus freundtschafft / durch dein weissheit ihr helffen magst / so du nůr wilt. Ich verhiess im / könte ich ihr / und ihm dienstlich sein / ich wolt kein fleiss sparen. **114–115.** Wie wir also schwetzten / so kumpt einer sprach / O ihr weisen / ich mein ihr seyen zů einem zanck / und nicht zů einem wolleben geladen / das ihr so lang verziehen / kummen doch / **116. [117.]** Theagenes und sein hauptman Neoptolemeus sein schon vorhanden / gehen fürt verziehen doch nicht biss nacht / man wartet ewr allein. **118.** Charicles kerte sich zů mir / unnd sagte mir in ein ohr / Schaw / wie ist diser Bachus so hoffertig / sonderlich dieweil er so feucht von wein ist / **119.** Aber wir wöllen gehn / sprach er / sonst dörffte er uns mit seinem stecken streich geben. Ich sagte / ey ich waiss wol das du schertzest / wir wöllen aber den nocht ghen.

Das III. Capitel.

Theagenes erzeigt den zweyen alten gebürliche ehr / nimpt sich einer uber natürlichen frewd an / die geste frölich zů machen / und ward sein bekümmert hertz in liebe gegen der Chariclia von Calasiri vermerckt / macht mit im kundtschafft / es kumpt Calasiri zů nacht ein gesicht für.

120. Da wir nůn dahin kamen / **121. [122.]** satzte Theagenes den Chariclem neben sich / und thet mir von seint wegen auch ehr an / sagt / Lieber Cnemon es möcht dich verdriessen / **123.** das ich dir von disem pracht / wolleben / essen / drincken / dantzen / ringen / springen / von kostlichen speysen unnd tranck so lang erzelte / **124–125.** Du můst aber von anfang den handel vernemen / wilt du anders die sach recht verston / darzů hab ich ein lust dir es zů sagen. **126. [127–129.]** Nůn hör weytter / Theagenes

nam sich einer frewd an / damit er die so zů gegen waren frölich machte / auff das er sich beflisse yederman freundtlich zů wilfaren. **130.** Ich aber merckte wol was sein anligen was / wie er hien und wider sahe / vil seufftzen darmit lies / yetzund trawrig dann frölich / **131.** also verwandelt er sein angesicht offt / **132.** das auch Charicles dasselbig merckte / sprach zů mir haimlich. Was bedeut dise verenderung des angesichts? **133.** Ich glaub ihm sey wie der Chariclia geschehen / ihn hatt auch ein neydig aug angesehen / **134.** das gespräch hetten wir beide heimlich.

135. Wie nůn zeit was das ein ehrtrunck umbgen solte / brachte Theagenes einem yeden (wiewol ungern) einen rondt drunck aus freundtlichkait / **136.** Und da es an mich kam / erzeiget ich mich gegen ihm als wann ichs sehr gern von ihm annem / aber den becher wolte ich nicht entpfahen. **137.** Wie er das vermerckte / verkert er die augen / besahe mich grasslich / vermeint ich wolte in verschmahen. **138.** Wie das Charicles sahe / sprach er zů Theagene. Diser drinckt kein wein / **139.** und isst von keinem thier / dann er ist ein Egypter von Memphis / ein oberster priester der göttin Isidis. **140. [141.]** Wie aber Theagenes vernam das er ein Egypter und oberster priester war / ist er erfrewt worden als wann einer einen schatz gefunden hatt / **142.** Richtet sich schnell auff fordert ein becher mit wasser / und wie er das ausgetruncken hett / sprach Theagenes / **143–144.** O du aller weisester / disen freundlichen drunck hab ich dir bracht / das zwüschen mir unnd dir ein gantze freundtschafft / erwachse und uber disem disch anfahe / das geschehe unnd das thů der / **145–146.** sprach ich / mein lieber Theagene / der da vorlangst für dich gebetten hatt / **147.** nam also den becher unnd dranck den aus / Also endet sich das nachtmal / unnd stůnd yegklicher auff und giengen heim / **148.** nach dem mich Theagenes aus grosser begird und hitz etlich mal geküsset hette. **149.** Wie ich nůn widerumb in mein wohnung kam / leget ich mich zů beth / vertrib die halbe nacht mit schlaaff / und da ich erwachte **150.** hett ich nach denckens mit dem jüngling unnd der Junckfrawen / **151.** In dem so sihe ich den gott Apollinem und die Diana daher kummen / es bedunckte mich nit allein ein traum / sunder ich sahe sie frey daher ziehen / **152–153.** Apollo fůrte Theagenem und Diana Charicliam / nanten mich mit namen unnd sprachen / **154.** Es ist zeit das du widerumb in dein vatterland ziehest / dann das erforderte das gesatz der göttin Parcarum / Derhalben zieh hien **155.** und nim den jüngling und die Junckfraw mit dir unnd halt sie an kinderstatt / für sie mit dir darvon / **156.** woh unnd wie es den göttern gefalt. **157. [158.]** Wie sie das geredten / gaben sie ein zeichen das es kein traum / sunder ein war gesicht were / **159.** Ich aber verstůnde die sach auff ein ander meinung / zweifelte zů welchen leutten oder in welchs land ich sie füren solte. **160.** Cnemon sprach / Vatter ich bitt dich du wöllest mir weitter sagen / so du erfaren hast woh hien sie haben sollen gefürt werden / wie es gangen sey. **161.** Ich sprach wie ich nůn der sachen also nachgedacht / frewet ich mich etlicher sachen / ich hett etwas gefunden / dem ich nie nachgedenckens gehabt. **162.** Ich erwartet der heimfart mit frölichem gemüt / und bekrenckte mich auch darneben / das Charicles der schönen Junckfrawen / die er wie sein dochter hielt / beraubt solt werden / Ich bedachte im zweyfel / wie ich die zwey aus dem land bringen solt / **163.** ich war der flucht halben mit sorgen umbfangen / wuste nicht woh hienaus / ob wir solten zů landt oder zů wasser darvon ziehen / **164.** also hatten mich die gedancken umbgeben / vertrib die uberige nacht auch darmit. Es war aber noch nicht recht tag / so höre ich die thür krachen und růffet **165.** einer meinem jungen / Der knab fraget wer da wer / kam und saget zů mir es were Theagenes vorhanden / **166–167.** Ich war dessen fro lies ihn zů mir kummen / und kam mir in sinn / ich wolt raht finden wie die sachen des hienziehens anzůfahen weren.

Das IV. Capitel.

Theagenes will sein anligen Calasiri nicht sagen. Calasiris erraht sein gmüdt. Theagenes offenbaret ihme all sachen / begert hilff. Charicles schicket nach Calasiri klagt auch sein anligen.

168. Wie nůn Theagenes zů mir hinein kam / mich grüsste / und ich in wider / hiess ich in zů mir auff das bettlin sitzen / fragt in aus was ursach er so frü zů mir kummen wer. **169.** Als er sich nůn ein weil bedacht / sprach er zů letst / **170–171.** Ich binn hoch bekümmert / und ist mir angst und schame

mich auch / dir das zů eröffnen / **172.** schweyg hiemit still / Es dunckte mich aber zeit das ich im die käss abrhaten solt / dann ich wüste wo es ihm lag / **173.** Ich sahe in frölich an / und sprach / Theagene wiewol du verzeust / mir den handel zů offenbaren / so wisse das die götter unser weisheit alles offenbar machen / und ist uns alle ding bewüst. **174.** Also stůnde ich auff / strelte mein haar / wůsch mein hendt / machte mein rechnung an fingern / wie dann die thůn / denen etwas offenbar werden sol / **175.** Gieng darnach zů im und sprach / O sůn du liebest gantz hefftig / Er aber sprang vor frewden auff / von diser warsagung / **176.** und da ich im die Charicliam nennet / und horte das ichs erraten hette / felet es wenig er wehr für mich nider auff die knye gefallen / **177.** und da ich das weret / küste er mein haupt vilmal / danckte den göttern das er in der hoffnung nicht abgfallen were / **178.** batte mich / ich solt ihm hilff erzeigen / sprach auch er möchte one hilff nicht lebendig bleiben / es werde dann disem fewr gwerdt / **179. [180.]** Es sey ein solch unglück in an kummen / sein hertz brenn wie ein fewer / unnd sonderlich / dieweil er zům ersten der liebe flam entpfinde / **181. [182.]** schwur hie bey er hette die gemeinschafft der weiber nicht entpfunden / sie vil mals geflohen / **183.** auch sich nie ehlichen wöllen / hette auch die man geflohen / die gesagt hetten das sie liebeten / **184.** Aber die schöne der Chariclia / hett in uberwunden / **185–186.** und küntte der liebe mit allen seinen krefften und helden můt nicht wider stehn / **187.** wainte unnd sprach / **188.** er můste die junckfraw wider seinen willen lieb haben. **189.** Ich richtet in auff / und tröstet in / sprach / **190.** Sey gůts müts / wann du einmal zů uns dein zůflucht hast / sol dir geholffen werden / **191. [192.]** dann sie würdt nicht stercker sein / dann unser weissheit ist / **193–194.** Es ist einer welcher älter / raucher / und weyser dann du / welcher weder lieben noch ehlich zů werden willens gehabt / in solchen strick gefallen / **195–196.** Aber deinet halben / wil ich alles thůn / was müglich ist / allein das du dich dahien begebest / und folgig seyest dem der dich leret und underweyset / und sonderlich / dieweil du die kunst und natur nicht brechen kanst. **197.** Er verhies alles zů thůn / was ich begerte / zů dem wolt er mir wol lonen. **198.** Wie wir also reden / so kumpt ein bott sprach / Charicles lasst also dich bitten / du wöllest zů im in Tempel kummen / dann er opffert den göttern gebett darumb / **199.** das er die nacht seltzame treum gehabt / und ist gar betrübt. **200.** Ich fertiget Theagenen ab / stůnde schnell auff / **201.** gieng in den Tempel / da fande ich Chariclem in einem sessel sitzen / sehr traurig / stettigs grosse seufftzen lassende. **202. [203–204.]** Ich gieng zů im / sprach / Warumb bistu so traurig / und stelst dich also kleglich? **205.** Er sagt / Ach solt ich nit traurig sein / es betrüben mich schwere treum / und betrübt mich Chariclia / mein dochter / dieweil sie kranck ist / und auch nit schlaffen kan / **206.** zů dem sol sie uff den bestimpten tag / wie dann des Tempels pflegerin zů steht / uff dem platz beym kampff sein / damit sie von den gewaffneten leuffern / die fackeln entpfahe / **207.** Nůn můs eins sein / entweder / sie můs den brauch lassen abgohn / und den verenderen / welchs ein grossen mangel bringen würdt / **208.** oder da uber alle ihr krefft erscheinen / damit sie darnach noch krencker würdt / **209.** Derhalben wo es vorhien nicht eh hatt können sein / so bitt ich / du wöllest noch hilff thůn / **210–211.** richte ihr etliche artzney zů / thů das von unser grossen angefangnen freundtschafft wegen / das wir auch hierin den göttern dienen / Ich wais auch das dir nit schwer ist zůthůn / wann du anders wilt / du magst sie wol vor diser zauberey erledigen wie du selber sagst.

Calasiris beredt Chariclem / Theagenem / und Charicliam was er will / dreigt in ein nasen / sie thůn auch was er sie heisst.

212. Ich sprach / ich wer seumlich in der sach gewesen / dreygte ihm also ein nasen / **213.** begerte auff zug biss auff den künfftigen tag / darmit ich ir möchte artzney zů richten. **214.** Auch so wöllen wir yetzund zů der Junckfrawen gehn / damit ich sie fleyssig befragen möge / was in diser kranckheit zůthůn sey / unnd darzů sie zůtrösten. **215–216.** Auch beger ich von dir das du zů der Junckfrawen redest / und mir ein solch wort verleyhest darmit ich ihr anmůtig werde / unnd sie desto lieber die artzney von mir anneme / einen freyen zůgang zů ihr gewinne / mir in allen gebotten gehorsam sey / auch darunder krefftig vertrawe / **217.** dann das vertrawen zů dem Artzet hilfft etwan mehr dann die artzney selber / **218.** Das soll geschehen sprach Charicles. Als wir nůn zů der Junckfrawen kamen / was soll ich sagen / sie was von gantzem hertzen kranck / **219.** sie hette ihre roten backen verloren / ihr hitz des angesichts

war von den zehern irer augen verloschen / **220.** doch wie sie uns sahe / kam sie etwas zů ihr selber / **221.** unnd zwang sich mit gewalt frölich zů sein / auff das kein trawrig und blöd angesicht zů sehen were. **222.** Charicles der umbfieng sie / redet ihr süssiglich zů / und lies kein liebliche red noch freundtlicheit underwegen / **223.** Sprach O mein liebes döchterlin / O mein liebes kindt / verbirgstu mir als deinem vatter dein kranckheit die dir anligt / **224. [225–228.]** sag mir was ligt dir an? Woh ist dir weh? Wer hatt dir leids gethan? Warumb bekümmerst du dich? **229.** woh du vermeinest verzaubert zůsein / oder etwan von einem aug das dich böslich angesehen hatt / verletzt worden / Warumb schweigst du darzů / sags frey heraus was dir angelegen sey / darffst niemand darin scheuhen? Mein dochter sey eins frölichen gemüts / **230–231.** ich disen weisen mann unnd obersten priester unseren lieben freund erbetten / das er deiner kranckheit ein artzney sůche / unnd dich gesund mache / wie er dann wol thůn kan / **232.** dann er ubertrifft die anderen Artzet mit hohem verstand und weisheit gar weit / dergleichen in götlichen sachen mehr dann kein anderer / **233. [234–235.]** unnd uber das alles ist er unser vertrawter gůter freund / **236.** derhalben solt du dich im billich ergeben und gehorsam sein in allem das er dich heissen würt / ohn alle hindernus und widersprechen / **237. [238.]** ihn lassen aus und ein gehn / **239.** unnd woh mit er dir understehet zů helffen solt du geschehen lassen / **240.** es sey mit segen / mit gebett / oder woh mit es wölle / solstu dich ihm befelhen thůn / **241.** unnd einen solchen herrlichen weysen mann nicht scheuhen noch ihm etwas bergen. **242.** Chariclia schwig still / doch gab sie mit zeichen sovil zůverston / sie wolte gehorsam sein und seinem raht gerne folgen.

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Adattár – Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, szerk. KESERŰ Bálint
D – Dézsi
Gy – Gyöngyösi
ItK – Irodalomtörténeti Közlemények
KOČIŠ – Jozef KOČIŠ, *Oravský komposesorát thurzovská korešpondencia. 1541–1626. Inventár* (Inventáre a katalógy fondov Štátnych Archívov na Slovensku, 3. Štatny Archív v Radvani, pobočka v Bytči)
MHH – Monumenta Hungariæ Historica. Magyar Történelmi Emlékek (I. Okmánytárak. Diplomataria, II. Írók. Scriptores, III. Országgyűlési Emlékek. Monumenta Comitialia)
MKsz – Magyar Könyvszemle
MOE – Magyar Országgyűlési Emlékek. Monumenta Comitialia Regni Hungariæ, IX, *1598–1601*, szerk. FRAKNÓI Vilmos–KÁROLYI Árpád, Bp., 1885; X, *1602–1604*, szerk. FRAKNÓI Vilmos–KÁROLYI Árpád, Bp., 1890; XI, *1605–1606*, szerk., bev. KÁROLYI Árpád, Bp., 1899; XII, *1606*, szerk., bev. KÁROLYI Árpád, Bp., 1917 (MHH, III/A)
MTA – Magyar Tudományos Akadémia
NySz – SZARVAS Gábor–SIMONYI Zsigmond, *Magyar nyelvtörténeti szótár a legrégibb nyelvemlékektől a nyelvújításig*, I–III, Bp., 1890–1893
OL – Országos Levéltár (Budapest)
OSZK – Országos Széchényi Könyvtár (Budapest)
ÖNB – Österreichische Nationalbibliothek (Wien)
RAJKA – RAJKA László, *Heliodoros Aithiopikájának feldolgozásai a magyar irodalomban*, Kolozsvár, 1917
RMKT XVII – Régi Magyar Költők Tára, XVII. század
RMKT XVII/1 – *A tizenötéves háború, Bocskay és Báthori Gábor korának költészete*, s. a. rend. BISZTRAY Gyula, KLANICZAY Tibor, NAGY Lajos és STOLL Béla, Bp., 1959
RMKT XVII/9 – *A két Rákóczi György korának költészete (1630–1660)*, s. a. rend. VARGA Imre, Bp., 1977
RMNy – *Régi Magyarországi Nyomtatványok*, I, *1473–1600*, szerk. BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HOLL Béla, KÄFER István, KELECSÉNYI Ákos, II, *1601–1635*, szerk. BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HOLL Béla, Bp., 1971–1983
SCHÄFFER – HELIODORUS EMESENUS, *Æthiopica historia. In der deutschen Übersetzung von Johannes Zschorn*, Herausgegeben und eingeleitet von Peter SCHÄFFER, Bern–Frankfurt am Main–Nancy–New York, 1984
SNAvBr – Slovenský Národný Archív v Bratislave (Szlovák Nemzeti Könyvtár, Pozsony)
TT – Történelmi Tár
Z – Zschorn
ZICHY – *Bethlenfalvi Gróf Thurzó György levelei nejéhez Czobor-Szent-Mihályi Czobor Erzsébethez*, kiad. id. gr. ZICHY Edmund, I, *1590–1600*, II, *1601–1616*, Bp., 1876
ZSÁK – ZSÁK J. Adolf, *Czobor Mihály, a Chariclia első magyar fordítója*, ItK, 1901, 53–62

A FÖLDRAJZI NEVEK MUTATÓJA

A Függelék névanyagát a mutató nem tartalmazza. A főszövegben latinosan írt görög neveket a Szövegmagyarázatokban azonosított, görögös írásmódú alakhoz utaltuk. A települések mai nevét és hovatartozását csak a határon túli magyar helységneveknél jelöltük. J – Jugoszlávia, R – Románia, Sz – Szlovákia, U – Ukrajna.

Actium 311
Ægeum tenger lásd Égei-tenger
Ægina lásd Aigina
Ægyiptum-tenger lásd Egyiptomi-tenger
Æneas városa lásd Trója
Agina lásd Aigina
Aiaia 323
Aigina 79, 81, 313, 334
Alföld 354
Alsó-Egyiptom lásd Egyiptom
Árva vára (Árvaváralja, Oravský Podzámok, Sz) 339, 340
Árva vármegye 339, 355
Asszíria 311
Athén 43, 45, 153, 193, 207, 310, 313, 334
Áthénás, Athin, Athina lásd Athén
Attika 310

Babilon 311
Bajcs (Bajč, Sz) 340
Baktria
Balkán-félsziget 319
Baranya vármegye 337
Bártfa (Bardejov, Sz) 359
Bátorkeszi (Vojnice, Sz) 344
Bázel 327
Beckó (Beckov, Sz) 348
Bécs 339, 347, 354, 360
Besztercebánya (Banská Bystrica, Sz) 339
Biccse (Nagybiccse, Bytča, Sz) 339, 341, 347, 350, 358, 359
Bihar vármegye 332
Bodrog vármegye 337
Bologna 344
Buda 327, 337, 342, 349
Buják 340

Castalia, Castalis, Castalius, Castalum lásd Kasztalia
Chemmis lásd Khemmisz
Ciprus 320
Compostela lásd Santiago de Compostela
Corcyra lásd Korküra
Czeke lásd Cseke
Czoborszentmihály lásd Zombor

Csejte (Čachtice, Sz) 348
Cseke (Čaka, Sz) 357, 359

Delos lásd Délosz
Délosz 99, 315
Delphi, Delphis, Delphos lásd Delphoi
Delphoi 157, 209, 241, 263, 317, 320, 321, 323
Dévény (Devín, Sz) 340
Drégelypalánk 340

Égei-tenger 7, 305, 308
Eger 341, 352
Egyiptom 7, 13, 25, 147, 185, 195, 197, 219, 227, 281, 305, 317–320, 324, 334
Égyiptom, Égyiptum, Égyiptus lásd Egyiptom
Egyiptomi-tenger 7, 305
Égyiptum tenger lásd Egyiptomi-tenger
Éjina lásd Aigina
Éleskő (vár Szomolány [Smolenice, Sz] közelében) 338, 342, 343, 345, 353
Ephesum lásd Epheszosz
Epheszosz 99, 314

Erdély 346, 348, 351–353, 356, 358
Érsekújvár (Nové Zámky, Sz) 350, 351
Esztergom 340, 343, 347, 349
Etiópia 327

Felföld 335, 338, 354
Felső-Egyiptom lásd Egyiptom
Felső-Magyarország 326, 353, 354
Firenze 326
Franciaország 343, 346
Frankfurt 329, 330
Frígia 314
Fülek (Fil'akovo, Sz) 340

Görögország 43, 205, 237, 319

Győr 340

Hadad (Hodod, R) 331
Heidelberg 307
Heraclea, Heraclia lásd Hérakleion
Hérakleion 9, 13, 121, 305, 306
Hispánia lásd Spanyolország
Holics (Holíč, Sz) 338, 345, 350, 353
Hollókő 340
Hont vármegye 346

India 219
Itália 327, 333, 343, 344, 346

Kanóbos lásd Kanóbosz
Kanóbosz 305
Kassa (Košice, Sz) 338, 344, 349, 351–353, 359
Kasztalia 207, 320
Kékkő (Modrý Kameň, Sz) 340
Khemmisz 177, 318
Kis-Ázsia 314
Kisvárda 352
Kolkhisz 311
Komárom (Komárom és Komárno, Sz) 340, 349, 350, 357
Komárom vármegye 337
Korfu lásd Korküra
Korküra 310
Korpona (Krupina, Sz) 348, 349
Krakkó 337, 340, 341
Krolewec (Krolevec) 328

Lengyelország 328, 341, 346
Letaua lásd Litva
Lethe lásd Léthe
Léthe 127, 316
Líbia 211
Lipcse 328, 329
Liptóújvár (Liptovský Hrádok, Sz) 346
Litva (Zsolnalitva, Lietava, Sz) 355

Magyarország 330, 333, 337, 343, 346, 348, 353
Memphis lásd Memphisz
Memphisz 93, 97, 105, 107, 197, 281, 319
Milétosz 317
Mohács 349
Morvaország 345, 348

Nagyida (Vel'ká Ida, Sz) 338, 341, 351
Naucratis, Nauerrattia, Nauratia lásd Naukratisz
Naukratisz 151, 317
Nílus 7, 31, 183, 211, 213, 219, 231, 305, 308, 317, 318, 320
Nowogród 328

Nyitra (Nitra, Sz) 338
Nyitra vármegye 347

Olaszország lásd Itália
Olmütz (Olomouc) 338

Padova 343, 344
Pádua lásd Padova
Parnassus lásd Parnasszus
Parnasszus 207, 317, 320
Patkó-kő 352
Pélusion lásd Péluszion
Péluszion 305
Pfalz 307
Pozsony (Bratislava, Sz) 330, 337, 340–343, 345, 347, 354, 356–358, 360
Prága 345
Pütho, Pytho lásd Delphoi

Rábaköz 340
Róma 169, 343

Santiago de Compostela 344
Sassin (Sárvár, Sasvár, Sásvár, Šaštín-Stráže, Sz) 337–342, 344, 345, 347, 348, 350, 353, 354, 358, 360, 361
Siena 343
Somoskő 340

Spania lásd Spanyolország
Spanyolország 344
Spárta 320
Strassburg 327, 329, 340, 346

Szalamisz 313
Szatmár (Szatmárnémeti, Satu Mare, R) 350, 353
Szatmár vármegye 348
Szécsény 340
Szerecsenország (Etiópia) 211, 219
Szerednye (Szrednyeje, Szeredne, U) 345, 348, 349, 353, 356, 359, 361
Szilézia 346
Szklabinya (Sklabiňa, Sz) 340

Tepla (Trencsénhőlak, Trenčianska Teplá, Sz) 355, 356
Théba 205, 320
Thébás lásd Théba
Thessalia lásd Thesszalia
Thesszalia 263
Tisza 352
Tokaj 348, 350, 352
Törökország 337
Trákia 199, 319
Trencsén (Trenčín, Sz) 341, 345
Trencsén vármegye 338
Trója 237, 321, 323
Turóc vármegye 343

Újfalu (Örsújfalu, Nová Stráž, Sz) 349
Ung vármegye 361

Vágsellye (Šal'a, Sz) 347
Vámosgöc (Nagygejőc, Nagygőcz, Nagygeőcz, Velikije Gejevci, Veliki Hejivci, U) 361
Vamoss lásd Vámosgöc
Várad (Nagyvárad, Oradea, R) 332, 352

Wamoss Gwicz lásd Vámosgöc
Westhofen 328, 329
Würzburg 329

Zágráb 325, 326
Zerednie lásd Szerednye
Zobor-vidék 335
Zólyom (Zvolen, Sz) 350
Zombor (Sombor, J) 337

Zsigmondháza (Mureşel, R) 350

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

A Függelék névanyagát a mutató nem tartalmazza. A főszövegben és a textológiai jegyzetekben előforduló valamennyi névalakot feltüntettük utaló címszóként. Azokat az alakváltozatokat, amelyek az apparátusban idézett forrásokban találhatók, csupán a fő címszóban, zárójelben közöljük, utaló címszót csak kivételes esetben használtunk. A főszövegben latinosan írt görög neveket a Szövegmagyarázatokban azonosított, görögös írásmódú alakhoz utaltuk, a *Chariclia* főhőseinek nevénél azonban a latinos névalakot választottuk fő címszónak.

Achilles lásd Akhilleusz
Ács Pál 340, 352, 356
Adonisz 314
Akhilleusz 237, 321
Ali, budai pasa 349
Althan, Adolph ab 349
Alvinczi Péter 359
Amor 259, 293, 295
Amyot, Jacques 326–328
Andrássy Péter 333
Anticles 147, 151
Antonius, Marcus 311
Aphrodité 316, 320
Apollo lásd Millicius, Apollo
Apolló 37, 39, 41, 99, 105, 107, 191, 213, 229, 239, 241, 257, 285, 309, 314, 317, 320, 334
Apollodórosz 308, 310
Arachne lásd Arakhné
Arakhné 249, 322
Arany János 331
Arész 316
Aristippus 45, 89, 91, 310, 314
Arisztipposz lásd Aristippus
Arsina 87, 91, 149
Artaxerxész, IV. lásd Bésszosz
Artemisz 307, 314
Athéné lásd Pallasz Athéné
Atis, Attis 93, 314
Atropos lásd Atroposz
Atroposz 151, 317
Baán Kálmán 341
Bacchus 307, 323
Badics Ferenc 325, 326, 332
Bakith Angéla 337, 340
Bakith Anna 340
Bakith Pál 337
Balassa András 346
Balassa Anna 341
Balassa Imre 346, 347, 350
Balassa Zsigmond 346, 350
Balassi Bálint 316, 320, 321, 324, 325, 330, 339, 340, 346, 354, 358
Balassi (Balassy) Menyhárt 340
Balázs pap lásd Jos Balázs
Balázs János 324
Balázs Mihály 347
Balogh Albin 343
Balogh Jolán 337
Bánki Judit 331, 332, 343
Barcsai János 349
Barkóczy László 348
Bassus, Nicolaus 329
Basta, Giorgio 345, 347
Báthori Gábor, somlyói, erdélyi fejedelem 346
Báthori István, ecsedi 342
Báthori Zsigmond, somlyói, erdélyi fejedelem 331
Bay Mihály 341, 342
Bayerle, Gustav 349
Bél lásd Belus
Bél Mátyás 338, 339, 348
Bellus lásd Belus

Belus 113, 315
Benda Kálmán 351
Berzeviczy Egyed 341
Bessus lásd Bésszosz
Bésszosz 203, 319, 320
Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem 346
Bethlen István, id. 331, 333
Bethlen István, ifj. 331–333
Bisztray Gyula 407
Bocatius, Ioannes 348, 359
Bocskai (Boczkay) István, erdélyi fejedelem 344, 346–353, 358
Bocskai Miklós 353, 354
Bolgar, R. R. 327
Bolygó János (Rimay János?) 352, 356
Bónis György 339–341
Bornemisza Váczi Menyhárt 352
Borovszky Samu 338
Borsa Gedeon 407
Bosnyák Tamás 359
Byron, George Gordon 331
Byssus lásd Bésszosz

Cæsar, Caius Julius 311
Calasiris 197, 205, 207, 231, 241, 243, 251, 255, 257, 285, 320
Caribdis, Charybdis lásd Kharübdisz
Caricles lásd Charicles
Cariclia lásd Chariclia
Carin, Carina, Carinus 81, 83, 93, 313
Chakiné lásd Wesselényi Anna
Charias, Charim lásd Carin
Charicles 213, 231, 237, 239, 261, 263, 265, 271, 275, 279, 281, 287, 295, 297, 299, 301
Chariclia 35, 39, 41, 97, 107, 109, 111, 113, 115, 117, 119, 125, 127, 129, 131, 135, 139, 141, 143, 145, 147, 157, 159, 161, 165, 167, 169, 177, 179, 191, 199, 239, 249, 261, 263, 265, 279, 285, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 309, 314–316, 319, 322, 329, 334
Charon lásd Kharón
Choron Margit 339
Chubor János lásd Czobor I. János
Circe lásd Kirké
Cleopatra lásd Kleopátra
Clusius, Carolus 330
Cnemon 43, 45, 71, 77, 79, 81, 83, 87, 91, 93, 95, 97, 107, 111, 113, 115, 119, 123, 129, 131, 133, 139, 141, 143, 145, 147, 151, 153, 155, 157, 159, 161, 163, 165, 167, 169, 175, 177, 179, 181, 183, 185, 187, 189, 191, 193, 195, 205, 207, 231, 243, 251, 253, 257, 287, 310, 311, 313, 314
Commelinus, Hieronymus 333
Corcyrus 43, 310
Cornelius Rufinus, Publius 169, 318
Cornelius Rufus, Publius lásd Cornelius Rufinus, Publius
Crusius, Martinus 329, 330
Cupido 65, 203
Curius Dentatus, Marcus 318
Cypria lásd Venus
Czobor család 337, 339
Czobor Anna 344
Czobor Erzsébet 338, 339, 342, 343, 348, 353, 355, 357, 359, 360
Czobor György 342
Czobor I. Imre 337
Czobor II. Imre 337, 338, 340
Czobor III. Imre 339, 342, 353
Czobor IV. Imre 343, 361
Czobor (Chubor) I. János 337
Czobor VII. János 342, 343, 361
Czobor II. Márton 337–339
Czobor III. Márton 339, 342, 353, 360
Czobor I. Mihály 337
Czobor (Cobor, Tzobor) II. Mihály 306, 328, 331–333, 337–361
Czobor Mihályné lásd Melith Klára és Thurzó Zsuzsanna
Czobor I. Pál 338, 339, 346
Czobor, Paulus lásd Czobor IV. Imre
Czobor Tamás 337

Csáktornyai Mátyás 329
Csáky István 356
Csányi Károly 343
Csapi Krisztina 341, 354, 356–358
Csonka Ferenc 348

Dareiosz, III, perzsa király 319
Deák Farkas 348, 351
Demæneta 47, 75, 85, 87, 147, 149, 157, 310, 317
Démaineté lásd Demæneta
Dersffy Ferenc 345, 347, 356
Dersffy Kata 346, 356
Dersffy Miklós 338, 346, 356

Dersffy Miklósné lásd Perényi Borbála
Dézsi Lajos 25, 125, 133, 135, 221, 325, 331, 407
Diana 21, 39, 99, 105, 203, 233, 235, 263, 285, 301, 307, 314, 315
Dobó Krisztina 339
Dóczy (Doczi) András 347, 359
Dományházi Edit 342, 360
Domitianus, római császár 9, 306
Dórisz 308
Draskovich Péter 341
Drüadeszek 249, 322
Dryadesek lásd Drüadeszek
Dudás Gyula 337
Dugonics András 333

Eckhardt Sándor 341, 346
Enyedi György 331, 333
Erasmus, Desiderius 329
Erdődy Kristóf 345, 359
Ernő főherceg, Habsburg 349
Esterházy Miklós 359
Euripidész 311
Ezópus 317

Fejérkövy István 338
Ferdinánd, I., Habsburg, cseh és magyar király, német-római császár 337
Feyerabendt, Johann 329
Flavius-dinasztia 306
Flora 249, 322
Florida 45
Font Zsuzsa 360
Forgách Ilona 357
Forgách Imre 338
Forgách Mária 351
Forgách (Forgácz) Mihály 340
Forgách (Forgács) Zsigmond 352, 358, 359
Fortuna 95, 101, 314
Földy József 305
Fraknói Vilmos 344, 407
Frangepán Katalin 338
Fráter Pál 331, 333
Fraunce, Abraham 326

Galenus 299, 324
Genthon István 343
Gerevics Tibor 343
Ghini, Leon 326
Glinci, Leonardo 326
Gorgó 247, 322
Gorgonis lásd Gorgó
Guarini, Giovanni Battista 327

Gyöngyösi István 17, 49, 51, 109, 117, 225, 247, 265, 295, 305, 313, 314, 321, 322, 325, 330, 331, 333, 407
Győrffy Tamás 361
Gyulaffi Sámuel 330–333

Hadész 119, 127, 139, 217, 316, 322
Hargittay Emil 351
Hárpiák 11, 306
Hatvani Mihály 349
Hazai György 349
Héliodórosz 305, 307, 310, 314, 319, 320, 325–330, 333
Héliosz 13, 306
Heltai Gáspár 328, 329
Heltai János 359
Heracleus 9, 306
Hérakleiosz (Heracleus), bizánci császár 305, 306
Héraklész 305, 306
Héraklidák 306
Hermenes lásd Hermész Triszmegisztosz
Hermész 322, 323
Hermész Triszmegisztosz 301, 324
Herner János 342, 360
Hervagius, Joannes 327
Hervay Ferenc 407
Hésziodosz 317
Hidvégi Mikó Ferenc 359
Himmelreich, Tiburtius 347
Hippolütosz 311
Hœniger, Nicolaus 319
Hoffmann György 349–351
Holl Béla 407
Homérosz (Homerus) 316–318, 322, 323, 329
Homonnai (Homonnaj) Drugeth Bálint 351–353
Homonnai Drugeth Fruzsina 352
Homonnai Drugeth György 352, 354, 359
Homonnai Drugeth István 352
Huszár Lajos 343
Hydaspes, etiópiai király 327

Iaszón 311
Illésházy Gáspár 360
Illésházy István 337, 340, 344, 345, 348, 350, 351

Illésházy Istvánné lásd Pálffy Kata
Ilosvai (Selymes) Péter 323
Isis 21, 93, 201, 229, 239, 281, 308, 314
Istár 311
István király lásd Bocskai István
Istvánffy Miklós 330, 340, 349
Iványi Béla 337

Jakab, Szent 344
Jankovics József 336, 341, 350, 352, 354, 357
Jászay Pál 354
Jedlicska Pál 339, 342–345
Joó János 339, 354
Jos Balázs 342
Joui, Jovis lásd Jupiter
Jupiter 21, 35 189, 307

Käfer István 407
Kapi András 341
Kárffy Ödön 349
Károlyi Árpád 345, 354, 407
Károlyi Gáspár 329
Kátay (Káthay) János 350
Kátay (Káthay) Mihály 350, 352, 358
Kazinczy Andrea 331, 332, 343
Kazinczy Gábor 337, 340, 359
Kázmér, Brandenburgi 327
Keczer András 341
Kékedi (Kekedj) György 352
Kekropsz 310
Kelecsényi Ákos 407
Kemény József 349
Kenéz Győző 330
Keserű Bálint 407
Keserű Gizella 360
Kharikleia lásd Chariclia
Kharón 127, 316
Kharübdisz 173, 318
Khlesl, Melchior 348
Király Erzsébet 331
Király György 348
Király György 331
Kirké 273, 323
Klaniczay Tibor 325, 330, 407
Kleopátra, VIII., egyiptomi uralkodónő 51, 311
Kočiš, Jozef 345–348, 350–360, 407
Komáromy András 338, 350, 352, 357
V. Kovács Sándor 338
Kovács Sándor Iván 331, 343
Kronosz 319
Kruppa Tamás 347
Krzyżanowski, Julian 328

Lachesis lásd Lakheszisz
Lakheszisz 135, 316
Lascaris, Giovanni 326
Laskai (Csókás) János 331–333
Latzkovits Miklós 360, 361
Lázár István Dávid 347
Lencz Géza 352
Lepold Antal 343
Lipotosky lásd Millicius, Apollo
Lipsius, Justus 340, 341
Liszthy (Listhius) János 347
Lorántffy család 357
Lorántffy Mihály 358
Ludányi Mária 354
Lukács László 347
Lumb, T. W. 333
Lükurgosz 209, 320
Lycurgus lásd Lükurgosz

Mágocsy család 357
Mágocsy Ferenc 345
Maillon, J. 333
Majláth Béla 325, 331
Malzal, Otto 327
Mantskovit Bálint 338
Margol 221, 321
Mars 113, 135, 315, 316, 319
Mátyás, I., Hunyadi, magyar király 327, 333, 337
Mátyás, II., Habsburg, német-római császár, magyar és cseh király 357
Mátyás főherceg, Habsburg 347, 348, 353, 354
Maximilian lásd Miksa, I.
Medea lásd Médeia
Médeia 51, 273, 311, 323
Medici, Lorenzo de' 326
Melanchthon, Philipp 327
Melissus, Paulus 307
Melith család 357, 358
Melithi István 341
Melith (Melyth) Klára 341, 345, 348, 356, 361
Melith (Melyth) Pál 341, 348, 358, 361
Melith Pálné Csapi Krisztina lásd Csapi Krisztina
Melith Péter 356, 358
Melith Vid 356, 358
Melith Zsuzsa 358

Memphis 197
Mena, Fernando de 326
Mercurius 257, 322
Mérey Anna 346
Mérey Zsófia 339, 346
Messerschmidt, Paul 327
Mikó Imre 352, 357
Miksa, I., Habsburg, cseh és magyar király, (II. Miksa néven) német-római császár 337
Millicius, Apollo 355
Minerva 43, 53, 310, 311
Mišianik, Ján 355
Mitranes lásd Mitranész
Mitranész 195, 319
Mladesovith Horváth Péter 348
Mlynsky lásd Millicius, Apollo
Moirák 316, 317
Monok István 326
Mózes 324
Múzsák 209
Mylitius lásd Millicius, Apollo

Nádasdy Kristóf 339
Nádasdy Orsolya 339
Nádasdy Tamás 342, 345
Nagy Iván 337, 357
Nagy Lajos 407
Nagyajtai Kovács István 349
Nausicles 151, 159, 193, 195
Neoptolemosz 257, 275, 323
Neoptolemus, Neoptolemi, Neptolomeus lásd Neoptolemosz
Neptumus lásd Neptunus
Neptunus 43, 113, 310
Nereidák, Néréiszek 21, 308
Nereis lásd Nereidák
Néreusz 308
Ninosz 311

Nyári István 352
Nyári Krisztina 352
Nyári (Nyáry) Pál 344, 349–352

Obsopœus, Vincentius 327, 328, 330, 333
Octavianus, Marcus 311
Odescalchi Arthúr 341, 349
Odüsszeusz 323, 329
Ogdeus, Ogdoneus, Ogdous, Ogeolus 197, 319
Oporinus, Johannes 327
Oroondates lásd Oroondatész
Oroondatész 195, 319
Ortutay Gyula 343
Ostrosith András 338, 357
Ovidius Naso, Publius 314, 316, 322

Ötvös Péter 345, 348

Paczoth Zsigmond 348
Pál, V., pápa 343, 351, 358
Pálffy István 359
Pálffy Kata 344, 351
Pallas lásd Pallasz Athéné
Pallasz Athéné 53, 310, 311
Palocsai Horvát György 341
Pécsi Simon 350
Peles, Peleus lásd Péleusz
Péleusz 245, 321, 322
Perényi család 338, 351
Perényi Borbála 338, 341, 344, 346, 351, 356, 357, 360
Perényi Ferenc 350, 358
Perényi György, id. 358
Perényi György, ifj. 358
Perényi (Prinyi) István 345, 357, 360
Perényi Istvánné Thurzó Zsuzsanna lásd Thurzó Zsuzsanna
Perényi (Prinyi) Mihály 357, 359, 360
Pethe László, hethesi 345, 353, 354, 356, 357
Pethe Márton, hethesi 347
Pethő Gáspár, gersei 339
Pethő Gáspárné, gersei lásd Choron Margit
Pethő István, gersei 345
Petosius 121
Phædra lásd Phaidra
Phaidra 51, 311
Plato lásd Platón
Platón 271
Plinius Secundus, Caius 318, 323
Plutarkhosz 320
Pluto lásd Hadész
Poliziano, Angelo 326
Pomona 249, 322
Poszeidón 310, 311
Ptolemæus 323
Ptolemaiosz, XII., egyiptomi uralkodó 311
Ptolemaiosz Aülétész 311
Ptolomeus, Ptoloméus lásd Ptolemæus
Püthia 205, 207, 209, 239, 241, 285, 320, 323
Pythia lásd Püthia

Radvánszky Béla 345, 355, 359
Rajka László 305, 306, 318, 319, 327, 328, 331, 333, 348, 349, 351, 407
Rákóczi Zsigmond, 1607-től erdélyi fejedelem 345, 352
Rattenbury, R. M. 333
Révay család 340
Révay András 340
Révay Gábor 340
Révay (Reway) Péter 339, 340, 343, 345, 347, 351, 358
Rhédey (Redey) Ferenc 347
Rhodopis, Rhodópisz 199, 203
Rimay János 340, 341, 352, 356
Rodophis, Rodopis lásd Rhodopis, Rhodópisz
Rudolf, I., Habsburg, magyar és cseh király, (II. Rudolf néven) német-római császár 337, 345, 347, 353, 354, 356
Rueber, Hans 348
Rumy Károly György 351

W. Salgó Ágnes 327
Sándor, Nagy, makedón király 319
Sanford, J. 326
Saturnus 199, 319
Schäffer, Peter 326–330, 407
Schönkap, Bartholomeus 329
Schrauf Károly 337
Schulcz Katalin 336
Scylla lásd Szkülla
Semiramis lásd Szemiramisz
Shakespeare, William 327
Simonyi Zsigmond 407
Siréné 107, 315
Ślaski, Jan 328
Soltész Erzsébet 327
Soos Ádám 326
Stoll Béla 336, 407
Stupanes 360

Szabó András 338
Szabó Károly 349
Szádeczky Lajos 358
Szárkándy Anna 346
Szarvas Gábor 407
Székely István 323
Szemiramisz 51, 311
Szentmártoni Szabó Géza 336, 340
Szepessy Tibor 305, 326, 333
Szerémi lásd Odescalchi Arthúr
Sziklay János 338
Szilády Áron 349
Szilágyi Sándor 331, 348–351
Szinnyei József 339
Szkülla 173, 318
Szokoli Miklós 341
Szokolyi Péter 352
Sztrabón 305, 313, 317

Tamás Zsuzsanna 336
Tammúz 314
Tarnóc Márton 351
Tarnowsky Mihály Szaniszló 344
Tasso, Torquato 327
Teichmann, Wilhelm 328
Teledémosz, Teledemus 87, 314
Telegdi Pálné lásd Várday Kata
Tengon, Tengont, Tengoret 221, 321
Teremundus, Termundus lásd Teledémosz, Teledemus
Termutis lásd Thermuthis
Theagenes 37, 39, 41, 43, 45, 79, 93, 107, 109, 111, 113, 115, 119, 123, 125, 127, 129, 131, 133, 139, 141, 143, 145, 147, 157, 161, 167, 171, 177, 191, 247, 249, 259, 261, 275, 277, 279, 281, 283, 285, 289, 295, 315, 317, 330
Theagenész lásd Theagenes
Thermuthis 115, 119, 159, 161, 163, 165, 173, 175, 179, 181, 183
Thészeusz 311
Thetis lásd Thétisz
Thétisz 245, 321, 322
Thiamus 93, 105, 107, 113, 115, 117, 119, 121, 143, 157, 159, 163, 173, 205, 318
Thisbe 63, 69, 71, 83, 85, 87, 91, 141, 147, 149, 151, 153, 155, 157, 159, 163, 165, 173, 175, 181, 193, 314, 319
Thurzó család 345, 347
Thurzó Borbála 345, 359
Thurzó (Turzo) György 339–360
Thurzó Györgyné lásd Czobor Erzsébet
Thurzó Imre 360
Thurzó Judit 355
Thurzó Szaniszló 351
Thurzó Zsuzsanna 343, 345, 357–361
Titán lásd Héliosz
Tkáčiková, Eva 355
Tóth Margit 346
Tysbe lásd Thisbe

Underdowne, Thomas 326
Ulixes (Ulysses) lásd Odüsszeusz

Várday Kata 350, 352
Varga Imre 407
Velenczei Katalin 327
Venus 39, 65, 69, 135, 203, 293, 311, 316, 319
Veress Endre 343, 345
Vergara, F. 326
Vergara, J. 326
Vergilius (Virgilius) Maro, Publius 329
Vespasianus, római császár 9, 306
Vizkelety András 336
Vizkelety Tamás 340

Warszewiczki, Stanisław 305, 326, 327, 329, 331, 333
Wesselényi család 357
Wesselényi Anna 346, 356
Wesselényi Ferenc 346
Wesselényi István 346, 356

Zacharzewski, Andrzej 305, 326, 328
Závodszki György 339, 361
Zeusz 309, 321
Zichy Edmund, id. 339–343, 345, 349, 350, 352–354, 356–360, 407
Zólyomi Dávid 332, 333
Zrínyi Miklós 325, 330, 333
Zschorn, Johann 197, 199, 211, 257, 305, 307, 308, 310, 320, 321, 326–330, 332, 333, 335, 407

Zsák J. Adolf 331, 332, 338–340, 342–344, 346, 348, 349, 352–354, 356, 360, 407
Zsigmond Ágost, II., Jagelló, lengyel király 327
Zsilinszky Mihály 351

TARTALOMJEGYZÉK

THEAGENES ÉS CHARICLIA
Pars prima 6
Pars secunda 122
Pars tertia 240

JEGYZETEK
Szövegmagyarázatok 305
A *Theagenes és Chariclia* 325
A sajtó alá rendezésről 334
Czobor Mihály életének főbb eseményei 337

FÜGGELÉK
Æthiopica Historia 365

JEGYZÉKEK, MUTATÓK
A rövidítések jegyzéke 407
A földrajzi nevek mutatója 409
Személynévmutató 413

Balassi Kiadó
A kiadásért felel a Balassi Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Tamás Zsuzsanna
Tördelte Kmety Lóránt
Készült 37,9 (A/5) ív terjedelemben
A nyomdai munkálatokat a László és Tsa Bt. végezte
Felelős vezető László András
A kötészeti munkákat a Keraban Kft. közreműködésével
az Orient Szövetkezet végezte

ISBN 963 506 064 5
HU ISSN 0324–2323